

2017

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

SPRAWOZDANIE

Z REALIZACJI W LATACH 2015-2016
STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO DO 2020

Opracowanie wykonano w Departamencie Polityki Regionalnej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego
Dyrektor Departamentu: Grzegorz Potrzebowski
Zastępca Dyrektora ds. planowania regionalnego: dr Mieczysław Borówka

AUTORZY

Zespół pracowników Oddziału Planownia Strategicznego

dr Iwona Borkowska

dr Anna Hadyńska

Jacek Kasprzyk

Justyna Orłowska

Michał Rejewski

Kamila Sokołowska

KOORDYNACJA PRAC

dr Iwona Borkowska i Michał Rejewski

Spis treści

Spis treści	3
WYKAZ SKRÓTÓW	5
Wprowadzenie	6
1. Uwarunkowania realizacji Strategii	8
1.1. Wizja rozwoju Wielkopolski.....	8
1.2. Model rozwoju Wielkopolski	8
1.3. Sytuacja społeczno-gospodarcza regionu	9
Przestrzeń	9
Społeczeństwo	10
Gospodarka	10
Środowisko.....	11
Komunikacja.....	11
Samorząd	11
2. System monitorowania Strategii	12
3. Realizacja celów Strategii	16
3.1. Programowanie	16
3.1.1. Dokumenty wykonawcze do Strategii obowiązujące w latach 2015-2016.....	16
Dokumenty kierunkowe	16
Dokumenty operacyjne	17
3.1.2. Analiza pola interwencji dokumentów wykonawczych na tle celów Strategii.....	20
Przestrzeń	22
Społeczeństwo	24
Gospodarka	30
Środowisko.....	33
Komunikacja.....	38
Samorząd	39
3.1.3. Wyniki analizy frekwencyjnej	43
3.1.4. Analiza struktury dokumentów kierunkowych.....	48
3.2. Finansowanie	50
3.2.1. Źródła finansowania realizacji celów Strategii	50
3.2.2. Struktura środków finansowych na tle pola interwencji Strategii	53
3.2.3. Struktura wydatków rozwojowych.....	58
3.3. Działanie.....	60
Cel 1. <i>Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu</i>	62
Cel 2. <i>Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami</i>	68
Cel 3. <i>Lepsze zarządzanie energią</i>	75
Cel 4. <i>Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu</i>	77
Cel 5. <i>Zwiększenie spójności województwa</i>	81

Cel 6. <i>Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu</i>	87
Cel 7. <i>Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia</i>	95
Cel 8. <i>Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych woj.</i>	100
Cel 9. <i>Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem</i>	108
4. <i>Wnioski, wyzwania, rekomendacje</i>	113

WYKAZ SKRÓTÓW

GUS	Główny Urząd Statystyczny
JEREMIE	Wspólne Europejskie Zasoby dla Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw (ang. Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises)
JESSICA	Wspólne europejskie wsparcie na rzecz trwałych inwestycji na obszarach miejskich (ang. Joint European Support for Sustainable Investment In City Areas)
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
NGO	Organizacje Pozarządowe (ang. non-government organization)
OP	Cel operacyjny SRWW
OPS DPR	Oddział Planowania Strategicznego Departamentu Polityki Regionalnej UMWW
PGO	Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012-2017
PO IG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2014-2020
PO KL 2007-2013	Program Operacyjny kapitał Ludzki na lata 2007-2013
POŚ	Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego
PPPZ	Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020
PZPWW	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu
RPO	Regionalne Programy Operacyjne
RIS3	Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020
SOZE	Strategia wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012-2020
SPGWW	Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Wielkopolskiego na lata 2010-2020
SPSWW	Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2020
SROWW	Strategia rozwoju oświaty w województwie wielkopolskim
SRTWW	Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku
SRWW	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020
ST	Cel strategiczny SRWW
SWW	Samorząd Województwa Wielkopolskiego
SZWW	Strategia Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020
UMWW	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu
Upzp	Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
Uzppr	Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
WAZE	Wielkopolska Agencja Zarządzania Energią Sp. z o.o.
WBPP	Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu
WPF	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Wielkopolskiego
WROT	Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne
WRPO 2007-2013	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013
WRPO 2014+	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020
WUP	Wielkopolski Urząd Pracy w Poznaniu
ZPKWW	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego

Wprowadzenie

Zgodnie z zapisami Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku (dalej: SRWW), przyjętej Uchwałą nr XXIX/559/12 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 17 grudnia 2012r., dokument ten podlega monitorowaniu realizacji określonych w nim celów. Monitoring o charakterze sprawozdawczym pozwala z jednej strony na wewnętrzny przegląd realizacji zadań, z drugiej na efektywne zarządzanie zarówno, jakością jak i zmianą przyjętej polityki rozwojowej regionu. Celem sprawozdawania realizacji Strategii jest zatem wspomaganie procesu decyzyjnego m.in. w zakresie działań zaradczych, gdy obserwuje się odstępstwa od przyjętej wizji rozwoju i sposobów realizacji celów rozwojowych, czy też działań korygujących, kiedy identyfikuje się zagrożenia lub zmiany otoczenia, takie jak wyraźne zmiany w sektorze gospodarki, modyfikacje polityk rozwojowych wspólnotowych i krajowych, itp.

Spełnienie wizji rozwoju regionu możliwe jest w wyniku stopniowego osiągnięcia celów Strategii. Przedkładane sprawozdanie jest kolejnym dokumentem (II edycja) i dotyczy okresu 2015-2016, dlatego wnioski powinny wspomóc proces decyzyjny polityki rozwojowej regionu, w szczególności być wykorzystane w zbliżających się pracach nad aktualizacją SRWW i innych regionalnych dokumentów strategicznych.

Struktura raportu zdeterminowana jest w głównej mierze charakterystyką wykorzystania w tym okresie instrumentów: programowych, finansowych i instytucjonalnych. Stąd raport składa się z trzech głównych części. W pierwszej z nich opisane zostały instrumenty programowe, do których należą regionalne dokumenty kierunkowe i operacyjne, w tym regionalne programy operacyjne na lata 2007-2013 oraz 2014-2020. Strategia jest bowiem dokumentem ramowym, wyznaczającym kierunki i zakres interwencji dla wynikających z niej dokumentów szczegółowych, opracowywanych i realizowanych na różnych podstawach prawnych. Do instrumentów programowych należą także komponenty regionalne programów krajowych, oddane w zarządzanie Samorządowi Województwa, czy inne krajowe programy, na które Samorząd Województwa może mieć wpływ przez udział w pracach komitetów sterujących lub monitorujących. Ze względu na pośredniczący udział Samorządu Województwa w ich programowaniu zostały one wskazane w części sprawozdania charakteryzującej główne kierunki działań, w tym różne formy realizacji poszczególnych celów Strategii.

W drugiej części sprawozdania opisane zostały instrumenty finansowe. Głównym źródłem finansowania osiągnięcia celów SRWW są środki podmiotów publicznych zaangażowanych w jej realizację oraz środki pochodzące z funduszy unijnych. Uzupełnienie stanowią środki innych podmiotów, w tym prywatnych, którzy jako beneficjenci wnoszą niezbędny wkład do zadań współfinansowanych ze źródeł publicznych.

Trzecia część sprawozdania poświęcona została głównym kierunkom działań, przedstawiono w niej najważniejsze inicjatywy podejmowane przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego w ramach poszczególnych celów strategicznych. W Strategii podkreśla się, że podmiotem odpowiedzialnym za

jej realizację jest Samorząd Województwa, a za bieżące zarządzanie jej wdrażaniem odpowiada Zarząd Województwa, mający do dyspozycji odpowiednie służby merytoryczne Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostek podległych. Stąd zgromadzona wiedza (materiał badawczy) była konsultowana z departamentami, biurami i innymi jednostkami organizacyjnymi Urzędu podległymi Zarządowi Województwa. Uzupełnienie systemu instytucjonalnego stanowią regionalne obserwatoria, podmioty utworzone dla potrzeb wdrażania poszczególnych programów/ strategii, spółki, w których Samorząd posiada udziały lub akcje, różnego rodzaju partnerstwa. Należy jednak zaznaczyć, że rozdział ten nie służy ocenie działalności poszczególnych departamentów, biur i jednostek organizacyjnych oraz współpracujących z Urzędem. Jego głównym celem jest uwypuklenie działań przyczyniających się do osiągnięcia celów SRWW.

Sprawozdanie kończą wnioski z realizacji Strategii w latach 2015-2016 oraz wyzwania na kolejną perspektywę. Należy wskazać, że raport uzupełniony jest o część dotyczącą sytuacji społeczno-gospodarczej, będącej kontekstem realizacji Strategii oraz część opisującą system(y) monitorowania zidentyfikowane w strukturach Urzędu.

1. Uwarunkowania realizacji Strategii

Przy interpretacji wyników, formułowaniu wniosków, czy ogólnie – ocenie realizacji Strategii, należy uwzględnić jej uwarunkowania, zarówno polityczne (sposób ujmowania rozwoju regionu przez władze), jak i sytuację społeczno-gospodarczą. Cele SRWW realizowane są bowiem w określonym modelu rozwoju regionu i służą spełnieniu określonej wizji rozwojowej. Ponadto realizacja celów SRWW dokonuje się w określonej sytuacji społeczno-gospodarczej. Każde z tych założeń zostało przybliżone w poniższych podrozdziałach.

1.1. Wizja rozwoju Wielkopolski

Głównym punktem odniesienia w analizie realizacji celów Strategii jest przyjęta wizja rozwoju regionu. Przesławia ona w sposób syntetyczny założony przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego jego stan docelowy, który stanowi: Wielkopolska w 2020 roku będzie regionem inteligentnym, innowacyjnym i spójnym, gdzie:

- efektywnie wykorzystywany jest potencjał wewnętrzny,
- podmioty rozwoju ściśle współpracują,
- istnieje klimat dla innowacji we wszystkich sferach funkcjonowania regionu,
- konkurencyjność budowana jest na wzajemnie korzystnych powiązaniach funkcjonalnych między ośrodkami wzrostu a otoczeniem,
- priorytetem i fundamentem rozwoju jest edukacja oraz budowa na jej podstawie kreatywnych kapitałów, intelektualnego i innowacyjnego,
- jednym z głównych priorytetów jest zielony aspekt rozwoju,
- mieszkańcy wykazują wysoką aktywność zawodową, gospodarczą i społeczną,
- gospodarka i życie społeczne są otwarte na świat,
- wszystkie aspekty rozwoju uwzględniają zasadę włączenia społecznego,
- każdy mieszkaniec ma dostęp do podstawowych standardów usług społecznych,
- przestrzeń województwa pozbawiona jest barier dla mobilności mieszkańców,
- polityka kieruje się większą otwartością na nowe i nowych,
- istotny wpływ na rozwój regionu wywiera sprawowane w stylu koncyliacyjnym zdecydowane przywództwo regionalne.

1.2. Model rozwoju Wielkopolski

Model precyzuje sposób ujmowania rozwoju regionu oraz wynikających stąd konsekwencji w postaci charakterystycznych czynników, barier i narzędzi jego sterowaniem. Przyjęto, że Wielkopolska do 2020 roku będzie rozwijała się w modelu dyfuzyjno-absorpcyjnym. Oznacza to, że wspierane będą wszystkie potencjały rozwojowe. Spolaryzowana przestrzeń Wielkopolski powinna rozwijać się w wyniku wzajemnie korzystnych oddziaływań biegunów i ich otoczenia, czyli w wyniku dyfuzji rozwoju z biegunów na otoczenie, ale równocześnie dzięki wzrastającym zdolnościom otoczenia do wchłaniania korzystnego oddziaływania czynników zewnętrznych. Dyfuzja i absorpcja są równoważnymi czynnikami rozwoju.

Podstawowe założenia Samorządu Województwa Wielkopolskiego, co do modelu rozwoju Wielkopolski do 2020 roku, są następujące:

- Ośrodki wzrostu/koncentracji potencjału nie powinny rozwijać się kosztem otoczenia, lecz korzystnie na nie oddziaływać.
- Obszary opóźnione w rozwoju powinny być wspierane w zakresie wzmocnienia ich wewnętrznych potencjałów oraz zdolności do kreowania i absorpcji innowacji. Wsparcie nie może być „premią za biedę”.

- Należy stosować zasadę, że ośrodki wzrostu wspierane są przez władzę publiczną przede wszystkim w zakresie, w jakim są w stanie korzystnie oddziaływać na otoczenie, a otoczenie jest wspierane w zakresie, w jakim wzmacnia to jego zdolności do absorbowania czynników rozwojowych z zewnątrz.
- Przestrzeń spolaryzowana/zróżnicowana jest stanem obiektywnym. Nie można zlikwidować nierówności, bowiem dokonać tego można tylko przez hamowanie rozwoju tych, którzy rozwijają się najszybciej.
- Istotne nie jest to, że jakiś obszar rozwija się szybciej niż inne obszary, ale to, że nawet najwolniej rozwijający się obszar nie powinien rozwijać się zbyt wolno.
- Przestrzeń powinna być spójna, czyli powiązana wzajemnie korzystnymi relacjami, co nazywane jest także „usieciowieniem”. Jest to ważne źródło synergii.
- Każdemu mieszkańcowi Wielkopolski należy zapewnić odpowiedni standard dostępu do usług publicznych, edukacji i rynku pracy oraz warunki samoorganizacji, jeśli nie w miejscu zamieszkania, to w innym, lecz pod warunkiem zapewnienia odpowiednich warunków do mobilności przestrzennej.
- Każdemu mieszkańcowi Wielkopolski należy zapewnić równy dostęp do wsparcia w sytuacjach kryzysowych.

1.3. Sytuacja społeczno-gospodarcza regionu

Przedstawiona sytuacja społeczno-gospodarcza regionu, z jej najbardziej charakterystycznymi elementami, wskazuje na okoliczności, w jakich realizowane były cele Strategii w latach 2015-2016. Dla większej przejrzystości tekst uporządkowano w pięć bloków tematycznych/ obszarowych¹.

PRZESTRZEŃ	SPOŁECZEŃSTWO	GOSPODARKA	ŚRODOWISKO	KOMUNIKACJA	SAMORZĄD
☐ sieć osadnicza ☐ zróżnicowanie wew.	☐ polityka społ. ☐ zdrowie ☐ kultura ☐ sport ☐ społ. obywatel. ☐ społ. lokalna ☐ bezpieczeństwo	☐ rynek pracy ☐ edukacja ☐ konkurencyjność i innowacyjność ☐ turystyka	☐ ochr. przyrody ☐ gosp. odpadami ☐ ochr. powietrza ☐ klimat akustycz. ☐ bioróżnorodność ☐ zasoby wodne ☐ energia	☐ transport ☐ społ. informacyj.	☐ sprawna admin. ☐ współpraca zagraniczna

Przestrzeń

- Dogodne położenie regionu w aspekcie komunikacyjnym.
- Dynamicznie rozwijająca się stolica regionu – Poznań skupia regionalne i ponadregionalne funkcje naukowe, komunikacyjne, administracyjne, społeczne i gospodarcze.
- Duże znaczenie w sieci osadniczej ma Aglomeracja Kalisko-Ostrowska położona w południowej części województwa, dysponująca dużym potencjałem rozwojowym.
- Gęsta sieć miast różnej wielkości, pełniących funkcje regionalne, subregionalne, ponadlokalne, czy lokalnych ośrodków wzrostu.
- Obserwuje się wyraźną przewagę centralnej części regionu nad obszarami peryferyjnymi. Zróżnicowanie widoczne jest również w przekroju miasto-wieś, na niekorzyść wsi - najniższa dostępność do podstawowych usług publicznych dotyczy znacznie częściej obszarów wiejskich niż miejskich.
- Postępująca suburbanizacja powoduje zmianę proporcji dotychczasowych funkcji miejskich i wiejskich.

¹ Przyjęto, że nazwy bloków tematycznych/ obszarowych będą jak najbardziej pojemne i jednocześnie sugestywne, stanowiąc tym samym uniwersalną pomoc techniczno-analityczną.

Spoleczeństwo

- Wzrasta liczba ludności, w tym osób starszych. W regionie mieszka znaczna liczba osób żyjąca poniżej minimum egzystencji (jedna z wyższych w kraju) oraz znaczna liczba osób zadłużonych.
- Istotnym problemem w zakresie infrastruktury społecznej są niewystarczające zasoby w zakresie opieki żłobkowej oraz wsparcia instytucjonalnego oferowanego osobom starszym.
- W ramach ekonomii społecznej Wielkopolska zaliczana jest do grona województw o największej liczbie podmiotów społecznych prowadzących taką działalność gospodarczą.
- Sytuacja zdrowotna mieszkańców jest determinowana głównie przez choroby układu krążenia i nowotworowe, układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej oraz chorób układu oddechowego. Istotnym problemem dla województwa jest pogarszająca się dostępność do służby zdrowia (jedna z najniższych w kraju).
- Dostęp do infrastruktury kulturalnej jest dość ograniczony, jednocześnie obserwuje się potencjał kulturotwórczy w znacznej liczbie aktywnych twórców ludowych, członków zespołów artystycznych, czytelników, kinomanów i uczestników imprez masowych.
- Wzrasta liczba klubów sportowych oraz trenujących, trenerów i instruktorów sportowych. Rozwija się także infrastruktura sportowa, poprawie ulega stan techniczny istniejących obiektów.
- Wielkopolanie darzą zaufaniem najbliższe otoczenie, nie mają konfliktów z sąsiadami i czują się stosunkowo bezpiecznie w okolicy, w której mieszkają. Z drugiej strony cechuje ich niska aktywność obywatelska i społeczna, która przekłada się na bierność w rozwiązywaniu problemów, jeżeli takie się pojawiają.
- Rośnie liczba zdarzeń niebezpiecznych dla życia i zdrowia mieszkańców. Wielkopolskę cechuje wysoka wykrywalność przestępstw ogółem w kraju. Interwencję podejmują często także jednostki straży pożarnej (ich liczba jest jedną z wyższych w kraju).

Gospodarka

- Region posiada jednych z najbardziej aktywnych zawodowo mieszkańców. Wzrasta poziom zatrudnienia, jednak wciąż wysoki jest odsetek bezrobotnych wśród osób młodych, osób powyżej 50 roku życia oraz długotrwale bezrobotnych (w przypadku tych dwóch ostatnich charakterystyczna jest tendencja wzrostowa).
- Wynagrodzenia, mimo tendencji wzrostowej są poniżej średniej kraju.
- W ramach infrastrukturalnego wsparcia rynku pracy notuje się wzrost liczby żłobków i przedszkoli oraz udziału dzieci objętych opieką w tych placówkach.
- W obszarze większych aglomeracji występuje problem z dostępem do usług edukacyjnych, związany głównie z korzystaniem przez mieszkańców strefy podmiejskiej z placówek szkolnych na terenie miasta. Jakość kształcenia w szkołach, mierzona wynikami egzaminów, wskazuje na niesatysfakcjonujący poziom edukacji.
- Notuje się dużą liczbę szkół wyższych o różnym profilu kształcenia (głównie w Poznaniu), z zaznaczającym się spadkiem liczby studentów, małą współpracą uczelni z podmiotami prywatnymi oraz brakiem wykształconej kadry w innowacyjnych i nowoczesnych branżach.
- Wzrasta udział ludności posiadającej wyższe wykształcenie.
- Dynamicznie rozwija się sektor MŚP, który cechuje wysoka wydajność pracy, ponadprzeciętna produktywność, duża elastyczność i mobilność gospodarcza, wysoka kultura organizacyjna oraz wykorzystanie lokalnego kapitału ludzkiego.
- Wielkość nakładów inwestycyjnych – podobnie jak w kraju – charakteryzuje tendencja wzrostowa, ale region zajmuje wysoką pozycję w kraju w tym względzie. Znaczny ich poziom jest m.in. efektem inwestycji zagranicznych, a także tworzenia nowych oraz rozwoju istniejących miejsc pracy.
- Niski poziom innowacyjności w regionie wynika głównie z tradycyjnej struktury gospodarki (znacząca rola rolnictwa oraz niedobory w usługach), niechęci do współpracy w zakresie działalności innowacyjnej oraz badawczo-rozwojowej wśród przedsiębiorców. Podmioty gospodarcze skupiają się na zachowaniu dotychczasowej pozycji na rynku. Najbardziej zaangażowane w działalność innowacyjną są duże i średnie przedsiębiorstwa.
- Turystyka biznesowa stanowi jedną z kluczowych form turystyki w regionie dzięki dużemu potencjałowi gospodarczemu, w tym dobrze rozwiniętej infrastrukturze handlowej (m.in.

Międzynarodowe Targi Poznańskie). Województwo posiada również walory sprzyjające rozwojowi agroturystyki oraz turystyki krajoznawczej w oparciu o bogate dziedzictwo kulturowe.

Środowisko

- Obszary chronione zajmują około 1/3 powierzchni regionu, natomiast 1/4 stanowią lasy.
- Poważnym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego pozostaje erozja gleb oraz ich zanieczyszczenie, w szczególności w obszarach narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (południowo-zachodnia część regionu).
- Niski odsetek osób korzysta z oczyszczalni (około 2/3 mieszkańców).
- Systematycznie poprawia się gospodarka odpadami. Na składowiska trafia coraz mniej odpadów komunalnych, jednak ich ilość nadal znajduje się na poziomie średniej krajowej.
- Wielkopolskę cechuje wysoki poziom zatrzymywanych lub neutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych emitowanych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, czego nie można powiedzieć o zanieczyszczeniach gazowych.
- Ulega powiększeniu obszar, na którym występują przekroczenia dopuszczalnych wartości hałasu w środowisku, pochodzącego głównie z infrastruktury komunikacyjnej.
- Fragmentacja przestrzeni przyrodniczej utrudnia migrację gatunków roślin i zwierząt, co prowadzi do zubożenia materiału genetycznego.
- Zmniejsza się poziom zużycia wody na jednego mieszkańca. Woda wykorzystywana jest głównie na potrzeby rozwiniętego przemysłu energetycznego.
- Niekorzystny bilans wodny regionu wynika z deficytu wód gruntowych, niewystarczającego poziomu opadów oraz ich nierównomiernego rozłożenie w skali roku, co skutkuje m.in. spadkiem retencji gruntowej na rzecz spływu powierzchniowego. Nadal problemem jest zła jakość wód.
- Region bogaty jest w liczne zasoby surowców mineralnych, takich jak: węgiel brunatny, gaz ziemny, ropa naftowa, sól kamienna oraz kruszywa mineralne.
- Niedostatecznie wykorzystany jest potencjał produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Komunikacja

- Korzystne położenie w układzie europejskich korytarzy transportowych oraz duży potencjał logistyczny (m.in. autostrada, odcinki dróg ekspresowych).
- Obserwuje się niedostateczny stan techniczny dróg, „wąskie gardła”, brak obwodnic miast i miejscowości, położonych na przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich, w szczególności na odcinkach charakteryzujących się ponadprzeciętnym natężeniem ruchu drogowego, słabo rozwinięte systemy zarządzania i sterowania (ITS).
- Systematycznie zmniejsza się długość linii kolejowych oraz infrastruktury towarzyszącej, szczególnie bocznic kolejowych. Występują „wąskie gardła” na sieci kolejowej, głównie w obrębie węzłów kolejowych (w szczególności Poznańskiego Węzła Kolejowego).
- Słaba dostępność transportu zbiorowego (wydłużony czas dostania się do ośrodków miejskich, niedostateczny zasięg sieci, mała częstotliwość połączeń, cena biletów) oraz niedostatecznie rozwinięta integracja organizacyjna skutkują niską konkurencyjnością transportu zbiorowego wobec transportu samochodowego.
- Rozwija się ruch lotniczy w porcie lotniczym Poznań-Ławica.
- Niewielkie perspektywy rozwoju transportu śródlądowego wynikają z niekorzystnych parametrów technicznych rzek, ale korzystny układ dróg wodnych sprzyja rozwojowi turystyki wodnej.
- Notuje się powolny wzrost absorpcji technologii informatycznych zarówno przez gospodarstwa domowe, szkoły, jak i podmioty gospodarcze w regionie.

Samorząd

- Pomimo sukcesywnego rozwoju e-administracji nadal niedostateczny jest odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją.
- Zwiększenie wykorzystania rozwiązań informatycznych w strukturach Samorządu Województwa.
- W systemie obiegu dokumentacji UMWW stosuje się system mieszany obejmujący zarówno dokumentację papierową, jak i elektroniczną.

- o Rozwija się współpraca międzynarodowa Wielkopolski przez udział w partnerstwach, sieciach i platformach regionów, głównie europejskich.

2. System monitorowania Strategii

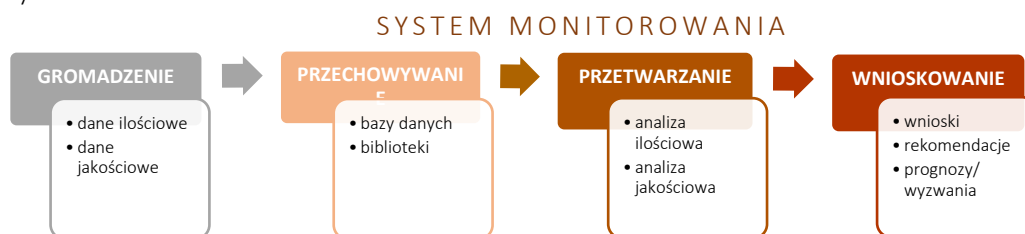
Monitorowanie spełnia funkcję wewnętrznej kontroli realizacji zadań, dlatego uznawane jest za jedno z narzędzi zarządzania. Mając na celu ocenę zgodności realizacji SRWW z jej założeniami, jest mechanizmem gwarantującym jej jakość. W Strategii przedstawiono podstawowe założenia systemu jej monitorowania:

- o Stworzenie instytucjonalnego zaplecza analitycznego dla zarządzania rozwojem, w tym stworzenie WROT i współpraca z nauką w tym zakresie.
- o Za pośrednictwem WROT na bieżąco monitorowana będzie sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie.
- o Monitorowanie realizacji celów Strategii obejmie trzy wymiary: analizę prac programowych, pola interwencji Strategii i sytuacji społeczno-gospodarczej.
- o Analiza realizacji celów Strategii prowadzona będzie według wskaźników określonych w ramach monitorowania poszczególnych programów lub innych dokumentów, czy przedsięwzięć wykonawczych (projektów, działań, inwestycji itp.) według wskaźników określonych w tych dokumentach.
- o Tworzone będą bazy danych, systematycznie uzupełniane i przetwarzane, dla identyfikacji głównych procesów oraz trendów rozwojowych, co ułatwi prognozowanie. Gromadzone dane będą udostępniane podmiotom zewnętrznym oraz systematycznie prezentowane, także za pośrednictwem Internetu.
- o Ocena realizacji celów Strategii jest dokonywana w trakcie jej realizacji, stosownie do potrzeb.
- o Dane i wyniki analiz pozwolą na ocenę rezultatów, konfrontację wyników z założeniami, identyfikację przyczyn różnic oraz ewentualne rekomendacje zmian Strategii.

W założeniach wskazano dwukrotnie na prowadzenie analiz sytuacji społeczno-gospodarczej. Należy wyjaśnić, że w pierwszym przypadku chodzi o przedstawienie kontekstu, w jakim realizowana jest Strategia. W drugim – o przybliżenie skutków realizacji SRWW, z wykorzystaniem wskaźników określonych w przedmiotowym dokumencie. Jednakże zamieszczone w Strategii wskaźniki nie wyczerpują wszystkich parametrów. W zależności od potrzeb stosowane mogą być także inne miary oceny. System monitorowania SRWW mogą uszczegóławiać i uzupełniać systemy monitorowania pozostałych strategii, programów i planów regionalnych.

Odwołując się do ww. założeń, system monitorowania Strategii zobrazować można następująco: (1) gromadzenie danych, informacji jakościowych i ilościowych, (2) przechowywanie tych informacji, z czym wiąże się utworzenie i aktualizowanie baz danych, bibliotek, (3) przetwarzanie danych i ich analiza oraz (4) wnioskowanie, które dla decydentów stanowią punkt wyjścia do ewentualnych decyzji o zmianach w zapisach Strategii, bądź w sposobach jej realizacji.

Ryc. 1. System monitorowania SRWW

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z ustawą z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa za monitorowanie Strategii rozwoju województwa odpowiada Zarząd Województwa Wielkopolskiego, który wykonuje to zadanie przy pomocy Departamentu Polityki Regionalnej i funkcjonujących w jego strukturach Oddziału Planowania Strategicznego oraz Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego. Oddział Planowania

Strategicznego odpowiada za koordynację prac nad Strategią, monitorowanie realizacji jej celów oraz przygotowywanie aktualizacji dokumentu. Z kolei WROT – w ramach monitorowania realizacji celów Strategii – za diagnozowanie sytuacji społeczno-gospodarczej i koordynację współpracy analitycznej z innymi jednostkami Urzędu oraz wojewódzkimi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi. WROT tworzy sieć obserwatoriów tematycznych odpowiedzialnych za monitorowanie wybranych aspektów sytuacji społeczno-gospodarczej regionu: Wydział Badań i Analiz Rynku Pracy WUP w Poznaniu, Wielkopolskie Obserwatorium Innowacji² oraz Obserwatorium Integracji Społecznej³. Poza Departamentem Polityki Regionalnej, będącym główną jednostką w monitorowaniu Strategii, system ten uzupełniają ukierunkowane zadaniowo jednostki analityczne, takie jak: Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, odpowiedzialne w ramach swych kompetencji za dostarczanie kompleksowych, specjalistycznych danych przestrzennych i wykonywanie analiz w tym zakresie. W monitorowaniu Strategii wykorzystywane są również informacje gromadzone i przetwarzane w pozostałych jednostkach Urzędu Marszałkowskiego i wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych.

Monitorowanie w Urzędzie przebiega wg powyższego schematu – w większości dokumentów odnaleźć można założenia systemu wg ww. elementów. Najczęściej monitorowanie polega na gromadzeniu i przetwarzaniu informacji na podstawie wyznaczonych wskaźników monitorowania⁴. Z drugiej strony w jednostkach UMWW i podległych Zarządowi WW funkcjonują różne sposoby realizacji poszczególnych etapów monitorowania, np. co do zakresu zbieranego materiału, zlecenia badań lub przeprowadzania ich we własnym zakresie, aktualizacji baz danych, upubliczniania wyników, itd. Istnieje również monitorowanie poszczególnych aspektów bez wyraźnej struktury organizacyjnej lub wręcz odwrotnie – wyspecjalizowane monitorowanie projektów realizowanych ze środków unijnych. Sprawia to, że w ramach struktur Urzędu i jednostek podległych Zarządowi WW można mówić albo o systemie monitorowania Strategii, albo o systemach monitorowania poszczególnych obszarów, różniących się w szczegółach i praktyce.

Nawiązując do przedstawionego wyżej schematu systemu monitorowania, jednocześnie wykorzystując wiedzę z materiałów zastanych (m.in. Programów badań statystycznych statystyki publicznej na 2015 i 2016 rok) można odpowiedzieć na pytanie – skąd jednostki w strukturach Urzędu i podległe Zarządowi WW czerpią dane? W większości jednostek organizacyjnych dane pozyskiwane są od samorządu niższego szczebla lub jednostek nadzorowanych, bądź innych jednostek Urzędu, czego wymagają właściwe akty prawne (np. ustawy, rozporządzenia, uchwały, zarządzenia marszałka) (Tab. 1).

Tab. 1. Przykładowe zakresy danych, w pozyskaniu lub przekazaniu których uczestniczyło Województwo Wielkopolskie w latach 2015-2016

Lp.	Podmioty przekazujące dane	Zakres danych	Miejsce przekazania danych
1	wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast), zarządy powiatów	<ul style="list-style-type: none"> • sprawozdanie z gospodarowania dochodami budżetu gminy lub powiatu pochodzącymi z opłat i kar środowiskowych, przeznaczonymi na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej • nadwyżki dochodów budżetu gminy lub powiatu pochodzących z opłat i kar środowiskowych, podlegającej przekazaniu na rzecz woj. funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej 	UMWW
2	wójtowie (burmistrzowie)	<ul style="list-style-type: none"> • sprawozdanie z realizacji inwestycji w zakresie wodociągów i sanitacji wsi • sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej; w formie papierowe 	UMWW Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu
3	starostowie	• sprawozdanie ze stanu ilościowego oraz utrzymania wód i urządzeń melioracji wodnych	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu
4	starostwa powiatowe	<ul style="list-style-type: none"> • sprawozdanie z przebiegu realizacji przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie gromadzenia i wykorzystania środków z należności, opłat rocznych i innych wymienionych w ustawie • gminne i powiatowe zestawienia zbiorcze danych objętych ewidencją gruntów i budynków, sporządzone na podstawie wykazów gruntów, wykazów budynków i wykazów lokali z zachowaniem formy i treści tych wykazów 	UMWW

² Funkcjonujące w strukturach Departamentu Gospodarki UMWW

³ Pierwotnie jednostka funkcjonowała w strukturach ROPS. Aktualnie jest jednostką w strukturach DPR w ramach WROT, ale wciąż podejmuje zagadnienia merytoryczne ROPS.

⁴ Ocenie podlegają przede wszystkim wskaźniki realizacji oparte w głównej mierze na statystyce publicznej oraz stopień ich odzwierciedlenia w wykonywanych zadaniach, jak również zgodność z wyznaczonymi priorytetami.

Lp.	Podmioty przekazujące dane	Zakres danych	Miejsce przekazania danych
5	urzędy powiatowe	sprawozdanie z przebiegu realizacji przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, rekultywacji i zagospodarowania gruntów oraz zasobów i eksploatacji złóż torfów	UMWW
6	powiatowe urzędy pracy	<ul style="list-style-type: none"> sprawozdanie o rynku pracy, w tym: <ul style="list-style-type: none"> bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy bezrobotni według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, poszukujący pracy oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej, w tym wg zawodów i specjalności poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy, staż i przygotowanie zawodowe dorosłych bezrobotni oraz poszukujący pracy zamieszkali na wsi według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy; aktywne programy rynku pracy bezrobotni według gmin umowy z agencjami zatrudnienia i programy specjalne sprawozdanie o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy sprawozdanie o osobach niepełnosprawnych, bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu sprawozdanie o instytucjonalnej obsłudze rynku pracy 	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
7	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu	sprawozdanie z gospodarowania wojewódzkim funduszem ochrony środowiska i gospodarki wodnej/Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	UMWW
8	JST (np. właściwe ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej, prowadzenie szkoły, placówki, zakładu, itd.)	<ul style="list-style-type: none"> sprawozdanie o zasobach mieszkaniowych sprawozdanie z organizacji imprez masowych⁵ sprawozdanie o stanie należności i zobowiązań, sprawozdanie o stanie i ruchu środków trwałych 	portal sprawozdawczy GUS
		System Informacji Oświatowej - SIO w zakresie danych dotyczących nauczycieli	Ministerstwo Edukacji Narodowej
9	Sejmik Województwa Wielkopolskiego	dane dot. ochrony przyrody i krajobrazu (tj. powierzchnia parków krajobrazowych i obszarów chronionych)	portal sprawozdawczy GUS
10	Zarząd Województwa Wielkopolskiego	<ul style="list-style-type: none"> statystyka w zakresie samorządu województwa (radni województwa wg wieku, wykształcenia, grup zawodów, członkowie zarządu) statystyka województwa w zakresie transportu (organizacja transportu publicznego, tabor kolejowy i nakłady inwestycyjne, ścieżki rowerowe) 	portal sprawozdawczy GUS
		dane zagregowane z zakresu łowiectwa, tj. liczba i powierzchnia obwodów łowieckich, odszkodowania łowieckie wypłacane ze środków budżetu państwa za szkody wyrządzone w uprawach i płodach rolnych na obszarach obwodów łowieckich polnych i obszarach nie wchodzących w skład obwodów łowieckich, przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną, w uprawach i płodach rolnych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny na obszarach nie wchodzących w skład obwodów łowieckich	Główny Urząd Statystyczny
11	Marszałek Województwa Wielkopolskiego	<ul style="list-style-type: none"> zbiór danych jednostkowych dotyczących odpadów w zakresie ilości odpadów wytworzonych i zagospodarowanych według rodzajów odpadów oraz ilości wytworzonych i zagospodarowanych opakowań i odpadów opakowaniowych dane zagregowane w zakresie liczby i masy zebranych pojazdów wycofanych z eksploatacji, masy odpadów pochodzących z pojazdów wycofanych z eksploatacji poddanych procesom odzysku i recyklingu 	Urząd Statystyczny w Poznaniu
		sprawozdanie z wykonania prac geodezyjno-urzędzeniowych na potrzeby rolnictwa	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
		zestawienie udokumentowanych zasobów wód podziemnych i wyników prac hydrogeologicznych	Państwowy Instytut Geologiczny – PIB
12	UMWW	dane zagregowane dot. realizacji przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, rekultywacji i zagospodarowania gruntów oraz zasobów i eksploatacji złóż torfów	Urząd Statystyczny w Poznaniu, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
		<ul style="list-style-type: none"> sprawozdanie z realizacji inwestycji w zakresie wodociągów i sanitacji wsi sprawozdanie z przebiegu realizacji przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie gromadzenia i wykorzystania środków z należności, opłat rocznych i innych wymienionych w ustawie 	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
		sprawozdanie o zatrudnieniu wybranej kadry medycznej w administracji i szkołach wyższych	portal sprawozdawczy Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia

⁵ W 2016 roku tylko na poziomie gmin.

Lp.	Podmioty przekazujące dane	Zakres danych	Miejsce przekazania danych
		Baza Danych Obiektów Topograficznych dla obszaru województwa ⁶	Główny Urząd Statystyczny
		dane jednostkowe i zagregowane z zakresu bilansu oraz rachunku zysków i strat Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego	Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Finansów
		informacja o liczbie basenów publicznych	Główny Urząd Statystyczny
		wojewódzkie zestawienie danych objętych ewidencją gruntów i budynków sporządzone na podstawie zestawień powiatowych	Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Urząd Statystyczny w Poznaniu
		Sprawozdanie z wysokości średnich wynagrodzeń nauczycieli na poszczególnych stopniach awansu zawodowego w szkołach i placówkach prowadzonych przez Województwo Wielkopolskie	Regionalna Izba Obrachunkowa w Poznaniu, dyrektorzy szkół badanej jednostki, związki zaw. zrzeszające nauczycieli
		Sprawozdanie z realizacji Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2014	Generalny Konserwator Zabytków, Wojewódzki konserwator zabytków
		<ul style="list-style-type: none"> roczne sprawozdanie z wpływów z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska oraz z redystrybucji tych wpływów dane zagregowane dot. sprawozdań z gospodarowania dochodami budżetu gminy i powiatu pochodzącymi z opłat i kar środowiskowych, przeznaczonymi na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej 	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
		Sprawozdania, których przekazanie do innych jednostek (poza Urząd) nie jest obligatoryjne; stanowią tzw. dokumentację wewnętrzną: <ul style="list-style-type: none"> Wykonanie Planów działalności danej jednostki w ramach Systemu Kontroli Zarządczej UMWW Sprawozdanie z wykonania planów finansowo-merytorycznych instytucji kultury prowadzonych przez SWW Sprawozdanie z wykonania planów finansowych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej podległych Samorządowi Województwa Wielkopolskiego Sprawozdania finansowe Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego Sprawozdania z wykonania planów finansowych Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu Sprawozdanie z wykonania budżetu Województwa Wielkopolskiego Sprawozdania z realizacji programów ochrony powietrza Sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji społecznych projektu „Strategii rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku” Monitoring potrzeb związanych z utrzymaniem właściwego stanu technicznego obiektów, realizacji niezbędnych inwestycji i remontów w tym zakresie oraz dostosowania budynków do potrzeb rozwojowych jednostek oświatowych prowadzonych przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego. 	
13	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu	sprawozdania o rynku pracy sporządzone przez powiatowe urzędy pracy z kompletem załączników sporządzonych przez PUP	Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
14	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poznaniu	sprawozdanie rodzinnej pieczy zastępczej	portal sprawozdawczy GUS
		Sprawozdania, których przekazanie do innych jednostek (poza ROPS i UMWW) nie jest obligatoryjne; stanowią tzw. dokumentację wewnętrzną: <ul style="list-style-type: none"> Ocena zasobów pomocy społecznej Monitoring Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. 	
15	Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego	Okresowa ocena Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	do wiadomości Ministerstwa Rozwoju
16	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu	<ul style="list-style-type: none"> sprawozdanie ze stanu ilościowego oraz utrzymania wód i urządzeń melioracji wodnych sprawozdanie z wykonania obiektów małej retencji wodnej; zestawienie zbiorcze danych 	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie Programów statystyki publicznej na lata 2015-2016, uchwał SWW, informacji przekazanych od jednostek organizacyjnych Urzędu (departamentów, biur) oraz jednostek podległych ZWW (Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu).

Informacje pozyskiwane są także w ramach badań/analiz własnych lub zleczanych. Najczęściej wykorzystywane są wówczas powszechnie dostępne dane ze statystyki publicznej jak BDL, STRATEG, ale pojawiają się także badania wymagające zakupu specjalistycznych baz danych, czy badania z wykorzystaniem danych pierwotnych.

Gromadzone dane przechowywane są w bazach i bibliotekach danych, tworzonych w poszczególnych jednostkach. Wykorzystywane są one najczęściej do wspomnianej już sprawozdawczości, wymaganej zapisami aktów prawnych lub odpowiednimi zapisami w dokumentach wykonawczych, a także do analiz i badań prowadzonych lub koordynowanych w jednostkach Urzędu, czy do bieżącej działalności.

⁶ Zobowiązanie w 2015 roku.

Osobnej uwagi wymaga najbardziej rozbudowany i zorganizowany system monitorowania, jaki związany jest z zarządzaniem Wielkopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020, a w jego ramach – monitorowaniem projektów finansowanych ze środków unijnych. Wykorzystuje on m.in. Lokalny System Informatyczny do obsługi projektów, a także systemy krajowe (np. SL2014, System Wdrażania Rekomendacji), możliwości zlecania badań ewaluacyjnych i ekspertyz. Monitoring projektów unijnych prowadzą wyodrębnione oddziały w DPR oraz jednostki wdrażające, tj. Departament Wdrażania Programu Regionalnego UMWW, Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego UMWW i Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu.

3. Realizacja celów Strategii

3.1. Programowanie

Realizacja celów SRWW następuje w ramach różnych form – jedną z nich jest wdrażanie dokumentów wykonawczych. W poprzednim sprawozdaniu z realizacji SRWW wprowadzona została nomenklatura dokumentów wykonawczych w regionie: wprowadzono podział na dokumenty kierunkowe – najczęściej strategię sektorowe, oraz dokumenty operacyjne – programy i plany; podział ten został zachowany w niniejszym raporcie.

W rozdziale zestawiono dokumenty obowiązujące w latach 2015-2016. Uwzględniono także dokumenty, które przyjęto w latach wcześniejszych, ale nie straciły one ważności. W 2015 i 2016 roku podjęto także prace związane z aktualizacją niektórych dokumentów, jednakże – jeżeli nie były one uchwalone w analizowanym okresie lub w uchwale wskazany był okres ich obowiązywania od 2017 roku, nie były one brane pod uwagę.

Na podstawie zakresu tematycznego dokumentów i ich treści, przedstawiono odpowiedź na pytanie: w jakim zakresie obszarów życia społeczno-gospodarczego, realizacja założonych przez Strategię celów odbywa się przez dokumenty uszczegóławiające? Dodatkowo przedstawiono analizę frekwencyjną, której celem jest przedstawienie odpowiedzi na pytania: które z celów strategicznych i operacyjnych SRWW były najczęściej przekładane na zapisy dokumentów wykonawczych oraz który z dokumentów wykonawczych odwołuje się do największej ilości celów SRWW? W analizie treści kierowano się zasadą bezpośredniego oddziaływania, powiązania działania/ priorytetu/ celu z zapisami SRWW⁷. Odrzucono kwestie pośredniego wpływu (np. realizacja programów profilaktycznych bezpośrednio przyczynia się do poprawy stanu zdrowia mieszkańców, ale też pośrednio wpływa na zdrowe zasoby pracy, itd.), wydobywając główne role i cele danych dokumentów wykonawczych.

W niniejszym sprawozdaniu ujęty został także jeszcze jeden aspekt związany z programowaniem rozwoju – rekomendowany zakres dokumentów wykonawczych. Temat ten został zainicjowany w poprzednim sprawozdaniu, efektem którego jest dokument wewnętrzny Departamentu Polityki Regionalnej pt. „Zarządzanie strategiczne w województwie wielkopolskim”. W opracowaniu tym wskazano na minimalny rekomendowany zakres dokumentów kierunkowych i operacyjnych. Na tej podstawie, w niniejszym rozdziale podjęta została próba weryfikacji zakresu i struktury obowiązujących w latach 2015-2016 dokumentów kierunkowych pod kątem sformułowanych w materiale zaleceń co do ich struktury.

3.1.1. Dokumenty wykonawcze do Strategii obowiązujące w latach 2015-2016

Dokumenty kierunkowe

W okresie 2015-2016 w województwie obowiązywało 13 dokumentów o charakterze kierunkowym (patrz: Tab. 2). Wśród nich zidentyfikowano 3 nowe dokumenty w stosunku do wcześniejszego okresu analizy (tj. 2013-2014), które w Tabeli 2 zostały wyróżnione pogrubioną czcionką. Stanowią one aktualizację dotychczas obowiązujących strategii i programu; są to dokumenty przyjęte w okresie 2015-2016: Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020, Strategia rozwoju turystyki

⁷ Z technicznego punktu widzenia, analiza polegała na poszukiwaniu fragmentów (celów/ priorytetów lub działań) wskazanych w dokumentach i przypisaniu ich do odpowiednich celów operacyjnych Strategii (tj. szukając z nimi korespondencji).

w województwie wielkopolskim do 2020 roku, Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016-2020.

Tab. 2. Dokumenty kierunkowe SRWW obowiązujące w okresie 2015-2016

Lp.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Jednostka odpowiedzialna ⁸	Charakter dokumentu
1	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	od 2010	WBPP	obligatoryjny
2	Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2020	2010-2020	ROPS	obligatoryjny
3	Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020	2015-2020	DRG	nieobligatoryjny
4	Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Wielkopolskiego na lata 2010-2020	2010-2020	DRG	nieobligatoryjny
5	Strategia Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020	2014-2020	WUP	nieobligatoryjny
6	Strategia rozwoju oświaty w województwie wielkopolskim	od 2002	DE	nieobligatoryjny
7	Strategia budowy i rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Województwie Wielkopolskim. e-WIELKOPOLSKA	od 2004	DE	nieobligatoryjny
8	Strategia wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012-2020	2012-2020	WAZE	nieobligatoryjny
9	Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku	2016-2020	DS	nieobligatoryjny
10	Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020	2014-2020	DZ	obligatoryjny
11	Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2012-2015	2012-2015	DSR	obligatoryjny
12	Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016-2020	2016-2020	DSR	obligatoryjny
13	Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012-2017	2012-2017	DSR	obligatoryjny

Legenda: Pogrubioną czcionką wyróżniono dokumenty przyjęte w okresie 2015-2016.

Źródło: opracowanie własne.

Dokumenty operacyjne

Obok dokumentów kierunkowych w województwie obowiązują także dokumenty operacyjne, stanowiące uszczegółowienie zapisów w ramach poszczególnych sfer objętych zakresem dokumentów kierunkowych. W okresie 2015-2016 obowiązywało 65 dokumentów operacyjnych (patrz: Tab. 3) – wśród nich zidentyfikowano 22 nowe dokumenty, których okres obowiązywania rozpoczął się w 2015 lub 2016 roku (w Tabeli 3 zostały one wyróżnione pogrubioną czcionką). Dokumenty te wyznaczyły kierunki rozwoju województwa w zakresie: ochrony środowiska (8 dokumentów), polityki społecznej i zdrowotnej (7 dokumentów), finansów (4 dokumenty), a także kultury i sportu (2 dokumenty) oraz transportu (1 dokument).

⁸ Departament, wojewódzka samorządowa jednostka organizacyjna lub spółka, w której Województwo posiada udziały odpowiedzialna za koordynowanie, przygotowanie, aktualizację danego dokumentu.

Tab. 3. Dokumenty operacyjne SRWW obowiązujące w latach 2015-2016

Lp.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Jednostka odpowiedzialna ⁹	Charakter dokumentu
1	Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Wielkopolskiego	bezterminowo	BWM	obligatoryjny
2	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Wielkopolskiego na 2015 rok i lata następne	od 2015	DF	obligatoryjny
3	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Wielkopolskiego na 2016 rok i lata następne	od 2016	DF	obligatoryjny
4	Budżet województwa wielkopolskiego na 2015 rok	2015	DF	obligatoryjny
5	Budżet województwa wielkopolskiego na 2016 rok	2016	DF	obligatoryjny
6	Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016	2013-2016	DK	obligatoryjny
7	Program współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi i prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2015	2015	DO	obligatoryjny
8	Program współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi i prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2016	2016	DO	obligatoryjny
9	Program Rozwoju Ochotniczych Straży Pożarnych w Wielkopolsce na lata 2012-2020	2012-2020	DO	nieobligatoryjny
10	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013	2007-2015 ¹⁰	DPR	obligatoryjny
11	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020	2014-2023 ¹¹	DPR	obligatoryjny
12	Program Wielkopolska Odnowa Wsi 2013-2020	2013-2020	DR	nieobligatoryjny
13	Program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie wielkopolskim w latach 2005 – 2015	2005-2015	DR	nieobligatoryjny
14	Program Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2005-2015	2005-2015	DR	nieobligatoryjny
15	Program Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2016-2030	2016-2030	DR	nieobligatoryjny
16	Wojewódzki program udrażniania rzek - wód płynących	od 2005	DR	nieobligatoryjny
17	Wieloletni program inwestycji melioracyjnych w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020	2014-2020	DR	nieobligatoryjny
18	Program promocji dziedzictwa kulinarnego Wielkopolski i żywności wysokiej jakości na lata 2015-2020	2015-2020	DR	nieobligatoryjny
19	Program Rozwoju Bazy Obiektów Sportowych Województwa Wielkopolskiego realizowanego w latach 2014-2015	2014-2015	DS	obligatoryjny
20	Wieloletni Program Rozwoju Bazy Obiektów Sportowych Województwa Wielkopolskiego na lata 2016-2018	2016-2018	DS	obligatoryjny
21	Program rozwoju zasobów ludzkich i struktur organizacyjnych w Wielkopolsce	2012-2020	DS	nieobligatoryjny
22	Program rozwoju produktów turystycznych Wielkopolski	2010-2015	DS	nieobligatoryjny
23	Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego	2008-2030	DSR	nieobligatoryjny
24	Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej	2014-2020	DSR	obligatoryjny
25	Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej ze względu na ozon	2013-2020	DSR	obligatoryjny

⁹ Departament, biuro lub jednostka organizacyjna podległa Zarządowi WW odpowiedzialna za koordynowanie, przygotowanie, aktualizację danego dokumentu lub w przypadku departamentów – nadzorująca jednostkę organizacyjną za to odpowiedzialną.

¹⁰ W przypadku regionalnych programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy europejskich zastosowanie miała zasada n+3 (dla lat 2007-2010) i n+2 (dla lat 2011-2013). Zasada n+2 umożliwiła wydatkowanie funduszy unijnych 2007-2013 do roku 2015 (tym przypadku „n” oznacza rok 2013). W związku z powyższym, okres realizacji programów był dłuższy niż wskazuje na to ich nazwa – dla WRPO 2007-2013 jest to okres 2007-2015.

¹¹ W okresie finansowania 2014-2020 zastosowanie ma zasada n+3. W związku z powyższym, okres realizacji programu jest dłuższy niż wskazuje na to ich nazwa – dla WRPO 2014+ jest to okres 2014-2023.

26	Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: aglomeracja Poznań (strefa miasto Poznań) w województwie wielkopolskim	2012- 2015	DSR	obligatoryjny
27	Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłu PM10	2015-2025	DSR	obligatoryjny
28	Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: miasto Kalisz w województwie wielkopolskim	2012-2015	DSR	obligatoryjny
29	Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10, PM 2,5 oraz B(a)P dla strefy miasto Kalisz, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłów	2015-2025	DSR	obligatoryjny
30	Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy miasto Kalisz	od 2015	DSR	obligatoryjny
31	Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska	od 2015	DSR	obligatoryjny
32	Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy wielkopolskiej	od 2015	DSR	obligatoryjny
33	Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina	od 2015	DSR	obligatoryjny
34	Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Leszna	od 2015	DSR	obligatoryjny
35	Program ochrony środowiska przed hałasem dla czterech odcinków drogi krajowej nr 2 o łącznej długości 26,37 km	2011-2023	DSR	obligatoryjny
36	Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 5 o łącznej długości 23,20 km	2011-2023	DSR	obligatoryjny
37	Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 11 o łącznej długości 24,02 km	2011-2023	DSR	obligatoryjny
38	Program ochrony środowiska przed hałasem dla odcinka drogi krajowej nr 25 o długości 3,63 km	2011-2023	DSR	obligatoryjny
39	Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 92 o łącznej długości 23,26 km	2011-2023	DSR	obligatoryjny
40	Program ochrony środowiska przed hałasem dla dwóch odcinków autostrady A2 o łącznej długości 11,16 km	2011-2023	DSR	obligatoryjny
41	Program ochrony środowiska przed hałasem dla linii kolejowych o natężeniu powyżej 30 000 pociągów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023	2014-2023	DSR	obligatoryjny
42	Program ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu powyżej 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023	2014-2023	DSR	obligatoryjny
43	Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka	od 2005	DSR	obligatoryjny
44	Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Promno	od 2009	DSR	obligatoryjny
45	Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Województwa Wielkopolskiego na lata 2011-2015	2011-2015	DZ	nieobligatoryjny
46	Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2017	2013-2017	DZ	obligatoryjny
47	Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2015-2019	2015-2019	DZ	obligatoryjny
48	Program profilaktyczny schorzeń układu oddechowego dla mieszkańców gmin województwa wielkopolskiego na lata 2014-2020	2014-2020	DZ	obligatoryjny
49	Program Profilaktyczny Wczesnego Wykrywania Gruźlicy 2014-2016	2014-2016	DZ	obligatoryjny
50	Program Profilaktyczny Wczesnego Wykrywania Raka Płuc (Etap I i Etap II) 2014-2016	2014-2016	DZ	obligatoryjny
51	Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Chorób Układu Moczowo-Płciowego Mężczyzn w Województwie Wielkopolskim w latach 2014-2020	2014 – 2020	DZ	obligatoryjny
52	Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Nowotworów Złośliwych Dolnego Odcinka Przewodu Pokarmowego w Województwie Wielkopolskim w latach 2014-2020	2014-2020	DZ	obligatoryjny
53	Program Profilaktyki Nowotworów Głowy i Szyi 2014-2020	2014-2020	DZ	obligatoryjny
54	Program Profilaktyki Nowotworów Złośliwych Szyjki Macicy – Szczepienia Przeciwno Zakażeniom Wirusem Brodawczaka Ludzkiego (HPV) Podopiecznych Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Województwie Wielkopolskim w latach	2014-2020	DZ	obligatoryjny

	2014-2020			
55	Program psychiatryczny terapeutyczno-rehabilitacyjny połączony z aktywizacją pacjentów 2014-2020	2014-2020	DZ	obligatoryjny
56	Program wielospecjalistycznej terapii osób z wrodzonymi wadami twarzy	od 2016	DZ	obligatoryjny
57	Badania przesiewowe słuchu u młodzieży klas szóstych – „Hej słyszysz???”	od 2016	DZ	obligatoryjny
58	Wielkopolski Program Profilaktyczny w zakresie onkologii dziecięcej	od 2016	DZ	obligatoryjny
59	Wielkopolski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 roku	2013-2020	ROPS	obligatoryjny
60	Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2020	2011-2020	ROPS	obligatoryjny
61	Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020	2014-2020	ROPS	obligatoryjny
62	Wielkopolski Program na Rzecz Osób Starszych do 2020 roku	2013-2020	ROPS	nieobligatoryjny
63	Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2022 roku	2016-2022	ROPS	nieobligatoryjny
64	Program Wielkopolska Karta Rodziny	od 2014	ROPS	nieobligatoryjny
65	Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego	2015-2025	DT	obligatoryjny

Legenda: Pogrubioną czcionką wyróżniono dokumenty przyjęte w okresie 2015-2016.

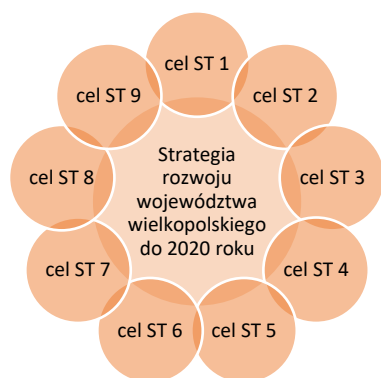
Źródło: opracowanie własne.

3.1.2. Analiza pola interwencji dokumentów wykonawczych na tle celów Strategii

Głównym celem podrozdziału jest ukazanie korespondencji celów SRWW i celów poszczególnych dokumentów wykonawczych, tj.: kierunkowych i operacyjnych. Dzięki tej informacji przedstawiono, w zakresie jakich obszarów życia społeczno-gospodarczego realizacja założonych przez Strategię celów odbywa się przez dokumenty uszczegóławiające. Korespondencję celów przedstawiono także w postaci matrycy: w wierszach matrycy wskazano cele Strategii, w kolumnach - dokumenty kierunkowe i operacyjne, natomiast przez znak „1” oznaczono zidentyfikowaną relację pomiędzy nimi (Tab. 8). Wyjaśnienia wymagają także stosowane w treści rozdziału skróty celów SRWW: skrót „ST” oznacza cel strategiczny, natomiast „OP” – cel operacyjny.

Generalnie wszystkie obszary życia społeczno-gospodarczego, do których SRWW odnosi się w celach strategicznych były w latach 2015-2016, w mniejszym lub większym stopniu, regulowane bądź realizowane za pomocą odpowiednich zapisów w dokumentach wykonawczych. Poniższy schemat to ogólny obraz podejmowanych pól interwencji dokumentów wykonawczych na tle celów Strategii (Ryc. 2). Bardziej szczegółowe informacje znajdują się w niniejszym rozdziale.

Ryc. 2. Cele strategiczne SRWW realizowane przez dokumenty wykonawcze obowiązujące w latach 2015-2016

Cele strategiczne SRWW:

- Cel ST 1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu
- Cel ST 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami
- Cel ST 3. Lepsze zarządzanie energią
- Cel ST 4. Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w woj.
- Cel ST 5. Zwiększenie spójności województwa
- Cel ST 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu
- Cel ST 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia
- Cel ST 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych woj.
- Cel ST 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem

- cele strategiczne SRWW realizowane przez odpowiednie zapisy w dokumencie wykonawczym
- brak realizacji celu strategicznego przez odpowiednie zapisy w dokumencie wykonawczym

Info: wyniki analizy treści 79 dokumentów wykonawczych obowiązujących w latach 2015-2016 w województwie wielkopolskim

Źródło: opracowanie własne.

Przegląd dokumentów pod względem realizacji celów SRWW przeprowadzony został przez przyporządkowanie poszczególnych dokumentów do obszarów tematycznych, zgodnie z ich zakresem merytorycznym wskazanym w Rozdziale 1. Należy wyjaśnić, że są to jednocześnie nazwy obszarów tematycznych i ich zakres informacyjny z poprzedniego sprawozdania, zastosowany dla zachowania porównywalności danych. W efekcie przyporządkowanie poszczególnych dokumentów do odpowiednich obszarów tematycznych wygląda następująco (Ryc. 3):

Ryc. 3. Przyporządkowanie dokumentów wykonawczych do obszarów rozwoju społeczno-gospodarczego

Przestrzeń	<ul style="list-style-type: none"> ○ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego
Społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> ○ Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 ○ Wielkopolski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 roku ○ Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2020 ○ Program Wielkopolska Karta Rodziny ○ Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020 ○ Wielkopolski Program na Rzecz Osób Starszych do 2020 roku ○ Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2022 roku ○ Program Profilaktyki i Promocji zdrowia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020 ○ Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2015-2019 ○ Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2017 ○ Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Województwa Wielkopolskiego na lata 2011-2015 ○ 11 programów profilaktyki zdrowotnej (na lata 2014-2020) ○ Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 ○ Program Rozwoju Bazy Obiektów Sportowych Województwa Wielkopolskiego realizowanego w latach 2014-2015 ○ Wieloletni Program Rozwoju Bazy Obiektów Sportowych Województwa Wielkopolskiego na lata 2016-2018 ○ Program współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi i prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2015 ○ Program współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi i prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2016 ○ Program Wielkopolska Odnowa Wsi 2013-2020 ○ Program promocji dziedzictwa kulinarnego Wielkopolski i żywności wysokiej jakości na lata 2015-2020 ○ Program Rozwoju Ochotniczych Straży Pożarnych w Wielkopolsce na lata 2012-2020
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> ○ Strategia Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020 ○ Strategia rozwoju oświaty w województwie wielkopolskim ○ Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020 ○ Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Wielkopolskiego na lata 2010-2020 ○ Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku ○ Program rozwoju zasobów ludzkich i struktur organizacyjnych turystyki w Wielkopolsce ○ Program rozwoju produktów turystycznych Wielkopolski
Środowisko	<ul style="list-style-type: none"> ○ Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2012-2015 ○ Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016-2020 ○ Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012-2017 ○ Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego ○ Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej ○ Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej ze względu na ozon ○ Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: aglomeracja Poznań (strefa miasto Poznań) w województwie wielkopolskim ○ Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: miasto Kalisz w województwie wielkopolskim ○ 6 programów ochrony środowiska przed hałasem dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2011-2023 ○ Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłu PM10

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10, PM 2,5 oraz B(a)P dla strefy miasto Kalisz, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłów ○ Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy miasto Kalisz ○ Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska ○ Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy wielkopolskiej ○ Program ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu powyżej 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023 ○ Program ochrony środowiska przed hałasem dla linii kolejowych o natężeniu powyżej 30 000 pociągów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014-2023 ○ Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina ○ Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Leszno ○ Program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie wielkopolskim w latach 2005-2015 ○ Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka ○ Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Promno ○ Program Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2005-2015 ○ Program Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2016-2030 ○ Wojewódzki program udrażniania rzek - wód płynących ○ Wieloletni program inwestycji melioracyjnych w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020 ○ Strategia wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012-2020
Komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> ○ Strategia budowy i rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Województwie Wielkopolskim. e-WIELKOPOLSKA ○ Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego
Samorząd	<ul style="list-style-type: none"> ○ Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwo Wielkopolskiego na 2015 rok i lata następne ○ Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwo Wielkopolskiego na 2016 rok i lata następne ○ Budżet województwa wielkopolskiego na 2015 rok ○ Budżet województwa wielkopolskiego na 2016 rok ○ Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 ○ Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 ○ Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Wielkopolskiego

Źródło: opracowanie własne.

Wybór zaprezentowania zakresu treści zebranych dokumentów wykonawczych wg obszarów tematycznych wynikał z ograniczeń ich przedstawiania wg celów strategicznych SRWW. Większość dokumentów wykonawczych realizuje więcej niż jeden cel strategiczny. Zatem zakres zebranych dokumentów wykonawczych przedstawiono w kolejnych obszarach tematycznych.

Przestrzeń

Podstawowym dokumentem planowania przestrzennego w województwie w okresie 2015-2016 był w dalszym ciągu obowiązujący **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego** (PZPWW). Podstawą prawną do sporządzenia Planu jest ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym¹². Jako dokument planistyczny poziomu regionalnego, PZPWW wypełnia zapisy Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju oraz jest nadrzędny w stosunku do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Plan jest spójny z zapisami SRWW, stanowiąc przestrzenne ujęcie jej celów oraz uzupełnia Strategię o elementy związane z zachowaniem ładu przestrzennego.

Ponieważ celem generalnym Strategii jest efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju, tak określony cel – wyznaczający „jakość życia” i „zrównoważony rozwój” jako priorytety rozwoju – determinuje ukierunkowanie zapisów PZPWW na racjonalne wykorzystanie uwarunkowań endogenicznych regionu i możliwych szans rozwojowych.

Plan stanowi podstawowe źródło informacji dla podejmowania decyzji planistycznych i inwestycyjnych. PZPWW, zgodnie z zapisami upzp, określa:

¹² Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2015 nr 0 poz. 199).

- podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych, w tym kierunki powiązań transgranicznych,
- system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością,
- granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią,
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Istotną informacją jest, iż cele określone w PZPWW uchwalonym w 2010 r., są bezpośrednim przeniesieniem wybranych celów Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego z 2005 roku. Wskazuje to na wysoki stopień zintegrowania tych dwóch podstawowych dokumentów w regionie. W 2012 r., na skutek uwarunkowań na poziomach regionalnym, krajowym i europejskim, zaktualizowano Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego. Z uwagi na fakt, że podstawowe priorytety rozwojowe pozostały jednak niezmiennie, zachowano relację między celami zaktualizowanej Strategii a PZPWW.

Zgodnie z określonymi w dokumencie celami, Plan realizuje niemal wszystkie cele strategiczne SRWW:

- Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- Cel ST 3. *Lepsze zarządzanie energią,*
- Cel ST 4. *Zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie*
- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Nie przekłada on jednak przestrzennie wszystkich celów operacyjnych realizujących cele strategiczne. Plan definiuje obszary charakteryzujące się specyficznymi cechami, wśród których są m.in. pasma dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego, zlokalizowane wzdłuż najważniejszych korytarzy komunikacyjnych, strefy intensywnych procesów urbanizacyjnych i strefy potencjalnej urbanizacji, strefy intensywnej gospodarki rolnej, strefy rekreacji czy strefy kulturotwórcze (OP 5.1.- OP 5.6.) oraz konieczność poprawy spójności komunikacyjnej regionu (OP 1.1.- OP 1.6.). Zapisy Planu wskazują na istotną rolę, jaką pełni rewitalizacja w zakresie rewaloryzacji zdegradowanej przestrzeni miejskiej i przywracania harmonijnego rozwoju przestrzeni na obszarach przemysłowych i powojennych (OP 5.4., OP 8.11.). Wśród wskazanych obszarów szczególne miejsce zajmuje obszar metropolitalny miasta Poznania jako ośrodek o oddziaływaniu ponadregionalnym oraz miasta Kalisz i Ostrów Wielkopolski, stanowiące dwubiegunowy układ miejski o znaczeniu regionalnym, wraz z ich obszarami funkcjonalnymi (OP 4.1., OP 4.2.).

PZPWW odnosi się także w szerokim zakresie do problematyki ochrony przyrody – w Planie wskazuje się na konieczność stworzenia spójnego systemu obszarów chronionych w regionie, uwzględniającego powiązania przyrodnicze z obszarami sąsiednich województw, dla zapewnienia ciągłości korytarzy ekologicznych (OP 2.1.- OP 2.12.). Ponadto wśród priorytetowych kierunków wymienia się racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego dla rozwoju energii ze źródeł odnawialnych (OP 3.1.- OP 3.3.). W obszarze związanym z rozwojem gospodarczym, PZPWW wskazuje zasady kształtowania stref dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym rekomendacje dla lokalizacji obszarów inwestycji oraz kwestii związanych z przekształcaniem gruntów rolniczych na cele nierolnicze (OP 6.10.). Natomiast prezentując ogólne zasady ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego regionu wskazuje

na duże znaczenie rewaloryzacji środowiska kulturowego. Szczególny akcent kładziony jest na ochronę dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich, w tym specyficznego charakteru krajobrazu i tradycji wielkopolskiej wsi (OP 8.10.). Tworząc warunki do zarządzania regionem i rozwoju współpracy terytorialnej realizuje cele OP 9.1. i OP 9.6.

Spółeczeństwo

Zgodnie z przyporządkowaniem dokumentów do obszarów tematycznych, w tej części podrozdziału zostały omówione dokumenty programowe z zakresu polityki społecznej, zdrowia, kultury, sportu, społeczeństwa obywatelskiego i społeczności lokalnej, a także bezpieczeństwa mieszkańców.

Polityka społeczna

W ramach zagadnień związanych z polityką społeczną, w analizowanym okresie obowiązywała strategia sektorowa oraz sześć dokumentów o charakterze operacyjnym w stosunku do tej Strategii:

- Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2020,
- Wielkopolski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 roku,
- Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2020,
- Program Wielkopolska Karta Rodziny,
- Program wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020,
- Wielkopolski Program na Rzecz Osób Starszych do 2020 Roku,
- Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2022 roku.

Wymienione powyżej dokumenty stanowią rozwinięcie następujących celów strategicznych wskazanych w SRWW:

- Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Podstawowym dokumentem wskazującym główne kierunki polityki społecznej jest **Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2020** (SPSWW), która stanowi integralną część Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego, o czym mówi ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹³. Ustawa ta stanowi podstawę prawną opracowania SPSWW. Strategia wyznacza podstawowe cele w takich obszarach, jak: edukacja, rynek pracy, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo socjalne, integracja społeczna i pokrewnych. Strategia polityki społecznej odpowiada na szereg problemów poruszonych w SRWW, koncentrując się przede wszystkim na realizacji zapisów celu ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa*. SPSWW podejmuje kwestie poszerzenia oferty edukacyjnej oraz podnoszenia jakości kształcenia dla wszystkich kategorii wieku i na wszystkich poziomach nauczania (przez co realizuje następujące cele SRWW: OP 1.3., OP 6.12., OP 7.1., OP 7.3., OP 7.4., OP 7.5., OP 7.6.). Kładzie nacisk na realizację zadań w zakresie integracji społecznej, w tym wymiany doświadczeń rozwiązywania problemów społecznych, prowadzenie badań i analiz dot. poziomu życia w regionie oraz zagrożeń w tym zakresie, wsparcie infrastruktury społecznej oraz inicjowanie współpracy podmiotów sfery publicznej i niepublicznej w zakresie realizacji zadań polityki społecznej (OP 6.11., OP 6.12., OP 8.1., OP 8.2., OP 8.5., OP 8.6., OP 8.7., OP 8.8., OP 8.10., OP 9.1., OP 9.3., OP 9.6.). Cele dokumentu odnoszą się także do ochrony zasobów, standardów i jakości życia rodziny, promowania aktywnego i zdrowego stylu życia, poszerzania udziału mieszkańców w kulturze, budowania aktywności obywatelskiej oraz podejmowania przedsięwzięć w zakresie poprawy bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców regionu (OP 2.10., OP 6.6., OP 7.3., OP 7.4., OP 8.1., OP 8.2., OP 8.3., OP 8.4., OP 8.5., OP

¹³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2004 nr 64 poz. 593 z późn. zm.)

8.7., OP 8.8., OP 8.9., OP 8.10., 8.11., OP 9.1., OP 9.2., OP 9.5.). SPSWW identyfikuje kilka szczególnych grup ryzyka, do których zalicza: dzieci i młodzież, seniorów, osoby niepełnosprawne oraz grupę wysokiego ryzyka socjalnego (ubogich, bezrobotnych, bezdomnych), dla których określa specyficzne cele i działania, w tym zamieszkałych na obszarach wiejskich (OP 5.2.).

Każdy z programów będących uszczegółowieniem zapisów SPS wyznacza kierunki działania i cele dla specyficznych jej obszarów. **Wielkopolski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2020 roku** wyznacza działania w obszarze wsparcia systemu pieczy zastępczej, zapewnienia specjalistycznego wsparcia dla rodzin zastępczych, poprawy jakości placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz racjonalizacji procesu adopcyjnego. W tym zakresie koresponduje z celami SRWW OP 8.6. i OP 8.9. Ponadto, działania wskazane w Programie dotyczą potrzeby objęcia wolontariatem rodzin znajdujących się w kryzysie i rodzin zastępczych (OP 8.5., OP 8.8.) oraz wsparcia mieszkalnictwa chronionego dla pełnoletnich wychowanków domów opieki (OP 8.11.). Istotne z punktu widzenia zapisów Programu jest upowszechnianie wiedzy na temat pieczy zastępczej i sposobów jej wsparcia oraz podnoszenie kompetencji pracowników instytucji realizujących zadania z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej (OP 9.3.). Podstawą prawną opracowania dokumentu jest ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁴.

Programem określającym priorytety w zakresie walki z przemocą w rodzinie jest **Wielkopolski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2020**. Podstawą prawną opracowania Programu jest ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁵. Program ten koncentruje się na prowadzeniu kampanii edukacyjno-informacyjnych, mających na celu promowanie modelu identyfikowania i reagowania na przemoc w rodzinie. Działania ujęte w ramach Programu odnoszą się również do wspierania ofiar przemocy w rodzinie przez odpowiednie służby (OP 8.6., OP 8.9.) i podnoszenia kwalifikacji kadr administracji, która wspólnie z partnerami społecznymi i gospodarczymi realizuje projekty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (OP 9.1., OP 9.3.). Program zakłada tworzenie baz danych w zakresie stosowanych rozwiązań i dobrych praktyk, baz adresowych instytucji udzielających pomocy, dla osób doświadczających tego problemu (OP 1.3.).

W województwie wielkopolskim obowiązuje ponadto, od 2014 r., **Wielkopolska Karta Rodziny** – program, którego celem jest zapewnienie rodzinom wielodzietnym możliwości korzystania na preferencyjnych zasadach z szerokiego katalogu oferty kulturalnej, oświatowej, rekreacyjnej oraz transportowej przez wprowadzenie systemu zniżek za wstęp do instytucji podległych właściwym samorządom oraz dodatkowych uprawnień zapewnionych przez inne podmioty, w tym niepubliczne. Wprowadzenie Wielkopolskiej Karty Rodziny ma stanowić również instrument zachęcający samorządy lokalne do wprowadzania ulg i uprawnień w środowiskach lokalnych oraz zachęcić przedsiębiorców do tworzenia pozytywnego klimatu wokół dużych rodzin. Swoim zakresem tematycznym, program wpisuje się w cel OP 8.5. oraz OP 8.9., w zakresie rozbudowy systemu wsparcia dla rodzin wielodzietnych.

Program wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami (...) odpowiada na wyzwania ujęte w SRWW w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych w wielu dziedzinach życia. Podstawami prawnymi opracowania Programu jest ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁶ oraz ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Program uwypukla potrzeby w zakresie zwiększania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami (OP 6.11., OP 8.1.), integracji społecznej (OP 8.5.), poprawy jakości zdrowia, w tym rehabilitacji osób niepełnosprawnych (OP 8.3., OP 8.4., OP 8.9.), a także zwiększenia aktywności grupy docelowej w obszarze sportu, turystyki, kultury oraz obywatelskim (OP 8.7.). Nie bez znaczenia są również wysokie kompetencje osób zajmujących się osobami z niepełnosprawnościami (OP 8.6., OP 9.3.).

Potrzeby osób starszych są w szczególności uwypuklone w **Wielkopolskim Programie na Rzecz Osób Starszych do 2020 Roku**. Program koncentruje się na czterech obszarach życia społeczno-gospodarczego i wyznacza priorytetowe działania w zakresie: zwiększenia dostępu do programów edukacyjnych dla seniorów (OP 1.3., OP 7.1., OP 7.6.), kompetencji osób wspierających seniorów (OP 6.12., OP 8.2., OP 8.6.), poprawy aktywności seniorów w aspekcie zawodowym (OP 6.12., OP 8.1.), obywatelskim (OP 8.5.,

¹⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887 z późn. zm.)

¹⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 roku Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.)

¹⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.)

OP 8.8.), a także zainteresowania seniorów kulturą, sportem i turystyką (OP 6.13., OP 8.7., OP 8.10.). W obszarze zdrowia Program kładzie nacisk na promocję i profilaktykę zdrowotną, w tym dostęp do opieki długoterminowej (OP 6.13., OP 8.3., OP 8.4.). W zakresie poprawy bezpieczeństwa przewiduje się szereg działań dotyczących wzrostu bezpieczeństwa oraz przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych (OP 8.9., OP 9.5.), czy poprawy warunków bytowych (OP 8.2., OP 8.11.).

Dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju ekonomii społecznej w Wielkopolsce jest **Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2022 roku**, który zastępuje Regionalny Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim na lata 2013-2020. Przesłanką do aktualizacji dokumentu była konieczność doprecyzowania zapisów Planu, dostosowania jego założeń do Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz dokumentów programowych perspektywy finansowej 2014-2020 roku, a także opracowania planu finansowego i systemu monitorowania w dokumencie. Nowy dokument kontynuuje w Wielkopolsce wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej. Cele dokumentu zachowują zgodność z następującymi celami SRWW: OP 6.11 w zakresie wzmocnienia podmiotów ekonomii społecznej (PES) i współpracy między nimi oraz z sektorem biznesu, OP 7.4. i 8.6. w zakresie angażowania różnych partnerów społecznych i politycznych w rozwój ekonomii społecznej i kształtowania postaw przedsiębiorczych oraz OP 8.1., OP 8.5., OP 8.6., OP 9.1. w zakresie podnoszenia efektywności zarządzania PES oraz wzrostu efektywności ich funkcjonowania w regionie.

Zdrowie

W zakresie promowania zdrowego trybu życia i wsparcia ochrony zdrowia w okresie 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywały następujące dokumenty:

- Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020 (PPPZ),
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2015-2019,
- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2017,
- Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Województwa Wielkopolskiego na lata 2011-2015.

PPPZ wskazuje problemy zdrowotne najczęściej występujące wśród mieszkańców województwa. W oparciu o ten dokument finansowane są programy profilaktyczne przeznaczone dla mieszkańców Wielkopolski, których lista została przedstawiona w tabeli poniżej.

Tab. 4. Programy profilaktyki zdrowotnej w województwie wielkopolskim realizowane w latach 2015-2016

L.p.	Nazwa programu
1	Program Profilaktyki Nowotworów Głowy i Szyi 2014-2020 ¹⁷
2	Program Profilaktyczny Wczesnego Wykrywania Raka Płuc (Etap I i Etap II) 2014-2016
3	Program Profilaktyczny Wczesnego Wykrywania Gruźlicy 2014-2016
4	Program psychiatryczny terapeutyczno-rehabilitacyjny połączony z aktywizacją pacjentów 2014-2020
5	Program profilaktyczny schorzeń układu oddechowego dla mieszkańców gmin województwa wielkopolskiego na lata 2014-2020
6	Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Nowotworów Złośliwych Dolnego Odcinka Przewodu Pokarmowego w Województwie Wielkopolskim w latach 2014-2020
7	Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Chorób Układu Moczowo – Płciowego Mężczyzn w Województwie Wielkopolskim w latach 2014-2020
8	Program Profilaktyki Nowotworów Złośliwych Szyjki Macicy – Szczepienia Przeciwno Zakażeniom Wirusem Brodawczaka Ludzkiego (HPV) Podopiecznych Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Województwie Wielkopolskim w latach 2014-2020
9	Program wielospecjalistycznej terapii osób z wrodzonymi wadami twarzy
10	Badania przesiewowe słuchu u młodzieży klas szóstych – „Hej słyszysz???”
11	Wielkopolski Program Profilaktyczny w zakresie onkologii dziecięcej

Źródło: opracowanie własne.

Cele wymienionych dokumentów korespondują z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*

¹⁷ W 2017 r. program przeszedł na finansowanie ze środków unijnych z poziomu krajowego i przestał obowiązywać dokument regionalny.

- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Dokumenty uszczegóławiają przede wszystkim cele SRWW w zakresie prowadzenia profilaktyki i diagnostyki głównych problemów zdrowotnych (OP 8.3.), a także w obszarze promowania zdrowego trybu życia i wzmocnienia postaw prozdrowotnych (OP 8.4.). Dodatkowo, część dokumentów wpisuje się w cele SRWW związane z integracją społeczną, wzmocnieniem systemu pomocy społecznej, wsparciem aktywizacji zawodowej osób uzależnionych i osób z zaburzeniami oraz ze wsparciem tych osób w sprawach bytowych, mieszkaniowych i środowiskowych, co zostało omówione poniżej.

Kierunkowym dokumentem w obszarze ochrony zdrowia w analizowanym okresie był **Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia na lata 2014-2020**. Podstawą prawną jego opracowania jest ustawa z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej ze środków publicznych¹⁸. Program stanowi uszczegółowienie przede wszystkim dwóch celów SRWW: OP 8.3. oraz OP 8.4., ponieważ dotyczy zmniejszania zachorowalności i przedwczesnej umieralności mieszkańców regionu. Koncentruje się on przede wszystkim na opracowywaniu programów profilaktycznych i programów zdrowotnych w odniesieniu do głównych problemów zdrowotnych zidentyfikowanych w regionie, a także na rozwoju infrastruktury ochrony zdrowia i promocji programów edukacyjnych służących zwiększaniu świadomości mieszkańców regionu w zakresie źródeł zagrożeń utraty zdrowia. Ponadto w dokumencie wskazuje się na konieczność kierowania programów zdrowotnych do najbardziej potrzebujących grup społecznych – osób mieszkających na wsi i w małych miastach, osób powyżej 50 roku życia, a także dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych (OP 8.5.). Jednym z priorytetów Programu jest także zaangażowanie społeczności lokalnej – w tym liderów zdrowia – w działania dotyczące podnoszenia świadomości mieszkańców w dziedzinie zdrowego stylu życia (OP 8.6.).

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2015-2019 (zaktualizowany następnie w 2017 roku) precyzuje cele OP 8.4. oraz OP 8.5. Ujęte w nim działania ukierunkowane są na upowszechnienie działań przeciw uzależnieniom i dążenie do zmniejszenia używania substancji psychotropowych – wspieranie programów profilaktycznych, leczenie, rehabilitację i ograniczanie szkód zdrowotnych oraz na epidemiologię i monitoring problemu. Szczególny nacisk kładzie się na podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców regionu na temat problemów związanych z używaniem środków psychoaktywnych. Podstawą prawną opracowania Programu była ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii¹⁹.

Cele ujęte w **Wojewódzkim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2017** (podstawa prawna opracowania: ustawa z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi)²⁰ korespondują z celami Strategii ST 8. *Zwiększenie zasobów oraz wyrównanie potencjałów społecznych województwa,* a także ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.* W szczególności działania wpisują się w cel OP 8.4. i OP 8.5., przez problematykę ograniczania szkód wynikających ze spożywania alkoholu i poprawy jakości działań podejmowanych przez władze gminne w zakresie profilaktyki oraz poprawy funkcjonowania w społeczeństwie osób walczących z nałogiem. Działania ujęte w Programie dotyczą również zwiększania kompetencji wychowawczych rodziców oraz zmiany postaw dorosłych wobec picia alkoholu przez dzieci i młodzież (OP 8.9.). Ponadto Program służy podnoszeniu kompetencji pracowników placówek pomocy społecznej – wskazuje się na konieczność przeprowadzenia szkoleń dla pracowników domów pomocy społecznej, świetlic i placówek leczenia odwykowego w zakresie pracy terapeutycznej z rodziną (OP 8.6.), a także uwzględnia kwestie prowadzenia monitoringu stanu i skali zjawiska w województwie (OP 9.1.).

Szeroki wachlarz celów SRWW został uwzględniony w ramach **Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego Województwa Wielkopolskiego na lata 2011-2015**. Program koncentruje się na promocji zdrowia psychicznego przez upowszechnianie wiedzy i promocję zdrowego stylu życia, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu (OP 8.3., OP 8.4.). Zaakcentowane zostały kwestie pomocy osobom z zaburzeniami w funkcjonowaniu w społeczeństwie - uwzględniono działania związane z integracją osób z zaburzeniami psychicznymi za

¹⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej ze środków publicznych (Dz.U. 2004, Nr 2010 Poz. 2135 z późn. zm.)

¹⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2005 Nr 179 Poz. 1485)

²⁰ Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 1982 Nr 35 Poz.230)

pośrednictwem programów informacyjno-edukacyjnych, przeciwdziałających dyskryminacji oraz sprzyjających postawom zrozumienia w społeczeństwie (OP 8.5., OP 8.6.). Działania ukierunkowane są również na aktywizację zawodową osób z zaburzeniami przez systemy informacji i poradnictwa zawodowego oraz na poprawę warunków mieszkaniowych i bytowych (OP 7.3., OP 8.1., OP 8.11). Wszelkie działania w tym zakresie mają być monitorowane (OP 9.1.).

Programy profilaktyki zdrowotnej, wskazane w Tabeli 5, zgodnie z ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej ze środków publicznych, stanowią zespół zaplanowanych działań służących wykrywaniu i realizacji określonych potrzeb zdrowotnych oraz poprawie zdrowia określonej grupy świadczeniobiorców. Programy realizowane w regionie w okresie 2015-2016, przygotowane m.in. przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne podległe Departamentowi Zdrowia, dotyczą takich problemów zdrowotnych, jak: choroby nowotworowe (w tym terapia onkologiczna), choroby układu krążenia, choroby układu oddechowego oraz choroby i zaburzenia psychiczne. Działania rekomendowane w programach realizują cele OP 8.3. oraz OP 8.4.

Kultura

W ramach zagadnień związanych z utrzymaniem i ochroną dziedzictwa kulturowego Wielkopolski oraz promowaniem udziału mieszkańców w życiu kulturalnym regionu w okresie 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywał **Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016**. Podstawą prawną opracowania Programu jest ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami²¹. Celami zaś podjęcie działań zmierzających do ochrony i poprawy stanu zachowania zabytków oraz podejmowanie przedsięwzięć zwiększających ich atrakcyjność. Cele te korespondują z trzema celami strategicznymi Strategii:

- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Dokument identyfikuje działania na rzecz ochrony i rewitalizacji obiektów zabytkowych (OP 8.7.), co służy zwiększeniu ich atrakcyjności dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. Przez dążenie do zachowania materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Program realizuje także cele Strategii, które odnoszą się do eksponowania i promowania tożsamości regionalnej oraz upowszechniania wiedzy o regionie (OP 8.8., OP 8.10., OP 9.2.), ochrony krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego (OP 5.6., OP 8.10).

Program promocji dziedzictwa kulinarnego Wielkopolski powstał w wyniku potrzeby usystematyzowania i ukierunkowania wszystkich działań promocyjnych związanych z dziedzictwem kulinarnym Wielkopolski. Z uwagi na niekorzystną sytuację ekonomiczną drobnych wytwórców żywności wysokiej jakości, podjęto decyzję o skoordynowaniu działań wyróżniających wielkopolskie produkty wysokiej jakości na regionalnym, krajowym i międzynarodowym rynku produktów spożywczych. Działania przewidziane w dokumencie mają również na celu zachęcić producentów żywności do uczestnictwa w krajowych i unijnych systemach jakości żywności oraz stworzyć warunki dla rozwoju gospodarczego dla wytwórców produktów wyróżniających się wysoką jakością. Cele wskazane w Programie korespondują z dwoma celami strategicznymi Strategii:

- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu.*

Cele dokumentu realizują cele SRWW związane ze wsparciem edukacji rolniczej i promocją wysokiej jakości żywności oraz produktów tradycyjnych i regionalnych (OP 2.9.), a także ze wsparciem rozwoju sieci sprzedaży produktów tradycyjnych (OP 6.10.).

Sport

W zakresie tematyki związanej ze wsparciem infrastruktury sportu w okresie 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywały **Program rozwoju bazy obiektów sportowych Województwa Wielkopolskiego realizowanego w latach 2014-2015** oraz **Wieloletni Program Rozwoju Bazy Obiektów Sportowych Województwa Wielkopolskiego na lata 2016-2018**. Zdecentralizowany systemu wspierania

²¹ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003 Nr 162 Poz. 1568 z późn. zm.)

inwestycji sportowych ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach programów regionalnej infrastruktury sportowej funkcjonował blisko 20 lat. Podstawą prawną ich opracowania w analizowanym okresie było Rozporządzenie Ministra Sportu z 23 sierpnia 2010 r. w sprawie dofinansowania zadań ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej²². Programy te były opracowywane cyklicznie na okres roku bądź kilku lat – w 2015 r. obowiązywał program dla okresu 2014-2015, w następnym roku przyjęto kontynuujący go program dla lat 2016-2018. Jednakże, ze względu na decyzję Ministra Sportu i Turystyki, program został zakończony w dniu 31 grudnia 2016 roku.

Zakres Programu wpisuje się w cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa*, w zakresie poprawy stanu infrastruktury sportowej. Wśród zadań wskazanych do realizacji znajdują się takie inwestycje jak: budowa sal gimnastycznych w gminach, które takich obiektów nie posiadają, budowa krytych pływalni, wielofunkcyjnych boisk, lodowisk, bieżni i urządzeń lekkoatletycznych oraz pełnowymiarowych obiektów kubaturowych. Wśród inwestycji uwzględnia się także obiekty o szczególnym znaczeniu dla rozwoju sportu wyczynowego w Wielkopolsce (OP 8.7.).

Spółeczeństwo obywatelskie

Istotnym potencjałem, jaki należy rozwijać dla osiągnięcia odpowiednio wysokiego poziomu życia, jest samoorganizacja i świadome uczestnictwo mieszkańców w życiu publicznym. Przejawem wykształconego społeczeństwa obywatelskiego jest m.in. znaczna aktywność społeczna mieszkańców, działalność organizacji pozarządowych i innych instytucji non-profit, wolontariat i współpraca na rzecz dobra wspólnoty lokalnej/regionalnej. W obszarze kształtowania świadomości obywatelskiej i wspierania organizacji pozarządowych w latach 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywały **Programy współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego**. Programy opracowywane są corocznie, zgodnie z zapisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²³.

Zakres omawianych dokumentów koresponduje z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa*,
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu*,
- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia*,
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa*,
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem*.

Dokumenty wyznaczają obszary współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie umacniania podmiotowości obywateli i zwiększania wpływu sektora obywatelskiego na kreowanie polityki społecznej, gospodarczej i kulturalnej (OP 8.8., OP 9.1., OP 9.3.). Wśród obszarów zidentyfikowanych w dokumentach znalazły się m.in.: utrwalanie dziedzictwa kulturowego i ochrona tożsamości regionalnej (OP 5.6., OP 8.7., OP 8.10., OP 9.2.), wsparcie turystyki, krajoznawstwa, sportu (OP 8.7., OP 9.2.), włączenia społecznego i równego dostępu do usług edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych (OP 6.11., OP 7.4., OP 7.6., OP 8.4., OP 8.5., OP 8.6., OP 8.7., OP 8.8., OP 8.9.), postawy kreatywne i innowacyjne (OP 7.4.), rozwój obszarów wiejskich (OP 5.2.). Ponadto w Programach wyróżnia się działalność na rzecz współpracy terytorialnej (OP 9.2.), a w przypadku Programu dla 2015 roku także na rzecz integracji europejskiej (OP 9.6.). Zidentyfikowano ponadto zadania w zakresie promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej (OP 6.11., OP 8.1., OP 8.6.), w zakresie wsparcia rodziny „3+” oraz otoczenia osób starszych (OP 6.12., OP 8.9.) oraz w zakresie szerzenia regionalnego patriotyzmu (OP 8.10.).

Ponadto, warto wspomnieć o innym dokumencie o charakterze horyzontalnym, opracowanym na poziomie regionalnym w analizowanym okresie. Pomimo, że nie jest to dokument kierunkowy czy operacyjny, stanowi on odpowiedź na wyzwania i potrzeby dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi. Dokument „Model współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”, opracowany we współpracy z fundacją Forum Rozwoju Nowoczesnych Technologii, stanowi kompleksowy zapis zasad współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, a także ich związkami

²² Rozporządzenie Ministra Sportu z dnia 23 sierpnia 2010 r. w sprawie dofinansowania zadań ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (Dz.U. 2010 Nr 156, poz. 1051 z późn. zm.)

²³ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 Nr 96 Poz. 873 z późn. zm.)

i reprezentacjami. Zawiera on m.in. zapis zasad wzajemnej współpracy przy realizacji zadań określonych strategiach oraz programach przyjętych do realizacji przez SWW lub ZARZĄD WW, a także zasady opracowania i realizacji programu współpracy Samorząd Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi.

Spółeczność lokalna

W obszarze wsparcia ukierunkowanego na rozwój i integrację społeczności lokalnych w okresie 2015-2016 obowiązywał dokument operacyjny skierowany do mieszkańców obszarów wiejskich – **Program Wielkopolska Odnowa Wsi 2013-2020**. W 2015 roku dokonano aktualizacji tego Programu.

Program stanowi odpowiedź na zagrożenia zidentyfikowane na obszarach wiejskich, takie jak: bierność mieszkańców, dezintegracja społeczności wiejskich, uzależnienie się od dotacji zewnętrznych, upadek wielu wartościowych lokalnych tradycji i wzorców w sferze architektury, obyczaju, aktywności społecznej oraz narastający chaos zabudowy i całej przestrzeni wiejskiej. Ponadto uwypukla potrzebę wspierania oddolnych inicjatyw, przyczyniających się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich, zagospodarowania przestrzeni publicznej sołectw, przeciwdziałania zanikowi lokalnych tradycji. Realizacja tych inicjatyw, przy zapewnieniu odpowiednich mechanizmów i instrumentów wsparcia, powinna służyć integrowaniu społeczności wiejskiej i jej aktywizowaniu do działania.

W ramach dokumentu przedstawiony został zestaw działań służących wspieraniu oddolnych przemian, dokonywanych przy udziale społeczności lokalnych. Ze względu na docierające postulaty dotyczące potrzeby uproszczenia zasad uczestnictwa oraz poszerzenia grona uczestników programu, w tym większego otwarcia na środowiska organizacji pozarządowych, dokonano stosownych zmian, m.in. wprowadzono możliwość zgłaszania sołectw przez stowarzyszenia, nie jedynie przez gminy, jak to przebiegało dotychczas. W ten sposób Program wypełnia założenia celu Strategii OP 5.2. (ST 5 *Zwiększenie spójności województwa*).

W 2000 roku została uchwalona Strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Nie była ona poddana dalszej analizie ze względu na nieaktualność merytoryczną jej zapisów, wynikającą przede wszystkim ze zmian w polityce rolnej państwa i UE.

Bezpieczeństwo

Na rzecz bezpieczeństwa w okresie 2015–2016 w województwie wielkopolskim obowiązywał **Program Rozwoju Ochotniczych Straży Pożarnych w Wielkopolsce na lata 2012–2020**, którego celem jest zoptymalizowanie funkcjonowania Ochotniczych Straży Pożarnych. Został on przygotowany przez Oddział Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej Województwa Wielkopolskiego, a następnie przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w 2011 roku, natomiast aktualizacja tego dokumentu nastąpiła w 2014 roku.

Wskazane w Programie cele korespondują z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem*.

Zawarte w Programie działania obejmują nie tylko doposażanie i poprawę bazy lokalowej OSP, lecz także prowadzenie działalności edukacyjnej, prewencyjnej oraz kulturotwórczej. Realizują więc cele OP 9.5., OP 8.10. Ponadto odzwierciedlają cele dotyczące zagrożeń dla środowiska przyrodniczego i bezpieczeństwa mieszkańców (OP 2.1., OP 2.3. i OP 2.8.).

Gospodarka

Nawiązując do przyporządkowania dokumentów do obszarów tematycznych, w tej części podrozdziału zostały omówione dokumenty programowe z zakresu rynku pracy, edukacji, konkurencyjności i innowacyjności oraz turystyki.

Rynek pracy

W okresie 2015-2016 w obszarze polityki rynku pracy w Wielkopolsce, dokumentem wyznaczającym podstawowe kierunki w zakresie wsparcia aktywności zawodowej mieszkańców regionu była **Strategia**

Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020 (SZWW). Cele wskazane w SZWW korespondują z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.*

W SZWW określono priorytetowe obszary wsparcia, wśród których znalazły się: zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców, m.in. przez pomoc w godzeniu życia zawodowego i rodzinnego (OP 8.1., OP 8.2.), tworzenie nowych miejsc pracy (OP 7.3.), promocję postaw przedsiębiorczych i aktywizację ludzi młodych, starszych, ze szczególnym uwzględnieniem dostosowania systemu edukacji w szkolnictwie zawodowym do potrzeb rynku pracy (OP 7.1., OP 7.3., OP 7.4., OP 7.5.) oraz inwestowanie w edukację i kształcenie ustawiczne (OP 6.7., OP 7.6., OP 8.1.). Ponadto Strategia kładzie nacisk na kwestie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, m.in. przez rozwój przedsiębiorczości społecznej, co koresponduje z celami OP 6.11., OP 8.1., OP 8.2., OP 8.3., OP 8.5., OP 8.8., OP 8.9. oraz podkreśla istotność interwencji skierowanej do odbiorców z obszarów wiejskich i ośrodków lokalnych (OP 5.1., OP 5.2., OP 6.10.).

W tym miejscu można wspomnieć o dokumentach wdrożeniowych w odniesieniu do Strategii zatrudnienia, jakie stanowią opracowywane corocznie Plany Działań na Rzecz Zatrudnienia w Województwie Wielkopolskim. Dokumenty tego rodzaju nie były przedmiotem analiz, ponieważ dokumenty wdrożeniowe – w przeciwieństwie do kierunkowych i operacyjnych – służą technicznym aspektom realizacji dokumentów wyższego rzędu (np. zawierają tylko listę projektów realizowanych na dany rok).

Edukacja

Dokumentem kierunkowym w obszarze edukacji, jaki obowiązywał w okresie 2015-2016 w województwie wielkopolskim była **Strategia rozwoju oświaty w województwie wielkopolskim (SROWW)**, przyjęta w 2002 roku.

Podstawowym celem SROWW jest wskazanie priorytetowych kierunków działań służących rozwojowi systemu edukacji w Wielkopolsce. Zgodnie z podejściem przyjętym w tym dokumencie, zakłada się, że rozwój oświaty jest nie tylko celem, ale i środkiem służącym podniesieniu poziomu jakości życia mieszkańców (w obszarach takich jak: aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i politycznym, zwiększenie zatrudnienia, aktywizacja kulturalna) oraz wpływającym na wzrost gospodarczy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, obniżania bezrobocia, podnoszenia konkurencyjności regionu i wsparcia gospodarki opartej na wiedzy. Jest to podejście ściśle korespondujące z modelem rozwoju przyjętym w SRWW.

SROWW odpowiada na wyzwania zdefiniowane w następujących celach strategicznych SRWW:

- Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.*

W SROWW szeroko poruszone zostały zagadnienia dostosowania edukacji do potrzeb lokalnych rynków pracy, potrzeb przedsiębiorców, kładąc nacisk na współpracę szkół z lokalnym biznesem, rozwój miękkich umiejętności związanych z komunikacją międzyludzką i umiejętności cyfrowych oraz kształtowanie postaw kreatywnych i przedsiębiorczych (OP 1.3., OP 6.7., OP 7.1., OP 7.3., OP 7.4., OP 7.5., OP 7.6.). Jednakże działania koncentrują się także na wyrównywaniu szans edukacyjnych, w tym przede wszystkim w środowiskach marginalizowanych, likwidacji barier w dostępie do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia, doskonalenia zawodowego kadry pedagogicznej prowadzącego do realizacji skutecznych i przyjaznych uczniowi modeli nauczania (OP 7.1., OP 7.2., OP 7.4., OP 7.5., OP 7.6., OP 8.5.).

Dokumentami o charakterze wdrożeniowym wobec Strategii rozwoju oświaty, których opracowanie determinowane jest zapisami aktów prawnych²⁴, są uchwalane corocznie:

²⁴ Wskazanie dot. następujących aktów:

(1) Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zm.)
(2) Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (tekst jednolity: Dz.U. 2014 nr 0 poz. 191 z późn. zm.)

- Plany dofinansowania form doskonalenia nauczycieli szkół, placówek, zakładów kształcenia nauczycieli i kolegium pracowników służb społecznych prowadzonych przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego oraz ustalenia maksymalnej kwoty dofinansowania opłat za kształcenie pobierane przez szkoły wyższe i zakłady kształcenia nauczycieli
- oraz Plany sieci publicznych zakładów kształcenia i placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych oraz szkół i placówek.

Nie były one przedmiotem analiz, ponieważ – w przeciwieństwie do dokumentów kierunkowych i operacyjnych – służą technicznemu aspektowi realizacji dokumentów wyższego rzędu (np. zawierają wyłącznie listę projektów realizowanych na dany rok).

Konkurencyjność i innowacyjność

W ramach wsparcia innowacyjności wielkopolskich przedsiębiorstw i umacniania konkurencyjności regionu, w okresie 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywały dwa dokumenty kierunkowe Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020 i Strategia promocji gospodarczej województwa wielkopolskiego na lata 2010-2020. Cele tych dokumentów korespondują z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020 (RIS3) jest dokumentem opisującym założenia i sposób realizacji wielkopolskiej polityki innowacyjnej. Jest kontynuacją pierwszej Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski w roku 2004 i jej aktualizacji w roku 2011, w ramach których nakreślono podstawy funkcjonowania systemu innowacji. RIS3 jest jednocześnie dokumentem wypełniającym warunek wstępny dla Celu Tematycznego 1 w okresie 2014-2020, zgodnie z którym wymaga się opracowania regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych. Strategia, oprócz identyfikacji regionalnych inteligentnych specjalizacji Wielkopolski, wskazuje cele i realizujące je programy strategiczne.

Programy strategiczne RIS3 obejmują szereg różnego rodzaju działań związanych przede wszystkim ze wsparciem innowacyjności przedsiębiorstw (OP 6.1.), m.in. przez wsparcie internacjonalizacji (OP 6.9.), zwiększenie współpracy nauki z gospodarką (OP 6.2.), program rozwoju klastrów (OP 6.3.), dopasowanie usług IOB do potrzeb MŚP (OP 6.4.), rozwój terenów inwestycyjnych (OP 6.8.). Strategia wskazuje także ramy dla działań dotyczących kształtowania kreatywnych i przedsiębiorczych postaw w społeczeństwie i dopasowanie w tym zakresie programów edukacyjnych (OP 6.5., OP 6.7., OP 7.4., OP 7.6.) oraz rozwoju e-usług (OP 5.5.). Poza działaniami ukierunkowanymi na podmioty zewnętrzne, dokument wskazuje również takie, które dotyczą wzmocnienia potencjału samorządu lokalnego dla prowadzenia świadomej i zrównoważonej polityki innowacyjnej (OP 9.1., OP 9.3., OP 9.4.).

Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Wielkopolskiego na lata 2010-2020 (SPGWW) odzwierciedla cele SRWW w zakresie promocji regionu i wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw. SPGWW wskazuje przede wszystkim konieczność kształtowania spójnego wizerunku regionu i współpracy międzyinstytucjonalnej w tym zakresie oraz na potrzebę wzmocnienia pozycji Wielkopolski jako lidera targów, konferencji i wydarzeń międzynarodowych (OP 6.4., OP 6.9., OP 9.1., OP 9.2., OP 9.3.). Ponadto SPGWW uwypukla potrzeby w zakresie kształtowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej województwa dla zwiększenia napływu kapitału zagranicznego oraz tworzenia warunków dla ekspansji przedsiębiorstw na rynki zagraniczne (OP 6.1., OP 6.3., OP 6.8., OP 6.9.). W analizowanym okresie przystąpiono do aktualizacji SPGWW.

(3) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków (Dz. U. Nr 46, poz. 430)

Turystyka

W zakresie wsparcia rozwoju turystyki w okresie 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywały:

- Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku,
- Program rozwoju zasobów ludzkich i struktur organizacyjnych turystyki w Wielkopolsce,
- Program rozwoju produktów turystycznych Wielkopolski.

Cele wymienionych dokumentów korespondują z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- Cel ST 4. *Zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie,*
- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku (SRTWW) stanowi zasadniczy dokument w obszarze rozwoju turystyki w regionie. Podstawowym celem SRTWW jest kreowanie markowych produktów turystycznych województwa, będących podstawą budowy wizerunku regionu jako obszaru atrakcyjnego turystycznie (OP.1.4., OP 5.2., OP 5.4., OP 9.2.). SRTWW wyznaczyła ramy dla prowadzenia działań wspierających turystykę biznesową (OP 4.1., OP 6.9.), turystykę kulturową (OP 5.6., OP 8.9., OP 8.10.), turystykę krajoznawczą i aktywną (OP 1.4., OP 8.4.), w tym przyrodniczą (OP 2.3., OP 2.10.). Działania ukierunkowane zostały także na wsparcie kadr dla turystyki, w tym rozwój programów edukacyjnych i doradztwa na różnych poziomach nauczania oraz wsparcie mobilności przestrzennej osób pracujących (OP 6.7., OP 7.1., OP 7.2., OP 7.3., OP 7.5., OP 7.6., OP 8.1.). Uwzględniono również aspekty związane z otoczeniem innowacyjnym przedsiębiorstw działających w sferze turystyki (OP 6.3., OP 6.4., OP 6.9.), w tym wykorzystaniem TIK (OP 1.3.) oraz promocją gospodarczą i nawiązywaniem współpracy z organizacjami pozarządowymi, instytucjami oraz jst (OP 8.7., OP 9.6.).

Program rozwoju zasobów ludzkich i struktur organizacyjnych turystyki w Wielkopolsce jest dokumentem podkreślającym rolę wiedzy, umiejętności i kompetencji w rozwoju tej branży (m.in. przez szkolenia kadr), znaczenie tworzenia odpowiedniej struktury organizacyjnej turystyki, obejmującej różnego typu (współpracujące ze sobą) podmioty – w tym Wielkopolską i lokalne organizacje turystyczne, organizacje zawodowe i pozarządowe. W Programie odnaleźć można działania dedykowane samorządom, szkołom oraz mieszkańcom, w zakresie promocji turystyki dla rozwoju obszarów i społeczności lokalnych oraz zachęcanie do aktywnego uprawiania turystyki lokalnej. Zawarte w Programie zapisy odzwierciedlają więc w szczególności cele OP 8.7, OP 9.2. oraz OP 9.3.

W **Programie rozwoju produktów turystycznych Wielkopolski** wskazano natomiast istotne dla województwa produkty turystyczne (na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym). W ten sposób Program odnosi się w szczególności do OP 9.2. oraz – w mniejszym zakresie – OP 1.4. (przez działania na rzecz rozwoju Wielkiej Pętli Wielkopolski).

Środowisko

Zgodnie z przyporządkowaniem dokumentów do obszarów tematycznych, w tej części podrozdziału zostały omówione dokumenty programowe z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadami, ochrony powietrza, klimatu akustycznego, bioróżnorodności, zasobów wodnych oraz energii.

Ochrona przyrody

W latach 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywał **Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2012–2015**, który został zastąpiony **Programem ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016–2020** (POŚ). Zawarte w nich cele stanowią odzwierciedlenie w szczególności celu ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*, ale odnoszą się także do:

- Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*

- Cel ST 3. *Lepsze zarządzanie energią,*
- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Podstawą prawną opracowania POŚ jest ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²⁵. Programy stanowią podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem konsolidującą działania i założenia wszystkich dokumentów dotyczących ochrony środowiska i przyrody na szczeblu wojewódzkim. Cele i kierunki interwencji POŚ oraz działania zmierzające do poprawy stanu środowiska zostały wskazane w ramach poszczególnych obszarów interwencji, które odpowiadają następującym celom SRWW: ochrona klimatu i jakości powietrza (OP 2.1., OP 2.10, OP 2.11., OP 2.5., OP 3.1., OP 3.2.), zagrożenie hałasem (OP 1.1., OP 1.5., OP 2.11., OP 2.12.), gospodarowanie wodami i gospodarka wodno-ściekowa (OP 2.7., OP 2.8., OP 2.9., OP 5.2., 2.11.), zasoby geologiczne, gleby (OP 2.2., OP 2.4., OP 2.9., OP 2.11.), gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (OP 2.6., OP 2.11.), zasoby przyrodnicze (OP 2.1., OP 2.3.), pola elektromagnetyczne (OP 2.11., OP 9.5.) i zagrożenie poważnymi awariami (OP 2.1., OP 2.11., OP 9.5.). Poza głównymi obszarami interwencji w programie ochrony środowiska uwzględniono również zagadnienia horyzontalne takie, jak działania edukacyjne (OP 2.10., OP 2.3., OP 2.9., OP 9.5.), czy monitoring środowiska (OP 2.11., OP 2.12., OP 9.1.). Podejmowane działania pozwolą na osiągnięcie celu, czyli świadomego ekologicznie społeczeństwa i efektywnego monitoringu środowiska zapewniającego uzyskanie wiarygodnych informacji o stanie środowiska. Powyższym działaniom – co zostało przedstawione w Programie na lata 2012-2015 – powinny być towarzyszyć przedsięwzięcia mające na celu osiągnięcie stanu ładu w przestrzeni i kreowanie zrównoważonego rozwoju (OP 2.2., OP 2.5.), aktywizujące rynek i zwiększające znaczenie placówek badawczych w kreowaniu innowacji przyjaznych środowisku (OP 2.10., OP 6.1., OP 6.2., OP 6.6., OP 6.10., OP 7.2., OP 9.4.).

Gospodarka odpadami

W latach 2015–2016 na poziomie województwa obowiązywały dwa dokumenty odnoszące się do problemu gospodarowania odpadami, służące realizacji wskazanego w SRWW ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*, tj.:

- **Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012–2017 (PGO),**
- **Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego.**

Podstawą prawną do opracowania PGO w regionie jest ustawa z 27 kwietnia 2001 r. o odpadach²⁶. W ww. dokumentach uwypuklono przede wszystkim potrzebę podjęcia działań na rzecz ograniczenia ilości powstających i trafiających na składowiska odpadów (m.in. przez wykorzystanie regionalnych i zastępczych instalacji przetwarzających odpady, wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców, selektywną zbiórkę i recykling odpadów), a także konieczność realizacji przedsięwzięć ograniczających szkodliwe oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka i środowisko (bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest oraz ich unieszkodliwienie, zwiększenie świadomości w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest). Wskazane w nich działania odpowiadają więc celom OP 2.6., OP 2.11., a w przypadku PGO także OP 2.10. W analizowanym okresie przystąpiono do aktualizacji PGO.

Ochrona powietrza

W województwie wielkopolskim w latach 2015-2016 obowiązywało dziewięć dokumentów z zakresu ochrony powietrza:

- **Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej,**
- **Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej ze względu na ozon,**
- **Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: aglomeracja Poznań (strefa miasto Poznań) w województwie wielkopolskim,**
- **Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: miasto Kalisz w województwie wielkopolskim,**

²⁵ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2001 Nr 62 Poz. 627 z późn. zm.)

²⁶ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. 2001 Nr 62 Poz. 628 z późn. zm.)

- Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłu PM10²⁷,
- Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10, PM 2,5 oraz B(a)P dla strefy miasto Kalisz, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłów²⁸,
- Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy miasto Kalisz,
- Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska,
- Plan działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla strefy wielkopolskiej.

Zawarte w nich zapisy korespondują z celem strategicznym SRWW:

- ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- ST 3. *Lepsze zarządzanie energią.*

Ww. dokumenty wskazują istotne powody (źródła) występowania naruszeń standardów jakości powietrza oraz określają skuteczne i możliwe do zrealizowania działania, których wdrożenie spowoduje obniżenie poziomu zanieczyszczeń co najmniej do poziomów dopuszczalnych lub docelowych i utrzymywanie go na takim poziomie, a przez to poprawia warunki życia mieszkańców, podwyższa standardy cywilizacyjne oraz polepsza jakość życia w mieście. Dokumenty te korespondują z celami SRWW: OP 2.5. i OP 2.11. Programy wskazują także przedsięwzięcia związane z ograniczeniem niskiej emisji (także komunikacyjnej) oraz na działania promocyjne i edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną, regularne kontrolowanie i monitorowanie poziomu zanieczyszczeń (OP 1.1., OP 1.5., OP 2.10., OP 3.1., OP 3.2., OP 3.3.). Plany krótkoterminowe wskazują natomiast potrzeby podjęcia określonych działań mających na celu zmniejszenie ryzyka wystąpienia przekroczeń w zakresie B(a)P oraz ograniczenie skutków i czasu ich trwania (OP 2.5.). Podstawą prawną do opracowania ww. dokumentów jest ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²⁹. Należy podkreślić, że dokumenty te różnią się w szczegółach, co obrazuje Tab.8.

Klimat akustyczny

Kolejną grupę dokumentów z zakresu środowiska, obowiązujących w województwie wielkopolskim w latach 2015-2016, stanowią programy dotyczące klimatu akustycznego. Wśród **programów ochrony środowiska przed hałasem dla województwa wielkopolskiego na lata 2011-2023** należy wyróżnić:

- Program ochrony środowiska przed hałasem dla czterech odcinków drogi krajowej nr 2 o łącznej długości 26,37 km,
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 5 o łącznej długości 23,20 km,
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 11 o łącznej długości 24,02 km,
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla odcinka drogi krajowej nr 25 o długości 3,63 km,
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla pięciu odcinków drogi krajowej nr 92 o łącznej długości 23,26 km,
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla dwóch odcinków autostrady A2 o łącznej długości 11,16 km.

Ponadto w regionie w latach 2015-2016 obowiązywały:

- **Program ochrony środowiska przed hałasem dla dróg wojewódzkich o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014–2023,**
- **Program ochrony środowiska przed hałasem dla linii kolejowych o natężeniu ruchu ponad 30 000 pociągów na rok znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2014–2023,**
- **Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina,**
- **Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Leszna.**

Zawarte w ww. Programach zapisy odzwierciedlają następujące cele strategiczne SRWW:

²⁷ Program ten uchylił w 2015 r. obowiązujący w ten czas Program Ochrony Powietrza dla strefy: aglomeracja Poznań (strefa miasto Poznań) w województwie wielkopolskim.

²⁸ Program ten uchylił w 2015 r. obowiązujący w ten czas Program Ochrony Powietrza dla strefy: miasto Kalisz w województwie wielkopolskim.

²⁹ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2001 Nr 62 Poz. 627 z późn. zm.)

- Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.*

Wszystkie wskazane dokumenty muszą być opracowane zgodnie w wymogami ustawy Prawo ochrony środowiska. Potrzeba opracowania programów ochrony środowiska przed hałasem wynika bezpośrednio z uregulowań Dyrektywy 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego oraz Rady z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku. Mają one na celu zapewnienie najlepszego stanu akustycznego środowiska przez dążenie do utrzymania poziomu hałasu poniżej lub co najmniej na poziomie wartości dopuszczalnej a tam, gdzie normy nie są dotrzymane, należy dążyć do zmniejszenia hałasu, co najmniej do dopuszczalnego poziomu. Dlatego w Programach dokonano analizy rzeczywistego stanu klimatu akustycznego w otoczeniu przedmiotowych odcinków dróg, zidentyfikowano obszary zagrożone ponadnormatywnym oddziaływaniem hałasu, dokonano oceny realizacji poprzednich programów i analizy dostępnych aktualnych metod technicznych i organizacyjnych pozwalających na obniżenie poziomu hałasu w środowisku. W oparciu o ww. kwestie dokonano identyfikacji konkretnych obszarów wraz ze wskazaniem działań naprawczych dla każdego z analizowanych odcinków dróg. Obejmują one: prowadzenie przeglądów stanu nawierzchni drogowej określonych odcinków dróg, prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów odnośnie dopuszczalnej prędkości, prowadzenie właściwej polityki i edukacji ekologicznej na tych obszarach. Niemal wszystkie ww. Programy wpisują się w zakres celów SRWW OP 1.1., OP 1.5., OP 2.10. i OP 2.12., z wyjątkiem 6 Programów ochrony środowiska przed hałasem dla wybranych odcinków dróg, które realizują jedynie cel OP 2.12.

Bioróżnorodność

W latach 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywały trzy dokumenty – jeden program oraz dwa plany ochrony parków krajobrazowych – mające na celu zachowanie różnorodności biologicznej:

- Program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie wielkopolskim w latach 2005-2015,
- Plan ochrony dla Pszczewskiego Parku Krajobrazowego,
- Plan ochrony dla Parku krajobrazowego Promno.

Cele wskazane w tych dokumentach korespondują z dwoma celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.*

W **Programie odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie wielkopolskim w latach 2005-2015** zaakcentowano potrzebę podjęcia działań na rzecz przywrócenia zrównoważonego środowiska przyrodniczego – równowagi międzygatunkowej. Wskazane w dokumencie przedsięwzięcia, polegające na zakupie i wprowadzaniu do siedlisk wybranych gatunków zwierząt wymagających restytucji (zajęcy, kuropatw), przyczynią się do zwiększenia populacji rodzimych gatunków zwierząt do poziomu odpowiadającego pojemności biologicznej i gospodarczej obszaru. W ten sposób – przez zmniejszenie negatywnego wpływu działalności człowieka na ekosystemy, dokument odzwierciedla wskazany w SRWW cel OP 2.1.

Plany ochrony dla parków krajobrazowych dla 2 parków krajobrazowych: Promno i Puszcza Zielonka ustanowionych rozporządzeniem Wojewody Wielkopolskiego (podstawa prawna opracowania Planów: ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody³⁰), koordynowane przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego³¹, zawierają szereg zaleceń, mających na celu nie tylko zachowanie i ochronę ich środowiska przyrodniczego i krajobrazu, lecz także utrzymanie w odpowiednim stanie występującego na ich obszarze środowiska i krajobrazu kulturowego. Zawarte w dokumentach cele korespondują zatem z celami OP 2.1., OP 2.2., OP 2.3., OP 8.10., przy czym Plan ochrony dla Puszczy Zielonka realizuje także cel OP 2.8. Na obszarze województwa obowiązuje również Plan ochrony dla

³⁰ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 Nr 92 Poz. 880 z późn. zm.)

³¹ Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego (ZPKWW) powołany został zarządzeniem Wojewody Wielkopolskiego w 1999 roku. Od 1 sierpnia 2009 roku, na podstawie art. 21 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz. U. Nr 92, poz. 53 ze zm.) stanowi wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną. Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie przyrody plany ochrony parków krajobrazowych ustanowione rozporządzeniem wojewody są nadal obowiązujące.

Pszczewskiego Parku Krajobrazowego opracowany przez Województwo Lubuskie w uzgodnieniu z Województwem Wielkopolskim.

Zasoby wodne

W latach 2015-2016 na poziomie województwa obowiązywały cztery programy, przygotowane przez Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, odnoszące się do ochrony zasobów wodnych i gospodarki wodnej, tj.:

- Program Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2005-2015,
- Program Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego na lata 2016-2030,
- Wojewódzki Program udrażniania rzek – wód płynących,
- Wieloletni program inwestycji melioracyjnych w województwie wielkopolskim na lata 2014-2020.

Zamieszczone w nich działania stanowią odzwierciedlenie zawartego w SRWW celu ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*. W **Programach Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego** określono hydrologiczne i techniczne możliwości retencjonowania wód powierzchniowych na obszarze województwa. Zidentyfikowano w nich istniejący stan zabudowy retencyjnej oraz wskazano możliwości zwiększenia wykorzystania zasobów wodnych w zlewniach (m.in. przez budowę nowych zbiorników wodnych oraz urządzeń małej retencji). Szczególną uwagę skoncentrowano przy tym na działaniach, które powinno się podjąć w celu zabezpieczenia wód powierzchniowych dla potrzeb rolnictwa oraz leśnictwa. Wskazane w dokumentach działania służą więc realizacji OP 2.3., OP 2.8., OP 2.9.

Wojewódzki Program udrażniania rzek – wód płynących podkreśla natomiast potrzebę ograniczenia niekorzystnych zmian w rzekach spowodowanych przez urządzenia piętrzące, które przyczyniają się do fragmentacji biegu rzeki i przerwania ciągłości biologicznej. Służyć ma temu budowa specjalnych przepławek, umożliwiających swobodne przemieszczanie się ryb i innych organizmów wodnych – przyczyniających się w ten sposób do renaturyzacji rzek i zwiększenia różnorodności żyjących w nich organizmów. Założenia Programu korespondują z dwoma celami OP 2.1. oraz OP 2.8.

Dokument powiązany z gospodarką wodną stanowi także **Wieloletni program inwestycji melioracyjnych w województwie wielkopolskim na lata 2014–2020**, będący odpowiedzią na występujące w województwie potrzeby z zakresu infrastruktury wodno-melioracyjnej. Program, wskazując listę najważniejszych inwestycji służących zwiększeniu skali sztucznej retencji, modernizacji i rozbudowie hydrotechnicznych budowli oraz zwiększeniu retencji korytovej rzek, koresponduje z OP 2.8. Ponadto, ze względu na ukierunkowanie zapisów na działania służące trwałej poprawie rolniczych zdolności produkcyjnych gleb, stanowi on odzwierciedlenie celu OP 2.9.

Energia

W aspekcie gospodarowania energią, w latach 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywała **Strategia wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012–2020** (SOZE). Wskazane w niej cele korespondują z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*,
- Cel ST 3. *Lepsze zarządzanie energią*,
- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa*,
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu*.

SOZE zwraca szczególną uwagę na potrzebę podjęcia przedsięwzięć na rzecz lepszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, ograniczenia emisji gazów cieplarnianych do atmosfery, a także budowy i modernizacji inteligentnych sieci, innowacji ekoenergetycznych, przyczyniających się do bardziej efektywnego wykorzystania energii w województwie. W ten sposób dokument odzwierciedla cele OP 2.5., OP 3.1., OP 3.2., OP 3.3., OP 5.2., OP 6.2. Ponadto w SOZE zwraca się uwagę na kwestie edukacji proekologicznej (OP 2.10., OP 3.1., OP 3.2.).

Spółeczeństwo informacyjne

W latach 2015-2016 na poziomie województwa obowiązywał dokument w zakresie społeczeństwa informacyjnego: **Strategia budowy i rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Województwie Wielkopolskim. e-WIELKOPOLSKA**. Wskazane w niej cele korespondują z następującymi celami strategicznymi SRWW:

- Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.*
- Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa,*
- Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Celem Strategii e-Wielkopolska jest przedstawienie wyzwań, jakie stoją przed społecznością województwa wielkopolskiego w różnych obszarach, ze względu na dokonujące się w świecie trzy współzależne transformacje: rozwój globalnego społeczeństwa informacyjnego, elektronicznej gospodarki i gospodarki opartej na wiedzy. Zawarte w dokumencie cele korespondują zatem z celami OP 1.3., OP 2.11., OP 5.5., OP 6.2., OP 6.7., OP 8.3., OP 8.5., OP 8.6., OP 8.10., OP 9.1., OP 9.3., OP 9.5. oraz wszystkimi celami operacyjnymi ST. 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia* (OP 7.1.- OP 7.6.).

Transport

W analizowanym okresie przyjęto następujący dokument wyznaczający cele polityki transportowej województwa: **Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego**. Dokument ten koresponduje w szczególności z celem strategicznym Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*

Zawiera on kluczowe cele i kierunki rozwoju publicznego transportu zbiorowego realizowanego na terenie województwa wielkopolskiego w perspektywie do 2025 roku. Dokument ten swoim zakresem obejmuje przewozy o charakterze użyteczności publicznej w skali województwa, z przekroczeniem granic poszczególnych powiatów. Plan jest dokumentem o charakterze prawa miejscowego, stanowiącym bezpośrednią odpowiedź na wymagania określone w Ustawie o publicznym transporcie zbiorowym³². Ustalenia planu koncentrowały się wokół takich zagadnień jak: rozwój systemów zarządzania transportem i telematki integrującej transport i jego użytkowników (OP 1.2.), wsparcie transportu multimodalnego, promocja „czystych” źródeł energii, planowanie rozwiązań transportowych czy zasady finansowania publicznych przewozów zbiorowych (OP 1.5.).

W tym miejscu należy wspomnieć także o dokumencie wdrożeniowym w odniesieniu do Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, tj. „Planie transportowym dla województwa wielkopolskiego w perspektywie 2020 roku”. Plan pełni rolę dokumentu implementacyjnego w stosunku do WRPO 2014+, w ramach Celu Tematycznego 7. „Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej”, jednakże równocześnie stanowił wypełnienie dla warunku ustawowego wskazanego w art. 20 pkt 1 i 2 ustawy o drogach publicznych³³. W ramach dokumentu określono cele, priorytety i działania w obszarze transportu drogowego i kolejowego do realizacji w perspektywie 2014-2020 przy wykorzystaniu środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zawarte w Planie działania obejmują kwestie związane z wzmocnieniem sieci transportowej województwa (OP 1.1.) oraz tworzeniem warunków dla rozwoju transportu zbiorowego w regionie (OP 1.5.), co przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności ośrodków miejskich, regionalnych i subregionalnych, ale także ośrodków lokalnych, ze względu na wzmocnienia powiązań komunikacyjnych ze stolicą regionu i pomiędzy poszczególnymi ośrodkami (OP 4.1., OP 4.2., OP 5.1.). Z punktu widzenia gospodarczego, zidentyfikowane działania przyczynią się do wzrostu atrakcyjności terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie zmodernizowanej infrastruktury (OP 6.8.), zwiększenia mobilności zawodowej (OP 8.1.) i dostępności do

³² Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (t.j. Dz.U. 2016 poz. 1867)

³³ Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz.U. 2016 nr 0 poz. 1440)

usług (OP 5.1., OP 5.2., OP 5.5.). Działania ujęte w planie przyczynią się również do zwiększenia bezpieczeństwa na drogach (OP 9.5.)

Samorząd

W nawiązaniu do przyporządkowania dokumentów do obszarów tematycznych, w tej części podrozdziału zostały omówione dokumenty programowe z zakresu sprawnej administracji oraz współpracy zagranicznej.

Sprawna administracja

W tym obszarze prezentowane są przede wszystkim regionalne programy operacyjne. Należy jednak wskazać także **Budżety województwa wielkopolskiego i Wieloletnie Prognozy Finansowe Województwa Wielkopolskiego** (WPF) ze względu na istotę tych dokumentów. Zawierają one pełną informację w zakresie gospodarki finansowej samorządu województwa. Ich opracowanie wynika z zapisów ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³⁴, stąd w latach 2015-2016 obowiązywały:

- Budżet województwa wielkopolskiego na 2015 rok,
- Budżet województwa wielkopolskiego na 2016 rok,
- Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Wielkopolskiego na 2015 rok i lata następne,
- Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Wielkopolskiego na 2016 rok i lata następne.

Budżet województwa jest sporządzany corocznie, dla jednego roku budżetowego. Określa podstawowe parametry budżetu, takie jak: dochody, wydatki bieżące i majątkowe, kwotę planowanego deficytu lub nadwyżki, planowane przychody i rozchody oraz limit zobowiązań z zaciągniętych kredytów. Z kolei WPF jest instrumentem wieloletniego planowania finansowego, który sporządza się na okres danego roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat. Obejmuje on prognozę dochodów, wydatków bieżących i majątkowych, wyniki budżetu, przychody i rozchody budżetu, kwotę długu oraz sposób sfinansowania spłaty długu. Z uwagi na charakter omawianych dokumentów i rolę, jaką pełnią w analizie WPF i Budżet (tj. źródło danych o środkach finansowych realizacji Strategii), należy uznać, że dokumenty te wpisują się we wszystkie cele strategiczne SRWW.

Regionalne programy operacyjne to dokumenty o przekrojowym charakterze, których zakres merytoryczny dotyczy szerokiego zakresu problematyki i wielu dziedzin społeczno-gospodarczych. W analizowanym okresie w województwie wielkopolskim obowiązywały dwa takie programy: WRPO 2007-2013 oraz WRPO 2014+. Za pośrednictwem WRPO 2007-2013 w regionie wykorzystany był Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, natomiast w przypadku WRPO 2014+: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Społeczny. Podstawą prawną opracowania dokumentów jest ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju³⁵.

Celem głównym **Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013**, było wzmocnienie potencjału rozwojowego regionu na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia. Tak określony cel generalny WRPO 2007-2013 jest ściśle powiązany zarówno z celem generalnym Strategii rozwoju województwa przyjętej w 2005 roku, jak i jej zaktualizowaną wersją w 2012 roku (podstawowe priorytety rozwojowe w obu dokumentach nie zostały zmienione). Cel generalny Programu realizowany był przez trzy cele szczegółowe: poprawa warunków inwestowania, wzrost aktywności zawodowej mieszkańców, wzrost udziału wiedzy i innowacji w gospodarce regionu. Struktura dokumentu składała się z siedmiu priorytetów stanowiących obszary interwencji Programu oraz celów szczegółowych³⁶. Określone w nim priorytety i działania realizują niemal wszystkie cele strategiczne SRWW, za wyjątkiem celu ST 4. *Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie*. Brak odniesienia do tego celu wynika z faktu, że w ramach WRPO 2007-2013 nie wyodrębniono działań ukierunkowanych bezpośrednio (wyłącznie) do obszarów, o których mówi ten cel. Nie oznacza to jednak, że w perspektywie 2007-2013 nie prowadzono działań na tych obszarach –

³⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2009 Nr 157 POZ 1240 z późn. zm.)

³⁵ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006 Nr 227 Poz. 1658 z późn. zm.)

³⁶ Dla celów operacyjnych priorytety dzielą się na działania. Szczegółowe działania w ramach każdego z Priorytetów WRPO 2007-2013 zostały określone w dokumencie pod nazwą: Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego. Dokument ten ma charakter dokumentu wdrożeniowego w stosunku do WRPO 2007-2013. Z uwagi na jego wykonawczy charakter nie został on poddany analizie w niniejszym raporcie. Relacja celów WRPO 2007-2013 z celami SRWW został ograniczona do poziomu Priorytetów.

projekty realizowane były w ramach różnych priorytetów Programu, w zależności od zakresu planowanej interwencji. Inaczej sprawa wygląda w przypadku obszarów wiejskich, gdzie pomimo braku działań ukierunkowanych bezpośrednio na te obszary w ramach różnych priorytetów, w różnym zakresie, stosowane były preferencje dla projektów pochodzących z obszarów wiejskich (OP 5.2.).

Działania WRPO 2007-2013 w ramach Priorytetu I *Konkurencyjność przedsiębiorstw* ukierunkowane były na realizację przedsięwzięć wskazanych w celach OP 6.1., OP 6.2., OP 6.3., OP 6.4., OP 6.6., OP 6.8., OP 6.9., OP 9.2. – czyli odpowiednio na cele mówiące o wzmacnianiu potencjału ekonomicznego przedsiębiorstw, współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi, tworzeniu sieci i kooperacji, wsparciu infrastruktury terenów inwestycyjnych i rozwoju działalności na rynkach zagranicznych. Wsparciu przedsiębiorstw w zakresie ułatwionego dostępu do finansowania służyły inicjatywa JEREMIE³⁷ (tj. innowacje dla przedsiębiorstw i wsparcie zdolności produkcyjnych) oraz inicjatywa JESSICA (tj. projektów miejskich).

Działania w ramach Priorytetu II *Infrastruktura komunikacyjna* oraz działania z modernizacji dróg wodnych i ich wykorzystania na potrzeby turystyki realizowane w ramach Priorytetu VI *Turystyka i środowisko kulturowe* korespondują z celami OP 1.1., OP 1.3. OP 1.5. i OP 1.6. Ponadto w ramach Priorytetu II wspierano społeczeństwo informacyjne i sprawną administrację (OP. 1.3. i OP 9.3.).

Celem projektów ochrony środowiska naturalnego, prowadzonych w ramach Priorytetu III *Środowisko przyrodnicze*, było m.in. wzmocnienie systemów ochrony przyrody (OP 2.1.), redukcja zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, ziemi i emitowanych do atmosfery (OP 2.5., OP 2.6., OP 2.7.), poprawa bezpieczeństwa ekologicznego i technologicznego (OP 2.8., OP 2.11 oraz OP 9.5.), a także zwiększenie efektywności energetycznej przez inwestycje w systemy grzewcze i sieci ciepłownicze, dywersyfikacja źródeł zaopatrzenia w energię i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii (OP 3.1. i OP 3.2.), podniesienie świadomości ekologicznej (OP 2.10.).

W ramach Priorytetu IV *Rewitalizacja obszarów problemowych* podejmowano projekty poprawy stanu infrastruktury mieszkaniowej (OP 5.4., OP 5.6., OP 8.11.). Jednym z instrumentów wspierania inwestycji na obszarach rewitalizowanych miejskich była inicjatywa JESSICA³⁸, obejmująca szeroki zakres tematyczny inwestycji: rozpoczynając od rewitalizacji, przez kulturę, turystykę, edukację, transport, kończąc na odnawialnych źródłach energii (OP 6.6.).

Przedsięwzięcia w ramach Priorytetu V *Infrastruktura dla kapitału ludzkiego* służyły poprawie dostępu do edukacji i zmniejszaniu dysproporcji w wyposażeniu poszczególnych placówek edukacyjnych (OP 7.1.), przy czym część środków została dedykowana szkolnictwu wyższemu (OP 7.2.) oraz ustawicznemu (OP 7.6.), rozwojowi placówek ochrony zdrowia, zarówno poziomu podstawowego, jak i wysokospecjalistycznego (OP 8.3. i OP 8.4.) oraz wsparciu obiektów świadczących usługi pomocy społecznej, takich jak domy pomocy społecznej, hospicja, ośrodki pobytu dziennego (OP 8.5. i OP 8.6.).

Projekty promocji gospodarczej oraz promocji turystyki i kultury regionu (Priorytet I *Konkurencyjność przedsiębiorstw* i Priorytet VI *Turystyka i środowisko kulturowe*) korespondują z celami OP 1.4., OP 2.3., OP 8.7., OP 8.10., OP 9.2., natomiast projekty w zakresie tworzenia zintegrowanych systemów przeciwdziałania i reagowania na zagrożenia (Priorytetu III *Środowisko przyrodnicze*) z celem OP 9.5. Priorytetem VII *Pomoc techniczna* wspierano realizację przede wszystkim OP 9.1.

W okresie finansowania unijnego 2014-2020 instrumentem realizacji polityki spójności UE na poziomie województwa wielkopolskiego jest **Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020**. Cel główny WRPO 2014+, określony jako poprawa konkurencyjności i spójności województwa, jest spójny z wizją rozwoju województwa. Struktura WRPO 2014+ składa się z dziesięciu osi priorytetowych, które są podzielone na priorytety inwestycyjne określające specyficzne pola interwencji i cele szczegółowe.

Priorytety zidentyfikowane w WRPO 2014+ są odzwierciedleniem wszystkich celów strategicznych SRWW. W porównaniu z WPRO z perspektywy 2007-2013, pewne priorytety WRPO 2014+ pozostają w szczególnej (nowej) relacji z celami Strategii, tj. celem ST 4. *Zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie* oraz celem ST 5. *Zwiększenie spójności*

³⁷ JEREMIE (ang. Joint European Resources for Micro - to - Medium Enterprises) - wspólne zasoby dla małych i średnich przedsiębiorstw; inicjatywa pozadotacyjnego wsparcia powołana w 2007 r. przez Komisję Europejską i Europejski Bank Inwestycyjny.

³⁸ JESSICA (ang. Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) - wspólne europejskie wsparcie na rzecz trwałych inwestycji w obszarach miejskich; instrument inżynierii finansowej, opracowany przez Komisję Europejską, Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) oraz Bank Rozwoju Rady Europy (CEB).

województwa. Bowiem część działań ujętych w Programie dedykowana jest specyficznym obszarom, które stanowią:

- Obszar metropolii Poznań oraz Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej: dla tych obszarów przewidziano realizację projektów w ramach instrumentu ZIT³⁹ w formie odrębnych poddziałań;
- Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) „Ośrodki subregionalne i ich obszary funkcjonalne” – dotyczy miast Konina, Piły, Leszna i Gniezna oraz ich obszarów funkcjonalnych;
- Obszary Strategicznej Interwencji „problemowe”, dla których przewidziano system preferencji:
 - Obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich,
 - Wiejskie obszary funkcjonalne wymagające wsparcia procesów rozwojowych,
 - Obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych,
 - Obszary o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe;
 - Miasta i obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze (obszar zależny od sektora paliwowo-energetycznego).

Zakres projektów przewidzianych dla ZIT oraz OSI dotyczy szerokiego spectrum zagadnień (od wsparcia przedsiębiorczości, przez inwestycje w zakresie ochrony dziedzictwa naturalnego, kultury, transportu, po działania mające na celu wspieranie włączenia społecznego oraz umacnianie kapitału ludzkiego i społecznego w regionie) i wpisuje się w cele OP 4.1. oraz OP 4.2. Powiązanie celów operacyjnych SRWW z priorytetami inwestycyjnymi WRPO 2014+ w ramach ZIT i OSI subregionalnych przedstawia tabela 6. W przypadku OP 5.2. dedykowanego rozwojowi obszarów wiejskich, WRPO 2014+ identyfikuje preferencje punktowe dla projektów z tych obszarów - od projektów dot. przedsiębiorczości, po edukację, włączenie społeczne, edukację, rewitalizację (PI 3c, PI 2c, PI 8i, 8iv i 8vi, PI 9i, PI 9v, PI 10i, PI 10 iv, PI 9a, PI 10a, PI 9b). Preferencje punktowe dla projektów przewidziano również w ramach innych ww. OSI „problemowych”, co wskazuje na powiązanie z celami OP 1.1., OP 5.3., OP 5.4. i OP 5.5.

Tab. 5. Powiązanie celów operacyjnych SRWW z priorytetami inwestycyjnymi (PI) WRPO 2014+ w ramach ZIT i OSI subregionalnych

		Cele operacyjne SRWW		
		4.1. Rozwój metropolii poznańskiej (projekty ZIT Poznań)	4.2. Wzmocnienie biegunów wzrostu w subregionach (projekty ZIT Kalisz-Ostrów i OSI Piła, Konin, Leszno, Gniezno)	
WRPO 2014+	Oś Priorytetowa I Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka → PI 3a	x	x	
	Oś priorytetowa II Społeczeństwo informacyjne → PI 2c		x	
	Oś priorytetowa III Energia → PI 4c, PI 4e	x	x	
	Oś priorytetowa IV Środowisko →		x	
		PI 5b, PI 6b		x
		PI 6c, PI 6d	x	x
	Oś priorytetowa V Transport → PI 7b	x	x	
	Oś priorytetowa VI Rynek pracy →		x	
		PI 8iii		x
		PI 8iv	x	x
Oś priorytetowa VI Włączenie społeczne →		x	x	
	PI 9i		x	
	PI 9iv	x	x	
Oś priorytetowa VIII Edukacja → PI 10i, PI 10iv	x		x	
Oś priorytetowa IX Infrastruktura dla kapitału ludzkiego →			x	
	PI 9b		x	
	PI 10a	x	x	

Źródło: opracowanie własne.

Zapisy Osi priorytetowej I *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka* wskazują na możliwości rozwoju infrastruktury badawczo-rozwojowej instytucji naukowych i przedsiębiorstw oraz wsparcie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, przy współpracy z sektorem nauki (OP 6.2.), wsparcie tworzenia innowacji produktowych, procesowych i nietechnologicznych⁴⁰ (OP 6.1.), rozwój potencjału eksportowego

³⁹ Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) – nowy instrument polityki spójności w perspektywie 2014-202; forma współpracy samorządów współfinansowana ze środków Funduszy Europejskich. Celem ZIT jest przede wszystkim realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy obszarów metropolitalnych oraz sprzyjanie ich rozwojowi współpracy i integracji.

⁴⁰ Nietechnologiczne - organizacyjne i marketingowe, zgodnie z Podręcznikiem Oslo *Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji. Pomiar działalności naukowej i technicznej*. Wydanie trzecie. OECD.

przedsiębiorstw, w tym opracowania i wdrażanie nowych modeli biznesowych (OP 6.9.), rozwój instytucji otoczenia biznesu i wsparcie terenów inwestycyjnych (OP 6.4., OP 6.8., OP 9.2.). W ramach WRPO 2014+ przedsiębiorcy mogą również skorzystać z instrumentów inżynierii finansowej (OP 6.6.). Uwagę zwracają działania powiązane z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami⁴¹, zidentyfikowanymi w dokumencie Regionalne Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2023 (OP 6.5.).

Działania w WRPO 2014+ dotyczące inwestycji dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego – Oś priorytetowa II *Spółeczeństwo informacyjne* – (odnoszące się m.in. do infrastruktury TIK w dziedzinie administracji, kultury, edukacji, ochrony zdrowia i włączenia społecznego dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego) wpisują się w cele OP 1.3., OP 9.3. Inwestycje na drogach wojewódzkich i lokalnych korespondują z OP 1.1., wsparcie infrastruktury kolejowej z OP 1.5., natomiast wsparcie niskoemisyjnego transportu miejskiego oraz integracja systemu transportu zbiorowego z transportem indywidualnym za celami OP 1.2. i OP 1.5.

W obszarze Osi priorytetowej III *Energia* porusza się kwestie wzmocnienia efektywności energetycznej i promowania wykorzystania OZE - instalacje wytwarzające energię wiatrową, słoneczną, wodną, geotermalną i z biogazu (OP 3.2., OP 3.3.), głęboka modernizacja energetyczna budynków mieszkaniowych i użyteczności publicznej (OP 3.1.), zakup taboru niskoemisyjnego dla transportu miejskiego i inwestycje wspierające infrastrukturę transportu zbiorowego (OP 1.1., OP 1.2., OP 2.5., OP 3.1.).

W WRPO 2014+ zaprogramowano działania służące ochronie przyrody (Oś priorytetowa IV *Środowisko*), takich jak ochrona różnorodności biologicznej i wsparcie systemu ochrony obszarów przyrodniczych, m.in. przez opracowywanie planów ochrony, prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych oraz promocyjnych (OP 2.1., OP 2.3., OP 2.10.), budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz inwestycje w sieci kanalizacyjne i wodociągowe (OP 2.7.), tworzenie kompleksowych systemów gospodarki odpadami (OP 2.6.), inwestycje w małą retencję wodną, wspieranie systemów wczesnego reagowania i systemów monitorowania, prognozowania zagrożeń oraz wyposażenie służb ratowniczych (OP 2.7., OP 2.8., OP 2.11., OP 9.5.). W zakresie inwestycji w obszarze dziedzictwa kulturowego przewiduje się realizację projektów o charakterze infrastrukturalnym, jak i projekty w zakresie organizacji wydarzeń kulturalnych, czy związane z promowaniem e-kultury (OP 5.6., OP 8.7., OP 8.10., OP 9.2.).

W obszarze rozwoju edukacji działania koncentrują się w trzech Osiach priorytetowych VI *Rynek Pracy*, VIII *Edukacja* i IX *Infrastruktura dla kapitału ludzkiego*. Tak więc obszar edukacji sygnalizuje o działaniach skierowanych na promowanie postaw przedsiębiorczych i aktywności zawodowej przez szkolenia i kształcenie ustawiczne, staże itp. (OP 7.3., OP 7.6.), o poprawie dostępności na wszystkich szczeblach nauczania – od wychowania przedszkolnego, przez edukację ogólnokształcącą i zawodową, po kształcenie ustawiczne (OP 7.1.), możliwościach zdobycia kwalifikacji dopasowanych do realiów gospodarki opartej na wiedzy, ze szczególnym naciskiem na stosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (OP 6.7., OP 7.4., OP 7.5., OP 7.6.). Uzupełniająco do tych działań możliwa jest realizacja inwestycji w infrastrukturę szkół i placówek systemu oświaty, w tym w tzw. „małe Koperniki” (OP 7.1., OP 7.4., OP 7.5., OP 8.2.).

Działania w obszarze integracji społecznej i rozwoju gospodarki społecznej skupione zostały w ramach Osi priorytetowej VII *Włączenie społeczne*. Zakłada się w niej prowadzenie działań integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (OP 5.4., OP 6.12., OP 8.1., OP 8.3., OP 8.4., OP 8.5.), prowadzone przez jednostki pomocy społecznej i trzeci sektor (OP 8.6., OP 8.8.), działania wspierające rodziny i system pieczy zastępczej (OP 8.9.), dostęp do mieszkań społecznych (OP 8.11.). Osobny priorytet dedykowany został dla przedsiębiorczości społecznej (OP 6.11, 8.6.). W WRPO 2014+ przewidziano także potrzebę wzmocnienia kadr administracji, partnerów gospodarczych i społecznych, m.in. w zakresie realizacji projektów, rozwoju kwalifikacji, wsparcia tworzenia sieci współpracy – zarówno wewnętrznych, między jednostkami administracji samorządowej a partnerami społeczno-gospodarczymi oraz zewnętrznej – z innymi regionami (OP 9.1., OP 9.3., OP 9.6.).

⁴¹ Regionalne inteligentne specjalizacje to priorytetowe obszary naukowo-gospodarcze, w ramach których region będzie się specjalizować.

Współpraca zagraniczna

W obszarze współpracy zagranicznej, w latach 2015-2016 w województwie wielkopolskim obowiązywał dokument **Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Wielkopolskiego** (podstawa prawna opracowania: ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa⁴²). Wskazano w nim zasady, najważniejsze obszary i potencjalnych partnerów współpracy międzynarodowej województwa. Z analizy treści wynika, że stanowi on przełożenie celu ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem*.

Głównym celem Programu jest zagwarantowanie trwałego miejsca Wielkopolski na arenie międzynarodowej, wśród regionów innowacyjnych, społecznie wrażliwych, otwartych i atrakcyjnych zarówno pod względem gospodarczym, turystycznym, jak i kulturowym. Dokument zwraca uwagę na potrzebę budowania partnerskich relacji z różnego rodzaju jednostkami. Zidentyfikowane działania mają się przyczynić umacniania europejskiej tożsamości i współtworzenia wspólnej, europejskiej przestrzeni gospodarczej. W ten sposób ww. działania korespondują z celami OP 9.2. i OP 9.6.

3.1.3. Wyniki analizy frekwencyjnej

W celu udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze (tj. który z celów strategicznych SRWW był najczęściej przekładany na zapisy dokumentów wykonawczych? Który z dokumentów wykonawczych odwołuje się do największej liczby celów SRWW?) wyniki prezentowane w poprzednich podrozdziałach przedstawiono w tabeli zbiorczej z podsumowaniem – podsumowaniem kolumn dotyczących analizowanych dokumentów wykonawczych i podsumowaniem wierszy odnoszących się do wszystkich celów strategicznych i operacyjnych SRWW (Tab. 8).

Tabela 8 stanowi zbiorczą informację, gdzie w kolumnach zawarte są analizowane dokumenty wykonawcze, natomiast w wierszach wszystkie cele strategiczne i operacyjne SRWW. Należy przypomnieć, że znakiem „1” odnotowano korespondencję między celem operacyjnym SRWW a zapisami w danym dokumencie. Prezentowane w wierszach dokumenty wykonawcze mają dodatkowe, pomocnicze oznaczenia – tytuły dokumentów kierunkowych zostały zapisane pogrubioną czcionką, a kursywą wyszczególniono dokumenty nieobligatoryjne.

Analiza frekwencyjna została przeprowadzona na dwóch poziomach: celów strategicznych i operacyjnych. Z analizy zostały wyłączone cztery dokumenty operacyjne, tj. Budżety województwa wielkopolskiego na lata 2015-2016 oraz Wieloletnie Prognozy Finansowe Województwa Wielkopolskiego na lata 2015-2016 i lata późniejsze ze względu na realizację przez nie wszystkich celów operacyjnych SRWW. Podsumowując, do analizy frekwencyjnej włączono 74 dokumenty wykonawcze, z czego 52 są obligatoryjne.

Biorąc pod uwagę zakres merytoryczny dokumentów wykonawczych należy wyjaśnić, że część z nich w 2015 lub 2016 roku przestała obowiązywać i w ich miejsce opracowywano nowe dokumenty na kolejne lata – przy niektórych dokumentach nie zmienił się ich obszar kompetencyjny, merytoryczny (Tab. 6).

Tab. 6. Wykaz dokumentów wykonawczych stanowiących kontynuację w kolejnych latach

	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	
(1)	Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego	2012-2015	2016-2020
(2)	Program Małej Retencji Wodnej na terenie województwa wielkopolskiego*	2005-2015	2016-2030
(3)	Program Rozwoju Bazy Obiektów Sportowych w Województwie Wielkopolskim*	2014-2015	2016-2018
(4)	Program współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi i prowadzącymi działalność pożytku publicznego	2015	2016
(5)	Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: aglomeracja Poznań (strefa miasto Poznań) w województwie wielkopolskim/ Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłu PM10	2012-2015	2015-2025
(6)	Aktualizacja Programu Ochrony Powietrza dla strefy: miasto Kalisz w województwie wielkopolskim/ Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10, PM 2,5 oraz B(a)P dla strefy miasto Kalisz, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłów	2012-2015	2015-2025

*dokumenty, których pole interwencji jest takie samo – wpisują się w ten same cele SRWW

Źródło danych: opracowanie własne.

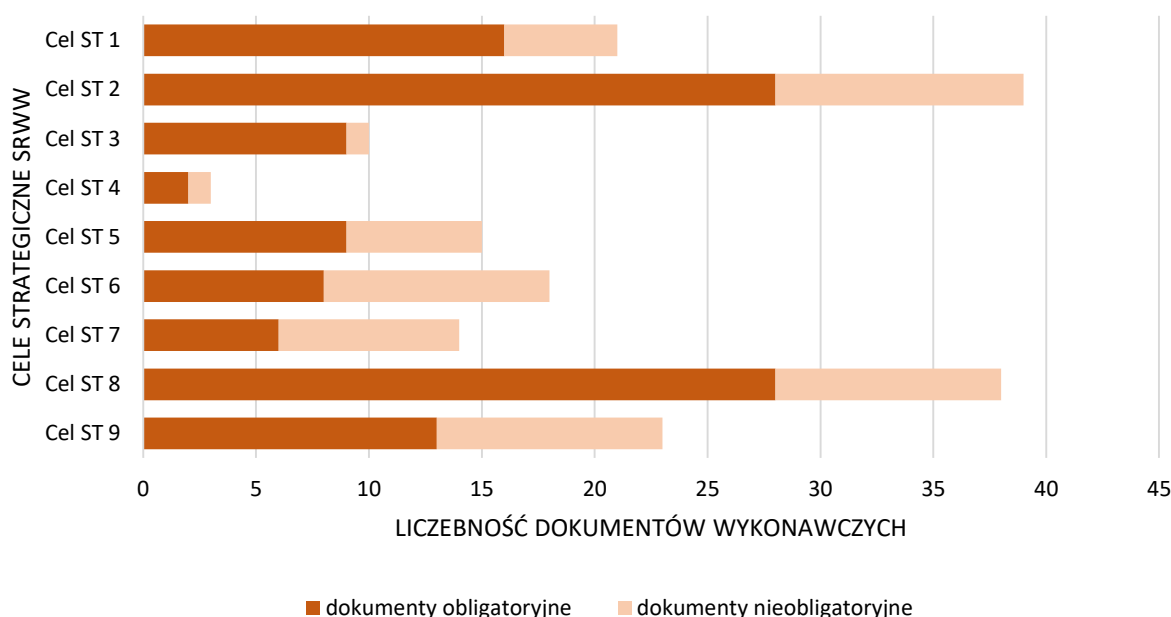
⁴² Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. 1998 Nr 91 Poz. 576 z późn. zm.)

Gdyby do zbioru dokumentów do analizy frekwencyjnej włączyć wyłącznie dokumenty różniące się pod względem merytorycznym (zapobiegając w ten sposób „podwójnemu liczeniu” dokumentów o których mowa w Tab. 6 i Tab. 8⁴³), to analiza dotyczyłaby 51 dokumentów wykonawczych, z czego 29 byłoby obligatoryjnych. Taka analiza nosi miano analizy frekwencyjnej z poprawką. Reasumując, dokonana w niniejszym rozdziale podstawowa analiza frekwencyjna uwzględni wszystkie 74 dokumenty wykonawcze, natomiast wnioski z analizy z poprawką dotyczą 51 dokumentów wykonawczych.

Pośród 9 celów strategicznych SRWW tym, który najczęściej został odzwierciedlony w zapisach dokumentów wykonawczych był cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami* oraz ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa (Wk.1.)*. Cel ST 2 został przełożony na zapisy 39 różnych dokumentów wykonawczych, co wynika przede wszystkim ze znacznej liczby przyjętych obowiązkowo dokumentów w zakresie ochrony przyrody. Pośród 39 dokumentów odzwierciedlających zapisy tego celu, aż 27 jest obligatoryjnych.

Dokumenty obowiązujące w latach 2015-2016 na poziomie województwa w szerokim zakresie odnoszą się również do celu ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa* (38 dokumentów, w tym 28 obligatoryjnych). Jedną z przyczyn takiej sytuacji jest fakt, że cel ten dotyczy znacznego zakresu problematyki społeczno-gospodarczej regionu i adresowany jest do szerokiego grona odbiorców. Poszczególne cele operacyjne i wyróżnione w ramach nich kierunki działań odnoszą się do rynku pracy, integracji i włączenia społecznego, przeciwdziałania zagrożeniom demograficznym, wsparcia rodzin, ochrony zdrowia, kultury, turystyki, sportu, aktywności obywatelskiej. Inną przyczyną jest obligatoryjność tworzenia dokumentów, wynikająca z ustaw.

Wyk. 1. Cele strategiczne SRWW realizowane przez dokumenty wykonawcze obowiązujące w latach 2015-2016

Legenda: Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu*, Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*, Cel ST 3. *Lepsze zarządzanie energią*, Cel ST 4. *Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w woj.*, Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa*, Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu*, Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia*, Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych woj.*, Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem*.

Źródło: opracowanie własne.

⁴³ Dotyczy (z wyłączeniem informacji z Tab. 6): 11 programów profilaktyki zdrowotnej, zaktualizowanych Programów Ochrony Powietrza dla stref: aglomeracja Poznań i miasto Kalisz, Programów ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz B(a)P dla stref aglomeracja poznańska oraz miasto Kalisz, Planów działań krótkoterminowych w zakresie B(a)P dla stref: aglomeracja poznańska, miasto Kalisz, strefa wielkopolska, 6 programów ochrony środowiska przed hałasem dla wybranych odcinków dróg, programów ochrony środowiska przed hałasem dla dróg woj. o natężeniu powyżej 3 tys. pojazdów na rok oraz dla linii kolejowych o natężeniu powyżej 30 tys. pociągów na rok, Programów ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Konina i miasta Leszna.

Celem strategicznym, który jest najmniej „oprogramowany” jest ST 4. *Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie*. Tylko 3 dokumenty zawierają zapisy/działania, które bezpośrednio odnoszą się do metropolii poznańskiej, ośrodka regionalnego i ośrodków subregionalnych – proponują specyficzne podejście, adresowane tylko do tych ośrodków. Dokumenty te stanowią: PZPWW, z uwagi na jego terytorialny charakter, WRPO 2014+, w ramach którego uwzględnione zostało zintegrowane podejście terytorialne oraz SRTWW, w której określono działania adresowane do miasta Poznania i jego obszaru funkcjonalnego. Jednocześnie należy podkreślić, że jest to specyficzny cel strategiczny, który podkreślono w zaktualizowanej Strategii w 2012 roku w odpowiedzi na wyzwania nowej polityki regionalnej. Poza tym, dokumenty realizujące ten cel – w szczególności PZPWW i WRPO 2014+ - są najbardziej kompleksowymi dokumentami wykonawczymi Strategii (tj. odwołują się do największej ilości celów operacyjnych SRWW). Zdecydowana większość obowiązujących w latach 2015-2016 dokumentów celuje w bardzo konkretne obszary życia społecznego lub odnosi się do konkretnych grup społecznych. Nie wyodrębnia się w nich celów poświęconych „lokomotywowi wzrostu”, a geografia problemów, które podejmują przebiega w innych układach.

Układ celów od najbardziej do najmniej „oprogramowanych” w analizie frekwencyjnej z poprawką nie zmienił się – przeważa cel ST 2. i ST 8. Uwagę zwraca cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu* i cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia*, które realizowane są przez większą liczbę dokumentów nieobligatoryjnych niż obligatoryjnych (Tab. 7.).

Tab. 7. Wyniki analizy frekwencyjnej podstawowej i z poprawką

Cel strategiczny SRWW	Wyniki podstawowej analizy frekwencyjnej				Wyniki analizy frekwencyjnej z poprawką			
	dok. obligat oryjne	dok. nieobliga toryjne	SUMA	Odsetek dok. oblig. w ogóle dok. wykonawczych (%)	dok. obligat oryjne	dok. nieobliga toryjne	SUMA	Odsetek dok. oblig. w ogóle dok. wykonawczych (%)
Cel ST 1	16	5	21	76	13	5	18	72
Cel ST 2	27	12	39	69	16	11	27	63
Cel ST 3	9	1	10	90	8	1	9	89
Cel ST 4	2	1	3	67	2	1	3	67
Cel ST 5	9	6	15	60	9	6	15	60
Cel ST 6	8	10	18	44	8	10	18	44
Cel ST 7	6	8	14	43	6	8	14	43
Cel ST 8	28	10	38	74	17	10	27	63
Cel ST 9	14	10	24	58	14	10	24	58

Legenda: Cel ST 1. *Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu*, Cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami*, Cel ST 3. *Lepsze zarządzanie energią*, Cel ST 4. *Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w woj.*, Cel ST 5. *Zwiększenie spójności województwa*, Cel ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu*, Cel ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia*, Cel ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych woj.*, Cel ST 9. *Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem*.

Źródło: opracowanie własne.

W odpowiedzi na pytanie, który z dokumentów wykonawczych odwołuje się do największej liczby celów operacyjnych SRWW należy wymienić WRPO 2014+ – realizuje on 53 cele operacyjne SRWW (tj. 82% Strategii), a WRPO 2007-2013 (39 celów, tj. 60%). Przywołać należy także PZPWW, który realizuje 34 cele operacyjne SRWW (tj. 52% Strategii). Spośród nowych dokumentów – przyjętych w latach 2015-2016 – dokumentami wyróżniającymi się pod tym względem jest Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku (24 cele, tj. 37% celów SRWW) oraz Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016-2020 (19 celów, tj. 29% celów SRWW). Dokumenty wykonawcze, które odwołują się do najmniejszej liczby celów strategicznych SRWW (tj. co najwyżej 2 celów) stanowią połowę (54%) analizowanych dokumentów wykonawczych (w analizie frekwencyjnej z poprawką - 25%).

3.1.4. Analiza struktury dokumentów kierunkowych

Zgodnie z wewnętrznym dokumentem Departamentu Polityki Regionalnej UMWW pt. „Zarządzanie strategiczne w województwie wielkopolskim”, dokumenty kierunkowe i operacyjne powinny charakteryzować się występowaniem pewnych elementów struktury, co miałyby przyczynić się do zwiększenia spójności programowania oraz podniesienia wartości informacyjno-analitycznej opracowywanych dokumentów – a w rezultacie przyczynić się to do podniesienia efektywności planowania i programowania regionalnego.

Zgodnie z zapisami Podręcznika, rekomenduje się uwzględnienie w szczególności następujących elementów w programowaniu:

- **przesłanki opracowania strategii sektorowej** – krótkie omówienie uwarunkowań jego sporządzenia, w szczególności formalne uwarunkowania prowadzonych prac;
- **diagnoza sytuacji** w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, z uwzględnieniem stanu środowiska oraz różnicowań przestrzennych i terytorialnych;
- **prognoza trendów** rozwojowych w okresie objętym strategią – wymagana obligatoryjnie dla strategii; programy i plany, między innymi ze względu na swój krótszy okres realizacji, nie muszą w takim samym stopniu jak strategię prognozować trendów rozwojowych;
- **określenie wizji i misji** – wizja to wyobrażeniem pożądanego stanu, czyli swego rodzaju aspiracje rozwoju regionu; misja to opis dążeń do realizacji celów;
- **określenie celów rozwoju** w zakresie objętym strategią wraz z pożądanymi wskaźnikami realizacji – cele wyrażać powinny bądź opis pożądanego stanu docelowego, bądź określać procesy i działania, jakie do realizacji tych celów mają doprowadzić;
- **określenie kierunków interwencji**, z uwzględnieniem różnicowań przestrzennych lub terytorialnych (w tym z odniesieniem do obszarów strategicznej interwencji określonych w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego);
- **ramy finansowe** – w przypadku dokumentów kierunkowych rekomendowane jest wskazanie przynajmniej potencjalnych źródeł finansowania;
- **system realizacji** – powinien określać przynajmniej określenie podmiotów zaangażowanych w realizację dokumentu, instrumentów realizacji, mechanizmów koordynacji oraz system monitorowania i ewaluacji.

Oprócz ww. elementów, dokumenty mogą zawierać inne informacje, wskazujące na przebieg prac nad ich przygotowaniem, takie jak: informacje na temat konsultacji społecznych, przebieg prac nad planem itp., w zależności od specyfiki dokumentu. Ponadto należy pamiętać, że w przypadku dokumentów kierunkowych odpowiednie akty prawne mogą narzucić strukturę dokumentu, a tym samym wykluczyć możliwości uwzględniania w nich ww. elementów.

W ramach aktualnej edycji sprawozdania dokonano analizy struktury obowiązujących dokumentów, wskazując, które z ww. elementów są obecne w obowiązujących w lata 2015-2016 dokumentach kierunkowych. Ograniczenie się w analizie do dokumentów kierunkowych wynikało z potrzeby potraktowania analizy jako pilotażu, a tym samym pracy na próbie badawczej.

Analiza struktury dokumentów kierunkowych wykazała, że w każdym z nich zawarty jest opis przesłanek dla opracowania dokumentu – każdy z dokumentów, najczęściej we wstępie, zawierał opis przyczyn dla których dany dokument opracowano/zaktualizowano, nierzadko ze wskazaniem podstawy prawnej oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych. Niemal wszystkie dokumenty (92% dokumentów) zawierały także diagnozę sytuacji oraz opis celów i kierunków interwencji. Wyjątkiem w tej kwestii były:

- Strategia budowy i rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Województwie Wielkopolskim. e-WIELKOPOLSKA, niezawierająca części diagnostycznej, w której skupiono się raczej na przedstawieniu wyzwań w zakresie transformacji cyfrowej
- oraz „Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego”, który zawierał wdrożeniowy model rozwoju transportu publicznego, bez wyróżniania konkretnych celów i kierunków działań.

W przypadku ww. Planu brak konkretnych celów i kierunków działań jest zrozumiałe, ponieważ ustawa o publicznym transporcie zbiorowym identyfikuje najważniejsze elementy tego dokumentu, w którym nie

przewidziano celów i kierunków interwencji. Natomiast do elementów, które rzadko identyfikowano w powyższych dokumentach zaliczyć można określenie misji i wizji (42% dokumentów).

Tab. 9. Analiza zawartości dokumentów kierunkowych obowiązujących w okresie 2015-2016

Nazwa dokumentu	Rok uchwalenia dokumentu	przesłanki opracowania dokumentu	diagnoza sytuacji	prognoza trendów rozwojowych	określenie wizji i misji	określenie celów rozwoju	określenie kierunków interwencji ⁴⁴	ramy finansowe	system realizacji	inne (jakie?)
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	2010	1	1	1	0	1	1	0	0 ⁴⁵	przewidywane studia i analizy; skutki uchwalenia planu
Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2020	2010	1	1	1	1	1	1	0	0	materiały z konsultacji społecznych
Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020	2015	1	1	1	1	1	1	1	1	-
Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Wielkopolskiego na lata 2010-2020	2010	1	1	1	1	1	1	1	0 ⁴⁶	-
Strategia Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020	2014	1	1	1	0	1	1	1	1	możliwe scenariusze rozwoju
Strategia rozwoju oświaty w województwie wielkopolskim	2002	1	1	1 ⁴⁷	0	1	1 ⁴⁸	0	0	-
Strategia budowy i rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Województwie Wielkopolskim. e-WIELKOPOLSKA	2004	1	0	0	0	1	1	1	1	-
Strategia wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012-2020	2012	1	1	1	1	1	1	0	0	-
Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku	2016	1	1	1	1	1	1	1	1	opis konsultacji społecznych
Program Profilaktyki i Promocji Zdrowia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020	2014	1	1	0	0	1	1	0	0	-
Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2012-2015	2012	1	1	0	0	1	1	1	1	-
Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2016-2020	2016	1	1	1	0	1	1	1	1	-
Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012-2017	2012	1	1	1	0	1	1	1	1	-
Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego	2015	1	1	0	0	0	0	1	1	-

Źródło: opracowanie własne.

Analiza wykazała również występowanie trendu polegającego na uwzględnianiu coraz większej liczby elementów rekomendowanych w Podręczniku wraz z upływem czasu – dokumenty przyjęte w okresie 2002-2004 charakteryzowały się występowaniem 5 elementów struktury; dokumenty z okresu 2010-2012 6-7 elementów, natomiast dokumenty stosunkowo niedawno uchwalane (okres 2014-2016) charakteryzowały się występowaniem średnio 7-8 elementów. W dokumentach pojawiały się także inne elementy, nie wskazywane jako obligatoryjne w Podręczniku, takie jak: informacje na temat wyników konsultacji społecznych, określenie scenariuszy rozwoju, przewidywane analizy i badania służące uszczegółowieniu dokumentu.

⁴⁴ Określane w poszczególnych dokumentach także mianem działania/programu.

⁴⁵ Scharakteryzowano jedynie system monitorowania.

⁴⁶ Scharakteryzowano jedynie system ewaluacji i monitorowania, przy przedsięwzięciach wskazano podmioty zaangażowane.

⁴⁷ Dokonana w tekście, między wierszami.

⁴⁸ Kierunki scharakteryzowano przez ich opis w ramach danego celu.

3.2. Finansowanie

Finansowanie realizacji celów SRWW odbywa się za pomocą środków podmiotów publicznych zaangażowanych w jej realizację w zakresie, w jakim zadania przez nie realizowane mają charakter regionalny, w tym w szczególności przez środki będące w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego. Uzupełnieniem tych środków są środki innych podmiotów, w tym prywatnych, które wnoszą niezbędny wkład do zadań współfinansowanych ze źródeł publicznych.

W związku z tym, że Strategia dotyczy kompetencji Samorządu Województwa Wielkopolskiego oraz kompetencji Samorządu w zakresie wpływania na zachowania innych podmiotów (na przykład przez zarządzanie środkami własnymi i zewnętrznymi), w niniejszym rozdziale, wzorem sprawozdania z realizacji Strategii w latach 2013-2014, zaprezentowano środki finansowe będące w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego i ujęte w budżetach wojewódzkich na 2015 i 2016 rok⁴⁹.

W porównaniu do poprzedniego Sprawozdania rozdział został rozszerzony o analizę wydatków rozwojowych. Rozdział rozpoczęła ogólna prezentacja źródeł budżetu Województwa. W dalszej kolejności przedstawiono wyniki przypisania działań finansowanych z budżetu Województwa do celów SRWW. Zaprezentowane zostały również informacje o dotacjach udzielanych przez Województwo Wielkopolskie różnym podmiotom, a także wspomniana wcześniej analiza wydatków „rozwojowych”. Zespół analityczny podjął decyzję o przypisywaniu działań z ich kwotami do szerszych kategorii niż cel operacyjny (tj. obszarów tematycznych) oraz podaniu informacji ilościowej o realizowanych celach operacyjnych bez podania przeznaczonych na nie kwot. Innymi słowy, analiza umożliwiła odpowiedzi na pytania: ile środków przeznaczono na realizację Strategii w latach 2015-2016, w tym wg pola interwencji (lub inaczej mówiąc – obszarów tematycznych)? Jakie cele operacyjne w ramach danego obszaru były najczęściej realizowane? Ponadto na potrzeby niniejszego sprawozdania przyjęto założenie, że niemal wszystkie środki z budżetu Województwa (z wyłączeniem wydatków w zakresie działań klasyfikacji budżetowej: „Gospodarka mieszkaniowa”, „Obsługa długu publicznego” i „Różne rozliczenia” oraz rozchodów) przeznaczone zostały na realizację działań ujętych w celach SRWW.

3.2.1. Źródła finansowania realizacji celów Strategii

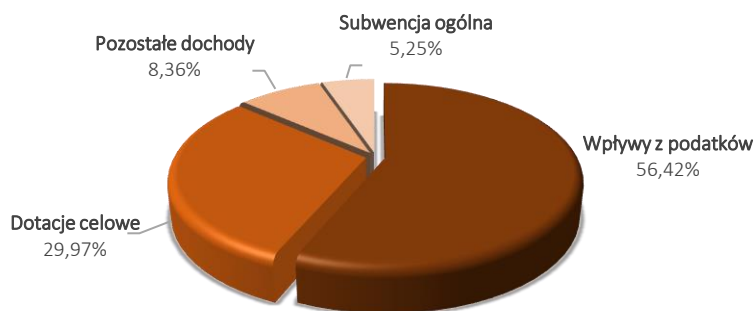
W zakresie finansowania realizacji Strategii kluczowy jest montaż finansowy z różnych dostępnych źródeł, co ma na celu zwiększenie środków przeznaczonych na ten cel i umożliwienie realizacji większej ilości zaplanowanych działań. W związku z tym podstawowymi źródłami finansowania realizacji celów SRWW w latach 2015-2016 były:

- dochody Samorządu Województwa (udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i podatku dochodowego od osób fizycznych, dotacje celowe, subwencje, pozostałe dochody) oraz
- przychody budżetu.

W analizowany okresie Województwo Wielkopolskie uzyskało **dochód** w wysokości 2,2 mld zł, z czego ponad 86,39% pochodziło (łącznie) z udziału we wpływach z podatków oraz dotacji celowych (odpowiednio 56,42% i 29,97%), patrz Wyk.2. Należy pamiętać, że 2015 rok był rokiem szczególnym, przejściowym, na styku dwóch perspektyw finansowych UE, co było pewnym ograniczeniem w realizacji celów Strategii.

⁴⁹ Analiza środków finansowych przeznaczonych na realizację SRWW innych niż Samorząd podmiotów powinna być jednym z elementów badania ewaluacyjnego.

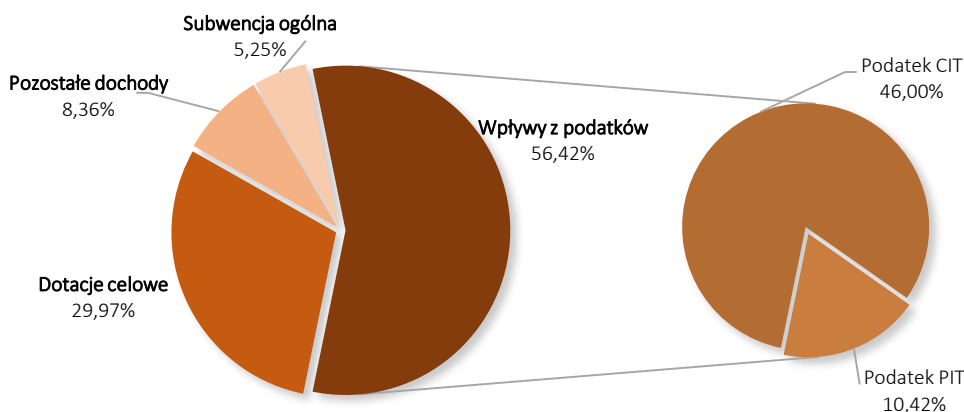
Wyk. 2. Struktura dochodów budżetu Województwa w latach 2015-2016

Źródło: opracowanie własne.

Głównym źródłem dochodów Województwa Wielkopolskiego w analizowanym okresie były dochody z tytułu **udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) i podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT)** w wysokości 1 243 mln zł, z czego zdecydowaną większość (81,53%) pozyskano z podatku od osób prawnych (Wyk. 3). Zgodnie z zapisami ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (z 13 listopada 2003 r.) różnica ta wynika z wielkości udziału Województwa w poszczególnych podatkach – 14,75% udziału we wpływach z podatku CIT wpłaconego przez firmy mające siedziby w województwie i 1,60% udziału we wpływach z podatku PIT wpłaconego przez podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze województwa. Na wielkość tych dochodów, wyższych niż w latach 2013-2014, wpływ miała sytuacja społeczno-gospodarcza regionu, m.in.: poprawa sytuacji finansowej przedsiębiorstw zlokalizowanych w Wielkopolsce, wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw (o 8,87% w analizowanym okresie w porównaniu z 2014 rokiem i o 16,06% w porównaniu z 2012 rokiem), spadek stopy bezrobocia w regionie (5,0% na koniec 2016 roku wobec 7,6% na koniec 2014 roku i 9,8% na koniec 2012 roku), brak waloryzacji kwoty wolnej od podatku.

Wyk. 3. Struktura udziału we wpływach z podatków PIT i CIT na tle ogólnych dochodów budżetu Województwa w latach 2015-2016

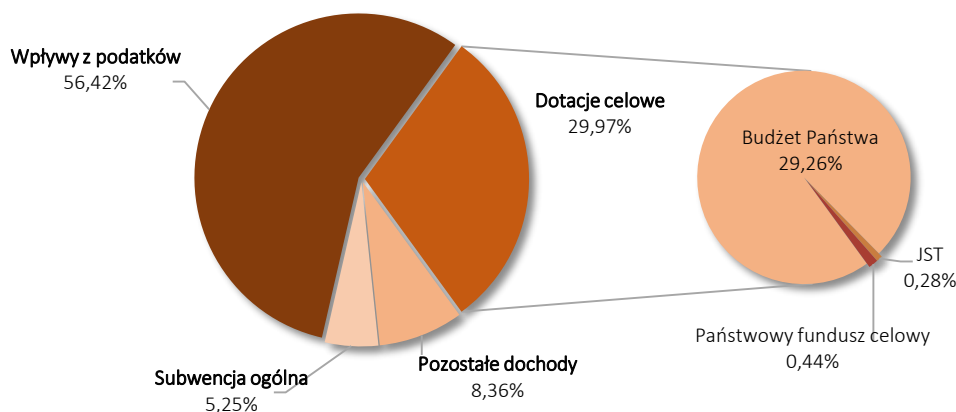

Źródło: opracowanie własne.

Drugim źródłem dochodów Województwa były **dotacje celowe**. Pozyskane przez Województwo Wielkopolskie 660,3 mln zł pochodziły z następujących źródeł:

- budżetu państwa,
- państwowego funduszu celowego,
- jednostek samorządu terytorialnego – z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego oraz na zadania realizowane na podstawie porozumień między JST (Wyk.4).

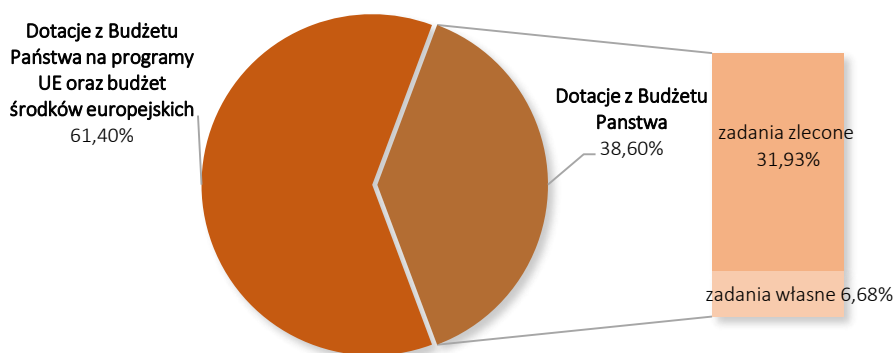
Wyk. 4. Struktura dotacji celowych na tle ogólnych dochodów budżetu Województwa w latach 2015-2016

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość środków dotacji celowych pochodziła z budżetu państwa (644,6 mln zł; 98%), na co wpływ miało ujęcie w nich dotacji na realizację różnych projektów i programów współfinansowanych środkami unijnymi, jak WRPO i PROW, zarówno poprzedniej jak i obecnej perspektywy, czy PO KL 2007-2013, które w analizowanych latach wyniosły łącznie blisko 395,8 mln zł (Wyk. 5). Ponadto duża wartość dotacji w ramach budżetu państwa przeznaczona została na zadania z zakresu administracji rządowej (205,8 mln zł). Zarząd Województwa Wielkopolskiego pozyskał również dotacje z Funduszu Kolejowego (9,6 mln zł), będącego państwowym funduszem celowym, z przeznaczeniem na realizację przedsięwzięcia dot. zakupu, modernizacji oraz naprawy kolejowych pojazdów szynowych przeznaczonych dla regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych, a także, w wyniku współpracy i porozumień z jednostkami samorządu terytorialnego, otrzymał wsparcie finansowe na realizację zadań bieżących oraz na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych Województwa (6,1 mln zł).

Wyk. 5. Struktura dotacji celowych z budżetu państwa w latach 2015-2016

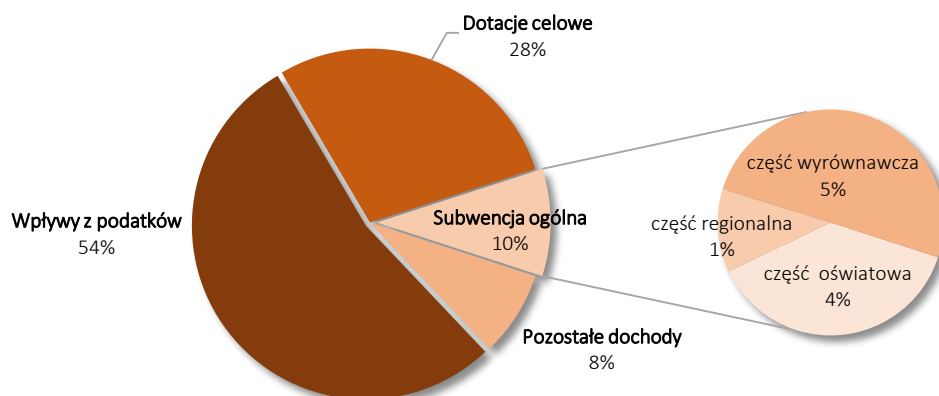

Źródło: opracowanie własne.

W ramach **subwencji ogólnej** w analizowanym okresie pozyskano 115,69 mln zł, z czego największą kwotę w ramach części oświatowej 87,63 mln zł (75,74%), która stanowiła najistotniejsze źródło finansowania wydatków publicznych na oświatę i wychowanie w regionie (Wyk. 6). Z części tej finansuje się m.in. szkoły ponadpodstawowe i specjalne o zasięgu regionalnym, kolegia nauczycielskie, ośrodki i zakłady kształcenia i doskonalenia nauczycieli czy biblioteki publiczne. W celu równomiernego rozwoju województwa Samorząd Województwa pozyskał 27,54 mln zł w ramach części regionalnej subwencji ogólnej, która stanowi element mechanizmu redystrybucji dochodów pomiędzy województwami (system poziomego wyrównywania dochodów). Uzyskano również 0,52 mln zł z części wyrównawczej subwencji

ogólnej przeznaczanej na uzupełnienie dochodów Województwa. Należy tu zaznaczyć, że w porównaniu do lat 2013/2014 poziom subwencji dla Województwa Wielkopolskiego był niższy o ok. 40%.

Wyk. 6. Struktura dotacji celowych na tle ogólnych dochodów budżetu województwa w latach 2015-2016

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto Województwo Wielkopolskie pozyskało środki finansowe w wysokości 184,15 mln zł (8,36% dochodów ogółem) z zarządzania majątkiem województwa (np. wpływy z tytułu najmu i dzierżawy składników majątkowych oraz dochody z tytułu innych umów o podobnym charakterze, wpływy ze sprzedaży majątku, z opłat za zarząd, użytkowanie i użytkowanie wieczyste nieruchomości, czy za zajęcie pasa drogowego) oraz z tzw. „innych dochodów”, do których zaliczyć można np. wpływy z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, grzywny i inne kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych, np. za opóźnienia w dostawie zamówionego sprzętu, opłaty za usługi (np. za uzgodnienia dotyczące warunków szczegółowego korzystania z wód), czy odsetki z tytułu oprocentowania środków. **Przychody** Województwa w wysokości 164,15 mln zł w analizowanym okresie pochodziły z emisji obligacji, oraz z wolnych środków z poprzednich lat.

3.2.2. Struktura środków finansowych na tle pola interwencji Strategii

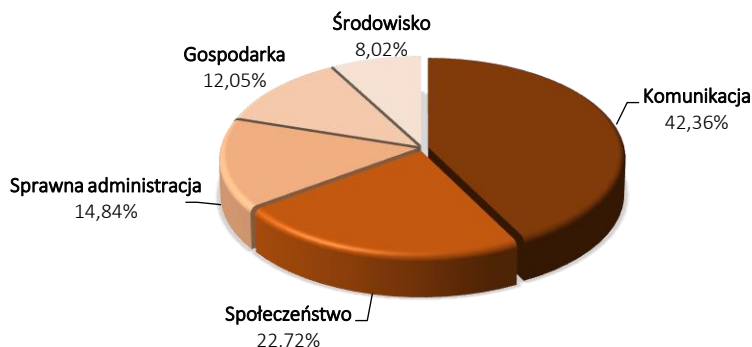
Należy jeszcze raz podkreślić, że wielkość środków finansowych przeznaczonych na realizację Strategii przedstawiono w podziale na pola interwencji (obszary). W odniesieniu do celów operacyjnych – Sprawozdanie z wykonania budżetu umożliwiło pokazanie wyłącznie najczęściej realizowanych celów w ramach danego pola interwencji. Brak odniesienia finansowego do konkretnego celu operacyjnego nie świadczy automatycznie, że na jego realizację nie zostały przeznaczone środki w latach 2015-2016. Brak analiz w tym zakresie podyktowane zostało ograniczeniami metodologicznymi. W rozróżnieniu obszarów/pól interwencji bazowano na podziale obszarów tematycznych (nazwy i zakres informacyjny), o których mowa w Rozdziale 1.

Samorząd Województwa Wielkopolskiego na realizację celów Strategii w latach 2015-2016 przeznaczył 1 956,3 mln zł, z czego największe kwoty, wg obszarów (Wyk. 7), przypadły na:

- komunikację – 828,7 mln zł, z czego ponad 95,33% środków przeznaczono na transport,
- społeczeństwo – 444,5 mln zł, z czego najwięcej na zdrowie (38,7%) oraz kulturę i dziedzictwo kulturowe (46,0%).

Należy pamiętać, że 2015 rok był rokiem szczególnym, przejściowym, na styku dwóch perspektyw finansowych UE, co było pewnym ograniczeniem w finansowaniu realizacji celów Strategii. Pomimo tego konsekwentnie realizowane były wszystkie zadania kluczowe dla działalności samorządowej.

Wyk. 7. Struktura wydatków z budżetu Województwa Wielkopolskiego w latach 2015-2016

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast analizując podział wydatków wg pól interwencji największe kwoty zainwestowano (Tab. 10) w:

- transport – 790 mln zł, w tym transport publiczny (kolejowy i autobusowy) 440 mln zł i infrastrukturę drogową 350 mln zł,
- zdrowie – 172 mln zł, które przeznaczono m.in. na kontynuację programów profilaktycznych, różnego rodzaju prace modernizacyjne oddziałów szpitalnych mające na celu poprawę poziomu ich funkcjonowania, a także doposażono w nowoczesną aparaturę i sprzęt medyczny w celu poprawy jakości świadczonych usług.
- kulturę i dziedzictwo kulturowe – 204 mln zł, w tym w szczególności dotacje dla samorządowych instytucji kultury.
- poprawę zasobów wodnych – 148 mln zł, w tym na małą retencję wodną, melioracje wodne oraz ochronę przeciwpowodziową,
- edukację – 124 mln zł, w tym na projekty Czas zawodowców BIS - zawodowa Wielkopolska, eSzkola Wielkopolska - Cyfrowa Dziecięca Encyklopedia Wielkopolan, stypendia dla uczniów szczególnie uzdolnionych czy wsparcie wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych podległych pod Departament Edukacji i Nauki.

Tab. 10. Wydatki z budżetu województwa wg obszarów i pól interwencji oraz celów SRWW

Obszary/pole interwencji	wydatki	Najczęściej realizowane cele operacyjne SRWW
	(mln zł)	
SPOŁECZEŃSTWO	444,5	
Polityka społeczna	33,9	OP 8.5. Wzmocnienie włączenia społecznego
		OP 8.6. Wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej
		OP 8.9. Ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny
		OP 8.2. Poprawa sytuacji i przeciwdziałanie zagrożeniom demograficznym
		OP 9.1. Tworzenie warunków dla zarządzania rozwojem regionu
Zdrowie	172,1 ⁵⁰	OP 8.1. Wzmacnianie aktywności zawodowej
		OP 8.3. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej
		OP 8.4. Promocja zdrowego stylu życia
		OP 9.1. Tworzenie warunków dla zarządzania rozwojem regionu
Rozwój obszarów wiejskich	5,6	OP 5.2. Rozwój obszarów wiejskich
		OP 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego
		OP 9.6. Rozwój współpracy terytorialnej

⁵⁰ W przypadku obszaru „zdrowie” należy zaznaczyć, że w trakcie analizy spore środki dot. również tego obszaru zostały przypisane do obszaru „Infrastruktura na rzecz społeczeństwa informacyjnego”; ok. 38 mln zł przeznaczonych na 2 projekty: Usługi elektroniczne służące zarządzaniu na poziomie wojewódzkim skierowane do podmiotów leczniczych podległych SWW; Usługa szerokopasmowej bezpiecznej transmisji danych dla wymiany danych pomiędzy podmiotami leczniczymi podległymi Sejmikowi Województwa Wielkopolskiego.

Kultura i dziedzictwo kulturowe	204,3	OP 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego
		OP 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu
		OP 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego
		OP 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja
Kultura fizyczna	18,5	OP 8.4. Promocja zdrowego stylu życia
		OP 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu
		OP 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja
Bezpieczeństwo publiczne	10,1	OP 1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej
		OP 2.1. Wsparcie ochrony przyrody
		OP 2.3. Ochrona zasobów leśnych i ich racjonalne wykorzystanie
		OP 9.5. Budowa regionalnych systemów zabezpieczenia i reagowania na zagrożenia
GOSPODARKA	235,8	
Rynek pracy i rozwój przedsiębiorczość	54,8	OP 6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw
		OP 6.2. Wzmocnienie roli nauki i badań dla innowacji i rozwoju gospodarczego
		OP 6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu
		OP 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce
		OP 6.8. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych
		OP 6.9. Tworzenie warunków dla ekspansji gospodarki województwa na rynki zewnętrzne
		OP 6.11. Rozwój gospodarki społecznej
		OP 8.1. Wzmacnianie aktywności zawodowej
		OP 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja
Edukacja	124,2	OP 7.1. Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji
		OP 7.2. Wsparcie szkolnictwa wyższego
		OP 7.3. Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności
		OP 7.4. Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych
		OP 7.5. Wzmocnienie szkolnictwa zawodowego i technicznego oraz poprawa organizacji rynku pracy
		OP 7.6. Rozwój kształcenia ustawicznego
Upowszechnianie turystyki	2,0	OP 1.4. Lepsze wykorzystanie dróg wodnych,
		OP 8.4. Promocja zdrowego stylu życia
		OP 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu
		OP 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja
Wsparcie rolnictwa	54,8	OP 2.4. Wykorzystanie, racjonalizacja gospodarki zasobami kopalini oraz ograniczanie skutków ich eksploatacji
		OP 5.2. Rozwój obszarów wiejskich
		OP 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego
ŚRODOWISKO	156,9	
Zasoby wodne	148,0	OP 2.8. Ochrona zasobów wodnych i wzrost bezpieczeństwa powodziowego
		OP 2.9. Poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa
		OP 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego
		OP 9.5. Budowa regionalnych systemów zabezpieczenia i reagowania na zagrożenia
Bioróżnorodność	8,1	OP 2.1. Wsparcie ochrony przyrody OP 2.10. Promocja postaw ekologicznych
Gospodarka odpadami	0,2	OP 2.6. Uporządkowanie gospodarki odpadami
Ochrona powietrza atmosferycznego	0,1	OP 2.5. Ograniczanie emisji substancji do atmosfery
Klimat akustyczny	0,0	OP 2.12. Poprawa stanu akustycznego województwa
Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii	0,5	OP 3.1. Optymalizacja gospodarowania energią
		OP 3.2. Rozwój produkcji i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii
		OP 9.6. Rozwój współpracy terytorialnej
KOMUNIKACJA	828,72	
Transport	790,02	OP 1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej
		OP 1.2. Wzrost różnorodności oraz upowszechnianie efektywnych form transportu

		OP 1.4. Lepsze wykorzystanie dróg wodnych
		OP 1.5. Rozwój transportu zbiorowego
		OP 1.6. Rozwój komunikacji lotniczej
		OP 2.5. Ograniczanie emisji substancji do atmosfery
Infrastruktura na rzecz społeczeństwa informacyjnego	38,7	OP 1.3. Rozbudowa infrastruktury na rzecz społeczeństwa informacyjnego
SPRAWNA ADMINISTRACJA⁵¹	290,3	OP 9.1. Tworzenie warunków dla zarządzania rozwojem regionu
		OP 9.3. Sprawna, innowacyjna administracja samorządowa
		OP 9.4. Budowa partnerstwa dla innowacji
		OP 9.6. Rozwój współpracy terytorialnej
SUMA	1 956,3	

Źródło: opracowanie własne.

Ze względu na wielkość środków na uwagę zasługują dotacje udzielane przez Województwo Wielkopolskie podmiotom należącym do sektora finansów publicznych, w tym innym jednostkom samorządu terytorialnego, lub udzielane podmiotom niezaliczanym do sektora finansów publicznych z przeznaczeniem na sfinansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych, związanych z działalnością Województwa (Wyk. 8). Szeroki strumień dotacji dociera m.in. do samorządów, stowarzyszeń, służb mundurowych czy uczelni. Samorząd Województwa jest mecenasem i partnerem bardzo wielu przedsięwzięć, dlatego można stwierdzić, że budżet na realizację Strategii był przede wszystkim redystrybucyjny i solidarnościowy. Dotacje, podobnie jak wydatki, zaprezentowano w podziale na obszary i pola interwencji, które wyróżniono bazując na podziale obszarów tematycznych. W latach 2015-2016 na realizację zadań publicznych podmioty otrzymały dotacje w wysokości 784,71 mln zł⁵², z czego ponad 90% środków przeznaczono na wsparcie realizacji zadań w obszarze komunikacja (366,16 mln zł) oraz społeczeństwo (345,92 mln zł).

Wyk. 8. Struktura dotacji udzielonych z budżetu Województwa Wielkopolskiego w latach 2015-2016

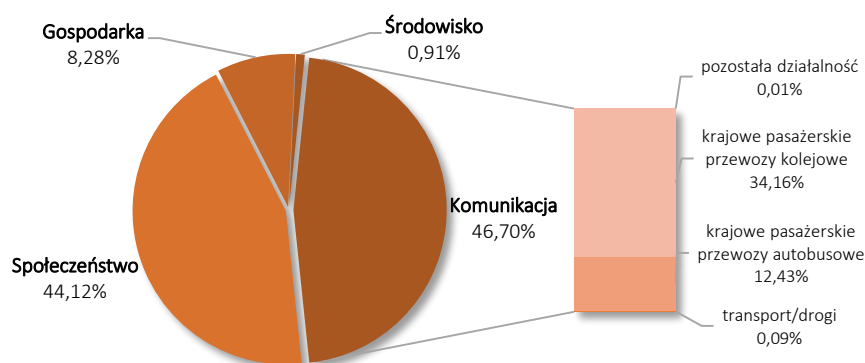
Źródło: opracowanie własne.

W ramach regionalnego systemu transportowego, udzielono wsparcia na realizację zadań w zakresie rozwoju transportu drogowego i kolejowego (Wyk. 9). W analizowanych latach udzielono wsparcia w kwocie 267,9 mln zł na dofinansowanie kolejowych przewozów pasażerskich, w tym również przewozów koleją wąskotorową. Wsparto również przewoźników autobusowych m.in. przez dofinansowanie biletów ulgowych w wysokości 97,5 mln zł. W zakresie poprawy dostępności i spójności komunikacyjnej regionu Samorząd Województwa udzielał wsparcia na inwestycje służące poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz jego przepustowości i sprawności, przeznaczając środki w kwocie 728,7 tys. zł na budowę gminnych i powiatowych dróg publicznych.

⁵¹ Środki przypisane do obszaru „Sprawna Administracja”, do którego przydzielono konkretne cele operacyjne, wspierają realizację wszystkich innych celów operacyjnych. Ponadto do sprawnej administracji zaliczono m.in. środki wydatkowane na administrację publiczną. dot. działalność usługowej, pomocy technicznej PROW i PO RYBY.

⁵² W analizie tej pominięto dotacje udzielane z funduszy unijnych. Szczegółowe informacje w tym zakresie dostępne są m.in. w sprawozdaniach z realizacji poszczególnych programów operacyjnych.

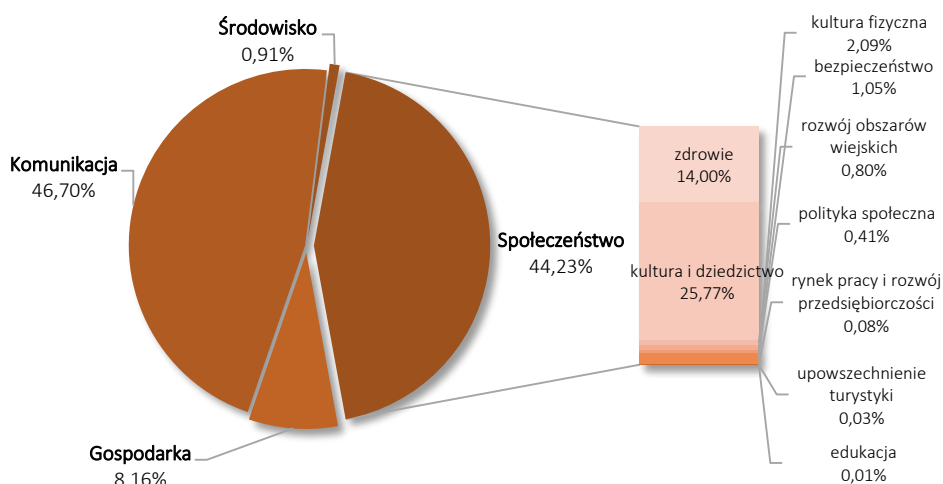
Wyk. 9. Struktura dotacji na działania w obszarze komunikacji, udzielone z budżetu Województwa Wielkopolskiego w latach 2015-2016

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku obszaru społeczeństwa różne jednostki otrzymały łącznie 45,03% wszystkich środków przeznaczonych na dotacje z budżetu Województwa Wielkopolskiego. Najwięcej środków przeznaczono na działania w obszarze kultury i dziedzictwa regionu (Wyk. 10). Na ten cel w latach 2015-2016 udzielono dotacji o łącznej kwocie 202,0 mln zł (25,77% ogółu przyznanych środków). Jednostkami otrzymującymi wsparcie w tym obszarze były przede wszystkim teatry, filharmonie, orkiestry, chóry i kapele, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, a także muzea. W ramach ochrony i utrwalenia dziedzictwa kulturowego wspierano działania związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Ponadto w obszarze społeczeństwa wsparto działania związane z poprawą stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej, przeznaczając na ten cel dotacje w kwocie 109,8 mln zł. Dotacje na ochronę zdrowia przeznaczono głównie na realizację zadań jednostek sektora finansów publicznych, m.in. szpitali ogólnych, zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych, jednostek ratownictwa medycznego, a także na działania jednostek związanych z promocją zdrowego stylu życia i przeciwdziałaniem uzależnieniom.

Wyk. 10. Struktura udziału dotacji na działania w obszarze społeczeństwa, udzielone z budżetu Województwa Wielkopolskiego w latach 2015-2016

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku obszaru gospodarka dotacje w wysokości 64,9 mln zł przeznaczono na zadania związane z rynkiem pracy i rozwojem przedsiębiorczości, edukacją, upowszechnianiem turystyki, a także

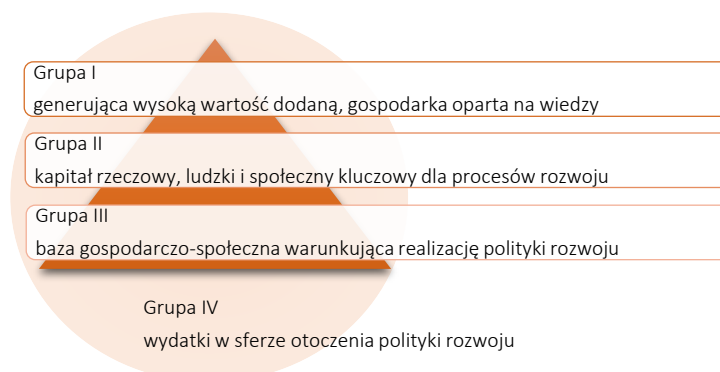
wspieraniem rolnictwa. Zdecydowana większość środków przeznaczona została na realizację zadań związanych ze wspieraniem rolnictwa, w szczególności na dojazdy do gruntów ornych. W obszarze środowisko dotacje były minimalne i wynosiły 7,1 mln zł.

Warto podkreślić, że dzięki odpowiedniemu zarządzaniu, a także wzrastającym wpływom z podatków PIT i CIT oraz zwrotu podatku VAT za zakup i modernizację pociągów elektrycznych, w analizowanych latach osiągnięto nadwyżki operacyjne (czyli dodatnią różnicę pomiędzy dochodami bieżącymi, a wydatkami bieżącymi), w tym w 2016 roku w wysokości 136,4 mln zł, co przekłada się na dobrą płynność Województwa. Spowodowało to nie tylko uzyskanie oszczędności w kosztach obsługi zadłużenia, ale także poprawę wskaźnika zadłużenia w najbliższych latach, co w efekcie oznacza większe możliwości inwestycyjne Województwa w celu realizacji założeń Strategii w kolejnych latach⁵³.

3.2.3. Struktura wydatków rozwojowych

Ze względu na brak jednoznacznych kryteriów klasyfikacyjnych pozwalających na jednoznaczne wskazanie wydatków publicznych mających charakter prorozwojowy dokonana identyfikacja wydatków została opracowana przy wykorzystaniu dokumentu „Opracowanie metody klasyfikacji wydatków rozwojowych w oparciu o system klasyfikacji budżetowej”⁵⁴. Należy wyjaśnić, że w oficjalnej statystyce budżetowej trudno jest odnaleźć klasyfikacje odrębnie ujmujące wydatki o charakterze rozwojowym. Obowiązujące klasyfikacje wydatków publicznych nie odnoszą się bezpośrednio do „wydatków rozwojowych”. Klasyfikacja wydatków rozwojowych (KWR) została dokonana w ujęciu funkcjonalnym za pomocą przyporządkowania rozdziałów klasyfikacji budżetowej do określonego zadania oraz w podziale na grupy wydatków ze względu na kryterium znaczenia dla procesów rozwojowych (Ryc. 4).

Ryc. 4. Klasyfikacja wydatków rozwojowych wg M. Bitner

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Bitner, Opracowanie metody klasyfikacji wydatków rozwojowych w oparciu o system klasyfikacji budżetowej.

Pierwsza grupa to przedsięwzięcia, które bezpośrednio przyczyniają się do tworzenia lub wzmocnienia produktywności, są to wydatki finansujące działalność badawczo-rozwojową, naukę oraz wykorzystanie zaawansowanych technologii. Druga grupa to wydatki ponoszone na finansowanie infrastruktury technicznej wspierającej funkcjonowanie wszystkich dziedzin gospodarki oraz uzyskanie niezbędnych kwalifikacji przez osoby uczestniczące w procesach tworzenia wartości dodanej. Wydatki te są przeznaczane głównie na budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury transportu, komunikacji oraz użyteczności publicznej. Druga grupa wydatków wiąże się także z finansowaniem szkolnictwa wyższego oraz potrzeb związanych z kształceniem przez całe życie. Trzecia grupa wydatków rozwojowych to wydatki związane przede wszystkim z kształceniem podstawowym i średnim, a także finansowanie ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki. Klasyfikacja wydatków rozwojowych w pośredni sposób

⁵³ Dobre zarządzanie strategiczne i finansowe zostało podkreślone przez Agencję Ratingową Fitch, która w 2016 roku podniosła rating Wielkopolski do poziomu AAA (pol) z wcześniejszego poziomu AA+ (pol). Poziom ratingu AAA (pol) jest najwyższą oceną, jaka jest możliwa do uzyskania przez jednostkę samorządu terytorialnego. W uzasadnieniu swojej decyzji Fitch wskazuje na bardzo dobre zarządzanie strategiczne i finansowe oraz na dobre wyniki operacyjne, które zapewniają bezpieczne wskaźniki obsługi i spłaty zadłużenia.

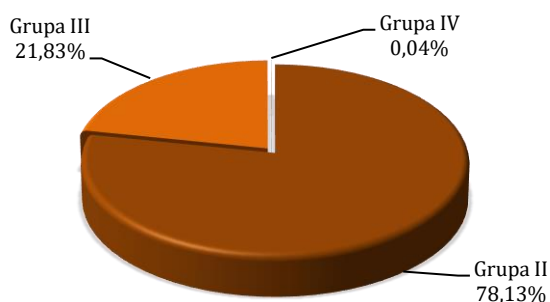
⁵⁴ M. Bitner „Opracowanie metody klasyfikacji wydatków rozwojowych w oparciu o system klasyfikacji budżetowej”, opracowanie na potrzeby Ministerstwa Rozwoju.

powiązana jest z wydatkami otoczenia polityki rozwoju (grupa IV). Nakłady te nie przyczyniają się w sposób pośredni lub bezpośredni do realizowania bezpośrednich czynników rozwoju, dotyczą jednak działań długofalowych, których oddziaływanie widoczne jest w miernikach rozwoju gospodarczego i społecznego.

Na potrzeby wyłonienia wydatków rozwojowych SWW w przeprowadzonej analizie wprowadzono kilka modyfikacji metody zaproponowanej przez M. Bitnera. W wyniku analizy eksperckiej do wydatków rozwojowych włączono część wydatków rozdziału klasyfikacji budżetowej (01042), niektóre wydatki ujmowane w rozdziałach ***95 klasyfikacji budżetowej „pozostała działalność”, a także wydatki w ramach rozdziałów 60001 „Krajowe pasażerskie przewozy kolejowe” oraz 60003 „Krajowe pasażerskie przewozy autobusowe”.

Szacuje się, że blisko 40% wydatków SWW stanowią wydatki „rozwojowe”. SWW jest głównym dysponentem wydatków rozwojowych II i III grupy (Wyk. 11). Pod względem zróżnicowania poziomu wydatków rozwojowych w latach 2015-2016 na wydatki grupy II, związane z kapitałem rzeczowym, ludzkim i społecznym przeznaczono 608,1 mln zł (średnio 174,7 zł na mieszkańca). Wydatki rozwojowe w grupie III związane z bazą gospodarczo-społeczną wyniosły w analizowanym okresie 169,9 mln zł (średnio 48,8 zł na mieszkańca). Poniesione przez Wielkopolskę w latach 2015-2016 wydatki powiązane otoczeniem polityki rozwoju wyniosły 329,0 tys. zł. Dotyczyły one przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska, w tym z działalnością parków krajobrazowych.

Wyk. 11. Struktura wydatków rozwojowych z budżetu Województwa Wielkopolskiego w latach 2015-2016

Źródło: opracowanie własne.

Legenda: Grupa I - generująca wysoką wartość dodaną, gospodarka oparta na wiedzy; Grupa II - kapitał rzeczowy, ludzki i społeczny kluczowy dla procesów rozwoju; Grupa III - baza gospodarczo-społeczna warunkująca realizację polityki rozwoju, Grupa IV - wydatki w sferze otoczenia polityki rozwoju.

W latach 2015-2016 SWW realizował przedsięwzięcia wspierające rozwój głównie w obszarze transportu. Na ten cel poniesiono wydatki o łącznej kwocie 601,9 mln zł. Wiązał się on głównie ze wsparciem krajowych pasażerskich przewozów kolejowych oraz inwestycji związanych z wojewódzkimi drogami publicznymi. Kolejną znaczną grupę wydatków stanowiły przedsięwzięcia w obszarze społeczeństwa, wspierające w szczególności rozwój ochrony zdrowia, na którą w analizowanym okresie przeznaczono 118,7 mln zł. Z wydatkami w tym zakresie wiązały się przede wszystkim: doposażenie i informatyzacja podmiotów leczniczych. W analizowanym okresie wspierano również lecznictwo ambulatoryjne, psychiatryczne oraz ratownictwo medyczne, a także działania przeciwdziałania alkoholizmowi, zwalczania narkomanii i AIDS, rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

Należy podkreślić, że powyższa analiza była pierwszą próbą zidentyfikowania wydatków „rozwojowych” w ramach budżetu SWW. Obecnie brak jest jednolitej metodyki identyfikacji wydatków „rozwojowych”, a także brak jest ścisłego związku między wydatkami a celami strategicznymi/operacyjnymi zawartymi w SRWW. Dlatego, w przypadku wydatków rozwojowych, konieczne są prace w celu wypracowania jednolitej klasyfikacji tych wydatków, opracowanej o obowiązującą klasyfikację budżetową. Konieczna jest w tym zakresie współpraca z innymi województwami oraz stroną rządową. Konieczne jest zwiększenie możliwości finansowania wydatków rozwojowych z poziomu regionalnego, w tym w szczególności z grupy I, m.in. przez decentralizację zadań

w tym obszarze. Natomiast w przypadku rozpoczęcia prac nad aktualizacją SRWW konieczne jest silniejsze powiązanie budżetu województwa z celami strategicznymi/operacyjnymi zawartymi w aktualizowanej Strategii.

3.3. Działanie

Działania podjęte w latach 2015-2016 przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego, w postaci konkretnych przedsięwzięć, czy inicjatyw służyły wzrostowi konkurencyjności województwa i poprawie jakości życia mieszkańców, przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju regionu (tj. działania we wszystkich obszarach, od przedsiębiorczości, pracy, edukacji, po infrastrukturę uwzględniały środowisko przyrodnicze i demografię). Stanowią one cel generalny Strategii, realizowany o tyle efektywnie, o ile efektywnie wykorzystywane są potencjały rozwojowe Wielkopolski. Mocne i słabe strony rozwojowe regionu zostały przybliżone w rozdziale opisującym sytuację społeczno-gospodarczą województwa. W tym miejscu należy jednak podkreślić, że działania podjęte w tym okresie skutecznie spożytkowały walory regionu przybliżając nie tylko do celu generalnego Strategii, ale przede wszystkim do „punktu docelowego” określonego w wizji rozwoju – „Wielkopolska w 2020 roku będzie regionem inteligentnym, innowacyjnym i spójnym”. Przyglądając się miarom osiągnięcia celu, przedstawionym w tabeli poniżej, zauważa się przeważającą liczbę zmian „pozytywnych” (zielone strzałki). Nakłady na działalność badawczo-rozwojową znacznie spadły w porównaniu do średniej w kraju. W ogólnej ocenie należy jednak wziąć pod uwagę wiele wskaźników opisanych przy konkretnych celach operacyjnych. Odzwierciedlają one pożądaną kierunek zmian w obszarze badawczo-rozwojowym (np. większy wzrost jednostek aktywnych badawczo wg sektorów wykonawczych ogółem na 100 tys. podmiotów gospodarki narodowej w regionie niż w kraju). Poza tym, walorem regionu jest wysoka kultura MŚP, która sama w sobie jest specyficzna, uznana za bardziej „oporną” na działania proinnowacyjne w porównaniu z dużymi przedsiębiorstwami. Ogólnie rzecz biorąc, w regionie obserwuje się zmiany na rzecz inteligentnego i innowacyjnego regionu, które są sukcesywnie realizowane, być może metodą, którą można nazwać „metodą małych kroków”.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2015/2016) ⁵⁵
PKB per capita	zł na mieszkańca	GUS	44 760	b.d.	b.d.	—
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata	%	GUS	65,9	69,7	71,5	↑
Stopa bezrobocia wg BAEL	%	GUS	8,5	5,8	4,8	↓
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca	zł	GUS	6 093	7 291	b.d.	↑
Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB	%	GUS	0,88	b.d.	b.d.	—
Udział ludności w wieku 15-64 lat z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie ludności w tym wieku	%	GUS	19,8	22,9	22,6	↑

Działania realizowano na wiele sposobów. Od zawierania porozumień, listów intencyjnych, opiniowania dokumentów i aktów prawnych, dokumentów strategicznych i operacyjnych, przez spotkania formalne i nieformalne, obecność w mediach, lobbowanie w danej sprawie, zlecenie ekspertyz lub podejmowania ich we własnym zakresie, podobnie jak badań, powoływanie lub branie udziału w grupach roboczych, komitetach, komisjach, radach, po realizację projektów unijnych, międzynarodowych, ogłaszanie i rozstrzyganie konkursów, w tym na realizację zadań publicznych, realizację zadań statutowych, wynikających z ustaw i zleconych przez administrację rządową, przyznawanie stypendiów, nagród, organizację festynów, pikników, targów, misji gospodarczych, forów, przez wyjazdy studyjne, wydawanie publikacji i poradników i wiele innych. Wszystkie te formy działania były stosowane samodzielnie lub w partnerstwie.

⁵⁵ ↑↓ wzrost lub spadek – zjawisko pozytywne; ↑↓ wzrost lub spadek – zjawisko negatywne; — zjawisko utrzymuje się na stałym poziomie lub brak danych.

Należy podkreślić, że w realizacji działań kierowano się tzw. zasadami horyzontalnymi realizacji polityk publicznych. Stanowią one współcześnie nieodzowny element uprawiania polityk rozwojowych, są wyznacznikiem stosowania w ich ramach ogólnościatowych standardów i kierowania się jakością. W przypadku realizacji projektów ze środków unijnych zasady horyzontalne są obligatoryjnie monitorowane. W Strategii wyróżnia się zasady: ładu społecznego, zrównoważonego rozwoju, społeczeństwa informacyjnego, innowacji, równych szans i włączenia społecznego, współpracy i sieciowania, edukacji, aktywności obywatelskiej i srebrnego rozwoju. Jedne z nich mają swoje odpowiedniki w postaci określonych celów strategicznych, bądź operacyjnych (np. zrównoważony rozwój, edukacja, czy społeczeństwo informacyjne), a inne – współpraca, ład przestrzenny – są sposobem realizacji innych celów. Generalnie wszystkie one należą do grupy zasad, które w praktyce polityki rozwojowej definiuje się jako zrównoważony rozwój, partnerstwo, równość szans. Warto zaznaczyć, że w latach 2015-2016 realizowano działania zgodnie z wymienionymi zasadami.

Istotne dla podejmowania celów Strategii jest kierowanie się zasadą koncentracji terytorialnej działań, która pozwala osiągać większą spójność województwa. Zresztą, potrzeba przestrzennego adresowania celów była jedną z głównych przesłanek aktualizacji tego dokumentu. Strategia definiuje ogólnie różnego rodzaju obszary i adresuje do nich część celów operacyjnych. W klasyfikacji typów obszarów posłużono się nomenklaturą obszarów funkcjonalnych KPZK oraz Obszarów Strategicznej Interwencji KSRR. Sprecyzowanie zasięgu i kryteriów wyznaczania obszarów wymagały dodatkowych działań. Na potrzeby realizacji Strategii, zgodnie ze wskazanymi w niej zasadami, w 2015 roku Zarząd WW przyjął opracowany w Wielkopolskim Biurze Planowania Przestrzennego we współpracy z Departamentem Polityki Regionalnej dokument „Zasady i kryteria wyznaczania obszarów funkcjonalnych w województwie wielkopolskim”. Założono, że wskazane w dokumencie obszary funkcjonalne mogą stać się elementem dodatkowego kryterium, przy czym nie może ono stanowić podstawy do wykluczania obszarów położonych poza wskazanymi z ubiegania się o finansowe i pozafinansowe instrumenty polityki rozwoju regionu. W praktyce, część wyszczególnionych w opracowaniu obszarów funkcjonalnych wykorzystano do zaprogramowania terytorializacji części interwencji przewidzianej w WRPO 2014+, formułując dwa podstawowe założenia:

1. Istotnymi biegunami wzrostu są ośrodki miejskie, głównie stolica regionu, ośrodek regionalny oraz 4 ośrodki subregionalne. Wymagają one specjalnego wsparcia oraz specjalnego mechanizmu zarządzania ich rozwojem.
2. Wielkopolska jest regionem silnie zróżnicowanym wewnątrznie. Na znacznej części obszaru nasilenie różnych zjawisk negatywnych przekracza poziom akceptowalny. Wymaga to dodatkowego wsparcia, stosowania określonych preferencji, m.in. w takich sytuacjach, jak oddalenie od ośrodków wzrostu, czy utrata dotychczasowych funkcji społeczno-gospodarczych.

Przestawiona w rozdziale charakterystyka działań jest wynikiem przeprowadzonej analizy pola interwencji Strategii, z wykorzystaniem informacji przekazanych od jednostek organizacyjnych Urzędu (departamentów, biur) oraz jednostek podległych ZWW (Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu), pozyskanych najczęściej ze stron internetowych Urzędu, WRPO, Monitora Wielkopolskiego, systemu SIMIK i OFSA, stron portali internetowych odnoszących się do poszczególnych projektów, portali statystycznych. Podjęta analiza pozwoliła odpowiedzieć na pytania: jakie cele strategiczne i operacyjne były podejmowane przez SWW w latach 2015-2016? W jaki sposób je realizowano? W tym miejscu można przybliżyć, że w latach 2015-2016 realizowano Strategię w każdym jej aspekcie.

Strukturę rozdziału wyznaczają cele strategiczne, w ramach których opisane są bardziej szczegółowo dane cele operacyjne. Zaprezentowano liczne przykłady działań podjętych przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego lub w których Samorząd uczestniczył w latach 2015-2016. Należy podkreślić, że przykłady jedynie obrazują możliwość realizacji celu i w żadnym wypadku nie wyczerpują informacji o podjętych przez SWW działaniach na rzecz rozwoju Wielkopolski. Ponadto część działań realizowanych była etapowo przez wiele lat, w związku z tym w przykładach pojawiają się inwestycje wykraczające poza analizowany okres.

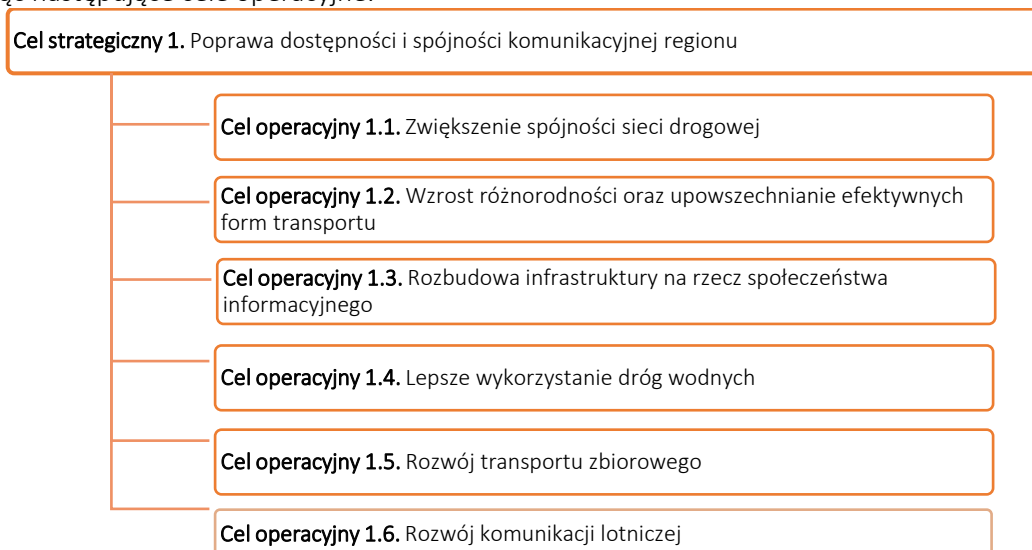
Charakterystyka celów to wyniki analizy jakościowej i ilościowej. Stąd przy każdym celu strategicznym zamieszczono tabele z wartościami wskaźników je monitorujących. Z uwagi na dezaktualizację pewnych wskaźników (tj. aktualnie nie są one monitorowane w statystyce publicznej lub metodologia ich liczenia

jest zmodyfikowana, co często wiąże się także ze zmianą nazwy wskaźnika lub zgodnie z aktualną wiedzą stosuje się inne wskaźniki) obok zasadniczej tabeli wskaźnikowej (tj. wskaźniki wyróżnione w SRWW) podano wskaźniki uzupełniające, których poszukiwano w statystyce publicznej. Dokładny opis wskaźników (ich metodyka) został przedstawiony w kartach wskaźników, opracowanych w ramach prac poprzedniej edycji sprawozdania przez WROT.

W sprawozdaniu ograniczono się do ogólnej charakterystyki, natomiast pogłębiona analiza makroekonomicznych skutków realizacji Strategii (m.in. wpływ netto) powinna być elementem ewaluacji. Generalnie zmiany wartości wskaźników (kierunek, jak i tempo) w latach 2012-2016 były w Wielkopolsce zbliżone do zmian w kraju. To, co wyróżnia region to spadek nakładów wewnętrznych na B+R, ruchu tranzytowego w portach lotniczych, długości czynnych linii kolejowych/ 10 tys. mieszkańców, przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu, liczby łóżek na oddziałach onkologicznych i psychiatrycznych w szpitalach/na 10 tys. mieszkańców, podczas gdy w kraju wartości tych wskaźników rosły. Ale to w Wielkopolsce zwiększyła się liczba ludności w przeciwieństwie do odnotowanego w tym aspekcie spadku wartości w kraju. Wyższe tempo zmian w województwie w porównaniu do tempa zmian w kraju – zachowując ten sam kierunek zmian – odnotowano w przyroście powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji, zużyciu energii elektrycznej, spadku osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu, spadku liczby łóżek medycyny paliatywnej, ale z drugiej strony – wzrostu linii komunikacji miejskiej; szybciej postępowała produkcja energii elektrycznej z OZE. W większej skali przedsiębiorcy ponosili nakłady inwestycyjne, w tym na działalność B+R; odnotowano większą dynamikę udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych oraz w produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwach domowych wzrósł w większym tempie niż przeciętnie w kraju. W regionie w szybszym tempie przybywało dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych, studentów na kierunkach ścisłych. Ponadto odnotowano niższe saldo migracji zagranicznych i wyższe tempo wzrostu liczby łóżek na oddziałach kardiologicznych, przyrost podmiotów NGO. Szybciej postępował spadek emisji CO² do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych. W Wielkopolsce o wiele szybciej spadała także stopa bezrobocia i liczba bezrobotnych absolwentów, niż w kraju. Pracę w województwie szybciej mogły znaleźć także osoby niepełnosprawne, w wieku 55-64 lata, niż poza jego granicami.

Cel 1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu

W Strategii wskazano, że poprawę dostępu i spójności komunikacyjnej regionu można osiągnąć realizując następujące cele operacyjne:

Dostępność komunikacyjna regionu oraz jego spójność wewnętrzna są jednymi z głównych uwarunkowań rozwojowych Wielkopolski, mającymi istotny wpływ na wzrost konkurencyjności regionu. Cel ST 1 w latach 2015-2016 był realizowany przede wszystkim przez przedsięwzięcia w zakresie poprawy stanu oraz modernizacji i rozbudowy infrastruktury drogowej i kolejowej, transportu zbiorowego (w tym

miejskiego), dróg wodnych dla ich wykorzystania na potrzeby turystyki wodnej, infrastruktury komunikacyjno-informatycznej, a także przez inwestycje w Porcie Lotniczym Poznań-Ławica. Dla realizacji tego celu strategicznego, w poszczególnych jego obszarach, obok bezpośrednich inwestycji infrastrukturalnych podjęto również cały szereg innego rodzaju działań, m.in. analityczno-planistycznych, organizacyjnych, lobbingsowych, promocyjnych, edukacyjno-szkoleniowych, konsultacyjnych, decyzyjnych, itp. SWW prowadził działania w zakresie wszystkich wymienionych wyżej celów operacyjnych.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Drogi publiczne o nawierzchni twardej na 100 km ²	km	GUS	91,8	95,4	97,1	↑
Drogi publiczne o nawierzchni twardej na 10 tys. ludności	km	GUS	79,1	81,9	83,1	↑
Długość czynnych linii kolejowych na 10 tys. mieszkańców	km	GUS	6,0	5,4	5,4	↓
Ruch pasażerów w portach lotniczych						
○ ogółem			1 595 221	1 500 918	1 710 216	↑
○ przyjazdy	liczba	GUS	773 013	731 899	843 132	↑
○ wyjazdy			794 315	751 911	851 828	↑
○ tranzyt			27 893	17 108	15 256	↑
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery z dostępem do Internetu	%	GUS	68,5	72,9	75,5	↑
Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	% ogółu	GUS	92,1	92,1	91,7	↓
Linie komunikacji miejskiej	km	GUS	4 024	6 025,7	6 678,2	↑

1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej

Główne działania w zakresie zwiększenia spójności sieci drogowej w województwie (cel OP 1.1.) dotyczyły modernizacji istniejącej sieci drogowej, przez przebudowę istniejących dróg, a także budowę nowych odcinków dróg, w tym obwodnic (zarówno podstawowej sieci drogowej regionu, jak i lokalnej), przebudowy odcinków dróg. W latach 2015-2016 ze środków WRPO 2007-2013 zakończono realizację 13 zadań inwestycyjnych na drogach wojewódzkich zarządzanych przez SWW (64,4 km) oraz 1 zadanie na drogach wojewódzkich w miastach na prawach powiatu (9,1 km). Ze środków WRPO 2014+ zrealizowano w tym okresie 9 inwestycji o łącznej długości 16,7 km na drogach wojewódzkich, w tym 8 inwestycji SWW i inwestycję Miasta Poznania. Natomiast ze środków budżetowych SWW zrealizował 14 przedsięwzięć na odcinkach dróg o łącznej długości 35,7 km. Inwestycje na drogach wojewódzkich realizowane były przede wszystkim w systemie „zaprojektuj i wybuduj”, tzn., że wykonawca opracowywał dokumentację projektową, uzyskiwał wszystkie wymagane pozwolenia i zrealizował inwestycję.

Ponadto SWW udzielał pomocy finansowej na budowę i modernizację oraz remonty dróg lokalnych, w tym dróg dojazdowych do gruntów rolnych, budowę dróg rowerowych, zarówno w powiązaniu z inwestycjami drogowymi, jak i jako samodzielne projekty. Przekazano powiatowi poznańskiemu dofinansowane na opracowanie Studium korytarzowego dla budowy Północno-Wschodniej Obwodnicy Aglomeracji Poznańskiej. Zarząd Województwa zatwierdził w tym okresie listę 150 projektów w zakresie przedsięwzięć związanych z budową lub modernizacją dróg lokalnych w ramach PROW na lata 2014-2020, a także ogłosił nabór na dofinansowanie dróg lokalnych w ramach WRPO 2014+.

Realizowano zadania mające na celu poprawę ogólnego bezpieczeństwa ruchu drogowego: w ramach „Programu likwidacji zagrożeń na dojazdach do szkół dzieci i młodzieży przy drogach wojewódzkich”, przez budowę chodników, ścieżek pieszo-rowerowych, zatok autobusowych, sygnalizacji świetlnej, przebudowę skrzyżowań, poprawę oznakowania miejsc newralgicznych ze względu na bezpieczeństwo dzieci i młodzieży szkolnej, budowę ekranów akustycznych, wsparcie podmiotów ratownictwa medycznego. Działania w tym zakresie na drogach wojewódzkich zarządzanych przez SWW prowadzone były przez Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich, Wojewódzkie Ośrodki Ruchu Drogowego. W związku z realizacją zadań związanych z poprawą bezpieczeństwa na drogach SWW przejmował (w drodze nabycia bądź darowizny) niezbędne nieruchomości.

Samorząd prowadził działania lobbujące, szczególnie na rzecz realizacji drogi ekspresowej S11, przez udział w Stowarzyszeniu Gmin, Powiatów i Województw „Droga S11”, czy przez przyjęcie w 2015 roku stanowiska Sejmiku WW w sprawie umieszczenia w Planie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 wielkopolskich fragmentów dróg krajowych nr 10,11 i 25.

SWW zajmował się popularyzacją przepisów o ruchu drogowym (np. prowadzono programy wychowania komunikacyjnego w szkołach, sprawdziany praktyczne na kartę motorowerową, współorganizowano kampanie na rzecz bezpiecznej jazdy, festyny, turnieje motoryzacyjne, konkursy fotograficzne, konferencje, doposażono szkolne pracownie wychowania komunikacyjnego, miasteczka ruchu drogowego i szkolne centra bezpieczeństwa ruchu drogowego, opublikowano mapę zagrożeń na drogach). Zadania w tym zakresie realizowane były w szczególności przez wspomniane Wojewódzkie Ośrodki Ruchu Drogowego (mieszczące się w Poznaniu, Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile). Ponadto prowadzono działania planistyczne. Przy Marszałku Województwa Wielkopolskiego działalność prowadzi Wojewódzka Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, która opracowuje regionalne programy poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, opiniuje projekty aktów prawa miejscowego, inicjuje działalność edukacyjno-informacyjną, zatwierdza plan wydatków wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego w części przeznaczony na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 1.1.

W latach 2015-2016 został zrealizowany ze środków własnych budżetu województwa projekt „Przebudowa Alei Klonowicza w ciągu drogi wojewódzkiej nr 444 w Sulmierzycach (powiat krotoszyński)”. Aleja Klonowicza w Sulmierzycach jest obszarem wpisanym do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego jako historyczny układ urbanistyczny, a nawierzchnia jezdni jest objęta ochroną zabytków. Dlatego układ ulicy pozostał bez zmian, a materiał z rozbiórki wykorzystano ponownie. Wykonano nową konstrukcję drogi z wymianą istniejącej nawierzchni z bruku kamiennego na nawierzchnię z betonu asfaltowego w kolorze ceglanym, nawierzchnię chodnika z płyt betonowych, zbudowano wysepki spowalniające ruch i kanalizację deszczową. Zabezpieczono budynki przed negatywnym wpływem drgań przez użycie przepon antywibracyjnych. Przedsięwzięcie to w ramach Ogólnopolskiego Konkursu Modernizacja Roku 2016 zdobyło trzy nagrody: zwyciężyło w internetowym plebiscyście na najbardziej popularną modernizację w Polsce w kategorii „drogi i obiekty mostowe”, otrzymało nagrodę specjalną przyznaną przez Instytut Badawczy Dróg i Mostów oraz wyróżnienie Modernizacji Roku w konkursie głównym.

W 2016 roku SWW otworzył **Ośrodek Doskonalenia Techniki Jazdy Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego w Kaliszu**. Jest to pierwsza tego typu placówka w Polsce, w której organizowane są szkolenia ustawowe, obowiązkowe dla osób posiadających prawo jazdy kat. B między 4 a 8 miesiącem, licząc od dnia otrzymania dokumentu, szkolenia dla osób indywidualnych oraz grup zorganizowanych, chcących doskonalić swoją technikę jazdy samochodem osobowym w warunkach specjalnych. Ośrodek posiada budynek do prowadzenia zajęć teoretycznych z tarasem widokowym, płytę poślizgową prostokątną nawadnianą wyposażoną w przeszkody wodne oraz w urządzenie destabilizujące tor jazdy, typu „szarpak”, płytę poślizgową nawadnianą stanowiącą wycinek pierścienia kołowego o kącie rozwarcia nie mniejszym niż 120 stopni wyposażoną w przeszkody wodne, tor szkoleniowy oraz infrastrukturę związaną z drogami dojazdowymi, sygnalizacją świetlną, parkingiem, oświetleniem, monitoringiem, zabezpieczeniem.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 1.1.

1.2. Wzrost różnorodności oraz upowszechniania efektywnych form transportu

Zwiększeniu różnorodności oraz upowszechnianiu efektywnych form transportu (cel OP 1.2.) służyło wspieranie w latach 2015-2016 transportu multimodalnego. Działo się to w szczególności przez udział w konferencjach i seminariach (m.in. targi Transport Logistic China 2016 w Szanghaju), czy w pracach Stowarzyszenia Polskich Regionów Korytarza Transportowego Bałtyk-Adriatyk (SPRKTBA), którego SWW jest członkiem zwyczajnym. Ponadto cel operacyjny realizowano przez rozwój systemów zarządzania i sterowania ruchem oraz telematyki integrującej transport (w szczególności w ramach projektów drogowych i kolejnych współfinansowanych z WRPO 2007-2013), zarządzania transportem publicznym. W zakresie promocji ekologicznych paliw - planuje się takie działania związane z zakupem ekologicznego taboru dla transportu zbiorowego w miastach w ramach WRPO 2014+. SWW podejmował bądź uczestniczył w różnego rodzaju inicjatywach i działaniach lobbujących na rzecz dostosowania krajowej polityki inwestycyjnej na liniach kolejowych do potrzeb Wielkopolski (np. przez współpracę w ramach Związku Województw RP, Konwentu Marszałków Województw RP z Ministerstwem Infrastruktury i Budownictwa oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S. A.).

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 1.2.**

W 2015-2016 SWW kontynuował aktywne uczestnictwo w pracach Stowarzyszenia Polskich Regionów Korytarza Transportowego Bałtyk-Adriatyk. Przedstawiciele SWW brali udział w spotkaniach roboczych **Forum Korytarza Transportowego Bałtyk – Adriatyk oraz Morze Północne – Bałtyk**, udzielali się w projektach i inicjatywach Unii Europejskiej, posiedzeniach zespołów i komitetów dotyczących korytarza Bałtyk – Adriatyk, działaniach promocyjnych strefy rozwojowej korytarza transportowego Bałtyk – Adriatyk w kraju i zagranicą, inicjowaniu przedsięwzięć służących rozwojowi gospodarstwu strefy korytarza, zwłaszcza w jego punktach węzłowych, współpracy z ośrodkami zagranicznymi ze Skandynawii, państw Europy Środkowo-Wschodniej i Południowej, monitoringu realizowanych i planowanych inwestycji infrastruktury transportowej (punktowych i liniowych).

1.3. Rozbudowa infrastruktury na rzecz społeczeństwa informacyjnego

Główne działania mające na celu rozwój społeczeństwa informacyjnego (cel OP 1.3.) podejmowane przez SWW w latach 2015-2016 zogniskowane były wokół rozbudowy sieci szerokopasmowej i infrastruktury dostępowej, rozbudowy infrastruktury baz danych, systemów i portali informacyjnych, platform teleinformatycznych, edukacyjnych i promocyjnych oraz budowy infrastruktury e-usług. W 2015 roku zakończono projekt „Budowa Wielkopolskiej Sieci Szerokopasmowej”, w efekcie którego powstało ponad 4,5 tys. km sieci szkieletowej. SWW kontynuował prace nad utworzeniem „Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Wielkopolskiego”. Ze środków WRPO 2007-2013 w latach 2015-2016 zrealizowano łącznie ponad 40 projektów informatycznych. Polegały one na inwestycjach służących zapewnieniu internetu szerokopasmowego w poszczególnych powiatach województwa, rozwoju systemów informatycznych jednostek ochrony zdrowia i uczelni oraz Urzędu Marszałkowskiego. Zostało wdrożonych kilkanaście e-usług Urzędu Marszałkowskiego dostępnych na platformie e-PUAP, związanych ze składaniem wniosków, aplikacji, skarg, udostępnieniem informacji publicznej. Z kolei w 2016 roku trwały przygotowania do realizacji projektu „Wyposażenie środowisk informatycznych wojewódzkich, powiatowych i miejskich podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające wdrożenie Elektronicznej Dokumentacji Medycznej oraz stworzenie sieci wymiany danych między podmiotami leczniczymi samorządu województwa” współfinansowanego ze środków EFRR w ramach WRPO 2014+.

Wśród innych form realizacji omawianego celu, należy wskazać udział SWW w konferencjach (np. konferencja „e-Usługi. Wyzwania stojące przed administracją publiczną”, konferencja „Drzwi otwarte e-usług dla klientów Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu), albo ich organizację (np. konferencji „e-Wielkopolska - koncepcja na przyspieszenie”).

 **PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 1.3.**

W 2015 roku SWW zakończył realizację, w partnerstwie publiczno-prywatnym w ramach WRPO 2007-2013, projektu „**Budowa Wielkopolskiej Sieci Szerokopasmowej**”. W efekcie powstało ponad 4,5 tys. km sieci szkieletowej i dystrybucyjnej obejmującej wszystkie powiaty województwa, 576 węzłów dystrybucyjnych, średnio po 2,5 w każdej wielkopolskiej gminie, do których podłączać będą się lokalni operatorzy. Projekt ten otrzymał nagrodę Komisji Europejskiej I miejsca w konkursie Komisji Europejskiej **European Broadband Awards 2016** - zwyciężył w kategorii „Innowacyjne modele finansowania, biznesu i inwestycji” ze względu na wyjątkowy model finansowania, dzięki któremu udało się pozyskać inwestorów.

W 2015 roku SWW zakończył projekt „**Wyposażenie Centrum Edukacyjnego Usług Elektronicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu w innowacyjną infrastrukturę informatyczną**”, ze środków EFRR w ramach WRPO 2007-2013. Projekt był komplementarny do budowy Centrum Edukacyjnego Usług Elektronicznych UE (zrealizowanej we wcześniejszych latach, ze środków WRPO 2007-2013). Realizacja tego projektu umożliwiła wyposażenie sal dydaktycznych i seminaryjno-konsultacyjnych w budynku Centrum w nowoczesny sprzęt informatyczny, niezbędny do prowadzenia zajęć na innowacyjnych kierunkach związanych z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi (ICT), łączących wiedzę techniczną z informatyczną i ekonomiczną.

 **PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 1.3.**

1.4. Lepsze wykorzystanie dróg wodnych

Główne działania poprawiające wykorzystanie dróg wodnych (cel OP 1.4.) polegały na zaadaptowaniu „Wielkiej Pętli Wielkopolski” na potrzeby turystyki i wspieraniu innych przedsięwzięć z zakresu turystyki wodnej w regionie (głównie przez działania promocyjne), modernizacji Noteci dla potrzeb transportu towarów (prowadzono działania w ramach uczestnictwa Wielkopolski w pracach Międzywojewódzkiego Zespołu do spraw Międzynarodowej Drogi Wodnej E70). W latach 2015-2016 zawarte zostały porozumienia w sprawie powierzenia przez SWW, a przyjęcia przez Województwo Pomorskie wykonania zadań dotyczących rewitalizacji i promocji śródlądowej drogi wodnej relacji zachód

– wschód obejmującej drogi wodne: Odra, Warta, Noteć, Kanał Bydgoski, Wisła, Nogat, Szkarpa oraz Zalew Wiślany (planowana droga wodna E70 na terenie Polski) na odcinku położonym na terenie województwa wielkopolskiego, w celu wspólnej realizacji zadań na całej długości Międzynarodowej Drogi Wodnej E70, w tym w szczególności działań informacyjnych związanych z upowszechnianiem wyników prac dotyczących rewitalizacji polskiego odcinka Międzynarodowej Drogi Wodnej E70, aktualizacji strony internetowej zamieszczonej pod adresem: www.mdwE70.pl, organizacji konferencji tematycznych oraz innych wydarzeń związanych z turystyką wodną i transportem śródlądowym, realizacji kampanii społecznej i promocyjnej na rynkach krajowych i zagranicznych. Prace na MDW E70, dzięki m.in. staraniom Międzywojewódzkiego Zespołu do spraw Międzynarodowej Drogi Wodnej E70, zostały ujęte w „Założeniach do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do 2030 roku”.

Działania w zakresie promocji atrakcji turystycznych, w tym wodnych, czy przedsięwzięć związanych z zagospodarowaniem i znakowaniem szlaków wodnych SWW realizował również przy pomocy Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej, której jest członkiem. Ponadto SWW wspierał projekty dotyczące budowy infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej wzdłuż jezior, budowy pomostów pływających, systemu informacyjnego dla szlaków kajakowych, modernizacji szlaków wodnych, zagospodarowania stanic wodnych. SWW organizował lub brał udział w konferencjach i targach związanych z tematyką dróg wodnych (np. konferencje Boatex Poznań, Targi żeglarsstwa sportów wodnych Wiatr i Woda w Warszawie, Piknik nad Odrą w Szczecinie, Targi Boot Show w Łodzi).

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 1.4.**

SWW we współpracy z innymi samorządami, w tym przez działalność WOT, podejmował się rozwoju i promocji Wielkiej Pętli Wielkopolski. Poprawa pozycji szlaku na wodniackiej mapie Polski była wspierana przez współfinansowanie budowy części infrastruktury dla kajakarzy (np. budowę przystani kajakowych w gminie Kościan), czy oznakowania Warty. SWW w 2015 roku zakończył kampanię promocyjną (prowadzoną od 2013), a dofinansowaną z WRPO 2007-2013. Ważną rolę w budowie tego produktu turystycznego odegrały również samorzady lokalne, które zainwestowały w przystanie na Warcie, Noteci i Kanale Ślesińskim, a także wniosły wkład finansowy w projekt promocyjny. W 2015 roku WOT zaprezentowała walory turystyczne Wielkopolski, przede wszystkim w zakresie turystyki wodnej („Wielka Pętla Wielkopolski”) podczas Targów BOOT w Düsseldorfie. W imprezie brało udział ponad 1650 wystawców z 50 krajów, a liczba odwiedzających wynosiła ok. 50 000 osób. We wspólnej promocji na stoisku WOT uczestniczyło także miasto Wolsztyn, powiat gnieźnieński oraz Hotel Poznański, Wielkopolskie Towarzystwo Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej. Efektem kompleksowych działań było przyznanie WOT w 2016 roku, przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, nagrody **Grand Prix z Nagrodą Ministra Sportu i Turystyki za Wielką Pętlę Wielkopolski–znakomity, europejskiej klasy produkt turystyki wodnej**. Nagroda Przyjaznego Brzegu – najbardziej prestiżowego wyróżnienia w środowisku wodniackim w Polsce, wręczono podczas targów Wiatr i Woda w Warszawie.

1.5. Rozwój transportu zbiorowego

Działania w zakresie rozwoju transportu zbiorowego (cel OP 1.5.) w 2015-2016 dotyczyły przede wszystkim modernizacji systemu regionalnych przewozów pasażerskich, a także rozwoju transportu zbiorowego w miastach. Działania te polegały głównie na przygotowaniu porozumień i dokumentacji projektowanych na potrzeby przedsięwzięć planowanych do wsparcia w ramach WRPO 2014+, np. w 2016 roku został podpisany list intencyjny pomiędzy PKP PLK S.A. a SWW w sprawie realizacji kolejowych projektów inwestycyjnych planowanych do finansowania w ramach WRPO 2014+, określonych w „Planie transportowym dla województwa wielkopolskiego w perspektywie 2020 roku”, tj. „Modernizacja linii kolejowej nr 354 Poznań Główny – Chodzież – Piła Główna”, „Rewitalizacja linii kolejowej nr 356 na odcinku Wągrowiec – Gołańcz – granica województwa”, „Rewitalizacja linii kolejowej nr 357 na odcinku Drzymałowo – Wolsztyn”. W ramach projektu „Rozwój publicznego transportu zbiorowego w Wielkopolsce przez zakup nowego i modernizację taboru dla wojewódzkich przewozów kolejowych”, przewidzianego do realizacji w ramach WRPO 2014+, w 2016 roku podpisano umowę na wykonanie modernizacji 5 elektrycznych zespołów trakcyjnych serii EN57 będących w posiadaniu SWW. W tym samym roku SWW i miasto Poznań oraz PKP PLK podpisali porozumienie o współpracy w celu wykonania studium wykonalności do zadania „Budowa trzeciego toru na odcinku Poznań Główny – Poznań Wschód”. Wykonano także opracowanie „Założenia budowy modelu finansowania Poznańskiej Kolei Metropolitalnej przez jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, obsługiwane koleją aglomeracyjną”. SWW, wspólnie ze Stowarzyszeniem Metropolia Poznań, zlecił opracowanie Master

Planu dla Kolei Metropolitalnej, który określił przyszłego organizatora przewozów w ramach kolei aglomeracyjnych. Ponadto konsultowano z przedstawicielami zainteresowanych gmin i powiatów zasady współfinansowania kolei aglomeracyjnej. SWW podjął także decyzję o zakupie 10 szt. EZT (elektryczne zespoły trakcyjne) na potrzeby kolei metropolitalnej przy udziale środków unijnych (w ramach POIiŚ 2014-2020).

Z działaniami SWW, jako organizatora regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich, związane jest posiadanie udziałów w spółkach Przewozy Regionalne oraz Koleje Wielkopolskie. SWW finansuje kolejowe pasażerskie przewozy regionalne wykonywane na podstawie umowy o świadczenie usług publicznych, w tym remonty, modernizacja, dzierżawa zespołów trakcyjnych, autobusów szynowych. Istotnym działaniem było zawarcie porozumienia w sprawie restrukturyzacji spółki „Przewozy Regionalne” sp. z o. o., która zakładało jej oddłużenie, podjęcie działań naprawczych, zawieranie przez regiony wieloletnich umów ze spółką. W 2015 roku Koleje Wielkopolskie wydzierżawiły 4 szynobusy typu „link”, które wzmocniły obsługę linii z Poznania do Wągrowca. SWW wspólnie ze spółką Koleje Wielkopolskie zainstalował w pociągach dostępne dla wszystkich pasażerów defibrylatory AED.

Wspierając zbiorowe przewozy pasażerskie, SWW corocznie dofinansowywał jednostki samorządu terytorialnego, w których prowadzone były regularne przewozy pasażerskie na liniach wąskotorowych. Realizowane były działania na rzecz zintegrowania systemów taryfowo-biletowych w województwie (np. zlecono opracowanie „System informacji pasażerskiej dla Województwa Wielkopolskiego oraz zintegrowany system taryfowo-biletowy dla Województwa Wielkopolskiego”), organizowano konferencje i spotkania promujące transport kolejowy (np. konsultacje społeczne „Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego”, z okazji Światowych Dni Młodzieży w 2016 roku Koleje Wielkopolskie uruchomiły 17 podwójnych zestawów trakcyjnych typu EN 76 ELF do przewozu uczestników imprezy), brano udział w międzynarodowych inicjatywach (np. targach Transportu szynowego InnoTrans 2016 w Berlinie, spotkaniu „Okrągły Stół Komunikacyjny Partnerstwa Odry”). SWW wspierał inwestycje w zakresie transportu miejskiego, m.in. w ramach WRPO 2014+ podpisane zostały umowy na realizację kompleksowych projektów w tym zakresie z Gminą Miejską Wągrowiec oraz Przedsiębiorstwem Usług Komunalnych Komorniki Sp. z o.o. Zakres projektów obejmuje szereg komplementarnych działań, które przyczynią się do zmniejszenia natężenia ruchu samochodowego, jednocześnie zwiększając atrakcyjność, komfort oraz bezpieczeństwo transportu zbiorowego.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 1.5.

W 2015 roku SWW przyjął **Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa wielkopolskiego**. Plan określa kluczowe cele i kierunki rozwoju publicznego transportu zbiorowego w perspektywie do roku 2025. Swoim zakresem obejmuje przewozy o charakterze użyteczności publicznej w skali województwa. W dokumencie mowa jest także o spójnej taryfie biletowej dla całego województwa i o bilecie zintegrowanym.

W 2015 roku Przewozy Regionalne Sp. z o.o. zmodernizowały 21 EZT w ramach projektu „**Modernizacja elektrycznych zespołów trakcyjnych**”, dofinansowanego ze środków EFRR w ramach PO IŚ 2007-2013. Dziewięć zmodernizowanych EZT („Tygrysów”) zostało przekazanych do Oddziału Wielkopolskiego Przewozów Regionalnych, do obsługi tras łączących województwo wielkopolskie z sąsiednimi regionami: Poznań – Piła – Kołobrzeg, Poznań – Ostrów Wlkp. – Łódź, Poznań – Leszno – Wrocław oraz Leszno – Kłodzko. Przekazanie wynikało z umowy o świadczenie usług publicznych w zakresie wojewódzkich kolejowych przewozów pasażerskich o charakterze międzyregionalnym, zawartej w 2014 roku pomiędzy SWW a Przewozami Regionalnymi Sp. z o.o. Umowa obowiązuje do 2020 roku; zostały w niej określone m.in. wyższe standardy świadczonych usług przewozowych.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 1.5.

1.6. Rozwój komunikacji lotniczej

Działania w zakresie rozwoju komunikacji lotniczej (cel OP 1.6.) w okresie 2015-2016 polegały przede wszystkim na kontynuacji rozbudowy portu Lotniczego Poznań-Ławica, w którym SWW posiada udziały (24%). Podjęte przedsięwzięcia inwestycyjne, np. dofinansowane ze środków POIiŚ 2007-2013 dotyczyły budowy płaszczyzny do odladzania samolotów wraz z drogami dojazdowymi, natomiast ze środków WRPO 2007-2013 dofinansowano modernizację drogi startowej oraz drogi kołowania i płyty postojowej samolotów. W 2015 roku została także zmodernizowana droga startowa lotniska.

Dzięki rozbudowie siatki połączeń międzynarodowych w latach 2015-2016 w ruchu regularnym można było odbyć podróż bezpośrednio do 20 portów lotniczych w Europie. Oferta czarterowa z Poznania

obejmuje ponad 30 lotnisk, głównie w Europie, ale także w Afryce i Azji. W 2015 roku z usług Portu skorzystało 1,5 mln pasażerów, a w 2016 roku było to już 1,7 mln pasażerów.

W ramach realizacji wsparcia dla specyficznych form transportu lotniczego, w latach 2015-2016 SWW wspólnie ze Starostą Ostrowskim ubiegał się o lokalizację dodatkowej bazy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w Wielkopolsce – w Michałkowie. W marcu 2016 roku została podpisana umowa pomiędzy SWW a Lotniczym Pogotowiem Ratunkowym w sprawie powstania Stałej Bazy LPR na lotnisku Aeroklubu Ostrowskiego w Michałkowie. Koszty powstania bazy (6 mln zł) pokryją wspólnie SWW oraz kilkadziesiąt zainteresowanych samorządów lokalnych. Głównym partnerem operacyjnym SWW jest Starosta Ostrowski.

**PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 1.6.**

W 2015 roku zakończono realizację projektu „Port Lotniczy Poznań-Ławica – modernizacja infrastruktury lotniskowej”, dofinansowanego ze środków EFRR w ramach WRPO 2007-2013. W ramach zadania zmodernizowano drogę startową oraz drogę kołowania November i płytę postojową samolotów PPS 3. Port lotniczy uzyskał rezerwy tymczasowe miejsca postojowe dla samolotów w okresie wzmożonego ruchu oraz została zwiększona możliwość prowadzenia działalności operacyjnej na lotnisku. W tym samym roku zrealizowano ostatnią inwestycję na lotnisku Poznań-Ławica współfinansowaną ze środków POIiŚ 2007-2013, tj. budowę płaszczyzny do odladania samolotów wraz z drogami dojazdowymi. Dodatkowe stanowisko i zmiana miejsca odladania zmniejszyła ryzyko wystąpienia opóźnień samolotów startujących zimą wcześniej rano, gdy przy spiętrzeniu rejsów konieczne było jednoczesne odladanie na dwóch stanowiskach.

Cel 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

W Strategii wskazano, że poprawę stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami można osiągnąć realizując następujące cele operacyjne:

Istotnym elementem wpływającym zarówno na rozwój województwa jak i jakość życia mieszkańców jest stan środowiska. Z tego względu w SRWW zidentyfikowano szereg działań – zarówno inwestycji twardych, jak i projektów o charakterze miękkim, mających na celu ochronę najważniejszych komponentów środowiska w regionie. Szczególną uwagę w tym zakresie skierowano na racjonalne wykorzystanie zasobów oraz związane z nim zminimalizowanie negatywnego oddziaływania działalności człowieka na środowisko. W latach 2015-2016 w ramach celu ST 2 na poziomie Samorządu Województwa prowadzono działania z zakresu wszystkich ww. celów operacyjnych. Należy zaznaczyć, że jednostką realizującą wszystkie cele operacyjne celu ST 2 jest WFOŚiGW w Poznaniu - regionalna instytucja finansów publicznych zaangażowaną w politykę rozwoju regionu. Przez współfinansowanie działań na rzecz ochrony środowiska, jest podmiotem wspierającym ochronę środowiska, jako czynnika wzmacniającego i stabilizującego rozwój Wielkopolski.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Obszary chronione	% powierzchni województwa	GUS	31,8	31,7	31,6	↓
Lesistość	% powierzchni województwa	GUS	25,7	25,7	25,7	—
Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji	ha	GUS	9 799	10 246	10 856	↑
Zanieczyszczenia gazowe (bez CO ²) zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych w zakładach szczególnie uciążliwych	%	GUS	61,3	63,4	61,6	↑
Emisja CO ² do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych	t	GUS	16 661 899	16 229 480	15 357 254	↓
Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych zakładów szczególnie uciążliwych	%	GUS	99,7	99,7	99,7	—
Zmieszane odpady komunalne zdeponowane na składowiskach	% ogółu zmieszanych odpadów komunalnych	GUS	88,4	50,9	50,1	↓
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	hm ³	GUS	1 698,2	1 505,7	1 643,5	↓
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	% ogółu mieszkańców	GUS	66,2	71,9	72,8	↑
Pojemność obiektów małej retencji wodnej	dam ³	GUS	185 081,8	189 880,7	190 889,0	↑

Wskaźnik uzupełniające	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2015)
Zmieszane odpady komunalne zdeponowane na składowiskach	% ogółu zmieszanych odpadów komunalnych	GUS	12,0	19,8	21,7	↑
○ Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów z gospodarstwach domowych	%	GUS	12,0	19,8	21,7	↑

2.1. Wsparcie ochrony przyrody

W latach 2015-2016 Samorząd Województwa podejmował szereg działań mających na celu poprawę poziomu ochrony przyrody (cel OP 2.1.). Dotyczyły one przede wszystkim kwestii ograniczenia negatywnego oddziaływania człowieka na ekosystemy (zapobiegając ich likwidacji lub fragmentacji), ochrony cennych przyrodniczo obszarów oraz wspierania podmiotów uczestniczących w akcjach ratowniczych związanych z pożarami i innymi klęskami lub zdarzeniami zagrażającymi środowisku. Szczególną uwagę zwrócono na działania służące ochronie oraz popularyzacji przyrodniczych i krajobrazowych walorów wielkopolskich parków krajobrazowych (w tym względnie dużą rolę odgrywała działalność Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego), wśród których wymienić można przedsięwzięcia z zakresu czynnej ochrony przyrody (np. Akcja Żaba w Parku Krajobrazowym Dolina Baryczy), edukacji ekologicznej, a także organizowanie różnego rodzaju wydarzeń (konferencji, szkoleń, warsztatów).

W 2015 roku zakończono prowadzony przez Polski Związek Łowiecki 10-letni program pomocy dla zwierzyny drobnej. Dzięki dofinansowaniu, m.in. ze środków SWW i WFOŚiGW w Poznaniu, przez dekadę na wielkopolskie łąki wypuszczono ponad 10 tysięcy zajęcy. Zanim zwierzęta trafiły na pola, przeszły adaptację w specjalnych wolierach aklimatyzacyjnych, prowadzonych przez koła łowieckie. Wzmocnieniu ochrony przyrody służyło także udzielone wsparcie finansowe z WRPO 2014+ przeznaczone na wyposażenie wielkopolskich jednostek OSP w samochody ratowniczo-gaśnicze oraz inny sprzęt służący do ograniczenia negatywnych skutków wpływu człowieka na środowisko, przeciwdziałania występowaniu i do usuwania skutków katastrof, klęsk i innych zdarzeń związanych ze zjawiskami przyrodniczymi.

PRZYKŁAD 1. REALIZACJI CELU OP 2.1.

W zakresie ochrony czynnej w latach 2015-2016, w ramach projektu „**Wspieranie różnorodności zagrożonej i zanikającej entomofauny powiązanej z naturalnymi materiałami i formami budownictwa na obszarze Natura 2000 Biedrusko**”, współfinansowanego ze środków WFOŚiGW w Poznaniu, w okolicy stawu Łusy Młyn podjęto się odtworzenia form dawnego budownictwa przy wykorzystaniu struktur opartych wyłącznie na bazie surowców naturalnych, takich jak: glina, drewno, kamień, słoma trzcina, gałęzie. Konstrukcje te stworzyły warunki dla rozwoju i schronienia ginących gatunków pożytecznych owadów. Ponadto, dla ochrony i zapewnienia większej różnorodności biologicznej, wykonano poletka roślin kwiatowych dla namnażania gatunków roślin zielnych dobranych zgodnie z lokalnym składem florystycznym. Poletka służą w głównej mierze zabezpieczeniu bazy pokarmowej owadom nakwiatowym, a także jako schronienie dla pozostałych gatunków mniejszych zwierząt.

W analizowanym okresie realizowano działania na rzecz **ochrony pszczół na terenie Wielkopolski**. WFOŚiGW w Poznaniu przeznaczył 400 tys. zł. na zwiększenie populacji pszczół i działania edukacyjne. Zakupiono sprzęt pszczelarski (ule, wyposażenia pracowni pszczelarskiej: miodarki, stoły do odsklepienia, odstojniki, pojemniki, odkurzacz, dłuta, kraty ogrodowe, węży pszczelarskie, ramki do wtapienia węzy, dyfraktometry, odzież ochronną, pasze do podkarmiania pszczół). ZPKWW we współpracy ze Związkiem Gmin Powidzkiego Parku Krajobrazowego oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu zrealizował projekt „Zwiększanie bioróżnorodności Polski – czynna ochrona pszczołowatych w parkach krajobrazowych”, skierowany do mieszkańców województwa. W jego ramach wybrano i przygotowano tereny do wysiewu nasion „Pszczela łąka”, dokonano wysiewu, zmontowano i wypełniono trzcina budki przeznaczone do zasiedlenia przez pszczołowate. Stowarzyszenie Siedlisko oraz Nadleśnictwa Gniezno we współpracy z ZPKWW zrealizował projekt „Czynna ochrona dzikich pszczół i trzmieli na terenie Gminy Gniezno”. Zespół Parków organizował także inne wydarzenia jak: Dzień Pszczoły, Dzień Owada, Wielki Dzień Pszczół.

PRZYKŁAD 2. REALIZACJI CELU OP 2.1.

2.2. Ochrona krajobrazu

W latach 2015-2016 realizowano działania przyczyniające się do ochrony krajobrazu (cel OP 2.2.). Wśród nich wymienić należy przede wszystkim przedsięwzięcia dążące do racjonalnego użytkowania przestrzeni i ograniczenia przekształcania wartościowych przyrodniczo i krajobrazowo obszarów oraz działania związane z kwestiami planistycznymi – dotyczącymi zwłaszcza przeprowadzania inwentaryzacji i oceny istniejących w regionie krajobrazów.

W analizowanym okresie SWW podjął działania związane z uzgodnieniem przez Ministra Środowiska obszaru Drawieńskiego Parku Narodowego położonego w granicach województwa wielkopolskiego o powierzchni 382,34 ha oraz otuliny - 1 525 ha. Wprowadzono również uregulowania dla przedsięwzięć w rejonie Parków Krajobrazowych Puszcza Zielonka i Promno, umożliwiające odtworzenie cennych

przyrodniczo łąk, które zarosły drzewami i krzewami na skutek zaprzestania ich użytkowania oraz wydobycia kopalin zgodnie z poszanowaniem zasad ochrony krajobrazu.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 2.2.

W 2015 roku w siedzibie Nadleśnictwa Oborniki podpisano Deklarację w sprawie **utworzenia Lasu Modelowego w Obornikach**, pierwszego tego typu w Polsce. Jednym z 17 sygnatariuszy deklaracji wspólnego działania w ramach przedsięwzięcia był Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu. Sygnatariusze zobowiązali się do realizacji opracowanego i uzgodnionego Planu Strategicznego na lata 2015-2022.

W 2016 roku w ramach projektu „**Ochrona przyrody w wielkopolskich parkach krajobrazowych**” dofinansowanego przez WFOŚiGW w Poznaniu, ZPKWW przeprowadził modernizację zbiornika wodnego zlokalizowanego w obrębie geodezyjnym Wronowo, przyczyniając się do ochrony siedlisk podmokłych oraz miejsc rozrodu płazów i gadów na terenie Parku Krajobrazowego im. gen. D. Chłapowskiego. Usunięto warstwy osadów dennych i wywieziono ich poza teren stawu, usunięto części szuwaru trzcinowego. Stworzono płytkie, szybko nagrzewające się, odsonięte miejsce przy brzegu zbiornika, służące gatunkom przystępującym do rozrodu najwcześniej (kompleks żab brunatnych) i preferującym takie właśnie godowiska.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 2.2.

2.3. Ochrona zasobów leśnych i ich racjonalne wykorzystanie

Podejmowane w latach 2015-2016 przedsięwzięcia służyły ochronie zasobów leśnych i ich racjonalnemu wykorzystaniu (cel OP 2.3.). Obejmowały one w szczególności działania przyczyniające się do ograniczenia presji turystycznej w lasach (zwłaszcza objętych ochroną) przy jednoczesnej rozbudowie infrastruktury turystycznej, gospodarczej i drogowej (zwiększającej ich dostępność) oraz służące uporządkowaniu stosunków wodnych w lasach. Względnie dużą wagę przypisano działaniom dotyczącym ochrony oraz uzupełniania zadrzewień śródpolnych i przydrożnych, zwłaszcza na obszarach Parków Krajobrazowych. Zlecano realizację zadań publicznych województwa organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego, np. w zakresie poprawy stanu bezpłatnej infrastruktury turystycznej i rozwoju szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym, w tym szlaków przebiegających przez obszary leśne.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 2.3.

W latach 2015-2016 zrealizowano przedsięwzięcie „**Rozwój Ośrodka Edukacji Leśnej „Łysy Młyn” i działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Łopuchówko służący poszerzeniu wiedzy z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej na obszarze Wielkopolski**”, dofinansowane przez WFOŚiGW w Poznaniu. Celem projektu była realizacja zajęć obserwacji mikroskopowych i makroskopowych, badań jakości wody przy pomocy zestawu Aquanal, nauka rozpoznawania drzew i krzewów oraz zwierząt chronionych związanych ze środowiskiem lądowym i wodnym, ocena ilości zasobów wodnych, ich roli i zasad ochrony. Z prowadzeniem zajęć wiązało się wyposażenie Ośrodka w nowoczesne pomoce dydaktyczne (np. preparaty owadzie i roślinne, zestawy doświadczalne, zestawy do analizy wody).

Ze środków WFOŚiGW w Poznaniu, w latach 2015-2016 zrealizowano projekt „**Edukacja leśna na rzecz zrównoważonego rozwoju na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu**”, którego celem było kształtowanie postaw i rozwijanie kompetencji w rozwiązywaniu problemów związanych z ochroną przyrody, środowiska i ekologią. W ramach projektu powstały ścieżki dydaktyczne, edukacyjne i przyrodnicze, filmy edukacyjne, publikacje, spoty, audycje radiowe i telewizyjne, poprowadzono szkolenia, warsztaty, seminaria, konferencje, zorganizowano konkursy, olimpiady, festyny upowszechniające wiedzę ekologiczną, propagujące zasady i reguły zrównoważonego rozwoju o zasięgu wojewódzkim.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 2.3.

2.4. Wykorzystanie, racjonalizacja gospodarki zasobami kopalin oraz ograniczanie skutków ich eksploatacji

W latach 2015-2016 SWW podejmował działania dotyczące wykorzystania i racjonalnego gospodarowania zasobami kopalin oraz ograniczenia skutków ich eksploatacji (cel OP 2.4.). Uwagę zabierały plany budowy kopalni odkrywkowej węgla brunatnego w południowo-zachodniej Wielkopolsce oraz jej potencjalnych konsekwencji dla rozwoju regionu (zwłaszcza przestrzennego), o czym może świadczyć stanowisko województwa w sprawie planów eksploatacji węgla brunatnego w tzw. Rowie Poznańskim i południowo-zachodniej Wielkopolsce, w obszarach intensywnej produkcji rolnej. SWW poparł stanowiska samorządów lokalnych, dotyczące dezaprobaty wobec zamiarów powierzchniowej eksploatacji złóż węgla brunatnego i apelowały do wielkopolskich parlamentarzystów o podjęcie skutecznych działań zapobiegających postępowaniu procedur administracyjnych zmierzających do

podjęcia eksploatacji węgla brunatnego w południowej Wielkopolsce i przeobrażenia tej części regionu w zagłębie górniczo-energetyczne.

Ponadto, mając na uwadze sytuację gospodarczą i społeczną wschodniej Wielkopolski oraz istniejącego tam potencjału, SWW pozytywnie zaopiniował zmianę przeznaczenia gruntów rolnych pod tereny eksploatacji kruszywa naturalnego, położonych w gminach Skulsk i Ślesin, w celu budowy odkrywki węgla brunatnego „Ościstowo” na obszarze obu gmin. Umożliwienie eksploatacji złoża węgla brunatnego „Ościstowo” wpłynie na kontynuację funkcjonowania Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin jak i wielu spółek i przedsiębiorstw z tego regionu współpracujących z PAK KWB S.A. i ZE PAK S.A. Odkrywka węgla „Ościstowo” oraz dalsza praca ww. spółek i firm mogą stanowić siłę napędową dla rozwoju gospodarczego na wschodzie Wielkopolski, co zapobiegnie bezrobociu i zapaści społeczno-gospodarczej w sytuacji zakończenia działania energetyki konińskiej.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 2.4.**

W latach 2015-2016 SWW prowadził i uczestniczył w **działaniach edukacyjno-naukowych dot. wydobycia węgla brunatnego w południowo-zachodniej Wielkopolsce**, związanych z rozpoznaniem, diagnozą i oceną skutków eksploatacji odkrywkowej. Wśród nich znalazły się prelekcje „Złoże Oczkowe – rozpoznanie i diagnoza skutków eksploatacji odkrywkowej – scenariusz grozy dla południowo – zachodniej Wielkopolski”, „Wpływ ochrony i potencjalnej eksploatacji złóż węgla brunatnego Czempień, Krzywiń, Gostyń, Oczkowiec, Poniec-Krobia na rozwój przestrzenny południowo-zachodniej Wielkopolski”, nawiązujące do ekspertyzy z 2014 roku o tym samym tytule, wygłoszone podczas dedykowanej tej problematyce konferencji.

2.5. Ograniczanie emisji substancji do atmosfery

Znaczenie dla ochrony środowiska miały podejmowane w latach 2015-2016 działania na rzecz ograniczania emisji substancji do atmosfery, zwłaszcza sprzyjające eliminacji emisji niskiej stanowiącej jedno z głównych źródeł zanieczyszczeń atmosfery (cel OP 2.5.). W tym zakresie zaktualizowano program ochrony powietrza dla stref: aglomeracja Poznań (strefa Miasto Poznań) i miasto Kalisz oraz podjęto prace nad aktualizacją programu dla strefy wielkopolskiej w tym zakresie.

Samorząd organizował i uczestniczył w licznych wydarzeniach (konferencjach, seminariach itp.) dotyczących ochrony powietrza (m.in. zorganizował dwie konferencje „Programy ochrony powietrza w województwie wielkopolskim”, które były skierowane do przedstawicieli samorządu gminnego, odpowiedzialnego za wdrażanie i realizację działań naprawczych dotyczących ograniczania tzw. niskiej emisji). Wydane zostały broszury informacyjne związane z ochroną powietrza na terenie województwa oraz rozesłano ankiety do samorządów gminnych badające potrzeby podjęcia tzw. „uchwały antysmogowej”.

Pozytywny wpływ na jakość atmosfery miały projekty realizowane przez SWW i inne podmioty, dofinansowane ze środków unijnych, przyczyniające się do zmniejszenia emisji zanieczyszczenia do atmosfery. Odnosi się to zwłaszcza do kontynuowanych projektów dotyczących transportu publicznego (gdzie zachęcano mieszkańców do korzystania z bardziej ekologicznych form przemieszczania się), termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, prowadzących do zmniejszenia zapotrzebowania i zużycia energii. Ponadto w WFOŚiGW w Poznaniu zatwierdzony został program priorytetowy „Wymiana źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych i lokalach mieszkalnych. PIECYK –2017”, przewidziany do realizacji w 2017 roku.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 2.5.**

W 2016 roku zrealizowany został III etap **programu KAWKA**, sfinansowany ze środków WFOŚiGW w Poznaniu, służący wymianie źródeł ciepła z pieca węglowego na gazowy. Edycją objęto 10 jednostek samorządu terytorialnego. Jednym z uczestników Programu było miasto Poznań, które wydzieliło strefę o największym przekroczeniu pyłów (okolice Starego Miasta). Mieszkańcy tego rejonu mogli uzyskać dopłaty do wymiany źródeł ciepła, a także częściowo do wymiany instalacji grzewczych (50% kosztów pokryła dotacja bezzwrotna, natomiast na pozostałą część udzielany był preferencyjny kredyt).

2.6. Uporządkowanie gospodarki odpadami

W celu uporządkowania gospodarki odpadami (cel OP 2.6.) SWW w latach 2015-2016 skoncentrował się na opracowaniu projektu „Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym”. Dofinansowano konkurs o Puchar Recyklingu, w którym nagrodzono jst za wyjątkowe osiągnięcia w zbiórce poszczególnych frakcji odpadów (makułatury, stłuczki szklanej, baterii, ZSEE itp.) oraz kompleksowe działania w zakresie gospodarki odpadami.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 2.6.

W 2015 roku zakończono projekt „Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów Nowe Toniszewo–Kopaszyn” w gminie Wągrowiec (na terenie Międzygminnego Składowiska Odpadów Komunalnych w Kopaszynie) dofinansowany ze środków EFRR w ramach WRPO 2007-2013. W ramach projektu wybudowano sortownię odpadów zmieszanych, stworzono linię sortowniczą do doczyszczania selektywnie zbieranych surowców wtórnych oraz kompostownię. Ważnym elementem projektu było stworzenie placu do gromadzenia i demontażu odpadów wielkogabarytowych oraz budowa nowej kwatery do deponowania odpadów. Zrealizowany projekt przyczynił się do uporządkowania gospodarki odpadami na obszarze 15 gmin z powiatu wągrowieckiego, chodzieskiego i gnieźnieńskiego objętych zasięgiem obsługi Zakładu. Od 2015 roku sortownia przyjmuje pełen strumień odpadów.

2.7. Poprawa gospodarki wodno-ściekowej

Poprawie gospodarki wodno-ściekowej (cel OP 2.7.) służyły przede wszystkim realizowane w latach 2015-2016 przedsięwzięcia polegające na budowie, rozbudowie lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, którym towarzyszyły inwestycje w sieć wodociągową (dofinansowane z WRPO 2007-2013 oraz PROW 2007-2013). W analizowanym okresie ogłoszono konkursy na nabory projektów w ramach kolejnych edycji ww. programów. W 2015 roku SWW nagrodił Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Nadnoteckich w Pile za realizację projektu kluczowego WRPO 2007-2013 „Ochrona wód zlewni rzeki Noteć”. Projekt realizowało 8 gmin, a w jego ramach wybudowano około 140 kilometrów sieci kanalizacji sanitarnej, do której podłączonych zostało około 12 tysięcy mieszkańców.

Działania SWW dotyczyły również podejmowania uchwał w sprawie wyznaczenia lub likwidacji aglomeracji ściekowych (podstawowych jednostek, na obszarze których prowadzi się gospodarowanie ściekami komunalnymi), przyczyniając się do realizacji zapisów Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 2.7.

W 2015 roku zakończono realizację projektu „Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Aglomeracji Odolanów”, współfinansowanego ze środków EFRR w ramach WRPO 2007-2013. Dzięki środkom wybudowano największy podciśnieniowy system kanalizacyjny w Wielkopolsce. Projekt został zrealizowany w dwóch zakresach: (1) „Budowa kanalizacji sanitarnej podciśnieniowej dla miasta Odolanów wraz z przyległą miejscowością Raczyce”, w ramach którego wybudowano ok. 37 km kanalizacji podciśnieniowej w miejscowości Raczyce i Odolanów z 2 stacjami podciśnieniowymi i blisko 810 studniami zaworowymi; (2) „Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków dla Gminy i Miasta Odolanów w miejscowości Raczyce”, w ramach którego wybudowano obiekt w pełni zautomatyzowany, spełniający wymogi dyrektyw europejskich w zakresie ochrony środowiska.

2.8. Ochrona zasobów wodnych i wzrost bezpieczeństwa powodziowego

W latach 2015-2016 na poziomie województwa podjęto szereg działań mających na celu ochronę zasobów wodnych i wzrost bezpieczeństwa powodziowego (cel OP 2.8.). Wśród nich wymienić należy przedsięwzięcia związane z modernizacją i rozbudową obiektów hydrotechnicznych, prace melioracyjne, działania na rzecz zwiększenia retencji (sztucznej i korytovej). Prowadzono regularne prace związane z wykaszaniem, oczyszczaniem i odmulaniem rowów melioracyjnych – umożliwiającymi przyjęcie nadmiaru wód, a także prace konserwacyjne przeprowadzane na wałach przeciwpowodziowych i w korytach rzek (wykaszanie zakrzaceń, samosiejek, odrostów ze skarp i wałów ochronnych, usuwanie zatorów z gałęzi, odpadów, powalonych drzew itp.). Przeprowadzono szereg przedsięwzięć związanych z utrzymaniem (konserwacją) w odpowiednim stanie koryt cieków naturalnych oraz urządzeń melioracji podstawowych, zapewniających ich drożność i swobodny spływ wód (m.in. budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych i zapór wodnych oraz przebudowa wałów powodziowych i umacnianie brzegów (skarp) rzek).

W 2016 roku opracowany został „Program Małej Retencji Wodnej na lata 2016-2030 dla województwa wielkopolskiego”. Dokument określa hydrologiczne i techniczne możliwości retencjonowania wód powierzchniowych na obszarze województwa. Samorząd organizował lub uczestniczył w licznych konferencjach służących pogłębieniu wiedzy z tego zakresu. Ponadto w analizowanym okresie zakończono realizację pionierskiego w kraju przedsięwzięcia Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu – WZMiUW, pt. „Zintegrowany system monitorowania i sterowania urządzeniami przeciwpowodziowymi województwa wielkopolskiego”.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 2.8.

W 2015 roku zakończyła się realizacja dwóch projektów z WRPO 2007-2013: pierwszy z nich „Regulacja rzeki (cieku) Jawnik i budowa polderów zalewowych na terenie gminy Krotoszyn” polegał na przeprowadzeniu szeregu prac związanych z regulacją cieku i jego dopływów, zwiększeniem pojemności przeciwpowodziowej przez utworzenie dwóch polderów zalewowych (łączna pojemność: 38 150 m³) oraz przebudową Jeziora Odrzykowskiego (docelowa pojemność: 93 240 m³); drugi projekt był projektem kluczowym pn. „Modernizacja Kanału Ślesińskiego w km 0,00-32,00 przez remont śluz w Koszewie, Gawronach, Pątnowie i Morzysławiu oraz roboty pogłęb.-udroźnieniowe”. Przedsięwzięcie objęło swym zakresem remont czterech śluz (w Koszewie, Gawronach, Pątnowie i Morzysławiu) i roboty pogłębiająco-udroźnieniowe, które wpłynęły na poprawę bezpieczeństwa powodziowego tych obszarów (zwłaszcza w Morzysławiu, gdzie ze względu na wyeksploatowanie i nieuszczelnienie wrót przeciwpowodziowych dochodziło do częstych podtopień przyległych terenów).

2.9. Poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa

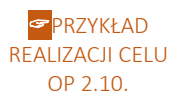
Podejmowane przez SWW w latach 2015-2016 działania ukierunkowane zostały na poprawę przyrodniczych warunków dla rolnictwa (cel OP 2.9.). Obejmowały one przede wszystkim inwestycje dotyczące budowy i konserwacji urządzeń melioracyjnych, przedsięwzięcia wspierające edukację ekologiczną, w tym ekologiczną produkcję rolną. Udzielono licznych dotacji celowych z budżetu Województwa Wielkopolskiego spółkom wodnym na bieżące utrzymanie (konserwację, modernizację) urządzeń melioracji wodnych oraz remont i budowę nowych zastawek na systemach melioracji szczegółowych (rowach melioracyjnych, sieciach drenarskich). Uzupełnienie tych działań stanowiły dotacje celowe na prace związane z ochroną, rekultywacją i poprawą jakości gruntów rolnych, które obejmowały swym zakresem także budowę zbiorników wodnych małej retencji. Ponadto dbano o poprawę konkurencyjności rolnictwa w regionie: prowadzono doradztwo dla rolników, szkolenia i wydarzenia promujące nowe technologie produkcji rolnej i rolnictwo ekologiczne; promocję wysokiej jakości żywności oraz tradycyjne i regionalne produkty podczas targów w kraju i za granicą.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 2.9.

W 2015 roku SWW opracował „Program promocji dziedzictwa kulinarnego Wielkopolski i żywności wysokiej jakości na lata 2015-2020”, który powstał z potrzeby usystematyzowania i ukierunkowania wszystkich działań promocyjnych związanych z dziedzictwem kulinarnym Wielkopolski. Zauważono bowiem, że sytuacja ekonomiczna drobnych wytwórców żywności wysokiej jakości uległa znacznemu pogorszeniu, przez co część z nich zaprzestała prowadzenia działalności. Program zachęca producentów do uczestnictwa w krajowych i unijnych systemach jakości żywności (promocja wielopłaszczyznowa), tworzenia warunków rozwoju gospodarczego dla wytwórców produktów wyróżniających się wysoką jakością, tworzenia i/lub rozwijania sieci dystrybucji produktów tradycyjnych, regionalnych i lokalnych wysokiej jakości.

2.10. Promocja postaw ekologicznych

W latach 2015-2016 duże znaczenie dla poprawy stanu środowiska miała popularyzacja i promocja postaw ekologicznych (cel OP 2.10.), którą realizowano przez wsparcie inicjatyw społecznych i działań z zakresu ochrony środowiska, organizowanie bądź współorganizowanie (partnerstwo) wydarzeń i akcji ekologicznych, takich jak konkursy, olimpiady wiedzy kierowane do młodzieży szkolnej i studenckiej, lokalnych społeczności. Stworzona została Wielkopolska Sieć Edukacji Ekologicznej (WSEE) jako baza kontaktowa wszelkich podmiotów realizujących zadania w obszarze edukacji ekologicznej w województwie wielkopolskim.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 2.10.

W latach 2015-2016 SWW podjął liczne konkursy promujące postawy ekologiczne. SWW wraz z gminą Opatówek, Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu, Politechniką Poznańską oraz WFOŚiGW w Poznaniu zorganizował konkursu studencki „Koncepcja przestrzennego i ekologicznego zagospodarowania zbiornika retencyjnego w miejscowości Szafce”, ufundował część nagród dla jego laureatów. Inny przykładem konkursu proekologicznego jest konkurs „Nasz pomysł na ochronę środowiska”, skierowany do dzieci i młodzieży, w szczególności młodzieży gimnazjalnej. Z kolei realizowany przez SWW projekt „Edukacja zmysłami - widzę, słyszę i czuję, czyli zwiększenie atrakcyjności edukacyjnej-doposażenie Ośrodków Edukacji Przyrodniczej w Chalinie i Łądzie” to przykład „projektu w działaniu”. Jego celem było wyposażenie i wykonanie ekspozycji do Ośrodków Edukacji Przyrodniczej w Chalinie i Łądzie, działających przy Zespole Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego oraz uruchomienie specjalnej strony internetowej, na której zawarta została oferta dydaktyczna dla szkół, materiały w postaci kart pracy do ścieżek dydaktycznych, rozbudowanej galerii zdjęć przyrodniczych.

2.11. Zintegrowany system zarządzania środowiskiem przyrodniczym

Istotne znaczenie dla ochrony środowiska w województwie (cel OP 2.11.) miały podejmowane w latach 2015-2016 działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu zarządzania środowiskiem przyrodniczym. W tym zakresie koncentrowano się przede wszystkim na przeciwdziałaniu i zapobieganiu zagrożeniom lub katastrofom naturalnym i antropogenicznym oraz na upowszechnianiu systemów zarządzania i monitoringu środowiska (zapewniających dostęp do aktualnych danych ilościowych i jakościowych z tego zakresu), w tym rozwoju systemu monitorowania i reagowania na zagrożenia przyrodnicze.

PRZYKŁAD REALIZACJI CELU OP 2.11.

W analizowanym okresie wdrożono pionierski w skali kraju projekt WZMiUW w Poznaniu „Zintegrowany system monitorowania i sterowania urządzeniami przeciwpowodziowymi województwa wielkopolskiego”, obejmujący blisko 300 najważniejszych urządzeń i obiektów przeciwpowodziowych (zbiorników wodnych, pompowni, budowli piętrzących, wałów) zlokalizowanych na terenie województwa wielkopolskiego. Uruchomienie systemu ułatwiło nadzór nad działaniem obiektów hydrotechnicznych, zapewniając stały dostęp do informacji o parametrach urządzeń i występujących awariach, ale podejmowanie z odpowiednim wyprzedzeniem skoordynowanych działań związanych z ochroną przeciwpowodziową.

2.12. Poprawa stanu akustycznego województwa

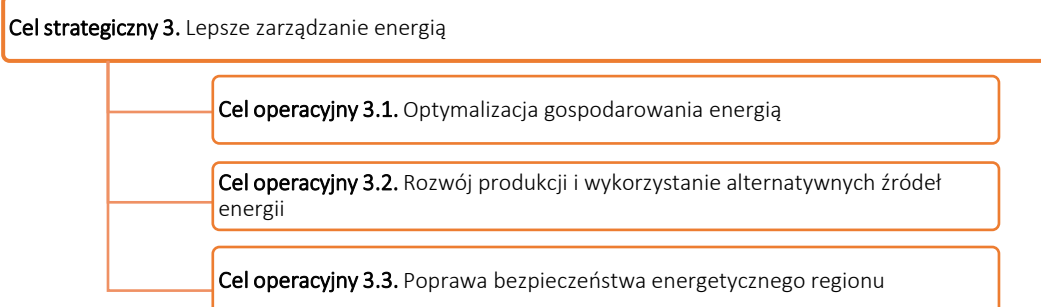
W latach 2015-2016 Samorząd Województwa podejmował działania mające na celu poprawę stanu akustycznego w regionie (cel OP 2.12.). W tym zakresie ważny element stanowiły przyjęte w 2016 roku dwa programy ochrony środowiska przed hałasem, które sporządzono dla miasta Leszno oraz miasta Konin. Głównym celem Programów jest wskazanie kierunków i działań, których konsekwentna realizacja spowoduje dostosowanie poziomu hałasu do poziomu dopuszczalnego na terenach, na których nastąpiły przekroczenia obowiązujących norm. SWW uczestniczył także w grupach roboczych i inicjatywach partnerskich w przedmiotowym zakresie.

PRZYKŁAD REALIZACJI CELU OP 2.12.

W 2015 roku zakończono **budowę ekranu akustycznego**, związaną z inwestycją „Budowa obwodnicy miasta Czarnków w ciągu drogi wojewódzkiej nr 178 Wałcz –Trzcianka –Czarnków – dokończenie budowy”. W ramach ww. projektu wybudowano 6 576 mb obwodnicy, 558 mb ekranu akustycznego o wysokości 3,5m ponad jezdnią oraz 146 mb ekranu o wysokości 4,0 m ponad jezdnią. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu podkreśla, że dzięki inwestycji wartości poziomu hałasu nie przekraczają wartości dopuszczalnych.

Cel 3. Lepsze zarządzanie energią

W Strategii podkreśla się, że lepsze zarządzanie energią oznacza realizację następujących celów operacyjnych:

W ramach realizacji tego celu prowadzono działania związane z rozwojem proekologicznej gospodarki: optymalizacją gospodarowania energią, w tym termomodernizacją i promocją efektywności energetycznej, wspieraniem rozwoju alternatywnych źródeł energii i poprawą bezpieczeństwa energetycznego. Dbano przy tym o zwiększanie świadomości ekologicznej. W latach 2015-2016 cel ST 3 był realizowany przez wszystkie ww. cele operacyjne.

Zadania SWW w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce realizuje m.in. spółka Wielkopolska Agencja Zarządzania Energią, powołana w 2009 roku. Celem Spółki jest podejmowanie działań promocyjnych i edukacyjnych na rzecz ochrony środowiska naturalnego, poszanowania energii jak również w zakresie promocji racjonalnego, sprzyjającego ochronie środowiska

wykorzystania energii, doradztwo samorządom, małym i średnim przedsiębiorstwom oraz konsumentom w tym zakresie.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2015/2016)
Zużycie energii elektrycznej	GWh	GUS	11 213	12 093	b.d.	↑
Produkcja energii elektrycznej z OZE	GWh	GUS	1 319,3	1 957,5	1 977,2	↑
Ludność korzystająca z gazu sieciowego	% ogółu mieszkańców	GUS	47,6	47,4	b.d.	↓
Zużycie gazu	tys. m ³	GUS	430 858,7	394 609,8	b.d.	↓

3.1. Optymalizacja gospodarowania energią

W zakresie optymalnego i racjonalnego zarządzania energią (cel OP 3.1.) realizowano szereg przedsięwzięć poświęconych działaniom promocyjnym i edukacyjnym na rzecz proekologicznych metod produkcji energetycznej, zwłaszcza w oparciu o źródła odnawialne. W analizowanym okresie SWW zorganizował konferencję „Rola gmin w procesie wdrażania gospodarki niskoemisyjnej w Wielkopolsce”, „Wielkopolskie Dni Energii” nawiązujące tematyką do Europejskiego Tygodnia Zrównoważonej Energii w Brukseli. Przedstawiciele SWW uczestniczyli w wydarzeniach takich jak „III Forum Fotowoltaika dla każdego”, konferencji „Samowystarczalne energetycznie gospodarstwo agroturystyczne”, targach greenPOWER, międzynarodowych Targach Technologii i Produktów dla Zrównoważonego Rozwoju i Usług Komunalnych POL-ECO-SYSTEM, „Forum Budownictwa Pasywnego i Energooszczędnego” towarzyszącego Międzynarodowym Targom BUDMA. SWW sfinansował wydanie monografii pt. „Gospodarka niskoemisyjna i jej wpływ na rozwój województwa wielkopolskiego”.

W latach 2015-2016 Samorząd dbał o podnoszenie standardu energetycznego budynków należących do SWW lub jednostek podległych, w tym jednostek oświatowych takich jak Centra Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, Centra Doskonalenia Nauczycieli, Biblioteki Publiczne, czy zdrowotnych. Działania te realizowano ze środków budżetu Samorządu, a także przy wsparciu finansowym ze środków WFOŚiGW w Poznaniu. SWW wspierał również działania w zakresie podnoszenie standardu energetycznego budynków innych podmiotów.

 <p>PRZYKŁAD 1. REALIZACJI CELU OP 3.1.</p>	<p>W 2016 WAZE opublikowała poradnik „Wielkopolska wieś w zgodzie z zasadami gospodarki niskoemisyjnej. Praktyczny Poradnik z nową perspektywą finansową 2014-2020”. Przybliża on zagadnienia związane z gospodarką niskoemisyjną, racjonalnym użytkowaniem energii oraz podnoszeniem efektywności energetycznej w gospodarstwach domowych na wiejskich terenach. Wiele zagadnień dotyczy również obszarów miejskich, jednak w nieco innej skali. Dokument wskazuje katalog potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć ograniczających niską emisję.</p>
---	--

<p>W latach 2015-2016 SWW zorganizował „Wielkopolskie Dni Energii”, skierowane do mieszkańców regionu. Przedsięwzięcie propagowało ideę stosowania odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej, racjonalnego wykorzystania energii oraz szeroko pojętej gospodarki niskoemisyjnej. W trakcie festynu dzieci i młodzież miały okazję uczestniczyć w specjalistycznych zajęciach edukacyjnych, natomiast dorośli uzyskać porady z zakresu energetyki opartej na Odnawialnych Źródłach Energii - OZE. Wielkopolskie Dni Energii towarzyszą zwykle imprezom i targom rolniczym odbywającym się na terenie województwa. W analizowanym okresie towarzyszyły XVII i XVIII Wojewódzko-Archidiecezjalnym Dożynkom Wielkopolskim, oraz imprezie informacyjno-promocyjno-handlowej „Wielkopolska Wieś zaprasza”.</p>	 <p>PRZYKŁAD 2. REALIZACJI CELU OP 3.1.</p>
---	---

3.2. Rozwój produkcji i wykorzystywanie alternatywnych źródeł energii

W obszarze rozwoju produkcji i wykorzystywania alternatywnych źródeł energii (cel OP 3.2.) wybudowano i zamontowano nowe instalacje energetyczne wykorzystujące odnawialne źródła energii, w tym mikroinstalacje prosumenckie służące wytwarzaniu energii elektrycznej lub ciepłej. W latach 2015-2016 wiele przedsięwzięć wiązało się z promocją odnawialnych źródeł energii podczas konferencji oraz targów tematycznych takich jak konferencja „Budownictwo energooszczędne – niskoemisyjne”, „II Konferencja - Programy ochrony powietrza w województwie wielkopolskim”, „Energetyka odnawialna w Wielkopolsce. Uwarunkowania rozwoju”. W analizowanym okresie promowano również wykorzystywanie biomasy do produkcji energii (np. prelekcja „Uwarunkowania lokalizacyjne oraz prawne

dla budowy biogazowni rolniczych” podczas konferencji „Energia z Biogazu”). W ramach Wielkopolskiego Klastra Energii Odnawialnej, SWW wspierał współpracę sektora naukowego z przedsiębiorstwami, utworzenie Klastra Technologii Niskoenergetycznych oraz Centrum Innowacji Fotowoltaicznych „Dolina Fotowoltaiki”.

<p>PRZYKŁAD REALIZACJI CELU OP 3.2.</p>	<p>W 2015 roku zakończono realizację projektów dofinansowanych ze środków EFRR w ramach WRPO 2007-2013 dotyczących powstania Klastra Technologii Niskoenergetycznych w Koninie oraz Centrum Innowacji Fotowoltaicznych w Poznaniu. Klauster promuje działania związane tworzeniem energooszczędnych domów dla firm, samorządów i inwestorów prywatnych, przy zastosowaniu technologii OZE i inteligentnych systemów zarządzania energią. Z kolei Centrum tworzy platformę do wzmocnienia powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu a jednostkami naukowo-badawczymi. Jego celem jest tworzenie nowych, innowacyjnych produktów, dostęp do know-how, wymiana wiedzy oraz rozwój współpracy między członkami powiązania.</p>
--	---

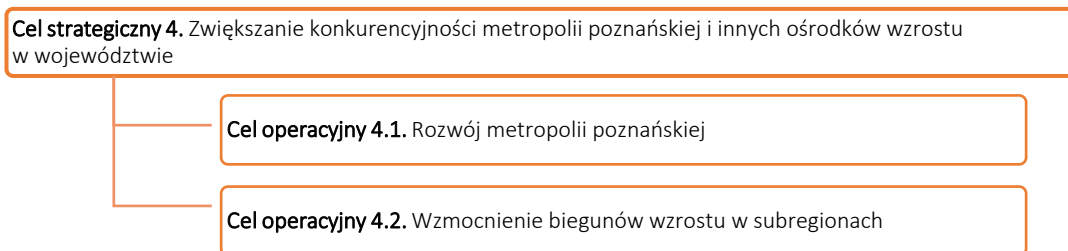
3.3. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego regionu

W zakresie bezpieczeństwa energetycznego regionu (cel OP 3.3.) uwagę położono na działania zapewniające bezpieczeństwo energetyczne i rozwój energetyki konwencjonalnej opartej na węglu brunatnym. W latach 2015-2016 przedstawiciele SWW, w ramach Strategii Rozwoju Polski Zachodniej 2020, brali udział w pracach nad projektem dotyczącym rozbudowy, budowy i modernizacji systemu elektroenergetycznego uzależnionego od polityki energetycznej państwa.

<p>PRZYKŁAD REALIZACJI CELU OP 3.3.</p>	<p>SWW objął patronatem honorowym konferencję organizowaną w 2015 roku dotyczącą budowy linii elektroenergetycznej 400kV Jasiniec-Pątnów. Na konferencji przedstawiono zakres prac: przebudowa obiektów kolidujących z projektowaną linią, zakup/dostawa/magazynowanie i transport na plac budowy niezbędnych do budowy linii materiałów, budowa linii wraz z dwoma traktami światłowodowymi OPGW 48J, wykonanie mostu kablowego na terenie SE Jasiniec, łączącego linię Bydgoszcz Zachód – Jasiniec z rozdzielnią 220 kV, przeprowadzenie prób i badań odbiorczych. Nowa linia obniży ryzyko wystąpienia rozległych awarii energetycznych, co ma bezpośredni wpływ na dostawy prądu do domów, zakładów pracy, szkół, szpitali i urzędów. Jest też warunkiem rozbudowy lokalnej sieci dystrybucji energii elektrycznej.</p>
--	--

Cel 4. Zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu

Zwiększeniu konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu służą cele operacyjne:

Zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie realizowane było przez działania dedykowane, przedstawione w dwóch celach operacyjnych. W latach 2015-2016 cel ST 4 był w głównej mierze przez kontynuację działań planistyczno-organizacyjnych związanych z przygotowaniem i rozpoczęciem realizacji wsparcia metropolii poznańskiej oraz ośrodka regionalnego (Kalisz i Ostrów Wielkopolski) i jego otoczenia w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych, tj. Konina, Leszna, Piły oraz Gniezna, w formule tzw. mandatów terytorialnych. Wskazane cele operacyjne były realizowane także przez dofinansowanie różnego rodzaju działań i przedsięwzięć prorozwojowych zlokalizowanych na obszarze metropolii poznańskiej, ośrodków regionalnego i subregionalnych, których przykłady zostały podane w niniejszym raporcie przy okazji omawiania realizacji pozostałych odpowiednich celów SRWW.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
PKB per capita, w podziale na podregiony NUTS 3						
o podregion kaliski			35 336	b.d.	b.d.	—
o podregion koniński			32 795	b.d.	b.d.	—
o podregion leszczyński	zł na mieszkań ca	GUS	36 981	b.d.	b.d.	—
o podregion piłski			31 425	b.d.	b.d.	—
o podregion poznański			49 609	b.d.	b.d.	—
o podregion m. Poznań			83 013	b.d.	b.d.	—
Pracujący w podziale na:						
o Poznań			228 790	234 666	244 068	↑
o metropolia poznańska ⁵⁶			327 349	346 734	363 794	↑
o ośrodek regionalny Kalisz-Ostrów Wlkp.			53 108	55 035	56 525	↑
o ośrodek subregionalny Gniezno	liczba	GUS	16 835	17 526	17 501	↑
o ośrodek subregionalny Konin			23 496	23 159	22 293	↓
o ośrodek subregionalny Leszno			21 005	22 318	22 575	↑
o ośrodek subregionalny Piła			22 774	23 311	23 395	↑
Bezrobotni zarejestrowani w podziale na:						
o Poznań			13 686	7 964	6 578	↓
o metropolia poznańska			20 809	12 684	10 636	↓
o ośrodek regionalny Kalisz-Ostrów Wlkp.			7 148	4 398	3 668	↓
o ośrodek subregionalny Gniezno	liczba	GUS	3 886	3 942	3 642	↓
o ośrodek subregionalny Konin			4 987	1 833	1 561	↓
o ośrodek subregionalny Leszno			2 757	2 086	1 818	↓
o ośrodek subregionalny Piła			3 950	3 942	3 642	↓
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w podziale na:						
o Poznań			1 861	2 006	2 045	↑
o metropolia poznańska			1 712	1 814	1 836	↑
o ośrodek regionalny Kalisz-Ostrów Wlkp.			1 169	1 190	1 187	↑
o ośrodek subregionalny Gniezno	liczba	GUS	1 273	1 277	1 265	↓
o ośrodek subregionalny Konin			1 070	1 076	1 081	↑
o ośrodek subregionalny Leszno			1 372	1 396	1 401	↑
o ośrodek subregionalny Piła			1 130	1 150	1 152	↑
Ludność w podziale na:						
o Poznań			550 742	542 348	540 372	↓
o metropolia poznańska			895 494	908 385	913 942	↑
o ośrodek regionalny Kalisz-Ostrów Wlkp.			177 609	175 443	174 775	↓
o ośrodek subregionalny Gniezno	liczba	GUS	70 141	69 312	69 137	↓
o ośrodek subregionalny Konin			77 847	75 875	75 342	↓
o ośrodek subregionalny Leszno			64 722	64 559	64 159	↓
o ośrodek subregionalny Piła			74 930	74 140	73 987	↓
Ludność według ekonomicznych grup ludności						
ogółem			3 462 196	3 475 323	3 481 625	↑
o w wieku przedprodukcyjnym	liczba	GUS	673 307	665 584	667 280	↓
o w wieku produkcyjnym			2 219 016	2 175 703	2 158 619	↓
o w wieku poprodukcyjnym			569 873	634 036	655 726	↑

Wskaźnik uzupełniający	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Pracujący w podziale na:						

⁵⁶ **Metropolia Poznańska** składa się z 45 gmin: Poznań; gmin powiatu poznańskiego: Suchy Las, Czerwonak, Swarzędz, Kleszczewo, Kórnik, Kostrzyn, Puszczykowo, Luboń, Mosina, Stęszew, Komorniki, Dopiewo, Buk, Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Murowana Goślina, Pobiedziska; gmin powiatu średzkiego: Środa Wielkopolska, Zaniemyśl, Dominowo; gmin powiatu śremskiego: Brodnica, Śrem; gmin powiatu kościańskiego: gmina miejska Kościan, gmina wiejska Kościan, Czempień; gmin powiatu grodzkiego: Grodzisk Wielkopolski, Granowo; gmin powiatu nowotomyskiego: Nowy Tomyśl, Opalenica; gmin powiatu szamotulskiego: Duszniki, Kaźmierz, Szamotuły; gmin powiatu obornickiego: Oborniki, Rogoźno; gmin powiatu wągrowieckiego: gmina miejska Wągrowiec, gmina wiejska Wągrowiec, Skoki; gmin powiatu gnieźnieńskiego: gmina miejska Gniezno, gmina wiejska Gniezno, Kiszkowo, Łubowo, Czarniejewo; oraz gmin powiatu wrzesińskiego: Nekla i Września.

o	ZIT Poznań ⁵⁷			351 367	372 739	390 473	↑
o	ZIT AKO ⁵⁸			75 445	81 841	84 927	↑
o	OSI Gniezno ⁵⁹			22 285	23 044	23 358	↑
o	OSI Konin ⁶⁰	liczba	GUS	32 599	32 777	31 883	↓
o	OSI Leszno ⁶¹			27 427	29 583	30 070	↑
o	OSI Piła ⁶²			33 139	35 163	34 805	↑
Bezrobotni zarejestrowani w podziale na:							
o	ZIT Poznań			26 031	15 405	12 883	↓
o	ZIT AKO			14 201	8 418	6 833	↓
o	OSI Gniezno			6 403	3 972	3 244	↓
o	OSI Konin	liczba	GUS	9 829	7 879	7 456	↓
o	OSI Leszno			3 949	2 542	2 165	↓
o	OSI Piła			7 733	4 115	3 606	↓
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w podziale na:							
o	ZIT Poznań			1 645	1 739	1 758	↑
o	ZIT AKO			947	988	993	↑
o	OSI Gniezno			1 097	1 126	1 120	↑
o	OSI Konin	liczba	GUS	919	954	969	↑
o	OSI Leszno			1 246	1 280	1 287	↑
o	OSI Piła			953	992	996	↑
Ludność w podziale na:							
o	ZIT Poznań			1 009 028	1 022 844	1 029 021	↑
o	ZIT AKO			358 522	357 552	357 271	↓
o	OSI Gniezno			120 734	121 253	121 421	↑
o	OSI Konin	liczba	GUS	151 760	151 097	150 927	↓
o	OSI Leszno			96 857	97 800	97 937	↑
	OSI Piła			138 231	137 527	137 398	↓

4.1. Rozwój metropolii poznańskiej

W latach 2015-2016 SWW realizował cel OP 4.1. przez zwiększenie powiązań komunikacyjnych Poznania z otoczeniem (w tym modernizację poznańskiego węzła komunikacyjnego, poprawę stanu komunikacji zbiorowej), rozwój lotniska Poznań-Ławica, rozwój poznańskiego ośrodka akademickiego i badawczego, wzmacnianie gospodarki opartej na wiedzy, wzmocnienie infrastruktury społecznej służącej całemu regionowi, wzmocnienie pozycji Międzynarodowych Targów Poznańskich, rozwój funkcji konferencyjnych i kongresowych oraz sportowych, wzmacnianie powiązań kooperacyjnych Poznania z otoczeniem regionalnym, aktywizację i wzmocnienie pozarolniczych funkcji terenów wiejskich leżących w granicach poznańskiego obszaru metropolitalnego, wzmocnienie funkcji gospodarczych, usługowych i społecznych miast poznańskiego obszaru metropolitalnego, czy wzmocnienie pozycji Poznania w sieci metropolii europejskich oraz rozwój współpracy w sieciach miast. Wskazane kierunki działań zostały szerzej opisane przy okazji prezentacji realizacji pozostałych celów SRWW. W tym miejscu należy wskazać na kilka kluczowych przedsięwzięć. Przede wszystkim w 2015 roku została przyjęta Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym (ZIT MOF) Poznania, zaopiniowana pozytywnie przez IZ WRPO 2014+ oraz Ministra Rozwoju. W ramach działań WRPO 2014+ wydzielono odrębne poddziałania dla realizacji projektów w formule ZIT w MOF Poznania. W 2016 roku SWW prowadził pierwsze nabory wniosków dotyczących dofinansowania projektów w ramach ZIT, w tym na budowę węzłów przesiadkowych na obszarze aglomeracji, które mają stać się elementem tworzonej Poznańskiej Kolei Metropolitalnej. Zakończono realizację dofinansowanego w ramach WRPO 2014+

⁵⁷ **ZIT Poznań** - złożony z 22 gmin: Poznań; Suchy Las, Czerwonak, Swarzędz, Kleszczewo, Kórnik, Kostrzyn, Puszczykowo, Luboń, Mosina, Stęszew, Komorniki, Dopiewo, Buk, Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Murowana Goślina, Pobiedziska (poznański); Skoki (wągrowiecki); Oborniki (obornicki); Szamotuły (szamotulski); Śrem (śremski)

⁵⁸ **ZIT AKO** - złożony z 21 gmin: Kalisz; Blizanów, Stawiszyn, Żelazków, Mycielin, Ceków-Kolonia, Lisków, Koźminek, Opatówek, Szczytniki, Godziesze Wielkie, Brzeziny (kaliski); Nowe Skalmierzyce, Sieroszewice, Przygodzice, Ostrów Wlkp. - gmina miejska, Ostrów Wlkp. - gmina wiejska, Raszków, Odolanów, Sośnie (ostrowski), Gołuchów (pleszewski)

⁵⁹ **OSI Gniezno** - złożony z 7 gmin: Gniezno - gmina miejska, Gniezno - gmina wiejska, Witkowo, Niechanowo, Czarniejewo, Łubowo, Klecko (gnieźnieński)

⁶⁰ **OSI Konin** - złożony z 8 gmin: Konin; Ślesin, Kramsk, Krzymów, Stare Miasto, Rzgów, Golina, Kazimierz Biskupi (koniński)

⁶¹ **OSI Leszno** - złożony z 5 gmin: Leszno; Osieczna, Rydzyna, Święciechowa, Lipno (leszczyński)

⁶² **OSI Piła** - złożony z 7 gmin: Piła, Kaczory, Wysoka, Ujście, Szydłowo (pilski); Krajenka (złotowski); Trzcianka (czarnkowsko-trzcianecki)

projektu dotyczącego przebudowy drogi wojewódzkiej nr 196 w Poznaniu (ul. Gdyńska) na odc. do ul. Bałtyckiej do północnej granicy miasta.

W latach 2015-2016 roku, przy wsparciu SWW ze środków WRPO 2007-2013, opracowano dokumentację techniczną projektów możliwych do sfinansowania ze środków unijnych (WRPO 2014+) dotyczących remontów dworców i terenów przydworcowych wzdłuż zmodernizowanej linii kolejowej nr 356 na odcinku Poznań-Gołańcz w pięciu gminach położonych w obszarze MOF Poznania: Czerwonak, Murowana Goślina i Skoki oraz Wągrowiec i Gołańcz. W analizowanym okresie trwały także prace nad przygotowaniem Planu Zagospodarowania Przestrzennego Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, który ma stanowić część PZPWW. Opracowano „Studium ochrony i kształtowania krajobrazu w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym” wraz z folderem informacyjnym.

W analizowanych latach kontynuowane były prace nad realizacją projektu pn. „Master Plan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej”, którego jednym z partnerów jest SWW. Celem projektu jest określenie podstaw funkcjonowania połączeń Poznańskiej Kolei Metropolitalnej. W ramach projektu zostały uchwalone (w 2015 roku) przez Radę Projektu „Zasady Poznańskiej Kolei Metropolitalnej”, które określają podstawowe zasady funkcjonowania PKM. SWW sfinansował wykonanie opracowania „Założenia budowy modelu finansowania Poznańskiej Kolei Metropolitalnej przez jednostki samorządu terytorialnego”. W tym czasie trwały prace nad wprowadzeniem wspólnego biletu, który upoważniałby do przejazdów pociągami Przewozów Regionalnych i Kolei Wielkopolskich w promieniu ok. 30 km od Poznania oraz tramwajami i autobusami komunikacji miejskiej organizowanej przez Zarząd Transportu Miejskiego w Poznaniu.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 4.1.

W 2016 roku zakończono realizację projektu „Przebudowa ul. Gdyńskiej (DW 196) od skrzyżowania z ul. Bałtycką do granicy miasta” dofinansowanego przez SWW z WRPO 2014+. Zakres projektu obejmował kompleksową przebudowę ul. Gdyńskiej – stanowiącej fragment drogi wojewódzkiej nr 196 łączącej Poznań z Czerwonakiem, Murowaną Gośliną i Wągrowcem – na odcinku od skrzyżowania z ul. Bałtycką (droga krajowa nr 92) do północnej granicy Miasta Poznania, w tym: przebudowę ul. Gdyńskiej do układu drogi dwujezdniowej, wyposażonej w dwa pasy ruchu dla każdego kierunku z pasem rozdzielającym, przebudowę skrzyżowania ul. Bałtyckiej (DK92) i ul. Gdyńskiej (DW196), rozbudowę skrzyżowania z ul. Chemiczną, budowę wiaduktu nad linią kolejową do Wągrowca (356), budowę zatok autobusowych, chodników, dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych, a także niezbędnej infrastruktury technicznej (kanalizacja deszczowa, oświetlenie itp.). Dzięki inwestycji m.in. zlikwidowane zostało „wąskie gardło” na jednym z głównych wylotów zewnętrznych miasta Poznania, co przyczyniło się do poprawy dostępności transportowej do miasta Poznania.

W latach 2015-2016 SWW kontynuował udział w pracach **Europejskiej Sieci Regionów Podmiejskich PURPLE**. Główne cele oraz tematyka działalności Sieci jest ściśle związana z problemami rozwoju terenów podmiejskich Wielkopolski. W maju 2015 roku Sieć zmieniła swój status prawny stając się stowarzyszeniem non-profit, co umożliwiło jej m.in. uczestnictwo w projektach współfinansowanych z programów UE. W 2016 roku na posiedzeniu Zarządu tej Sieci w Brukseli, Wielkopolska zgłosiła inicjatywę opracowania danych dotyczących obszarów podmiejskich, które mają stanowić swoistą bazę wiedzy dostępną dla wszystkich członków Sieci. Ponadto SWW wspiera Sieć w opracowaniu zestawu kryteriów i zasad umożliwiających udział PURPLE w projektach finansowanych ze środków Unii Europejskiej, mając na względzie także korzyści możliwe do osiągnięcia z tego tytułu przez obszary podmiejskie w Wielkopolsce.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 4.1.

4.2. Wzmocnienie biegunów wzrostu w subregionach

W latach 2015-2016 SWW realizował cel OP 4.2. przez poprawę w subregionach stanu infrastruktury komunalnej i komunikacyjnej, rozwój usług kulturalnych i społecznych, szczególnie w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej, rozwój funkcji akademickich, badawczych i edukacyjnych, rozwój instytucji otoczenia biznesu i wsparcie kooperacji w gospodarce, poprawę połączeń komunikacyjnych z Poznaniem oraz z otoczeniem. Wskazane kierunki działań zostały szerzej opisane przy okazji prezentacji realizacji pozostałych celów SRWW. W tym miejscu należy wskazać na kilka kluczowych przedsięwzięć. Przede wszystkim w 2016 roku została przyjęta przez Radę Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej (AKO), zaopiniowana pozytywnie przez IZ WRPO 2014+ oraz Ministra Rozwoju. Po drugie, przyjęto Mandaty Terytorialne dla OSI subregionalnych: Piłskiego, Konińskiego, Leszczyńskiego i Gnieźnieńskiego. W ramach działań WRPO 2014+ wydzielono odrębne poddziałania dla realizacji projektów w formule ZIT

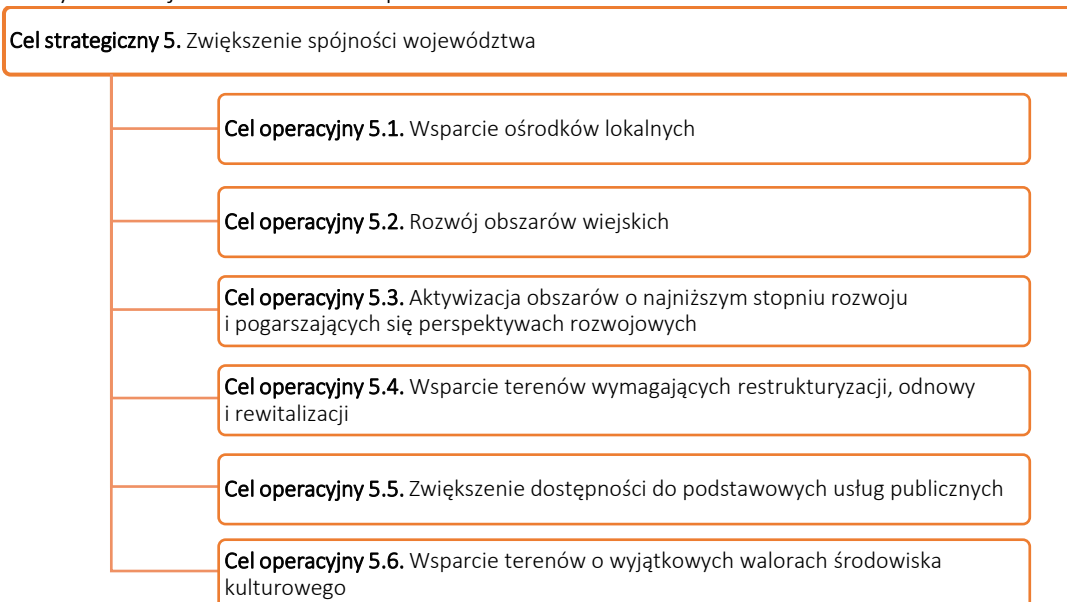
i zagwarantowano środki dla OSI subregionalnych. W 2016 roku prowadzono pierwsze nabory wniosków dotyczących dofinansowania projektów w ramach ZIT AKO oraz OSI subregionalnych, w tym na kompleksową modernizację energetyczną budynków, czy samozatrudnienie.

Cel OP 4.2. był realizowany także przez inne działania. W analizowanym okresie SWW przekazał kilka nieruchomości samorządom miejskim z maksymalnie możliwą bonifikatą dla zrealizowania inwestycji na rzecz mieszkańców danego miasta.

 PRZYKŁAD REALIZACJI CELU OP 4.2.	<p>W latach 2015-2016 SWW oraz przedstawiciele poszczególnych miast subregionalnych: Pilskiego, Konińskiego, Leszczyńskiego i Gnieźnieńskiego wraz z przedstawicielami samorządów otaczających je jednostek terytorialnych wynegocjowały i podpisały Mandaty Terytorialne dla ww. OSI subregionalnych. Mandat terytorialny to narzędzie służące realizacji interwencji z WRPO 2014+ skierowanej do ośrodków subregionalnych oraz ich obszarów funkcjonalnych. W ich ramach na obszarze poszczególnych OSI realizowane są przedsięwzięcia z zakresu transportu zbiorowego, dróg, edukacji przedszkolnej i szkolnej, przedsiębiorczości, usług społecznych i zdrowotnych, kształcenia zawodowego, włączenia społecznego, a w części OSI także z zakresu termomodernizacji budynków, infrastruktury sanitarnej, dróg rowerowych, terenów inwestycyjnych, dziedzictwa naturalnego i kulturowego, zabezpieczenia przed niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi i pogodowymi, czy rewitalizacji przestrzeni i obiektów publicznych. Wdrożenie zaproponowanych przez SWW Mandatów jest podkreśleniem znaczenia oraz roli tych obszarów w strukturze przestrzennej województwa.</p>
---	--

Cel 5. Zwiększenie spójności województwa

Ze względu na znaczne wewnętrzne zróżnicowanie regionu, zarówno pod względem posiadanych zasobów, jak i z uwagi na charakter i natężenie problemów rozwojowych, interwencje zaplanowane w ramach SRWW zostały ukierunkowana terytorialnie. Oznacza to, że Strategia dedykuje cele operacyjne – wskazane na rycinie poniżej – specyficznym potrzebom, jakie występują w odniesieniu do grup odbiorców oraz wybranych obszarów. Działania zidentyfikowane w ramach SRWW w obszarze celu ST 5 dotyczą nie tylko przeciwdziałania negatywnym zjawiskom na obszarach, na których ich natężenie jest największe, ale koncentrują się również na wzmacnianiu potencjałów wewnętrznych i powiązań między nimi. Działania w ramach celu ST 5 ukierunkowane zostały na obszary funkcjonalne, których kryteria wyznaczania i granice zostały dokładnie opisane w dokumencie „Zasady i kryteria wyznaczania obszarów funkcjonalnych w województwie wielkopolskim”.

W latach 2015-2016 podjęto szereg działań, które wpływały na rozwój ośrodków lokalnych, aktywizację obszarów o najniższym stopniu rozwoju, czy zwiększenie dostępu do podstawowych usług społecznych. Przykłady takich działań zostały opisane w przedkładanym sprawozdaniu przy okazji omawiania realizacji pozostałych odpowiednich celów SRWW. Natomiast, ta część działań SWW, które bezpośrednio przyczyniały się do rozwoju obszarów wiejskich, wsparcia terenów wymagających

restrukturyzacji/ rewitalizacji, czy terenów o wyjątkowych walorach środowiska naturalnego, zostaną omówiona w niniejszym rozdziale.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Pracujący na wsi i w miastach						
o ogółem			849 632	909 561	943 770	↑
o na wsi	liczba	GUS	236 034	266 321	279 965	↑
o w miastach			613 598	643 240	663 805	↑
Bezrobotni zarejestrowani na wsi i w miastach						
o ogółem			147 902	93 311	77 697	↓
o na wsi	liczba	GUS	69 996	44 862	37 473	↓
o w miastach			77 906	48 449	40 224	↓
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców na wsi i w miastach						
o ogółem			1 121	1 179	1 191	↑
o na wsi	liczba	GUS	801	875	891	↑
o w miastach			1 377	1 430	1 441	↑
Podmioty gospodarki narodowej na wsi i w miastach prowadzące działalność przemysłową, budowlaną i usługową w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON						
o ogółem			96,42	97,23	97,24	↑
o na wsi	%	GUS	91,63	93,76	93,86	↑
o w miastach			98,65	98,98	98,97	↑
Wskaźnik poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego według powiatów						
			<i>(opracowany wskaźnik syntetyczny na potrzeby monitorowania Strategii)⁶³</i>			
			2012	2013	2015	Zmiana (2012 vs. 2015)
o	Powiat m. Poznań		1,0776	1,0094	1,0345	↓
o	Powiat poznański		0,8673	0,8387	0,7808	↓
o	Powiat m. Leszno		0,6643	0,6311	0,5600	↓
o	Powiat nowotomyski		0,3841	0,4122	0,3371	↓
o	Powiat m. Konin		0,3308	0,2512	0,3285	↓
o	Powiat szamotulski		0,2741	0,2014	0,2181	↓
o	Powiat wolsztyński		0,1209	0,2306	0,1571	↑
o	Powiat ostrowski		0,0916	0,1814	0,0403	↓
o	Powiat m. Kalisz		0,2861	0,1754	0,1425	↓
o	Powiat międzychodzki		0,0493	0,0880	0,1014	↑
o	Powiat kępiński		-0,0355	0,0696	0,1685	↑
o	Powiat ostrzeszowski		-0,1040	-0,0369	0,0892	↑
o	Powiat gostyński	liczba	0,1343	0,0622	-0,0627	↓
o	Powiat grodziski	WROT	-0,0630	-0,0217	0,0555	↑
o	Powiat pilski		-0,0390	0,0429	0,0372	↑
o	Powiat czarnkowsko-trzcianecki		-0,0147	-0,0619	0,0111	↑
o	Powiat kościański		0,0239	0,0470	0,0022	↓
o	Powiat leszczyński		-0,2387	-0,0623	-0,1107	↑
o	Powiat wrzesiński		0,0099	-0,1537	-0,0874	↓
o	Powiat obornicki		0,0657	-0,0723	0,0067	↓
o	Powiat śremski		-0,0282	-0,0881	-0,1497	↓
o	Powiat chodzieski		-0,0720	-0,0694	-0,1194	↓
o	Powiat krotoszyński		-0,1077	-0,0791	0,0077	↑
o	Powiat jarociński		-0,1808	-0,1448	-0,2359	↓
o	Powiat średzki		-0,0678	-0,0909	0,0617	↑

⁶³ Z uwagi na przyjętą metodykę obliczania wskaźnika syntetycznego, uwzględniającą dane ze statystyki publicznej z tego samego roku, wartości obliczane i prezentowane będą co dwa lata. Związane jest to z różną częstotliwością upubliczniania danych przez GUS.

o Powiat słupecki	-0,2526	-0,2303	-0,1394	↑
o Powiat turecki	-0,1743	-0,1275	-0,1903	↓
o Powiat pleszewski	-0,1047	-0,2627	-0,1490	↓
o Powiat gnieźnieński	-0,2039	-0,1710	-0,2230	↓
o Powiat złotowski	-0,3789	-0,3739	-0,2505	↑
o Powiat wągrowiecki	-0,5180	-0,4728	-0,2723	↑
o Powiat rawicki	-0,2239	-0,2481	-0,3241	↓
o Powiat kolski	-0,4534	-0,4793	-0,5956	↓
o Powiat kaliski	-0,5894	-0,4904	-0,6033	↓
o Powiat koniński	-0,5295	-0,5040	-0,6267	↓

Wskaźnik dostępności do podstawowych usług publicznych według powiatów (opracowany wskaźnik syntetyczny na potrzeby monitorowania Strategii)⁶⁴

o Powiat m. Leszno	1,3976	1,4927	1,4358	↑
o Powiat m. Poznań	1,2898	1,2223	1,3496	↑
o Powiat m. Kalisz	1,0234	1,0521	0,9606	↓
o Powiat m. Konin	0,9223	0,9301	0,8863	↓
o Powiat chodzieski	0,4019	0,3660	0,4334	↑
o Powiat pilski	0,1112	0,1501	0,1822	↑
o Powiat gostyński	0,2660	0,1957	0,1076	↓
o Powiat międzychodzki	0,2154	0,1816	0,0898	↓
o Powiat pleszewski	0,0692	0,0695	0,1607	↑
o Powiat gnieźnieński	0,0746	0,1027	0,0723	↓
o Powiat czarnkowsko-trzcianecki	0,0932	-0,0228	0,0640	↓
o Powiat szamotulski	0,0533	0,0275	0,0122	↑
o Powiat wolsztyński	-0,0554	0,0062	-0,0509	↑
o Powiat słupecki	-0,0112	0,0053	0,0070	↑
o Powiat nowotomyski	-0,0969	-0,0789	-0,1064	↓
o Powiat średzki	-0,0857	0,0117	-0,0195	↑
o Powiat ostrowski	-0,0154	-0,0474	-0,1193	↓
o Powiat kościański	-0,0756	-0,0364	-0,0719	↑
o Powiat jarociński	-0,0965	-0,0671	-0,0616	↑
o Powiat śremski	0,0111	-0,0047	-0,1319	↓
o Powiat ostrzeszowski	-0,0397	-0,1180	-0,0736	↓
o Powiat kępiński	-0,2992	-0,2821	-0,0765	↑
o Powiat krotoszyński	-0,0837	-0,1268	-0,1519	↓
o Powiat grodziski	-0,2056	-0,2503	-0,1618	↑
o Powiat poznański	-0,2668	-0,3098	-0,1830	↑
o Powiat obornicki	-0,1607	-0,1669	-0,2995	↓
o Powiat złotowski	-0,4417	-0,3730	-0,2616	↑
o Powiat rawicki	-0,2712	-0,3068	-0,3026	↓
o Powiat wrzesiński	-0,3923	-0,3405	-0,2842	↑
o Powiat wągrowiecki	-0,5275	-0,5338	-0,3992	↑
o Powiat leszczyński	-0,4277	-0,3947	-0,3353	↑
o Powiat turecki	-0,3654	-0,3516	-0,3904	↓
o Powiat kolski	-0,4589	-0,4626	-0,4842	↓
o Powiat kaliski	-0,6758	-0,7118	-0,8553	↓
o Powiat koniński	-0,8763	-0,8275	-0,9410	↓

Odsetek osób pracujących poza rolnictwem wg gmin	%	GUS	86,31	87,12	88,35	↑
--	---	-----	-------	-------	-------	---

Wskaźnik uzupełniający	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2015)
Odsetek osób pracujących poza rolnictwem wg gmin						
o Odsetek osób pracujących poza sekcją A (wg faktycznego miejsca pracy)	%	GUS	84,33	85,20	b.d.	↑

⁶⁴ j.w.

5.1. Wsparcie ośrodków lokalnych

W okresie 2015-2016 Samorząd Województwa realizował działania ukierunkowane na rozwój miast powiatowych⁶⁵ (cel OP 5.1.) – podejmowane były inicjatywy mające na celu tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju takich ośrodków, czy to w zakresie dostępu do podstawowych usług społecznych (np. w zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej SWW tworzył aglomeracje, które powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych; możliwe było również uzyskanie dofinansowania w zakresie poprawy dostępu do opieki medycznej), czy poprawy dostępności komunikacyjnej ośrodków lokalnych do większych ośrodków, w tym rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Działania te możliwe były do realizacji ze środków budżetu województwa, WRPO 2007-2013, WRPO 2014+ oraz PROW 2014-2020. W zakresie dbałości o dostępność komunikacyjną w regionie, zawarte zostało porozumienie z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju w sprawie restrukturyzacji spółki Przewozy Regionalne. Ponadto SWW w dalszym ciągu kładł duży nacisk na rozwój społeczności lokalnych realizując działania wskazane w Programach współpracy z organizacjami pozarządowymi, które wzmocniły potencjał społeczności lokalnych w Wielkopolsce.

PRZYKŁAD REALIZACJI CELU OP 5.1.

W 2015 roku zakończyła się realizacja projektu dot. **modernizacji linii kolejowej nr 356 Poznań Wschód – Bydgoszcz na odcinku Poznań Wschód – Gołańcz**, współfinansowanego ze środków EFRR, w ramach WRPO 2007-2013. Generalnie, w ramach inwestycji zrealizowano modernizację nawierzchni toru, naprawę obiektów inżynierskich, przebudowę istniejących i budowę nowych peronów i przystanków osobowych, a także wyposażenie w nowoczesne urządzenia sterowania ruchem. Dzięki realizacji przedsięwzięcia skrócił się czas jazdy na odcinkach ok. pół godziny, zwiększyła się ilość kursujących pociągów, połączeń transportu miejskiego i podmiejskiego, poprawa komfortu podróży pasażerów i ograniczenie hałasu.

5.2. Rozwój obszarów wiejskich

W latach 2015-2016 SWW realizował działania wskazane w zaktualizowanym w 2015 roku Programie „Wielkopolska Odnowa Wsi 2013-2020” (np. organizował konkursy ze środków budżetu województwa „Pięknieje wielkopolska wieś”, „Odnowa wsi szansą dla aktywnych sołectw”, „Nasza wieś, naszą wspólną sprawą”, „Wielkopolski smak i tradycja”, konkurs na najlepszy obiekt turystyki na obszarach wiejskich w Wielkopolsce), wspierał działania ze środków unijnych (np. WRPO 2007-2013, WRPO 2014+, PROW 2014-2020, PO RYBY 2014-2020), które przyczyniły się do rozwoju obszarów wiejskich (cel OP 5.2.).

Samorząd podejmował działania mające na celu stymulowanie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich wspierając inwestycje związane z OZE, modernizując infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, przez rozwój społeczności lokalnych (ich aktywizację i mobilizację do przedsiębiorczości), promocję agroturystyki oraz kultury wiejskiej i produktów lokalnych w ramach wydarzeń krajowych, czy międzynarodowych. Prowadzono wielopoziomą współpracę z samorządami, przedsiębiorcami, społecznością lokalną, organizacjami pozarządowymi, a także mediami. Przedstawiciele SWW uczestniczyli w licznych seminariach, konferencjach i sympozjach dotyczących rozwoju tego obszaru. Udzielano patronatu różnym wydarzeniom.

Wsparcie inicjatyw na obszarze wiejskich realizowane było również za pośrednictwem Sekretariatu Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Wielkopolskiego, działającego w strukturach UMWW – działania Sieci koncentrowały się w tym okresie na promocji produktów kulinarnych i agroturystyki, organizacji krajowych wyjazdów studyjnych, warsztatów w zakresie propagowania przedsiębiorczości oraz konkursów promujących produkty lokalne. Kontynuowana była współpraca SWW i powstałych niemal dekadę temu lokalnych grup działania. Swoją działalność kontynuował także Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego⁶⁶, będący jednym z ważniejszych narzędzi oddziaływania SWW zarówno na rolnictwo, jak i obszary wiejskie. Ośrodek w latach 2015-2016 prowadził wsparcie w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego.

⁶⁵ Do ośrodków lokalnych zaliczono miasta powiatowe (z wyłączeniem miasta wojewódzkiego oraz miast pełniących funkcje ośrodków regionalnego i subregionalnych) oraz Trzciankę, co jest uwarunkowane poprzednim podziałem administracyjnym kraju, w którym miasta Trzcianka i Czarnków były siedzibami dwóch niezależnych powiatów, a także pełnionymi przez miasto funkcjami administracyjnymi.

⁶⁶ Od sierpnia 2016 roku, będący od siedmiu lat pod opieką SWW, Ośrodek podlega ministrowi właściwemu do spraw rozwoju wsi.

**PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 5.2.**

W 2015 roku SWW objął patronatem konferencję „**Kobiety z Puszczy Noteckiej – działają, aktywizują, świętują!**” w miejscowości Chojno (gm. Wronki). W wydarzeniu zorganizowanym przez LGD „Puszcza Notecka” uczestniczyło ponad 150 osób. Na konferencji poświęcono uwagę m.in. roli kobiet w rozwoju obszarów wiejskich oraz przyszłej perspektywie finansowej UE. Zaprezentowano dokonania wielkopolskich Liderek z ostatnich lat.

W 2015 roku SWW zaprezentował stoisko promocyjne podczas **Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL** w Kielcach. Na stoisku zaprezentowano i promowano oferty wypoczynkowe wielkopolskich wsi, zorganizowano pokazy i warsztaty wypiekania chleba, bułeczek, figurek chlebowych, wykonywania breloczków gipsowych z odciskiem palca, malowania toreb ekologicznych, wyplatania koszyków z wikliny, pokazy malowania jaj gorącym woskiem, robienia baranków z masła dla dzieci, pokazy garncarskie oraz filetowania wędzonego pstrąga. Ponadto, na Scenie Kultury zaprezentowały swój repertuar wielkopolskie zespoły muzyczne. Stoisko promocyjne Wielkopolski zajęło I miejsce w konkursie na najciekawsze stoisko w kategorii stoiska wielkopowierzchniowe.

**PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 5.2.**

5.3. Aktywizacja obszarów o najniższym stopniu rozwoju

W latach 2015-2016 SWW podjął działania w zakresie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom na obszarach o najniższym stopniu rozwoju (cel OP 5.3.), gdzie kumulują się negatywne cechy społeczne i gospodarcze (np. zaburzona struktura demograficzna, niski poziom zamożności, słaba dostępność i jakość usług publicznych) oraz pogarsza się sytuacja społeczno-gospodarcza tych terenów. W 2015 roku przyjęto zaktualizowane instrumentarium programowe „Zasady i kryteria wyznaczania obszarów funkcjonalnych w województwie wielkopolskim”, w którym wskazano, które gminy wchodzą i kwalifikują się do tego obszaru strategicznej interwencji. Działania w zakresie OP 5.3. polegały na umożliwieniu pozyskania środków na rozwój przedsiębiorczości czy poprawę dostępności do infrastruktury technicznej (m.in. uporządkowanie gospodarki ściekowej) w ramach WRPO 2007-2013 (wsparcie miało charakter pośredni), natomiast w ramach WRPO 2014+ (dodatkowe punkty preferencyjne dla tych obszarów) ogłoszono nabory w zakresie wsparcia samozatrudnienia i przedsiębiorczości, działań prozdrowotnych.

**PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 5.3.**

W WPRO 2014+ przewidziano stosowanie **preferencji punktowej** w konkursach realizacji projektów znajdujących się na tzw. obszarach strategicznej interwencji (OSI) - **obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych** (dot. celu OP 5.3) w projektach dot. samozatrudnienia, profilaktyki zdrowia pracowników, aktywnej integracji). Inne obszary dla których przewidziano preferencje punktowe to: **obszary o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe** (preferencje w projektach dot. gospodarki wodno-ściekowej, ochrony dziedzictwa naturalnego i kulturowego, rozwoju usług społecznych i zdrowotnych, rozwoju infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej), **obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego** (preferencje w projektach dot. rozwoju infrastruktury drogowej), **miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze** (preferencje w projektach dot. przedsiębiorczości – infrastruktura, inkubacja, samozatrudnienie, doskonalenie kompetencji pracowników i przedsiębiorców). Dodatkowo przyznano punkty preferencyjne w konkursie dla projektów realizowanych **na obszarach wiejskich** (tj. wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych) – preferencje w projektach dot. konkurencyjności przedsiębiorstw, rozwoju transportu publicznego, rewitalizacji obszarów problemowych, aktywizacji zawodowej, aktywnej integracji, doskonalenia kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych).

5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji

Działania w zakresie rewitalizacji dzielnic miast, terenów przemysłowych i powojkowych, gdzie koncentrują się problemy gospodarcze o charakterze strukturalnym i niekorzystne zmiany na lokalnych rynkach zatrudnienia (cel OP 5.4.), w latach 2015-2016 koncentrowały się w dużej mierze na wsparciu w opracowaniu dokumentów programowych – w analizowanym okresie SWW zorganizował dwa konkursy na wsparcie gmin w opracowaniu lub aktualizacji programów rewitalizacji. Zorganizowano konferencje dla beneficjentów konkursu oraz konferencje promujące rewitalizację dla przedstawicieli samorządów gminnych, pracowników i osoby odpowiedzialne za problematykę rewitalizacyjną w gminie oraz innych zainteresowanych. Opracowano dokument „Zasady Programowania i Wsparcia Rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020” określający podstawowe zasady, priorytety i procedurę podejmowanych działań w celu osiągnięcia maksymalnych korzyści realizowanych projektów rewitalizacyjnych. W związku z zakończeniem realizacji inicjatywy JESSICA na lata 2007-2013, w latach 2015-2016 trwały przygotowania do uruchomienia inicjatywy JESSICA II w ramach kolejnej perspektywy finansowania.

Ponadto SWW podjął się wsparcia modernizacji i ulepszenia wykorzystania linii wąskotorowych regionu dla potrzeb turystyki i przewozów pasażerskich – w analizowanym okresie dofinansowano kolej wąskotorową na trasie Białośliwie Wąskotorowe – Kocik – Niezychowo w powiecie pilskim – Wyrzyska Kolejka Powiatowa, na trasie Środa Miasto – Zaniemyśl w powiecie średzkim, na trasie Śmigielskiej Kolejki Wąskotorowej oraz dla sieci Gnieźnieńskiej Kolei Wąskotorowej.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 5.4.**

Od 2016 roku Samorząd Województwa Wielkopolskiego realizował konkursy na **wsparcie gmin w opracowaniu bądź aktualizacji programów rewitalizacji** (PR) oraz powołał **Zespół ds. rewitalizacji**, który służył wsparciem merytorycznym dla gmin w zakresie opracowania i aktualizacji PR i szerzej - procesu rewitalizacji. Jedną z przesłanek podjęcia prac nad opracowaniem programów było przyjęcie w październiku 2015 roku ustawy o rewitalizacji oraz ogłoszenie *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, które wyznaczyły ramy prowadzenia rewitalizacji w okresie programowania 2014-2020. Jednym z warunków ubiegania się w nowym okresie programowania o środki z regionalnych programów operacyjnych na działania rewitalizacyjne jest uwzględnienie PR na Wykazie programów rewitalizacji danego województwa, po pozytywnym przejściu oceny dokonywanej przez zespół ds. rewitalizacji. W związku z doświadczeniami z lat wcześniejszych konieczne było wsparcie gmin przy opracowywaniu dokumentów służących prowadzeniu rewitalizacji. Na realizację konkursu, SWW otrzymał dotację celową z Ministerstwa Rozwoju. Łącznie, w ramach dwóch naborów przeprowadzonych w 2016 roku, do wsparcia zakwalifikowano 121 gmin.

5.5. Zwiększenie dostępności do podstawowych usług społecznych

Dla poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych (cel OP 5.5.), w okresie 2015-2016, Samorząd Województwa kontynuował działania służące wypracowaniu rozwiązań systemowych zwiększających podaż usług publicznych: uruchomiono aplikację EkoPłatnik, zakończono prace nad dokumentacją techniczną i przystąpiono do realizacji przetargu na stworzenie systemu informatycznego SIPWW, a także uchwalono standardy współpracy z NGO. SWW prowadził działania służące poprawie dostępności komunikacyjnej do usług (np. projekty drogowe), a także wspierał cyfryzację usług (w szczególności w obszarze zdrowia i edukacji). Działania te opisane są w Sprawozdaniu przy okazji omawiania realizacji pozostałych odpowiednich celów SRWW.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 5.5.**

W 2015 roku SWW przyjął **Model współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego**, który powstał we współpracy z fundacją Forum Rozwoju Nowoczesnych Technologii. Dokument zawiera oprócz zasad wzajemnej współpracy, także ocenę ich realizacji przy użyciu metody Lokalnego Indeksu Jakości Współpracy (opartego na opiniach członków grup eksperckich, zbieranych w trakcie cyklicznych spotkań). Opracowanie tego dokumentu było wynikiem prac w ramach projektu „Wielkopolska działa razem – wdrożenie standardów współpracy Samorządu Wielkopolskiego i NGO”, dofinansowanego z PO KL.

5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego

W zakresie wspierania obszarów cennych kulturowo (cel OP 5.6.), SWW w latach 2015-2016 kontynuował działania z „Programu opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013-2016”, takie jak poprawa stanu zachowania zabytków, ich ochrona oraz promocja. Dodatkowo, w 2016 roku przyjęto „Strategię rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku”, która wyznaczyła obszary priorytetowe rozwoju turystyki, wskazując na rozwój turystyki kulturowej, ochronę obiektów o wysokich wartościach kulturowych, rozwój parków kulturowych, promocję szczególnie cennych terenów. Projekty inwestycyjne służące odnowie obiektów dziedzictwa kulturowego oraz promocji kultury otrzymały dofinansowanie z budżetu województwa, WRPO 2007-2013 czy WRPO 2014+. Prowadzono szereg działań promocyjnych, np. terenów o znaczących wartościach kulturowych takich jak Szlak Piastowski.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 5.6.**

W 2016 roku, SWW razem z PKP Cargo, Powiatem Wolsztyńskim i Gminą Wolsztyn, utworzyli instytucję kultury pn. **Parowozownia Wolsztyn**, której przedmiotem działania jest zachowanie dziedzictwa kulturowego związanego z historią transportu kolejowego. W zakresie działań Parowozowni znajduje się organizowanie i prowadzenie przewozów pociągami prowadzonymi trakcją parową oraz prowadzenie skansenu z ekspozycją zabytków techniki kolejowej. Parowozownia powstała w 1907 roku i jest to ostatnia czynna na świecie parowozownia, która nieprzerwanie obsługuje przewozy pasażerskie trakcją parową.

Cel 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu

W Strategii podkreśla się, że wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu można osiągnąć realizując następujące cele operacyjne:

W celu budowy konkurencyjnej gospodarki opierającej się na wiedzy kapitał finansowy, organizacyjny i instytucjonalny skoncentrowany został na branżach określonych jako kluczowe, czyli na takich obszarach działalności gospodarczej, które charakteryzują się najwyższą produktywnością i innowacyjnością. Istotne było także wspieranie otoczenia przedsiębiorstw – dzięki czemu tworzone były odpowiednie warunki i zachęty dla przedsiębiorców i inwestorów – oraz stymulowanie współpracy między jednostkami naukowymi i podmiotami gospodarczymi, komercjalizacja wyników prowadzonych w regionie badań. W ramach celu ST 6 w okresie 2015-2016 Samorząd Województwa prowadził działania w zakresie wszystkich wskazanych na rycinie powyżej celów operacyjnych.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 10 tys. ludności	liczba	GUS	1 121	1 179	1 191	↑

Udział podmiotów gospodarczych ponoszących nakłady na działalność B+R	%	GUS	19,4	36,3	b.d.	↑
Nakłady finansowe na działalność badawczo-rozwojową na 1 mieszkańca	zł	GUS	393,3	378,6	b.d.	↓
Zgłoszone patenty i wzory użytkowe	liczba	GUS	528	546	559	↑
Odsetek podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego	%	GUS	0,59	0,56	b.d.	↓
Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej na jednego mieszkańca	zł	GUS	6 093	7 291	b.d.	↑
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych	%	GUS	12,35	14,62	b.d.	↑
Powierzchnia ekologicznych upraw rolnych z certyfikatem	ha	IJHARS	29 187	30 599	b.d.	↑
Wartość eksportu ogółem	mln zł	GUS	b.d.	b.d.	b.d.	—
Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	%	GUS	0,88	0,00	b.d.	↓
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca	zł	GUS	36 173	42 785	b.d.	↑

Wskaźnik uzupełniający	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2015)
Udział podmiotów gospodarczych ponoszących nakłady na działalność B+R	% ogółu podmiotów					
○ Jednostki aktywne badawczo wg sektorów wykonawczych ogółem na 100 tys. podmiotów gospodarki	liczba	GUS	70,6	107,4	b.d.	↑
Powierzchnia ekologicznych upraw rolnych z certyfikatem						
○ Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem i w okresie przestawiania w gospodarstwach domowych	ha	GUS	41 479	34 523	b.d.	↓

6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw

W okresie 2015-2016 w ramach wzmacniania konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw (cel OP 6.1.) kontynuowano wdrażanie programów „Innowacyjne przedsiębiorstwa” oraz „Skuteczne instytucje otoczenia biznesu”. Programy te zostały ujęte w dokumencie „Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020” (RIS3), przyjętej w 2015 roku. Współpracę nauki z gospodarką wdrażano za pośrednictwem RIS3, m.in. w ramach działania „Rozwój współpracy nauki i biznesu przez wsparcie jednostek naukowych w zakresie infrastruktury B+R dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw w obszarach inteligentnej specjalizacji regionu”. SWW wspierał podnoszenie kompetencji pracowników przedsiębiorstw w ramach szkoleń i staży, udziałów w sesjach coachingowych, dotacji na realizację projektów B+R, usług brokerskich oraz dotacji na rozwój działalności (m.in. opracowanie innowacyjnego produktu lub usługi).

Promocji innowacji służyły różnego rodzaju wydarzenia – spotkania, konferencje, seminaria, które organizowali lub w których brali udział przedstawiciele SWW; wśród nich wskazać należy organizację IX Światowych Dni Innowacji w 2015 roku we Wrześni. Kontynuowano realizację konkursu „i-Wielkopolska – Innowacyjni dla Wielkopolski”, przy czym od 2016 roku zmieniono formułę konkursu, orientując dostępne wsparcie na zidentyfikowanych w Wielkopolsce RIS oraz na budowanie świadomości gospodarczej Marki Wielkopolski. W 2015 roku przyznano wyróżnienia Wielkopolskich Filarów Biznesu dla przedsiębiorców za szczególne zasługi dla rozwoju wielkopolskiego biznesu.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 6.1.**

W 2016 roku SWW przeprowadził pilotaż warsztatów „Czas na biznes - czas na zmiany”, zachęcających do zakładania własnej działalności gospodarczej z wykorzystaniem nowych technologii, rozwiązań organizacyjnych i sposobów dotarcia do klienta. Warsztaty odbyły się w czterech powiatach: chodzieskim, pleszewskim, słupeckim i wągrowieckim i objęły łącznie 96 osób. Uczestnicy zapoznali się z projektowaniem pomysłu na biznes i dostosowaniem go do uwarunkowań lokalnych i potencjalnych nisz rozwojowych. Warsztaty finansowane były ze środków własnych Samorządu Województwa w ramach programu strategicznego RIS3 „Innowacyjne przedsiębiorstwa”.

6.2. Wzmocnienie roli nauki i badań

Dla wzmocnienia roli nauki i badań dla innowacji i rozwoju gospodarczego (cel OP 6.2.), w okresie 2015-2016 kontynuowano cykl staży i szkoleń dla pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych oraz dla pracowników naukowych w przedsiębiorstwach. Realizowano działania na rzecz komercjalizacji wyników badań w postaci konkursów dotacji w formie voucherów dla przedsiębiorstw i klastrów na opracowanie koncepcji wdrożenia innowacji. Podjęto również prace nad formowaniem sieci współpracy – w 2015 roku podpisano porozumienie z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, a w 2016 roku porozumienie o współpracy w zakresie rozwoju inteligentnych specjalizacji z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Województwo Wielkopolskie przystąpiło do Europejskiej Sieci Regionów na rzecz Badań i Innowacji (ERRIN), w celu zwiększenia zaangażowania wielkopolskich uczelni, przedsiębiorców, klastrów oraz samorządu województwa w działania z zakresu B+R.

W 2016 roku przyjęto załącznik nr 5b do Kontraktu Terytorialnego, w ramach którego nastąpiło określenie priorytetowych inwestycji w infrastrukturę B+R, możliwych do dofinansowania ze środków WRPO 2014+, po pozytywnej opinii przedstawicieli ministra ds. rozwoju regionalnego oraz ministra ds. nauki i szkolnictwa wyższego.

 **PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.2.**

W 2015 roku zorganizowano **staże** dla pracowników naukowych w przedsiębiorstwach oraz dla przedsiębiorców w instytucjach naukowych **w obszarze IT**. Transfer wiedzy z nauki do biznesu dokonał się przez wypracowywanie nowych produktów, technologii i przeprowadzanie badań. Dla przedsiębiorstwa stanowił on szansę na podniesienie konkurencyjności firmy, dla naukowców - dawał możliwość wypróbowania swoich sił w środowisku biznesowym i podniesienia kwalifikacji zawodowych. Działanie to było kontynuacją zadań realizowanych we wcześniejszych latach. Łącznie, w okresie 2012-2015, zorganizowano 190 staży w przedsiębiorstwach oraz 35 staży w jednostkach naukowych. Projekt był współfinansowany ze środków PO KL 2007-2013.

W 2015 roku zorganizowano warsztaty dla mikro i małych przedsiębiorstw z Wielkopolski pt. „**Wzornictwo w meblarstwie**”, zrealizowane w ramach projektu „Wsparcie współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw w Wielkopolsce” (PO KL). Celem warsztatów było uzyskanie i poszerzenie wiedzy w przedmiotowym zakresie, nabycie umiejętności tworzenia briefu projektowego wraz z wypracowaniem koncepcji innowacyjnych produktów, usług lub działań ukierunkowanych na wdrożenie. Realizacja warsztatów odbyła się na rzecz rozwoju inteligentnej specjalizacji dla Wielkopolski „Wnętrza przyszłości”. W spotkaniu wzięło udział 12 osób z 12 różnych przedsiębiorstw.

 **PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.2.**

6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu

W obszarze wsparcia kooperacji w gospodarce (cel OP 6.3.) prowadzone były działania stymulujące powstawanie klastrów oraz wspierające czynniki warunkujące ich rozwój. W ramach WRPO 2014+ możliwe było uzyskanie wsparcia na rozwój innowacyjnych produktów i usług dla grup przedsiębiorców. Kontynuowane były projekty realizowane w ramach WRPO 2007-2013 w zakresie wsparcia potencjału inicjatyw klastrowych, konkursy na vouchery dla inicjatyw klastrowych wraz z usługą brokerską na rzecz realizacji prac badawczo-rozwojowych – w 2015 roku udzielono czterech takich voucherów. Przedstawiciele Samorządu Województwa brali czynny udział w różnego rodzaju konferencjach i spotkaniach organizowanych przez podmioty zewnętrzne, a także w projektach międzynarodowych. Trwały prace nad budową narzędzi internetowych, wspomagających zbieranie i udostępnianie informacji nt. potencjału wielkopolskich klastrów.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.3.

W okresie 2015-2016 trwały prace nad zaprojektowaniem koncepcji ekosystemu wsparcia i rozwoju inicjatyw klastrowych w województwie wielkopolskim wraz z przygotowaniem systemu wyboru **Regionalnych Klastrow Kluczowych**. Efektem tych prac było ogłoszenie we wrześniu 2016 roku naboru do certyfikacji inicjatyw klastrowych. Celem certyfikacji jest kwalifikacja współpracy przedsiębiorstw i jednostek naukowych w regionie jako Inicjatywy Klastrowej oraz zdefiniowanie fazy jej rozwoju dla dopasowania wsparcia dedykowanego „szytego na miarę”. Proces certyfikacji realizowany był w formule naboru ciągłego.

Klaster Spożywczy Południowej Wielkopolski zakończył w 2015 roku realizację projektu pt. „**Promocja produktowa Klastra Spożywczego Południowej Wielkopolski, współpraca dla innowacyjności, najwyższej jakości i nowoczesnych technologii w branży spożywczej**”, współfinansowanego z WRPO 2007-2013. W ramach przedsięwzięcia zrealizowano kilka zadań promocyjnych Klastra oraz firm klastrowych, np. podczas Targów Polagra Food Klaster przygotował scentralizowaną ekspozycję 21 firm z Południowej Wielkopolski. Przeprowadzono również nowatorskie prace badawcze nad kreowaniem innowacyjnej żywności funkcjonalnej. Klaster po raz kolejny podjął współpracę naukowo-badawczą z Instytutem Biotechnologii Przemysłu Spożywczego oraz Centrum Edukacji Biomedycznej w celu skomponowania nowych produktów żywnościowych na bazie surowców wytwarzanych przez firmy klastrowe.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.3.

6.4. Rozbudowa instytucji otoczenia biznesu

W obszarze wsparcia instytucji otoczenia biznesu (cel OP 6.4.), prowadzono zarówno działania twarde, tj. inwestycyjne, jak i miękkie, polegające na profesjonalizacji usług IOB. Przedstawiciele Samorządu Województwa brali udział w konferencjach i seminariach o tematyce dotyczącej wspierania IOB oraz uczestniczyli w projektach ponadnarodowych, m.in. w projekcie Interreg Europe „ESSPO – efektywne zarządzanie systemem wsparcia dla MŚP”, koordynowanym przez Poznański Park Naukowo-Technologiczny. W okresie 2015-2016 realizowane były projekty, które uzyskały wsparcie ze środków unijnych, polegające na tworzeniu i rozszerzaniu oferty usług dla przedsiębiorstw i nauki (w tym IOB), a także wzmacnianiu ich jakości. Dzięki środkom z budżetu województwa i funduszom europejskim możliwe było uruchomienie Parku Przemysłowego w Ostrowie Wielkopolskim oraz doposażenie i rozwój takich inkubatorów jak: Park Technologiczny DELPHI, Nickel Technology Park w Poznaniu, Fundacja Edukacji, Innowacji i Wdrażania Nowoczesnych Technologii, czy wsparcie usług B+R realizowanych na rzecz biznesu w instytutach naukowych – Instytucie Obróbki Plastycznej czy Instytucie Technologii Drewna.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.4.

W 2015 roku oddano do użytkowania **Park Przemysłowy w Ostrowie Wielkopolskim**, dofinansowany ze środków EFRR w ramach WRPO 2007-2013. Powstał on na zdegradowanych terenach poprzemysłowych - części dawnych Zakładów Naprawy Taboru Kolejowego ZNTK Park udostępnia przedsiębiorcom pod wynajem powierzchnie produkcyjno-magazynowe, udziela doradztwa w zakresie planowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Jest ważnym mechanizmem pośredniczącym w transferze innowacji do MŚP, budowania sieci powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami oraz integrowania środowiska biznesowego z działającymi w regionie jednostkami naukowymi i szkołami wyższymi.

W latach 2015-2016 SWW przeprowadził szereg **warsztatów dla IOB** mających na celu podniesienie świadomości, wiedzy i umiejętności w zakresie kreowania popytu i profesjonalizacji usług szkoleniowych i doradczych. Działania skierowano na rozwój wszystkich obszarów regionalnych inteligentnych specjalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem IS „Wnętrza przyszłości” oraz „Rozwój oparty na ICT”. Tematyka warsztatów była zróżnicowana: projektowanie i wdrażania nowych usług, efektywne usługi dla start-upów, projektowanie i sprzedaż nowych usług za pośrednictwem narzędzi ICT, projektowanie opakowań i wzornictwo, rebranding, projektowanie przestrzeni publicznej. W warsztatach wzięło udział łącznie 95 pracowników z ponad 60 różnych instytucji.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.4.

6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce

Stymulowanie rozwoju gospodarczego województwa wielkopolskiego odbywa się m.in. przez oddziaływanie na zidentyfikowane kluczowe branże (cel OP 6.5.). W tym zakresie działania SWW koncentrowały się na wsparciu regionalnych inteligentnych specjalizacji (RIS). W 2015 roku przyjęto zaktualizowaną Regionalną Strategię Innowacji na lata 2015-2020 (RIS3) oraz opracowano system monitoringu i ewaluacji RIS3. Przyjęto regulamin procesu przedsiębiorczego odkrywania, zorganizowano spotkania Wielkopolskiego Forum Inteligentnych Specjalizacji, a także spotkania Grup Roboczych tego Forum. Przedstawiciele SWW brali czynny udział w spotkaniach Grupy ds. monitoringu i ewaluacji

inteligentnych specjalizacji, Regionalnego Forum IS przy Konwencji Marszałków Województw RP oraz Grupy Konsultacyjnej ds. Krajowej Inteligentnej Specjalizacji.

W dalszym ciągu ogłaszano i rozstrzygano konkursy dotacji w postaci voucherów dla przedsiębiorców i inicjatyw klastrowych na realizację projektów komercjalizacji wyników badań w branżach kluczowych dla regionu. Prowadzone były działania wspierające przemysły kultury i sektory kreatywne w Wielkopolsce (np. SWW prowadził promocję rozwiązań w sektorze design na wystawie WIELKOPOLSKI DOM). Kontynuowano działalność platformy „Innowacyjna Wielkopolska” (www.iw.org.pl) – portalu prezentującego informacje w dziedzinie innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie i kraju. Pod koniec 2016 roku SWW rozpoczął realizację projektu „RELOS3 - od regionalnej do lokalnej: udane wdrażanie strategii inteligentnych specjalizacji”, którego celem było doskonalenie wdrażania regionalnej polityki innowacji w obszarze inteligentnych specjalizacji.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.5.

W 2016 roku w obszarze rozwoju inteligentnych specjalizacji „Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów” SWW zaangażował się w dwie ważne inicjatywy. Podczas Europejskiego Kongresu Biogospodarki w Łodzi podpisano **list intencyjny** dotyczący tworzenia synergii i wspierania rozwoju biogospodarki pomiędzy ośmioma województwami oraz Bio-Based Industries Joint Undertaking i Bio-Based Industry Consortium. Podpisano również porozumienie w sprawie rozszerzenia działań „Polskiego Konsorcjum Bioregionów” o nowe dziedziny i utworzenia platformy współpracy o nazwie „**Bioregiony Centralnej i Wschodniej Europy**”. Sygnatariuszami Porozumienia były województwa: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, pomorskie i wielkopolskie.

W 2015 roku, w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania SWW opracował i zatwierdził dokument pn. „**System monitoringu i ewaluacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015 – 2020 (RIS3)**”. Monitoring i ewaluacja stanowią integralną część RIS3 i obejmują proces śledzenia postępów w realizacji strategii oraz ocenę stanu osiągnięcia celów strategicznych. System monitoringu RIS3 zakłada trzy poziomy analizy: (1) monitoring obszarów inteligentnych specjalizacji; (2) monitoring programów strategicznych; (3) benchmarking innowacyjności regionu na szczeblu kraju.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.5.

6.6. Rozwój instrumentów finansowych dla gospodarki

Zapewnienie dostępu do finansowych instrumentów wsparcia przedsiębiorcom sektora MŚP jest jednym z warunków efektywnego wspierania wzrostu poziomu inwestycji w regionie (cel OP 6.6.). W 2016 roku, ze względu na dobiegającą końca poprzednią perspektywę finansową, podjęto decyzje o zakończeniu umów o finansowaniu Funduszu Powierniczego JESSICA i JEREMIE. Dalsze zarządzanie środkami pochodzącymi ze zwrotów z instrumentów inżynierii finansowej w ramach WRPO 2007-2013 odbywać się będzie w ramach działalności Wielkopolskiego Funduszu Rozwoju, utworzonego w 2016 roku.

Prowadzono działania mające na celu uruchomienie środków zwrotnych w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020: podpisano porozumienie o współpracy z EBI oraz list intencyjny między Zarządem WW a BGK w przedmiotowej sprawie. W 2016 roku przyjęta została Strategia Inwestycyjna wdrażania instrumentów finansowych w ramach WRPO 2014+, wyznaczająca zasady dysponowania środkami WFR. Kontynuowano spotkania promujące nowoczesne instrumenty wsparcia - „Giełda Produktów Finansowych”, seminaria z cyklu „Dzień dobry biznes”, organizowanych wspólnie z BGK. Ponadto w analizowanym okresie zaoferowano wsparcie w postaci poręczeń i pożyczek dla MŚP, udzielanych przez spółki, w którym SWW posiada udziały/akcje, tj. Wielkopolską Agencję Rozwoju Regionalnego, Funduszu Rozwoju i Promocji Województwa Wielkopolskiego oraz Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.6.

Mając na uwadze wyzwania związane z przygotowaniem regionalnych systemów wdrażania instrumentów finansowych (IF), w 2016 roku SWW podjęło decyzję o podpisaniu **Deklaracji współpracy w obszarze wdrażania instrumentów finansowych w regionalnych programach operacyjnych na lata 2014-2020** pomiędzy województwem wielkopolskim oraz województwami: dolnośląskim, łódzkim i pomorskim. Celem Deklaracji jest określenie wspólnego modelu wdrażania instrumentów finansowych oraz wypracowanie i formalne potwierdzenie rozwiązań w zakresie powierzenia zidentyfikowanym instytucjom roli podmiotu wdrażającego IF, określenie ogólnych ram prawnych modelu, a następnie zaprezentowanie wspólnego stanowiska w zakresie kluczowych kwestii i warunków umów, które będą przedmiotem rozmów z potencjalnymi podmiotami wdrażającymi.

W celu zarządzania przez SWW środkami finansowymi, pochodzącymi w szczególności ze środków zwróconych instrumentów inżynierii finansowej WRPO 2007-2013, a w przyszłości także WRPO 2014+, w 2016 roku powołano instytucję o statusie spółki prawa handlowego – **Wielkopolski Fundusz Rozwoju** (WFR). Właścicielem spółki jest Województwo Wielkopolskie. Środki, jakimi dysponuje WFR przeznaczone są na wsparcie rozwoju MŚP oraz obszarów miejskich. Celem spółki jest podejmowanie działań w zakresie promocji Wielkopolski jako regionu atrakcyjnego dla inwestorów i sprzyjającego aktywności gospodarczej. W ramach WFR oferowane będą produkty finansowe o charakterze dłużnym (pożyczkowym i gwarancyjnym), kapitałowym na dwóch poziomach: regionalnym (ukierunkowanie na wsparcie projektów rozwojowych, MŚP i start-up, z uwzględnieniem preferencji dla inteligentnych specjalizacji) oraz lokalnym (produkty „szyte na miarę”, zapewniające zrównoważony rozwój regionu).

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.6.

6.7. Doskonalenie kadr gospodarki

Z uwagi na zmieniające się uwarunkowania makroekonomiczne i postępujące procesy restrukturyzacyjne oraz modernizacyjne w przedsiębiorstwach, w latach 2015-2016 prowadzono działania służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych pracowników i osób studiujących (cel OP 6.7.). Wsparcie udzielane było przez dotacje studiów podyplomowych, staży i praktyk, szkolenia dla osób pracujących i uczących się, m.in. w zakresie kompetencji cyfrowych. Dla efektywniejszego wsparcia realizowano – we własnym zakresie, głównie przez sieć WROT – badania trendów rozwojowych i prognoz zmian gospodarczych powiązanych z rynkiem pracy. Istotnym elementem pomocy było poradnictwo skierowane dla osób zwolnionych lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, udzielanie dodatku relokacyjnego lub motywacyjnego. W 2016 roku uruchomiono możliwość dofinansowania programów outplacementowych oraz przekwalifikowywania się osób zagrożonych zwolnieniem z pracy w ramach WRPO 2014+. Prowadzono działania z zakresu poprawy bezpieczeństwa i warunków pracy. Wynikały one m.in. z zadań określonych w ustawie o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, czy przyznawaniu i wypłacie świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.7.

W 2016 roku, w odpowiedzi na konkurs SWW w ramach WRPO 2014+, ok. 50 podmiotów otrzymało dofinansowanie na realizację **programów outplacementowych** w regionie. Stanowią one wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Programy te obejmują szkolenia i poradnictwo zawodowe, poradnictwo psychologiczne, pośrednictwo pracy, staże i praktyki zawodowe przygotowujące do podjęcia pracy w nowym zawodzie, subsydiowanie zatrudnienia u nowego pracodawcy, bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą, jednorazowy dodatek relokacyjny dla osoby, która uzyskała nowe zatrudnienie.

W latach 2015-2016 SWW podjęła działania windykacyjne w ramach inicjowanych wobec dłużników **Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych** odrębnych postępowań sądowych, egzekucyjnych i upadłościowych, które skutkowały odzyskaniem 20,9 mln zł (w 2015 roku – 15,7 mln zł, w 2016 roku – 5,2 mln zł). Odzyskane środki pozwoliły, poza składkami aktywnych przedsiębiorców, na uruchomienie wypłaty świadczeń w zastępstwie niewypłacalnych pracodawców oraz dopłat do wynagrodzeń osób zwolnionych z pracy z winy pracodawcy (w 2016 roku wypłacono łącznie 91 tys. zł na rzecz 105 pracowników).

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.7.

6.8. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych

W zakresie gospodarowania gruntem i poprawy dostępności do terenów inwestycyjnych (cel OP 6.8.) SWW wydawał opinie dotyczące włączania gruntów do Specjalnych Stref Ekonomicznych, przyczyniając się w ten sposób do powiększania zasobów terenów inwestycyjnych w regionie. Warto podkreślić, że SWW posiada udziały w Wałbrzyskiej SSE „Invest Park”. W obszarze promocji gospodarczej w latach 2015-2016 SWW współpracował ze Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Wielkopolski przy organizacji Wielkopolskiego Forum Atrakcyjności Inwestycyjnej. Swoją działalność w tym czasie kontynuowało także Wielkopolskie Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE), funkcjonujące w strukturach UMWW. Dokonano aktualizacji Elektronicznej Bazy Ofert Inwestycyjnych – zaktualizowana eBOI pozwala na wyszukiwanie ofert inwestycyjnych znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego, informacji prawnych, procedur przygotowawczych do podjęcia inwestycji (tzw. „10 kroków inwestora”) oraz informacji na temat Wielkopolski.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 6.8.**

Jak co roku, tak i w latach 2015-2016, we współpracy ze Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Wielkopolski, SWW zorganizował **Wielkopolskie Forum Atrakcyjności Inwestycyjnej**. Podczas VI i VII edycji, które miały miejsce w Prusimiu i w siedzibie UMWW w Poznaniu, dyskutowano nad potencjałami i wyzwaniem w zakresie promocji gospodarczej i inwestycyjnej. Tematy obejmowały kwestie zagospodarowania obiektów zabytkowych i poszukiwania dla nich inwestorów, dostępnej oferty finansowej w tym zakresie, budowania marki i efektywnej promocji inwestycyjnej z wykorzystaniem nowych mediów. Podczas VII Forum wręczone zostały wyróżnienia finalistom VII Konkursu "Grunt na Medal" 2016. Wśród nich znaleźli się: gmina Brudzew, Golina, miasto Gniezno, Leszno i powiat słupecki.

6.9. Tworzenie warunków dla ekspansji gospodarki województwa

Wsparcie ekspansji gospodarki województwa na rynki zewnętrzne realizowane było przez pobudzenie eksportu rodzimych produktów i usług oraz tworzenie innych korzystnych warunków w tym zakresie dla przedsiębiorców (cel OP 6.9.). W okresie 2015-2016 kontynuowano prace nad stworzeniem ram instytucjonalnych dla skutecznej realizacji polityki eksportowej województwa: przygotowano ekspertyzy dotyczące perspektywicznych rynków zagranicznych i analizę gospodarczą „Strategie wchodzenia na rynki zagraniczne”. Prowadzono działania mające na celu wsparcie rodzimych przedsiębiorców w targach, misjach i wystawach, oferowano doradztwo na temat wchodzenia na rynki zagraniczne (USA, Angola, Chiny, rynki europejskie) w ramach I i II Forum Gospodarczego. Prowadzone były także działania mające na celu wzmocnienie czynników przyciągających nowych inwestorów: przyjmowanie gospodarczych delegacji zagranicznych, udział w krajowych i zagranicznych wydarzeniach poświęconych gospodarce. W 2016 roku podpisano list intencyjny o współpracy gospodarczej ze Stanem Karnataka (Indie).

 **PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.9.**

W latach 2015-2016 SWW wspierał rodzimych przedsiębiorców przez organizację **misji gospodarczych**, m.in. we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Wielkopolscy przedsiębiorcy zaproszeni byli do udziału w misjach do Turcji, Iranu, Omanu, Chile i Wietnamu. SWW zorganizował wyjazdy przedsiębiorców na **targi, wystawy i wydarzenia** o charakterze gospodarczym dotyczące branż: lotniczej (ILA Berlin Air Show), logistycznej (Logistic China), przemysłu ciężkiego (Międzynarodowe Targi „Innowacje Technologie Maszyny” ITM 2015 w Poznaniu) oraz spożywczej (HKTDC FOOD EXPO w Hong Kongu, SIAL PARIS we Francji, SIAL MIDDLE EAST w ZEA). Ponadto zorganizował wyjazd samorządów lokalnych, stowarzyszeń i spółek samorządowych na Targi EXPO REAL, które odbywają się corocznie w Monachium – uczestnicy zostali zaproszeni do wspólnego promowania się na stoisku wynajętym przez Wielkopolskę.

W 2016 roku SWW rozpoczął realizację projektu **COMPETE IN „Konkurencyjne obszary przez internacjonalizację: konkurencyjność MŚP w zglobalizowanych regionach”**, współfinansowanego ze środków INTERREG EUROPE. Celem projektu jest wymiana doświadczeń między partnerami w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw, przez podnoszenie ich innowacyjności oraz internacjonalizację. W efekcie, przez zaangażowanie władz lokalnych, IOB, uczelni, ośrodków badawczych wypracowane zostaną mechanizmy wspierające lokalne inicjatywy i ich umiędzynarodowienie. Projekt realizowany jest we współpracy z partnerami z Włoch, Hiszpanii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Polski. W 2016 roku partnerzy projektu spotkali się dwukrotnie: w Regionie Emilia we Włoszech i Wakefield w Anglii; zorganizowano także I spotkanie Lokalnej Grupy Interesariuszy w Poznaniu.

 **PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.9.**

6.10. Wsparcie rolnictwa i przetwórstwa rolnego

W zakresie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego (cel OP 6.10.) SWW wspierał inwestycje w gospodarstwach rolnych, m.in. przez konkursy ofert na realizację zadań publicznych WW z zakresu działalności wspomagającej rozwój obszarów wiejskich. W celu rozwoju rolnictwa ekologicznego kontynuowano konkurs „Działania proekologiczne i prokulturowe w ramach strategii rozwoju obszarów wiejskich”. SWW organizował konkursy wyróżniające przedsiębiorczych rolników wielkopolskich, którzy dostosowali swój warsztat pracy do współczesnych realiów gospodarowania, w postaci dorocznego przyznawanego tytułu „Wielkopolskiego Rolnika Roku”. Prowadzono w dalszym ciągu prace w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (więcej w opisie celu OP 5.2.). Swoją działalność kontynuował Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, który w latach 2015-2016 podjął współpracę z naukowcami z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. WODR prowadził demonstracyjne gospodarstwa rolne oraz brał udział w branżowych wystawach, targach i przedsięwzięciach edukacyjnych. Uruchomione zostały również środki PROW 2014-2020, głównie na inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

W 2016 roku, ze względu na pogarszającą się sytuację na rynkach rolnych oraz rozprzestrzeniający się wirus Afrykańskiego Pomoru Świń zagrażający sektorowi rolnemu w Wielkopolsce, SWW przyjął stanowisko w sprawie trudnej sytuacji w rolnictwie, które skierował do Rządu RP i Parlamentu.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 6.10.**

Od 2002 roku SWW prowadzi **współpracę z regionem Chungcheongnam-do w Korei Południowej** w obszarze gospodarki na obszarach wiejskich. W 2015 roku doszło do spotkania z przedstawicielami regionu partnerskiego, w którym promowano wielkopolskie rolnictwo, w tym na targach Smaki Regionów. Z kolei na ww. Targach przedstawiciele Republiki Korei prezentowali swoje produkty na stoisku Wielkopolski. Przedstawiciele Chungcheongnam-do wzięli również udział w stażu w ramach „Wielkopolskiej Akademii Samorządności”.

6.11. Rozwój gospodarki społecznej

W ramach wsparcia rozwoju gospodarki społecznej (cel OP 6.11.) uchwalony został „Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2022 roku”. SWW promował wykorzystanie narzędzi odpowiedzialnych zamówień publicznych tj. klauzule społeczne, w postaci przyznawania znaku „zakup prospołeczny” oraz certyfikacji jednostek ES. Wspierano rozwój i wyposażenie Centrów Integracji Społecznej (CIS), spółdzielni socjalnych oraz Zakładów Aktywności Zawodowej. Dzięki środkom PFRON będących w dyspozycji SRWW dofinansowano remonty i modernizacje obiektów budowlanych służących rehabilitacji, a także wsparto zadania realizowane przez fundacje i organizacje pozarządowe w dziedzinie rehabilitacji zawodowej i społecznej. Prowadzono działania edukacyjne i promocyjne w zakresie gospodarki społecznej, organizowano konferencje, seminaria, warsztaty i targi promujące gospodarkę społeczną.

 **PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 6.11.**

Od 2015 roku SWW realizuje projekt **„Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim”**, współfinansowany ze środków EFS w ramach WRPO 2014+. Celem projektu jest poprawa koordynacji sektora ekonomii społecznej w Wielkopolsce. Projekt zakłada zwiększanie widoczności ES, podniesienie jakości usług PES, reintegracyjnych, sieciowania w kontekście włączenia PES w gospodarkę rynkową oraz budowania odpowiedzialnych wspólnot lokalnych. W ramach projektu powołano Komitet ds. ES, przy którym funkcjonują grupy robocze, zajmujące się rozwiązaniem konkretnych wyzwań. Uczestnikami grup są przedstawiciele OWES, JST, NGO oraz inni partnerzy społeczni: PES reintegracyjne, uczelnie wyższe, biznes.

W 2016 roku, w ramach VI edukacji konkursu **„Wielkopolska Otwarta dla Niepełnosprawnych”**, współfinansowanego ze środków EFS w ramach PO KL, SWW przyznał nagrodę samorządom za promowanie i upowszechnianie innowacyjnych przedsięwzięć, w tym narzędzi ekonomii społecznej w obszarze włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami oraz inspirowanie innych samorządów do wdrażania działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w kontekście ich włączenia społecznego we wszystkie nury aktywności życia społecznego w partnerstwie społecznym. W 2016 roku konkurs został przeprowadzony w formie plebiscytu internetowego. Przyznano nagrody 3 samorządom, na łączną kwotę 60 tys. zł.

 **PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 6.11.**

6.12. Rozwój „srebrnego sektora” gospodarki

Jednym z istotnych wyzwań stojących przed regionem, wpływających na sytuację gospodarczą i regionalny rynek pracy, jest proces starzenia się społeczeństwa. W zakresie działań inwestycyjnych w obszarze usług dla osób starszych (cel OP 6.12.), SWW dotował organizacje pozarządowe realizujące projekty w obszarach takich jak: upowszechnianie idei wolontariatu osób starszych, promocji pozytywnego wizerunku seniora, promocji twórczości artystycznej osób starszych, tworzenia i administrowania portalem wymiany informacji dotyczących osób starszych. Dofinansowywano szkolenia i kursy dla osób starszych, tym w zakresie TIK. W 2015 roku zakończono przygotowywanie dokumentacji technicznej dla projektu „Regionalne Centrum Seniora w Pleszewie”, dofinansowanej w ramach WRPO 2007-2013. Ponadto podjęto działania w celu utworzenia Polsko-Niemieckiego Centrum Kompetencyjnego Opieki nad Osobami Starszymi. SWW współorganizował wydarzenie Targi Viva Seniorzy! (wcześniej Targi „Aktywni 50+), na których prezentowano ofertę działań proseniorskich oraz produktów i usług age-friendly, zorganizowano prelekcje i inne warsztaty w zakresie promocji zdrowego stylu życia.

**PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 6.12.**

W 2016 roku podpisano list intencyjny dotyczący utworzenia i prowadzenia **Polsko-Niemieckiego Centrum Kompetencyjnego Opieki nad Osobami Starszymi**, zawarty między ROPS w Poznaniu a Parytetowym Związkiem Socjalnym Dolnej Saksonii oraz Stowarzyszeniem Eilenriedestift. Był to efekt współpracy nawiązanej w listopadzie 2015 roku w Dolnej Saksonii przez ROPS w Poznaniu oraz Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 w Poznaniu. Celem działalności Centrum będzie poprawa jakości i ilościowy rozwój pielęgnacji i opieki nad osobami starszymi w obu regionach, poprawa szans opiekunów na rynku pracy przez kształcenie, wymianę doświadczeń pomiędzy instytucjami oświatowymi i podmiotami świadczącymi usługi społeczne oraz wniesienie wkładu do porównywalności i wzajemnego uznawania odpowiednich świadectw pomiędzy Polską a Niemcami. Wypracowany zostanie wspólny program edukacyjny, traktujący dwa programy nauczania jako komplementarne i nadający uprawnienia zawodowe dla opiekunów osób starszych w Wielkopolsce i Dolnej Saksonii. Z założenia program pilotażowy dla Wielkopolski i Dolnej Saksonii ma funkcjonować także w innych częściach Polski i Niemiec.

6.13. Rozwój biznesu i usług zdrowotnych

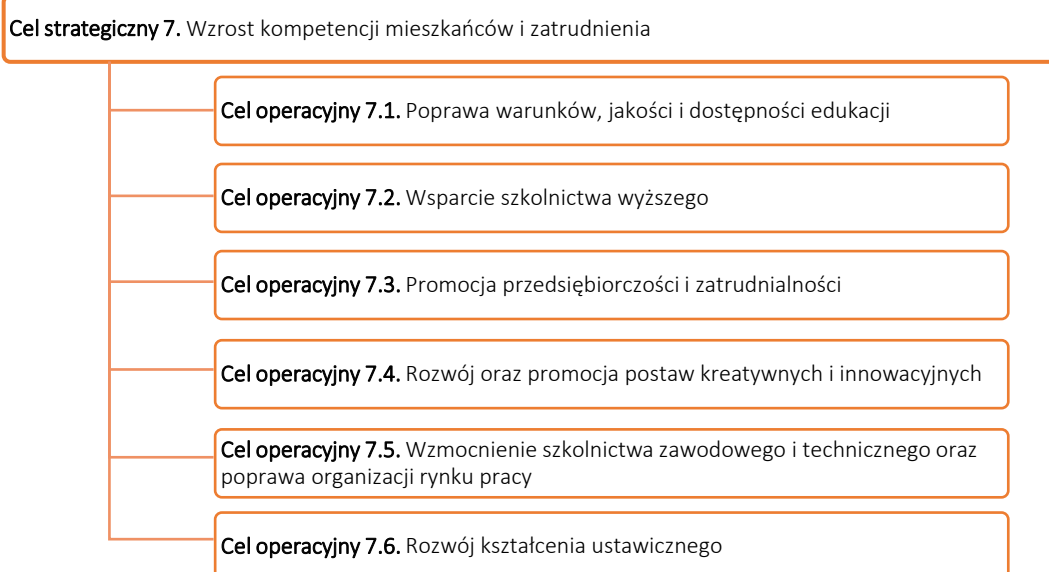
W zakresie rozwoju biznesu i usług w dziedzinie zdrowia (cel OP 6.13.) podjęto inwestycje w poprawę stanu infrastruktury sportu, rekreacji i rehabilitacji, służące odnowie biologicznej, medycynie estetycznej, czy wspierające rozwój turystyki medycznej. SWW za pośrednictwem „Programu rozwoju bazy obiektów sportowych”, stanowiącego zapis strategicznych inwestycji w obszarze sportu i rekreacji w województwie głównie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, wspierał inwestycje w zakresie promocji zdrowego stylu życia i aktywnego wypoczynku. Działania te polegały na dofinansowywaniu budowy i modernizacji obiektów sportowych, takich jak kryte pływalnie, hale widowiskowo-sportowe, sale gimnastyczne, stadiony lekkoatletyczne, boiska sportowe i wielofunkcyjne, tory kolarskie, hala judo, kręgielnia dla niepełnosprawnych, boisko do hokeja na trawie, sztuczne lodowisko. Corocznie przekazywano środki na tworzenie odpowiednich warunków dla uprawiania turystyki i sportu oraz aktywnego wypoczynku.

**PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 6.13.**

W latach 2015-2016, SWW w ramach wspierania przedsiębiorczości w regionie (ze środków WPRO 2007-2013) współfinansował projekty dotyczące **doposażenia firm w sprzęt sportowy, innowacyjne technologie medyczno-kosmetyczne, do treningu EMS** z oprogramowaniem (Electrical Muscle Stimulation, tj. z użyciem elektrostymulacji mięśniowej), budowy boisk do piłki nożnej i siatkowej, czy stworzenia centrum diagnostyki walki z otyłością.

Cel 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia

W Strategii podkreśla się, że wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia można osiągnąć przez cele operacyjne wskazane na rycinie poniżej.

Działania realizowane w okresie 2015-2016 obejmowały szeroki katalog działań: od wsparcia edukacji przedszkolnej, po szkolnictwo podstawowe, ponadpodstawowe, kształcenie ustawiczne, a także wsparcie szkolnictwo wyższego. Kluczowe było przy tym kształtowanie postaw, takich jak kreatywność,

innowacyjność, przedsiębiorczość, ułatwiające „poruszanie” się po rynku pracy. W ramach celu ST 7 Samorząd Województwa prowadził działania w zakresie wszystkich wskazanych na rycinie powyżej celów operacyjnych.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	%	GUS	3,6	2,4	2,4	↓
Odsetek studentów na kierunkach ścisłych w ogólnej liczbie studentów	%	GUS	21,5	26,0	26,4	↑
Dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na wsi	%	GUS	53,7	66,9	65,1	↑
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym na 1 miejsce w przedszkolu	liczba	GUS	1,20	1,05	0,94	↓
Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	GUS	9,8	6,1	4,9	↓
Bezrobotni absolwenci	liczba	GUS	10 899	5 027	3 502	↓
Bezrobotni w wieku 50 i więcej	liczba	WUP	30 195	24 537	20 994	↓
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata	%	GUS	37,8	45,2	48,1	↑
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata	%	GUS	65,9	69,7	71,5	↑
Osoby w wieku 18-59 lat mieszkające w gospodarstwach domowych bez osób pracujących	%	GUS	8,0	6,3	6,5	↓
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym	%	GUS	13,3	13,8	13,9	↑
Wydatki na oświatę i wychowanie z budżetów JST	tys. zł	GUS	5 044 000,3	5 505 687,7	5 707 894,1	↑
Uczeniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów			2012/2013	2014/2015	2015/2016	
○ ogółem			9,54	9,01	b.d.	↓
○ szkoły podstawowe	liczba	GUS	10,12	9,66	b.d.	↓
○ gimnazja			9,90	9,00	b.d.	↓
○ zasadnicze szkoły zawodowe			11,51	10,81	b.d.	↓
○ licea ogólnokształcące			23,41	22,12	b.d.	↓
○ licea profilowane			7,74	4,08	b.d.	↓
○ technika			6,24	5,98	b.d.	↓

Wskaźnik uzupełniający	Miara	Źródło	2012/2013	2014/2015	2015/2016	Zmiana (2012/2013 vs. 2014/2015)
Uczeniowie przypadający na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów						
○ ogółem			14,31	13,43	b.d.	↓
○ szkoły podstawowe			18,12	16,87	b.d.	↓
○ gimnazja			15,49	14,01	b.d.	↓
○ zasadnicze szkoły zawodowe	liczba	GUS	15,10	14,58	b.d.	↓
○ licea ogólnokształcące			13,01	13,01	b.d.	—
○ licea profilowane			9,57	5,85	b.d.	↓
○ technika			7,12	6,72	b.d.	↓

7.1. Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji

W latach 2015-2016 szczególną uwagę poświęcono kwestiom poprawy warunków, jakości i dostępności edukacji (cel OP 7.1.). Podjęto wiele działań mających na celu doskonalenie kompetencji nauczycieli oraz służących podniesieniu atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego, doskonaleniu

oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb rynku pracy i aspiracji uczniów (podnoszące kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne). Nie bez znaczenia w tym aspekcie było śledzenie kierunków rozwoju gospodarki pod kątem trafności uruchamianych kierunków, monitoring potrzeb związanych z utrzymaniem właściwego stanu technicznego obiektów oraz funkcjonowaniem szkół i placówek oświatowych podległych SWW. Poprawie dostępności do edukacji służyły przede wszystkim programy stypendialne dla uczniów szczególnie uzdolnionych, a także realizacja zadań publicznych w edukacji przez organizacje pozarządowe (wybierane w konkursach), takich jak rozwój kompetencji obywatelskich, przedsiębiorczości. Wsparto rozwój przedszkoli (miejsc i oferty edukacyjnej). Poprawie warunków edukacji służyła cyfryzacja szkół, tworzenie laboratoriów zawodowych i centrów multimedialnych.

SWW współorganizował coroczne Targi Edukacyjne, stanowiące platformę wymiany doświadczeń edukacyjnych, która wspiera uczniów i rodziców w trafnym wyborze dalszej drogi edukacyjnej i zawodowej, pomaga w promocji szkół, uczelni wyższych i placówek edukacyjnych.

Podejmowano także działania infrastrukturalne „większego kalibru”, jak np. termomodernizacja budynków, realizacja niezbędnych inwestycji i remontów jednostek oświatowych prowadzonych przez jst, doposażenie placówek (np. podręczniki, materiały edukacyjne i ćwiczeniowe). Należy nadmienić, że wiele działań na rzecz edukacji SWW realizował przez nadzorowane jednostki: Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli (w Lesznie, Kaliszu, Koninie, Pile, Poznaniu), Publiczne Biblioteki Pedagogiczne (w Lesznie, Kaliszu, Koninie, Pile, Poznaniu), Wielkopolskie Samorządowe Centra Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (w Gnieźnie, Koninie, Ostrowie Wlkp., Poznaniu, Rawiczu, Wrześni, Złotowie), Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Cerekwicy, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Starej Łubiance. W 2016 roku zlikwidowano ostatnie Kolegium Języków Obcych we Wrześni, a jego mienie zostało przekazane Wielkopolskiemu Samorządowemu Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego we Wrześni.

PRZYKŁAD 1. REALIZACJI CELU OP 7.1.

W 2016 SWW zrealizował projekt „Łączy nas Polska”, którego głównym celem było zaprezentowanie uczniom i nauczycielom polskim z Białorusi (100-os. grupa) historii, tradycji i kultury Rzeczypospolitej jako kraju wielu narodów. Program pobytu obejmował spotkania oraz warsztaty, zajęcia sportowe i terenowe oraz zwiedzanie Poznania i Gniezna. Pobyt nauczycieli z Białorusi w ramach programu edukacyjnego zorganizowano na terenie WSKZiU w Gnieźnie, a pobyt młodzieży we współpracy z ZHP Komendą Chorągwi Wielkopolskiej.

W latach 2015-2016 SWW przekazał **jednorazowe stypendia naukowe Marszałka Województwa Wielkopolskiego dla uczniów szczególnie uzdolnionych** laureatów krajowych i międzynarodowych olimpiad lub prestiżowych nagród, którzy pomimo młodego wieku prowadzą np. badania naukowe, są współautorami publikacji naukowych notowanych na Liście Filadelfijskiej, prowadzą koła naukowe. Stypendia Marszałka Województwa Wielkopolskiego nie ograniczały zakresu nauk – w latach 2015-2016 udzielono stypendiów 29 uczniom, będących w trudnej sytuacji materialnej, łącznie na kwotę 51 tys. zł oraz stypendiów 38 studentom, łącznie na kwotę 106 tys. zł. Ponadto realizowane były **programy stypendialne dla szczególnie uzdolnionych uczniów** szkół ponadgimnazjalnych i studentów uczelni publicznych oraz słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli i kolegów pracowników służb społecznych, których niekorzystna sytuacja materialna stanowiła barierę rozwoju edukacyjnego. Osobom z wysoką średnią edukacyjną, w latach 2015-2016, udzielono stypendiów 390 uczniom, łącznie na kwotę 975 tys. zł oraz 380 studentom i słuchaczom, łącznie na kwotę 1 mln zł.

PRZYKŁAD 2. REALIZACJI CELU OP 7.1.

7.2. Wsparcie szkolnictwa wyższego

Wsparcie szkolnictwa wyższego w latach 2015-2016 (cel OP 7.2.) polegało na rozwijaniu regionalnego systemu stypendialnego dla studentów (I-III stopnia), słuchaczy kolegów pracowników służb społecznych, a także inwestycjach w nowoczesne technologie informacyjne i komunikacyjne oraz promocji kierunków studiów dostosowanych do potrzeb rynku pracy. Ponadto realizowano „twarde” inwestycje ze środków WRPO 2007-2013, m.in. w analizowanym okresie zakończono projekty: „Rozbudowa i wyposażenie pomieszczeń dydaktycznych Katedry Biofizyki Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu dla potrzeb nowego kierunku studiów 2 stopnia „Protetyka Słuchu”, „Wyposażenie pomieszczeń dydaktycznych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu dla potrzeb Centrum Symulacji Stomatologicznej”.

PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 7.2.

W 2016 roku, w odpowiedzi na konkurs SWW w ramach WRPO 2014+, Uniwersyteckie Centrum Stomatologii i Medycyny Specjalistycznej Sp. Z o.o. w Poznaniu, otrzymało dofinansowanie na realizację projektu „**Wielkopolski program kompleksowej terapii osób z wrodzonymi wadami twarzy**”. Celem Programu jest stworzenie kompleksowego systemu wsparcia – dzieciom umożliwi się korzystanie z wielospecjalistycznej diagnostyki i terapii: ortodoncja, chirurgia szczękowa, chirurgia plastyczna, genetyka, logopedia, rehabilitacja, psychologia i psychiatria. Istotnym elementem Programu jest możliwość doposażenia Centrum w nowoczesny sprzęt oraz wypracowanie modelu opieki nad chorym z wadami rozwojowymi twarzy oraz upowszechnianie wiedzy w tym zakresie.

W 2015 roku SWW ze środków budżetu województwa dofinansował **zakup specjalistycznej karetki pogotowia dla Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Pile**. Karetka jest symulatorem, w którym studenci ćwiczą akcje ratunkowe w rzeczywistych warunkach i doksztalcają się praktycznie podczas interwencji. Karetka służy do zabezpieczenia medycznego przedsięwzięć w mieście i regionie.

PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 7.2.

7.3. Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności

W promocji przedsiębiorczości i zatrudnialności (cel OP 7.3.) korzystano z różnych narzędzi: rozwijano system doradztwa zawodowego skierowany do szerokiego grona odbiorców (uczniowie, nauczyciele, pracodawcy, instytucje szkoleniowe, doradcy zawodowi, itd.), system poradnictwa i dotacji dla własnej działalności gospodarczej oraz system szkoleń rozwijających pozazawodowe umiejętności na rynku pracy i w biznesie oraz łączących umiejętności twarde z miękkimi. Udzielono wsparcia przez instrumenty finansowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Prowadzono promocję przedsiębiorczości społecznej (m.in. przez wspieranie zakładania i prowadzenia spółdzielni socjalnych). W ramach wzrostu szans na zatrudnienie promowano przede wszystkim system stypendiów i staży.

PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 7.3.

W 2015 roku, w odpowiedzi na konkurs **Samozatrudnienie i przedsiębiorczość**, SWW ze środków WRPO 2014+ udzielił wsparcia 33 podmiotom na realizację takich działań jak diagnoza kompetencji zawodowych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, szkolenia i/lub doradztwo przygotowujące do rozpoczęcia działalności gospodarczej, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej, wsparcie pomostowe w postaci usług doradczo-szkoleniowych o charakterze specjalistycznym (indywidualnych i grupowych) lub pomostowe wsparcie finansowe.

7.4. Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych

Do rozwoju i promocji postaw kreatywnych i innowacyjnych (cel OP 7.4.) przyczyniły się wspierane w latach 2015-2016 liczne zajęcia dla dzieci i młodzieży stymulujące ich kreatywność i przedsiębiorczość, umiejętność pracy w grupie, otwartość i tolerancję, zainteresowania naukowe, znajomość języków, działania w środowiskach wirtualnych, umiejętność oceny i podejmowania ryzyka. Były one ukierunkowane na rozwój kluczowych kompetencji oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia (np. umożliwienie uczniom zdobywania certyfikatów potwierdzających nabyte umiejętności, takich jak FCE potwierdzającego znajomość języka angielskiego lub ECDL – Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych, przystąpienie SWW do programu Wielkopolskie Centrum Mediacji Szkolnej, Rówieśniczej i Oświatowej). Z kolei dyrektorzy szkół podnosili umiejętności nowoczesnego zarządzania placówkami. Istotne było przy tym wyposażenie szkół i przedszkoli w niezbędny sprzęt umożliwiający realizację nowoczesnych treści nauczania (np. aparaty i kamery cyfrowe, komputery i tablice interaktywne, profesjonalne nagłośnienie i oświetlenie, mikroskopy, w tym z możliwością podłączenia kamer i prezentowania na rzutniku).

PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 7.4.

W 2016 roku Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, rozpoczął realizację (w ramach WRPO 2014+) projektu **Cyfrowa Szkoła. Wielkopolsk@ 2020**. W jego ramach przewidziano prowadzenie i upowszechnianie metod nauczania w oparciu o strategię kształcenia wyprzedzającego wraz z metodą projektów uczniowskich z zastosowaniem narzędzi TIK, wzmocnienie kompetencji cyfrowych uczniów przez wykorzystanie aplikacji/programów wraz z dokumentacją i programem szkoleń (np. Cyfrowa Mapa Dorzecza Warty) oraz innych narzędzi wirtualnych (np. ligi przedmiotowe, wykłady akademickie, nauka programowania), kształcenie nauczycieli w zakresie stosowania narzędzi TIK w nauczaniu i organizacji pracy z uczniami, a także rozwój sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli; przygotowanie w szkołach infrastruktury szerokopasmowego dostępu do Internetu, a także wyposażenie pracowni i laboratoriów w TIK.

W 2016 roku SWW przyznało nagrody w ramach konkursów **Wielkopolska Szkoła Roku** oraz **Wielkopolski Nauczyciel Roku**. Wyróżniono wielkopolskie przedszkola oraz szkoły kształtujące wśród uczniów postawy patriotyczne z jednoczesnym modelowaniem wzorca nowoczesnego Wielkopolanina. Celem konkursu Wielkopolski Nauczyciel Roku było uhonorowanie nauczycieli wykazujących się entuzjazmem i pasją w pracy, kształtujących i wychowujących dzieci i młodzież przez rozwijanie u nich poczucia odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, pielęgnujących patriotyzm regionalny, dających wsparcie dla rozwoju talentów i zainteresowań. SWW nagrodziło 21 nauczycieli, łącznie w kwocie 66 tys. zł oraz 24 szkół, łącznie w kwocie 127 tys. zł.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 7.4.

7.5. Wzmocnienie szkolnictwa zawodowego i technicznego oraz poprawa organizacji rynku pracy

Z rozwojem szkolnictwa zawodowego i technicznego (cel OP 7.5.) wiązała się współpraca przedsiębiorstw ze szkołami, dotycząca wypracowania i wdrożenia bardziej efektywnych narzędzi współpracy (np. za pomocą praktyk i staży poprzedzonych praktyką w laboratorium szkolnym zbliżonym swoim wyposażeniem do rzeczywistych warunków pracy), promocja nauki na kierunkach zawodowych i technicznych umożliwiającą doposażenie tych placówek w nowoczesny sprzęt dydaktyczny i ICT, modernizacja oferty kształcenia, doskonalenie kompetencji nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu, a także rozwój systemu doradztwa zawodowego. Szczególny nacisk położony został na staże zawodowe organizowane u pracodawców lub przedsiębiorców. Niezwykle istotne było przy tym monitorowanie potrzeb szkół i lokalnego rynku pracy. Efekty takiego monitoringu były przedstawiane odpowiednim organom władzy i ciałom doradczym, np. Wojewódzkiej Radzie Zatrudnienia, pełniącej funkcję opiniodawczo-doradczą Marszałka. Lepszej organizacji rynku pracy sprzyjały projekty związane z podnoszeniem kompetencji pracowników, promocją elastycznych form zatrudnienia.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 7.5.

W 2016 roku SWW, w partnerstwie z Politechniką Poznańską, rozpoczął realizację (ze środków WRPO 2014+) projekt „**Czas zawodowców BIS - zawodowa Wielkopolska**”. Celem projektu jest zwiększenie dostępu do staży/praktyk u pracodawców dla 8 tys. uczniów, do zajęć specjalistycznych w laboratoriach dla 10 tys. uczniów oraz poprawa przygotowania szkół do kształcenia zgodnego z potrzebami rynku pracy. Zaplanowano doposażenie 50 szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz podniesienie kwalifikacji wśród co najmniej 361 nauczycieli i kompetencji wśród co najmniej 6 tys. uczniów do końca 2022 roku. Projekt jest kontynuacją projektu „Czas zawodowców - Wielkopolskie kształcenie zawodowe”, realizowanego już we współpracy SWW i Politechniki Poznańskiej.

W latach 2015-2016 WUP organizował **konferencje poświęcone zagadnieniom wielkopolskiego rynku pracy**, takie jak „Logistyka, spedycja i gospodarka magazynowa – stan i struktura branży w Wielkopolsce”, podejmował działania w ramach Partnerstwa na Rzecz Rozwoju Wielkopolskiego Rynku Pracy (tj. konferencje „Krajowy Fundusz Szkoleniowy i zapotrzebowanie na kwalifikacje zawodowe”, „Profilowanie usług dla osób bezrobotnych. Możliwości i ograniczenia wybranych grup bezrobotnych na wielkopolskim rynku pracy”, „Uwarunkowania sytuacji młodzieży ponadgimnazjalnej na wielkopolskim rynku pracy”, „Rola prywatnych agencji zatrudnienia w kształtowaniu rynku pracy w Wielkopolsce”). Ponadto, w 2016 roku odbyły się dwa spotkania informacyjne z niemieckim doradcą EURES.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 7.5.

7.6. Rozwój kształcenia ustawicznego

Rozwój kształcenia ustawicznego (cel OP 7.6.) związany był przede wszystkim z upowszechnianiem i wdrażaniem idei uczenia się przez całe życie, promowaniem dostępności do kształcenia ustawicznego dla wszystkich grup wiekowych, a także poprawą jakości kształcenia i szkolenia (m.in. przez doposażenie placówek kształcenia ustawicznego). Istotny element tego kompleksu działań stanowił wdrażany w tym czasie Wielkopolski System Monitorowania i Prognozowania. Część działań realizowanych w tym obszarze współfinansowano z funduszy europejskich, w ramach programu WRPO 2014+.

Z rozwojem „srebrnej edukacji” wiązało się z kolei wspieranie funkcjonowania uniwersytetów trzeciego wieku, np. przez dofinansowanie prowadzonych w nich kursów komputerowych. Uniwersytety Trzeciego Wieku pełnią funkcję ważnych centrów edukacyjno-kulturalnych dla seniorów. Za ich pośrednictwem osoby starsze mogą nie tylko nabyć nowe umiejętności, kompetencje, ale także aktywnie uczestniczyć w życiu społeczności lokalnych.

PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 7.6.

W 2015 roku w ramach otwartego konkursu ofert z dziedziny pomocy społecznej, SWW dofinansował **Uniwersytety Trzeciego Wieku z Wielkopolski** (z Krotoszyna, Konina, Międzychodu, Czarnkowa, Chodzieży, Obornik, Margonina), które otrzymały wsparcie na realizację działań statutowych i imprez okolicznościowych, takich jak V Forum Wielkopolskich Uniwersytetów Trzeciego Wieku „Mądrość, doświadczenie, aktywność domeną współczesnego seniora”, VIII Wielkopolskie spotkanie artystyczne UTW Międzychód 2015. Do zadań statutowych UTW należy prowadzenie zajęć np. gimnastycznych, z zakresu ogrodnictwa, turystyki, warsztatów fotograficznych, teatralnych, taneczno-ruchowych, kursów komputerowych.

W 2015 roku SWW rozstrzygnął konkurs w ramach WRPO 20-14+ dot. organizacji i przeprowadzenia **szkoleń podnoszących kompetencje językowe i/lub TIK osób dorosłych** w wieku aktywności zawodowej, w szczególności o niskich kwalifikacjach i starszych **powyżej 50 roku życia**. Dofinansowano 84 podmioty. Dominowały projekty podnoszące kompetencje cyfrowe.

PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 7.6.

Cel 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych woj.

W Strategii wskazano, że zwiększenie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa można osiągnąć przez następujące cele operacyjne:

Działania realizowane w okresie 2015-2016 oscylowały wokół rynku pracy, społeczności lokalnej, kultury, sportu, zdrowia, jakości życia rodzin. Wiązały się ze zwiększeniem szans na zatrudnienie różnych grup wiekowych, tworzenia ułatwień wejścia na rynek pracy, co m.in. oznaczało rozwój usług dla osób opiekujących się dziećmi, osobami starszymi zależnymi. Wiele uwagi poświęcono poprawie stanu zdrowia mieszkańców i samego systemu ochrony zdrowia. Uwagę SWW zajmowały także przedsięwzięcia dotyczące dziedzictwa kulturowego, promowania Wielkopolski przez kulturę i sport, tworzenia warunków do uprawiania sportu i osiągania sukcesów w tej dziedzinie. W ramach tego celu strategicznego wiele działań skoncentrowanych było na rodzinie i osobach zagrożonych wykluczeniem społecznym, do których

kierowano wsparcie instytucjonalne i środowiskowe. Ogólnie rzecz ujmując, w ramach celu ST 8 Samorząd Województwa prowadził działania odnoszące się do wszystkich wskazanych na rycinie powyżej celów operacyjnych.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Współczynnik dzietności - liczba urodzonych dzieci przypadających na 1 kobietę w wieku rozrodczym (15-49 lat)	liczba	GUS	1,376	1,384	1,466	↑
Zgony niemowląt na 10 tys. ludności	liczba	GUS	0,49	0,47	0,45	↓
Dzieci przebywające w żłobkach na 10 tys. ludności	liczba	GUS	10,4	19,2	23,9	↑
Przeciętne dalsze trwanie życia według płci						
○ mężczyźni	lata	GUS	73,2	73,7	74,2	↑
○ kobiety	lata	GUS	80,8	81,2	81,5	↑
Saldo migracji zagranicznych	liczba	GUS	-727	b.d.	76	↑
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata	%	GUS	19,7	20,7	22,5	↑
Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwach domowych	zł	GUS	1 121,44	1 259,24	1 369,93	↑
Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców	liczba	GUS	443,2	405,1	364,1	↓
Korzystający z obiektów turystyki – ogółem	liczba	GUS	1 616 540	1 882 655	1 999 961	↑
Widzowie na przedstawieniach / koncertach wg miejsca prezentacji	liczba	GUS	657 354	639 621	740 496	↑
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	liczba	GUS	42,82	46,25	47,19	↑
Łóżka na 10 tys. mieszkańców na oddziałach specjalistycznych szpitali						
○ ogółem			5,00	5,11	4,79	↓
○ na oddziałach kardiologicznych			1,75	1,79	2,19	↑
○ na oddziałach kardiochirurgicznych	liczba	GUS	0,23	0,40	0,23	—
○ na oddziałach onkologicznych			1,68	1,89	1,46	↓
○ na oddziałach psychiatrycznych			0,90	0,89	0,80	↓
○ medycyny paliatywnej			0,44	0,14	0,11	↓

Wskaźnik uzupełniający	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Zgony niemowląt na 10 tys. ludności						
○ Zgony niemowląt na 1 000 urodzeń żywych	liczba	GUS	4,5	4,5	4,1	↓
Dzieci przebywające w żłobkach na 10 tys. ludności						
○ Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3	liczba	GUS	30,9	61,2	74,7	↑

8.1. Wzmacnianie aktywności zawodowej

W latach 2015-2016 podjęto liczne działania wzmacniające aktywność zawodową (cel OP 8.1.), przede wszystkim przez działalność Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu. WUP pełnił w tym czasie funkcję Instytucji Zarządzającej dla WRPO 2014-2020, a funkcję Instytucji Pośredniczącej dla dwóch poddziałań Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (dot. wsparcia młodych pozostających bez pracy). Wśród działań wyróżnić należy wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy (przez podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych, wsparcie w zdobywaniu doświadczenia zawodowego, dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, wyposażenie lub dostosowanie stanowisk pracy, zatrudnienie subsydiowane, prace interwencyjne,

itd.), udział w sieci Europejskich Służb Zatrudnienia – EURES (WUP posiadał w tym okresie 1945 ofert pracy za granicą oraz 650 CV). Należy podkreślić, że w orbicie działań znaleźli się nie tylko bezrobotni, ale i osoby chcące zwiększyć swoje szanse zatrudnieniowe, np. osoby niepełnosprawne. Istotnym elementem działań w ramach tego celu było wyrównywanie szans różnych grup społeczno-demograficznych na rynku pracy. Prowadzono działania z zakresu poprawy bezpieczeństwa i warunków pracy (wynikały one z zadań określonych w ustawie o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy), przyznania i wypłaty świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy. W okresie tym podjęto działania windykacyjne w ramach inicjowanych wobec dłużników Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych odrębnych postępowań sądowych, egzekucyjnych i upadłościowych, które skutkowały odzyskaniem 20,9 mln zł. Środki te pozwoliły na uruchomienie wypłat świadczeń w zastępstwie niewypłacalnych pracodawców oraz dopłaty do wynagrodzeń osób zwolnionych z pracy z winy pracodawcy.

Osobnej uwagi wymaga wspierana w tym okresie gospodarka społeczna, rozwijana przede wszystkim przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poznaniu. Środki unijne, środki PFRON będące w dyspozycji SWW czy środki własne SWW zostały przekazane na dofinansowanie powstania, doposażenia spółdzielni socjalnych i działalności zakładów aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych, zaliczanych do znacznego stopnia niepełnosprawności oraz umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, wsparcie gmin w wykorzystaniu gospodarki społecznej jako narzędzia aktywizacji zawodowej. Ponadto prowadzona była rehabilitacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych, w tym specjalistyczne poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 8.1.**

W latach 2015-2016 doradcy zawodowi z WUP w Poznaniu, w ramach pięciu Centrów Informacji i Planowania Kariery Zawodowej – w Poznaniu, Kaliszu, Koninie, Lesznie oraz Pile, objęli **usługami poradnictwa zawodowego** łącznie ponad 26 tys. osób mających trudności na rynku pracy. Doradcy zawodowi przeprowadzili łącznie 507 warsztatów rozwijających umiejętności poszukiwania i utrzymania zatrudnienia oraz radzenia sobie w sytuacjach problemowych na rynku pracy i w życiu codziennym. W poradnictwie indywidualnym skupiono się na określeniu predyspozycji zawodowych, pisania CV, przygotowania do rozmowy kwalifikacyjnej, wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej, selekcjonowaniu informacji o sytuacji na rynku pracy.

8.2. Poprawa sytuacji i przeciwdziałanie zagrożeniom demograficznym

W celu przeciwdziałania zagrożeniom demograficznym (cel OP 8.2.) podjęto działania pronatalistyczne i prorodzinne, związane ze wsparciem inicjatyw na rzecz wielkopolskich rodzin takich jak warsztaty wychowawcze dla rodzin z małymi dziećmi, system preferencji i ulg finansowych w ramach kart dużych rodzin, kampanie społeczno-edukacyjne poruszające problematykę przemocy w rodzinie, programy reintegracji dla młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze. Upowszechniano dostęp do różnych form opieki nad dziećmi, w tym wychowania przedszkolnego i żłobkowego. Zrealizowano liczne usługi adresowane do niesamodzielnich osób starszych – od przedsięwzięć na rzecz aktywizacji seniorów, uwzględniających integrację międzypokoleniową lub działania wolontariackie podejmowane przez osoby starsze (np. sfinansowano organizację warsztatów plenerowych, pokazów fotograficznych i etiud muzyczno-teatralnych, w których brali udział juniorzy i seniorzy, działalność Uniwersytetów Trzeciego Wieku), przez rozwiązania na rzecz wsparcia rodzin i opiekunów osób starszych niesamodzielnich (np. asystent seniora, opieka hospicyjna), po administrowanie wielkopolskim portalem internetowym wymiany informacji senioralnej.

 **PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 8.2.**

W latach 2015-2016 wsparto utworzenie w regionie **nowych miejsc przedszkolnych i opieki nad dzieckiem do lat 3**, podpisując umowy na dofinansowanie w kwocie blisko 60 mln zł. Podmioty realizujące projekty w tym zakresie zobowiązały się do tworzenia nowych miejsc opieki i wychowania przedszkolnego, wydłużenia czasu pracy placówek, doposażenia lokali, rozszerzenia oferty placówek przedszkolnych o zajęcia zwiększające szanse edukacyjne dzieci, podnoszenia kompetencji kadr niezbędnych do należytego pełnienia funkcji opiekuna, wolontariusza, opiekuna dziennego, organizacji szkoleń/warsztatów dla rodziców/opiekunów dzieci, aktywizacji zawodowej osób powracających, bądź wchodzących na rynek pracy po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem do lat 3.

W latach 2015-2016 odbyła się VI i VII edycja Targów „Aktywni 50+” (od 2016 roku zmiana nazwy na **Targi Viva Seniorzy!**) stworzonych z myślą o osobach po 50. roku życia i starszych. Pierwszą edycję zorganizowano w 2010 roku. We wszystkich edycjach wzięło udział już ponad 20 tys. zwiedzających. Jest

 **PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 8.2.**

to wydarzenie organizowane w porozumieniu z Międzynarodowymi Targami Poznańskimi, Miastem Poznań i Samorządem Województwa Wielkopolskiego. Targi stanowią przestrzeń, w której osoby dojrzałe i starsze mogą zapoznać się z szeroką gamą produktów i usług oferowanych przez firmy komercyjne, zadbać o zdrowie i urodę czy zapoznać się z nowymi technologiami. Wystawcy prezentują ofertę działań proseniorskich oraz produkty i usługi age-friendly. Ważnym elementem Targów są również prelekcje i szeroka oferta warsztatowa.

8.3. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej

Poprawa stanu opieki zdrowotnej (cel OP 8.3.) wiązała się w głównej mierze z wykorzystaniem zasobów stacjonarnej opieki zdrowotnej, integracją jednostek organizacyjnych ochrony zdrowia, w tym systemu ratownictwa medycznego. Zadania te były konsekwencją w dużej mierze wdrażania planów restrukturyzacji i przekształceń samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej podległych SWW. Do poprawy stanu zdrowia mieszkańców przyczyniły się wdrażane w tym czasie programy wyposażenia jednostek zdrowia, programy profilaktyki zdrowotnej (w obszarze kardiologii, onkologii, profilaktyki słuchu), rehabilitacji w środowisku lokalnym i różnych form opieki domowej, opieki paliatywnej (np. sfinansowanie świadczeń medycznych w postaci wizyt domowych członków zespołu opieki paliatywnej/hospicyjnej: domowych lekarzy, pielęgniarek i fizjoterapeutów, warsztaty integrujące dzieci przewlekłe chore). Należy wskazać tu dużą rolę środków PFRON będących w dyspozycji SWW przekazanych na rehabilitację osób niepełnosprawnych (np. fizjoterapię, hipoterapię, kynoterapię, arteterapię). Istotnym obszarem działań było usprawnienie opieki psychiatrycznej i psychogeriatrycznej. Zwiększeniu skuteczności zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom służyło dofinansowanie działalności Punktu Konsultacyjno-Diagnostycznego (PKD), wykonującego bezpłatne badania w celu wykrycia zakażenia HIV, połączone z poradnictwem przed i po teście, zgodnie ze standardami Krajowego Centrum ds. AIDS. SWW prowadził sprawy związane ze stażami podyplomowymi lekarzy, lekarzy stomatologów, pielęgniarek i położnych, dostosowując tym samym opiekę medyczną i kształcenie medyczne do wyzwań demograficznych i rynku pracy.

Ponadto SWW podejmował działania lobbujące i wspierał finansowo realizację w regionie kluczowych inwestycji z obszaru zdrowia, takich jak utworzenie systemu INPRONKO (Zintegrowanego, Wielodyscyplinarnego Systemu Profilaktyki, Diagnostyki i Leczenia Chorób Nowotworowych, w ramach którego planuje się utworzenie Instytutu Radioterapii Protonowej), budowę nowego szpitala dziecięcego w Poznaniu, wyposażenie wojewódzkich, powiatowych i miejskich podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające wdrożenie Elektronicznej Dokumentacji Medycznej oraz stworzenie sieci wymiany danych między podmiotami leczniczymi samorządu województwa.

PRZYKŁAD 1. REALIZACJI CELU OP 8.3.

W 2015 roku SWW uruchomiło, ze środków WRPO 2007-2013, projekt „Usługa szerokopasmowej bezpiecznej transmisji danych dla wymiany danych pomiędzy podmiotami leczniczymi podległymi Sejmikowi Województwa Wielkopolskiego i Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego”. Celem projektu jest stworzenie, wdrożenie i utrzymanie dla wszystkich podmiotów objętych inwestycją, usługi korporacyjnej transmisji danych, która będzie realizowana przez dwie współpracujące podsieci transmisji danych, tj. szerokopasmową i dostępową. Zakupiona infrastruktura informatyczna umożliwi bezpieczną i efektywną transmisję danych między podmiotami leczniczymi. Docelowo, zwiększy się dostępność realizowanych świadczeń dla pacjentów.

W latach 2015-2016 SWW zrealizował liczne projekty **wyposażające podmioty lecznicze w nowoczesny sprzęt medyczny** ze środków WRPO 2007-2013 i budżetu województwa, np. projekty „Zakup urządzeń i sprzętu medycznego dla wojewódzkich podmiotów leczniczych podległych Sejmikowi Województwa Wielkopolskiego – Etap I”, „Zakup urządzeń i sprzętu medycznego dla wojewódzkich podmiotów leczniczych podległych Sejmikowi Województwa Wielkopolskiego – Etap II”, „Doposażenie wojewódzkich podmiotów leczniczych podległych Sejmikowi Województwa Wielkopolskiego celem podniesienia jakości świadczonych usług”, „Zakup angiografu stacjonarnego wraz z wyposażeniem dla Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Lesznie”, „Zakup tomografu komputerowego dla Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. L. Perzyny w Kaliszu”, zakup trzech karettek z wyposażeniem medycznym dla Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Poznaniu. Łącznie na realizację ww. projektów przeznaczono 55 mln zł.

PRZYKŁAD 2. REALIZACJI CELU OP 8.3.

8.4. Promocja zdrowego stylu życia

Promocja zdrowego stylu życia (cel OP 8.4.) realizowana była głównie przez projekty edukacji zdrowotnej w zakresie aktywności fizycznej i psychospołecznej, przeciwdziałania uzależnieniom (od

tytoniu, alkoholu, substancji psychotropowych) oraz przez pikniki prozdrowotne i promowanie idei krwiodawstwa.

SWW ogłosił konkursy ofert wspierających zadania publiczne z zakresu promocji zdrowia i przeciwdziałania uzależnieniom, np. na organizację wypoczynku wakacyjnego (w okresie ferii zimowych i letnich) połączonego z oddziaływaniami socjoterapeutycznym dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem uzależnień, realizację programów przeciwdziałania uzależnieniom alkoholowym i narkotykowym z elementami zajęć sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych, obejmujących organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży z rodzin z grup ryzyka, programów wsparcia dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych utrzymujących abstynencję, organizację szkoleń edukacyjnych przeciwdziałania uzależnieniom (alkoholowym i/lub narkotykowym), realizację programów redukcji szkód wśród okazjonalnych użytkowników narkotyków.

Uzupełniającym elementem promowania zdrowego stylu życia była modernizacja istniejącej infrastruktury dla podtrzymania aktywności fizycznej i psychospołecznej, w szczególności osób niepełnosprawnych i uzależnionych lub współuzależnionych od alkoholu, a także tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych placówek i ich wyposażaniu.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 8.4.

W latach 2015-2016 podjęto inicjatywy dotyczące **ochrony zdrowia psychicznego**. Dotowano programy psychoedukacji dla rodzin i opiekunów osób chorujących psychicznie, spotkania z młodzieżą szkolną w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego oraz postaw wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, oferty terapeutyczno-zajęciowe dla uczestników środowiskowych domów samopomocy; ogłoszono konkursy dla organizacji pozarządowych w zakresie wdrażania modelowych działań włączających osoby z niepełnosprawnością do głównego nurtu życia społecznego, dotyczących problematyki usamodzielnienia niepełnosprawnego dziecka, promocji pozytywnych postaw wobec osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Przeszkolono kadry instytucji pomocy i integracji społecznej w zakresie technik aktywizowania osób z niepełnosprawnościami, warsztaty wspierania odporności psychicznej i rozwijana kompetencji w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dla ratowników medycznych, udzielano poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy osobom niepełnosprawnym.

W 2016 roku ze środków PEFRON będących w dyspozycji SWW zrealizowano projekt stworzenia wielonarzędziowej wersji przewodnika dla osób niepełnosprawnych pt. „**Województwo Wielkopolskie bez barier – 70 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych**”, w tym wersji na DVD, serwisu www, mapy i aplikacji na telefon. Celem przewodnika było zachęcenie do aktywnego wypoczynku oraz udziału w życiu społecznym i na turystycznym szlaku wózkowiczów i seniorów. Stworzono papierową mapę turystyczną, prezentację Flash na pendrive (ok. 2 tys. foto, panoramy 2 D, lektor, filmy, mapy), stronę WWW – www.wielkopolska.bezbarier.info.pl oraz aplikację na telefony z androidem.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 8.4.

8.5. Wzmocnienie włączenia społecznego

W zakresie włączenia społecznego (cel OP 8.5.) podjęto szereg działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu. Najogólniej można powiedzieć, że dokonano tego przez szeroko rozumiane działania integracyjne. Z jednej strony włączano zainteresowane grupy i środowiska w kształtowanie polityki integracji społecznej (np. powołano Komitet ds. ekonomii społecznej w regionie), z drugiej wdrażano rozwiązania przeciw przemocy w rodzinie (np. prowadzono wielkopolską kampanię informacyjną na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie www.przemoc.edu.pl, finansowano mediację i terapię rodzinną), niedożywieniu dzieci (m.in. udzielano żywnościowej pomocy najbiedniejszym), związane z rehabilitacją społeczną dzieci i młodzieży (np. sfinansowano warsztaty socjoterapeutyczne, zdrowotne, opieki wolontarystycznej).

Szczególną grupą zainteresowania SWW były osoby niepełnosprawne i starsze, dla których tworzone warunki do podniesienia kwalifikacji zawodowych i realizacji innych potrzeb, doskonalono system informacji o usługach i świadczeniach na ich rzecz w regionie, dbano o poprawę ich bezpieczeństwa i zdrowia, a także aktywizowano społecznie. Poszukiwano przy tym nowej jakości form pomocy lub wykorzystywano modelowe rozwiązania.

Wzmacnianie włączenia społecznego oznaczało także wspieranie potencjału instytucjonalnego na rzecz zapobiegania i łagodzenia skutków wykluczeń. SWW koordynował świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 8.5.

W 2016 roku w SWW, przez Ośrodek Integracji Europejskiej w Rokosowie, w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Instytut Zachodni (liderem partnerstwa), B.A.D Gesundheitsvorsorge und Sicherheitstechnik GmbH, Balkan Institute for Labour and Social Policy, Anizy HR Doradztwo Szkolenia Małgorzata Kośmicka rozpoczęła realizację projektu „Zarządzanie aktywnością zawodową pracowników 50+”, współfinansowanego ze środków EFS w ramach POWER. Wypracowano **koncepcję wykorzystania zasobów pracy osób w wieku 50 lat i więcej przez pracodawców**, udokumentowaną w materiałach szkoleniowych, procedurze organizacji Dni Zdrowia, warsztatach online, podręcznikach dla trenerów i uczestników, filmach instruktażowych, audiobookach, pakietach komunikacyjnych, m.in. na temat obciążeń psychicznych w pracy, sposobów dbania o zdrowie, unikania chorób krążenia, zdrowego odżywiania się i stylu życia.

W 2016 roku uruchomiono współfinansowany przez SWW **portal internetowy wielkopolskich seniorów www.brawosenior.pl**. Na portalu, prowadzonym przez Fundację Obywatelską „Czas Jaszczurów”, publikowane są informacje dotyczące seniorów, zaproszenia na imprezy, kursy i warsztaty skierowane do osób starszych; znajdują się porady dotyczące życia codziennego; twórczość fotograficzna, filmowa, plastyczna oraz literacka osób starszych. W odpowiednich działach dostępne są wspomnienia wielkopolskich seniorów z ich życia, piosenki z młodości seniorów, filmy dokumentalne i fabularne. Istotnym elementem jest baza teleadresowa wielkopolskich organizacji zajmujących się seniorami.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 8.5.

8.6. Wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej

Wspieranie rozwoju gminnych i powiatowych placówek pomocy społecznej były głównymi działaniami wzmacniającymi system usług i pomocy społecznej (cel OP 8.6.). Realizowane były one m.in. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, który dbał o jakościowy rozwój usług przez opracowanie analiz i badań wykorzystanych w programach operacyjnych SWW, zawiązywanie partnerstw i koordynowanie aktywnej integracji, podnoszenie kompetencji kadr. Istotne było włączanie społeczności lokalnych w tę problematykę – wspólnot lokalnych, władz samorządowych i środowiska biznesu – zapraszając do wspólnego wypracowania rekomendacji działań w systemie opieki zastępczej, w kwestii usług społecznych, ubóstwa, ekonomii społecznej w Wielkopolsce.

SWW dofinansowywał także roboty budowlane obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, np. klimatyzację pomieszczeń Spółdzielni Socjalnej „Razem do sukcesu” w Kramsku.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 8.6.

W 2016 roku rozpoczęła się realizacja projektu „Przepis na wielkopolską innowację społeczną – usługi opiekuńcze dla osób zależnych”, w partnerstwie z ROPS w Poznaniu, Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym i Miastem Poznań, współfinansowanego ze środków EFS w ramach POWER. Projekt wspiera rozwój innowacyjnych rozwiązań ukierunkowanych na poprawę jakości lub efektywności ekonomicznej usług opiekuńczych dla osób zależnych oraz ich praktyczne przetestowanie. Realizowany jest w formie inkubatora „Wielkopolskie Innowacje Społeczne”, który udziela wsparcia merytorycznego (warsztaty edukacyjne) i finansowego (granty). Grupami docelowymi dla tworzonych rozwiązań są osoby starsze, osoby dorosłe z niepełnosprawnościami oraz dzieci z niepełnosprawnościami.

W 2016 roku rozpoczęła się realizacja projektów z zakresu aktywnej integracji w ramach WRPO 2014+. Jednym z nich jest projekt partnerski pn. „Aktywna integracja w powiecie złotowskim”, którego realizatorami są Fundacja AKME, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jastrowiu oraz Wielkopolski Związek Pracodawców LEWIATAN. Celem projektu jest aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia przez wykorzystanie instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej oraz działań o charakterze środowiskowym.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 8.6.

8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu

Potrzeby wyższego rzędu mieszkańców Wielkopolski (cel OP 8.7.) były zaspokojone dzięki wsparciu przez SWW inwestycji poprawiających stan infrastruktury kultury, sportu i rekreacji (np. budowa i modernizacja boisk sportowych, skoczni, bieżni, siłowni zewnętrznych, kortów, hal widowiskowo-sportowych, pomostu pływającego na rzece Warcie, przystani kajakowej, poprawa infrastruktury około szlakowej), doposażenie zawodników, a także organizację obchodów 1050. rocznicy Chrztu Polski, festiwali muzycznych, filmowych, warsztatów twórczości ludowej. Istotna była przy tym realizacja licznych programów aktywizujących do sportu i rekreacji (np. organizacja Igrzysk Młodości Szkolnej, akademickich mistrzostw sportowych, olimpiad specjalnych, projektów „Mały Mistrz” i „Junior Sport”, Grand Prix Wielkopolski w półmaratonie, pływaniu długodystansowym, koszykówce, maratonie MTB i innych

turniejów i zawodów, Wielkopolskich Obchodów Światowego Dnia Turystyki, obozu dla młodzieży z Polski i Ukrainy), w tym realizowana przez podmioty pozarządowe oraz organizacje turystyczne i kulturalne. Udzielono liczne stypendia sportowe, w kulturze oraz nagrody Marszałka w twórczości artystycznej, nagrody dla zawodników i trenerów za wysokie wyniki sportowe w międzynarodowym i krajowym współzawodnictwie sportowym oraz dla działaczy sportowych za szczególne zasługi dla sportu, nagrody za najlepszą pracę magisterską z zakresu turystyki.

Dla SWW duże znaczenie miała odbudowa i utrzymanie materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu (np. budowa pomnika pamięci o gen. Józefie Dowborze Muśnickim w Lusowie, nagrobka kpt. pil. Kazimierza Spornego na Cmentarzu Komunalnym Miłostowo w Poznaniu, renowacja nagrobka Leopolda Płaczkiewicza w Kłodawie). W 2016 roku Województwo Wielkopolskie i Miasto Leszno podpisało porozumienie o dofinansowaniu z budżetu Województwa Wielkopolskiego Centrum Kultury i Sztuki w Lesznie.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 8.7.

W 2016 roku 18 wielkopolskich samorządów powołało w Gnieźnie **Klaster Turystyczny „Szlak Piastowski w Wielkopolsce”**. Organizacja służy kreowaniu wizerunku regionu jako obszaru atrakcyjnego turystycznie, integracji samorządów i innych podmiotów działających w zakresie turystyki, zwiększaniu liczby turystów odwiedzających region i wzrostowi wpływów z turystyki, promocji atrakcji, obiektów i produktów turystycznych, tworzeniu i rozwijaniu markowych produktów turystycznych, działaniu na rzecz poprawy infrastruktury turystycznej, tworzeniu i rozwijaniu systemu informacji turystycznej. SWW wspiera finansowo działania Klastra, obejmuje je patronatem, a także dotuje stronę internetową Szlaku Piastowskiego.

W latach 2015-2016 udzielono **stypendiów Marszałka Województwa Wielkopolskiego w kulturze** 37 osobom, łącznie na kwotę 329,4 tys. zł. Stypendia przyznane zostały osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury oraz opieką nad zabytkami na rzecz Województwa Wielkopolskiego. Tworzyły one możliwość doskonalenia warsztatu twórczego lub wykonawczego przez podjęcie dodatkowych studiów lub staży. W okresie tym przyznano także **stypendia Marszałka Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie sportu** dla 120 najlepszych sportowców w kategorii junior i młodzieżowców, reprezentujących barwy wielkopolskich klubów, uprawiających dyscypliny olimpijskie, tj. zawodników będących medalistami, uczestnikami mistrzostw Polski, Europy lub Świata, także zawodników szczególnie uzdolnionych uprawiających dyscyplinę sportu osób niepełnosprawnych (łącznie w wysokości 675,1 tys. zł). Należy wskazać także na **nagrody sportowe**, na które przeznaczono 158 tys. zł. Ponadto wręczono nagrody za najlepszą pracę magisterską z zakresu turystyki (10 tys. zł).

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 8.7.

8.8. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego

Wspieranie kapitału społecznego regionu (cel OP 8.8.) odbywało się na kilku płaszczyznach. Po pierwsze podjęto inicjatywy na rzecz umacniania życia rodzinnego, np. prowadzono poradnictwo specjalistyczne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, organizowano festyny rodzinne popularyzujące dziedzictwo kulturalne regionu. Po drugie, promowano dialog międzypokoleniowy (m.in. zrealizowano projekty integrujące seniorów i młodzież, przedsięwzięcia promujące pozytywny wizerunek seniora i twórczość artystyczną osób starszych). I co najważniejsze – realizowano inicjatywy z zakresu społeczeństwa obywatelskiego: prowadzono edukację obywatelską, w tym poszerzano wiedzę na temat dobra publicznego, promowano inicjatywy samoorganizacji mieszkańców, wolontariatu, partycypacji, w tym z wykorzystaniem IT, kontynuowano konkurs „Wielkopolska Otwarta dla Niepełnosprawnych”. Działania te wzmocniły świadomości lokalną i regionalną.

W latach 2015-2016 swoją działalność prowadziła Wielkopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego II kadencji. Podobnie obsługiwany i aktualizowany był portal internetowy Wielkopolskie Wici (utworzony w 2008 roku). Jednym z najważniejszych elementów tego portalu jest Baza Organizacji Pozarządowych, w której w połowie 2017 roku zarejestrowanych było 1132 organizacji.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 8.8.

W 2015 roku jeden z wielkopolskich NGO prowadził projekt, w ramach dotacji celowej SWW, „Śladami genius loci. Wielkopolskie dziedzictwo pracy organicznej”. Związany był on z uruchomieniem spotkań przypominających postaci ważne dla polskiej kultury pamięci, zwłaszcza Hipolita Cegielskiego oraz debaty obywatelskiej na temat wartości pracy organicznej oraz jej znaczenia dla współczesnej Polski. Debata wraz z filmem „**Poszukiwany: Hipolit Cegielski**” wędrowała po różnych miastach w kraju integrując środowiska ekspertów wokół misji przypomnienia o wartościach pracy organicznej oraz wychodząc z debatą do różnych środowisk zachęcając je do refleksji nad polskim dziedzictwem kultury solidarności.

W 2015 roku SWW zorganizował Galę Wolontariatu, która podsumowała konkurs na wolontariusza roku w Wielkopolsce w ramach szerszego konkursu o nazwie **Barwy Wolontariatu**. W ramach Gali odbyły się ponadto **Drzwi Otwarte Samorządu Województwa Wielkopolskiego dla organizacji pozarządowych**, oraz **Targi Szkolnych Kół Wolontariatu**, wraz z konferencją dotyczącą tego tematu.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 8.8.

8.9. Ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny

W ramach ochrony zasobów, standardu i jakości rodziny (cel OP 8.9) z jednej strony wspierano rodziny naturalne, w szczególności wielodzietne, samotnie wychowujące dzieci, rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi lub opiekującymi się osobami dorosłymi wymagającymi stałej opieki, przyszłe małe matki (m.in. przebywające w schroniskach dla nieletnich lub zakładach poprawczych), prowadzono edukację odpowiedzialnego macierzyństwa. W ramach otwartych konkursów ofert na zadania publiczne z pomocy społecznej, SWW sfinansował warsztaty rozwojowe dla rodziców, poradniki edukacyjne dla rodziców, rehabilitację z udziałem dzieci niepełnosprawnych, festyny rodzinne (np. "Wielkopolska stawia na rodzinę") i wiele innych. Z drugiej, podjęto szereg inicjatyw na rzecz wsparcia rodzin zastępczych i systemu opieki zastępczej. Jedną z nich było kontynuowanie działalności 6 ośrodków adopcyjnych: Wielkopolskiego Ośrodka Adopcyjnego w Poznaniu, z filiami w Lesznie i Pile oraz 3 niepublicznych (w Kaliszu, Koninie, Poznaniu). W okresie tym rozpoczęto realizację projektu „Usługi preadopcyjne wsparciem procesu adopcji” w ramach WPRO 2014+. W ramach projektu przewiduje się nie tylko wsparcie rodzica, ale także objęcie dzieci usługami terapeutycznymi, rehabilitacyjnymi, edukacyjnymi, pedagogicznymi, psychologicznymi i innymi niezbędnymi do sukcesu adopcyjnego.

Należy podkreślić, że dzięki środkom, głównie PFRON będących w dyspozycji SWW, przeprowadzono szkolenia, kursy i warsztaty dla członków rodzin osób niepełnosprawnych w zakresach umiejętności integracji osób niepełnosprawnych z najbliższym środowiskiem i społecznością lokalną, aktywizacji życiowej i zaradności osobistej, sprawowania nad nimi opieki i udzielania pomocy w ich rehabilitacji.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 8.9.

W latach 2015-2016 SWW wspierał działania na rzecz realizacji programu PEAD - Europejskiego Programu Pomocy Żywnościowej dla najbardziej potrzebującej ludności (ogłoszono konkurs na wyłonienie najlepszych wykonawców do obsługi programu) przez przyjmowanie, magazynowanie, dystrybucję i monitoring **wydawania żywności dla osób najbardziej potrzebujących**. Podstawą realizacji PEAD jest Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 3730/87 zezwalające na bezpłatne przekazywanie osobom najuboższym żywności pochodzącej z rezerw UE przez akredytowane organizacje charytatywne z terenu Wspólnoty. Pomoc żywnościowa była udzielana systematycznie (co miesiąc) osobom i najuboższym rodzinom z Wielkopolski.

8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego

Ochrona dziedzictwa kulturowego (cel OP 8.10.) wiązała się przede wszystkim z promocją kultury regionalnej, utrwalaniem tożsamości regionalnej, dziedzictwa historycznego regionu przez takie działania jak poprawa stanu zabytków, zwiększenie ich atrakcyjności, upowszechnianie wiedzy o regionie, w tym za pośrednictwem specjalnie tworzonych portali internetowych, produkcja wystaw mobilnych, organizacja obchodów ważnych wydarzeń historycznych (np. organizacja centralnych obchodów 97 i 98 rocznicy Powstania Wielkopolskiego, współorganizacja 76 i 77 rocznicy powstania Polskiego Państwa Podziemnego). Ponadto SWW ogłaszał konkursy ofert na realizację projektów uwzględniających historyczne doświadczenia i tradycje Wielkopolski oraz ich wykorzystanie w ożywianiu życia społeczno-obywatelskiego, dostrzegających dziedzictwo i tożsamość Wielkopolan jako siłę napędową rozwoju regionu (np. warsztaty sakralnego dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich Wielkopolski, przegląd chórów z Wielkopolski, warsztaty kina niezależnego, modern-art, Malta Festival Poznań, polsko-niemieckie warsztaty big-bandowe, ogólnopolski festiwal pianistyczny i inne festiwale muzyczne, teatralne, fotograficzne, wydawanie kwartalnika "Przegląd Wielkopolski", dotowanie poznańskiego festiwalu nauki i sztuki, itd.).

Udzielano licznych dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych w regionie, projekty teatralne, muzyczne, wystawiennicze, działalność bibliotek. Działania w tym zakresie prowadzono w celu zmniejszania przestrzennych, społecznych i ekonomicznych dysproporcji w dostępie do kultury. Wspieranie kultury traktowano także jako inwestycję w gospodarkę i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie. Należy wskazać na wysiłki SWW służące wzmocnieniu pluralizmu kulturowego, np. działania na rzecz integracji

cudzoziemców (dotowanie festiwalu kultury „Ukraińska Wiosna”). Współpracowano z instytucjami i organizacjami zagranicznymi i regionami partnerskimi, w tym organizowano wizyty studyjne zagranicznych kuratorów sztuki w Wielkopolsce oraz wielkopolskich kuratorów za granicą.

Należy nadmienić, że wiele działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego SWW realizował przez swoje jednostki, takie jak Centra Kultury i Sztuki w Kaliszu i Koninie, muzea (Muzeum Pierwszych Piastów w Lednicy, Muzeum Początków Państwa Polskiego, Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie, Muzea Okręgowe w Lesznie, Kaliszu, Koninie i Pile, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Parowozownię Wolsztyn), teatry (takie jak Teatr im. Al. Fredry w Gnieźnie, Teatr Nowy im. T. Łomnickiego w Poznaniu, Teatr im. W. Bogusławskiego w Kaliszu, Teatr Wielki im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu), czy Filharmonię Poznańską im. Tadeusza Szeligowskiego. Ponadto w celu przygotowania się do 100 rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego w 2016 roku w strukturach UMWW utworzono biuro mające na celu organizację obchodów w 2018 roku.

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 8.10.

W latach 2015-2016 uruchomiono portal **Kultura u podstaw** kulturaupodstaw.pl. Portal został powołany w ramach projektu Budzik Kulturalny. Portal ukazuje wydarzenia, postacie i procesy kulturowe, kształtujące obraz współczesnej Wielkopolski, a także dokonuje ich ewaluacji i dokumentacji (recenzje, relacje filmowe, reportaże i fotoreportaże, blogi). Celem portalu jest opisanie i utrwalenie Wielkopolski czasów współczesnych.

Od 2002 roku SWW organizuje corocznie spotkania w celu wręczenia **statuetki Izabella**, przyznawanej w ramach konkursu wielkopolskiego środowiska muzealniczego za najwybitniejsze wydarzenie muzealne roku. Konkurs jest organizowany przez Fundację Muzeów Wielkopolskich, pod stałym patronatem Marszałka Województwa Wielkopolskiego.

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 8.10.

8.11. Poprawa warunków mieszkaniowych

Działania SWW na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych (cel OP 8.11.) w latach 2015-2016 skoncentrowane były na (pośrednim) wspieraniu mieszkalnictwa społecznego. W ramach konkursu na rozwój usług społecznych wsparto mieszkalnictwo chronione, wspomagane, w tym treningowego dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Z kolei w ramach konkursu na przygotowanie lokalnych programów rewitalizacji przez gminy (w ramach konkursu dotacji na opracowanie lub aktualizację przez gminy programów rewitalizacji) wiele z nich podkreśliło konieczność modernizacji budownictwa społecznego.

Przedstawiciele SWW byli aktywnymi członkami grupy roboczej ds. włączenia społecznego, działającej przy Ministerstwie Rozwoju, która rozważała aktywizację społeczno-zawodową osób wykluczonych, rozwój usług społecznych, wsparcie rodziny i pieczy zastępczej, rozwój ekonomii społecznej, czy mieszkalnictwa społecznego.

W 2016 roku wielkopolskie NGO otrzymały środki EFS w ramach WPRO 2014+ na **rozwój mieszkalnictwa wspomaganego**. Stowarzyszenia skierowały swoje działania na mężczyzn przebywających w schronisku dla bezdomnych w Dębnie oraz dorosłe osoby z niepełnosprawnością intelektualną mieszkających w Poznaniu. Wiązały się one z utworzeniem i udostępnieniem miejsc w nowoutworzonych mieszkaniach wspomaganych, a także zapewnieniem wsparcia ich opiekunom faktycznym (np. indywidualne i grupowe wyjazdowe spotkania). Ponadto zaoferowano poradnictwo specjalistyczne, trening umiejętności społecznych, wsparcie psychospołeczne.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 8.11.

Cel 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem

W Strategii wskazano, że wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem można osiągnąć przez następujące cele operacyjne:

Cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem

Cel operacyjny 9.1. Tworzenie warunków dla zarządzania rozwojem regionu

Cel operacyjny 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja

Cel operacyjny 9.3. Sprawna, innowacyjna administracja samorządowa

Cel operacyjny 9.4. Budowa partnerstwa dla innowacji

Cel operacyjny 9.5. Budowa regionalnych systemów zabezpieczania i reagowania na zagrożenia

Cel operacyjny 9.6. Rozwój współpracy terytorialnej

W ramach realizacji celu ST 9 prowadzono działania związane z wielopoziomowym zarządzaniem województwem wielkopolskim, oparte na współpracy zarówno z podmiotami publicznymi, prywatnymi, jak i mieszkańcami regionu, w ramach sieci powiązań i regionalnego partnerstwa. W latach 2015-2016 podejmowano wiele inicjatyw związanych z zarządzaniem i koordynowaniem działań na poziomie regionalnym. Przedsięwzięcia te obejmowały m.in. współpracę z partnerami z terenu województwa, zewnętrznymi podmiotami i instytucjami. Wszystkie podejmowane działania służyły budowie wizerunku województwa i jego promocji, za pomocą której podkreślano jej walory, takie jak przedsiębiorczość, innowacyjność, bogate dziedzictwo kulturowe i tradycje mieszkańców. W ramach sprawnego zarządzania regionem inicjowano przedsięwzięcia związane z ciągłym doskonaleniem jakości rządzenia i świadczenia usług (w tym także dotyczących bezpieczeństwa) oraz wykorzystywaniem nowoczesnych technologii. W latach 2015-2016 cel ST 9 był realizowany przez wszystkie cele operacyjne.

Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	2012	2015	2016	Zmiana (2012 vs. 2016)
Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	liczba	GUS	1,7	2,3	2,1	↑
Udział dochodów JST na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w dochodach JST ogółem	%	GUS	8,1	6,5	1,7	↓
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych	%	GUS	74,8	70,3	71,6	↓
Ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100 tys. ludności	liczba	GUS	9,11	7,05	7,16	↓
Frekwencja w wyborach parlamentarnych i samorządowych (% uprawnionych)	%	GUS	nie było wyborów			—

9.1. Tworzenie warunków dla zarządzania rozwojem regionu

W latach 2015-2016 SWW tworzył warunki dla zarządzania rozwojem (cel OP 9.1.) w różnych wymiarach: od monitorowania procesów społeczno-gospodarczych w województwie, planowania przestrzennego, wspierania i tworzenia instrumentów do zarządzania przestrzenią oraz informacją o przestrzeni, po wspieranie instytucjonalnego zaplecza analitycznego (np. funkcjonowanie sieci WROT, Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego, tworzenie Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Wielkopolskiego (SIPWW), w tym funkcjonowanie w ramach struktur SWW Zespołu ds. SIPWW). SWW tworzył warunki do zarządzania rozwojem regionu także w wymiarach programowych (np. w okresie tym zaktualizowano 3 dokumenty kierunkowe i powstały 22 nowe dokumenty operacyjne – patrz Tab. 2 i 3), doskonalenia kadr (m.in. współfinansując szkolenia pracowników, wspierając ich udział

w konferencjach, czy warsztatach specjalistycznych) i podnoszenia kompetencji partnerów społeczno-gospodarczych zajmujących się rozwojem i realizacją projektów (np. szkolenia dla beneficjentów WRPO). W 2015 roku wynegocjowano i podpisano ze stroną rządową Aneks do Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Wielkopolskiego, który umożliwił faktyczne rozpoczęcie realizacji WRPO 2014+.

W analizowanym okresie SWW podpisał list intencyjny w sprawie współpracy gospodarczej pomiędzy Województwem Wielkopolskim a stanem Karnataka (Republika Indii), opracował „Plan działań w zakresie edukacji, młodzieży i sportu na lata 2016-2020” w ramach wspólnej deklaracji Brandenburgii (Republika Federalna Niemiec) i Województwa Wielkopolskiego. SWW promował udział NGO w zarządzaniu regionem (głównie kierując otwarte konkursy ofert wspierające zadania publiczne, ale także zarządzając Wielkopolską Radą Działalności Pożytku Publicznego). Istotnym zadaniem była promocja bezpieczeństwa publicznego (np. w ramach zespołu koordynacji spraw bezpieczeństwa ruchu drogowego, w latach 2015-2016 odbyły się Posiedzenia Wojewódzkiej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, obchody Dnia Strażaka).

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 9.1.**

W 2016 roku SWW przyjął **Strategię rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku**. Do prac nad Strategią powołano zespół programowy ds. strategii, który odpowiadał za prowadzenie nadzoru merytorycznego oraz realizacją przyjętego harmonogramu prac. Ponadto zaangażowane zostało Konsorcjum czterech wielkopolskich szkół wyższych: Akademii Wychowania Fizycznego, Uniwersytetu Ekonomicznego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz Uniwersytetu Przyrodniczego mieszczących się w Poznaniu. Strategia jest efektem prac szerokiego zespołu eksperckiego. W toku prac nad Strategią uwzględniono również dotychczasowy dorobek programowy województwa oraz dokumenty krajowe.

9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja

W latach 2015-2016 Samorząd Województwa podjął liczne starania na rzecz budowania dobrego wizerunku województwa i jego promocji (cel OP 9.2.). Wśród działań promocyjnych znalazły się tworzenie i promowanie markowych regionalnych produktów turystycznych (m.in. Wielka Pętla Wielkopolski, Wielkopolski Systemu Szlaków Rowerowych, Wielkopolski Systemu Szlaków Piesznych). Nie zabrakło także popularyzacji regionalnych produktów spożywczych (m.in. w ramach Programu promocji dziedzictwa kulinarnego Wielkopolski i żywności wysokiej jakości na lata 2015-2020, w ramach Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Wielkopolska, do której w latach 2015-2016 dołączyło 29 nowych podmiotów, Festiwalu Kuchni Wielkopolskiej, Międzynarodowych Targów Spożywczych w Mediolanie, Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL w Kielcach, targów Smaki Regionów).

Ekspozowaniu tożsamości regionalnej służyły organizowane lub współorganizowane liczne wydarzenia kulturalne, albo uczestnictwo w nich przedstawicieli SWW, np. w wernisażach, premierach, spektaklach, koncertach, festiwalach, sympozjach, konferencjach naukowych i branżowych - wystawa „Enigma. Odszyfrować zwycięstwo”, Światowy Przegląd Folkloru „Integracje”, wystawa mobilna poświęcona początkom polskiej państwowości w związku z 1050 rocznicą Chrztu Polski, spektakl „Dekalog” na festiwalu „Nowe Epifanie”, spektakl „Rozmowy uchodźców”, „Salon Wielkopolski”. SWW współpracował z organizacjami polonijnymi w USA (zaprezentowano dokonania Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy w Chicago), współpracował z Ambasadą Polski w Sztokholmie (gdzie zaprezentowano wystawę poświęconą 1050 rocznicy Chrztu Polski) i innymi regionami partnerskimi (np. prezentacja nowych usług w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie partnerom z Bretanii; przekład powieści S. Pagaczewskiego „Porwanie Baltazara Gąbki” na język ukraiński we współpracy z partnerami z Obwodu Charkowskiego oraz Związku Literatów Polskich). Obok kultury materialnej SWW promował także kulturę fizyczną, np. przez wsparcie organizacji wydarzeń sportowych, takich jak coroczne imprezy Grand Prix w wielu dyscyplinach sportowych. Promocja obejmowała również organizowanie szkoleń, czy prowadzenie kampanii promocyjnej w Internecie, na portalach społecznościowych. SWW wspierał kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadr turystycznych w Wielkopolskie, lepsze wykorzystanie linii wąskotorowych regionu na potrzeby turystyki.

Osobnej uwagi wymaga działalność Biura Informacyjnego Województwa Wielkopolskiego w Brukseli. W latach 2015-2016 Biuro brało udział w pracach Sieci Regionów Podmiejskich PURPLE, Europejskiej Sieci Regionów na rzecz Badań i Innowacji (ERRIN), nieformalnej sieci regionów CORAL w Brukseli, Platformy Monitorowania Zasady Pomocniczości oraz Platformy Monitorowania Strategii Europa 2020 Komitetu Regionów. Ponadto Biuro organizowało wydarzenia, brało udział w konferencjach i seminariach takich jak

Europejski Tydzień Regionów i Miast (OPEN DAYS 2015, 2016), spotkania Klubu Wielkopolan w Brukseli, wydarzenia w ramach Domu Regionów, czy w ramach dnia Św. Marcina w Brukseli.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 9.2.**

W 2016 roku SWW przystąpił do **Europejskiej Sieci Regionów na rzecz Badań i Innowacji (ERRIN)**. Sieć zrzesza ponad 90 europejskich regionów i ich biur, a jej zadaniem jest wzmocnienie członków w dziedzinie badań i innowacji, wymiana informacji i know-how na temat funduszy unijnych i możliwości funkcjonowania projektu, wymiana regionalnych dobrych praktyk, budowanie konsorcjów międzynarodowych i wspólnych projektów. Sieć udziela się również w debatach z instytucjami UE w przedmiotowym zakresie.

9.3. Sprawna, innowacyjna administracja samorządowa

W latach 2015-2016 cel sprawnej i innowacyjnej gospodarki (cel OP 9.3.) realizowany był głównie przez program „Innowacyjny urząd”, w ramach którego prowadzono prace nad „Regionalną strategią Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020 (RIS3). Realizowano również działania związane z Wielkopolskim Forum Inteligentnych Specjalizacji, certyfikacją Marki Wielkopolski, utworzeniem Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Wielkopolskiego, realizacją projektu e-UM: elektroniczna usługa i wymiana korespondencji w urzędach marszałkowskich województw wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego. Jeżeli chodzi o działania realizowane w ramach programu „Proinnowacyjny samorząd lokalny”, polegały one głównie na zwiększeniu aktywności samorządów lokalnych w zakresie tworzenia kultury innowacyjności oraz klimatu dla przedsiębiorczości i innowacji, m.in. przez Wielkopolskie Forum Atrakcyjności Inwestycyjnej oraz Światowe Dni Innowacji. Ponadto uwagę zwraca wielowymiarowa współpraca SWW z samorządami lokalnymi czy to przy realizacji licznych projektów, czy promocji konkretnych lokalnych produktów, usług, wydarzeń (wskazanych m.in. przy opisach innych celów).

W zakresie rozwijania e-administracji w 2016 roku uruchomiono aplikację Eko-płatnik. Dla wzmocnienia bezpieczeństwa zarządzania i administrowania wdrożono system kopii bezpieczeństwa (backupu) na potrzeby zabezpieczenia danych UMWW. Ponadto zaktualizowano Elektroniczną Bazę Ofert Inwestycyjnych Województwa Wielkopolskiego (eBOI). SWW wspierał podnoszenie kwalifikacji kadr administracji samorządowej (np. umożliwiając podjęcie studiów podyplomowych, kursów językowych, zachęcano do brania udziału w konferencjach i warsztatach specjalistycznych). W ramach oceny działalności szkoleniowej w Urzędzie funkcjonuje system gromadzenia danych związanych z kształceniem i doskonaleniem zawodowym pracowników.

 **PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 9.3.**

W 2016 roku SWW wdrożył system zarządzania informacją i relacjami z interesariuszami dla potrzeb monitoringu polityki innowacyjnej oraz analizy oddziaływania na przedsiębiorstwa w regionie (**aplikacja IS-BOX**). Aplikacja łączy w jednym systemie informacje (m.in. na temat przedsiębiorstw) i tworzy powiązania tych informacji z działaniami i inicjatywami realizowanymi przez SWW. Możliwe jest generowanie szczegółowych raportów dot. statystyk ogólnych (połączenie z REGON), dotychczasowej aktywności i potrzeb podmiotów w przekroju regionalnym oraz automatyczne generowanie zestawień potencjalnych grup docelowych dla planowanych działań. Narzędzie wykorzystuje elementy systemów CRM i CMS. Zostało przygotowane w sposób umożliwiający modułowy rozwój jego funkcjonalności.

9.4. Budowa partnerstwa dla innowacji

Budowa partnerstwa dla innowacji (cel OP 9.4.) oznaczała w latach 2015-2016 dostarczanie szybkiej, łatwo dostępnej informacji o działaniach proinnowacyjnych i innowacyjnych w regionie, np. przez platformę internetową „Innowacyjna Wielkopolska”. Platforma udostępnia artykuły, multimedia, bibliotekę analiz i raportów o innowacjach oraz bazy potencjału naukowego i gospodarczego Wielkopolski. Na platformie dostępna jest aplikacja do samooceny przedsiębiorstw pod względem innowacyjności oraz corocznie aktualizowane są bazy wielkopolskich jednostek naukowych, instytutów badawczo-rozwojowych, centrów transferu technologii i uczelni wyższych z Wielkopolski. SWW wspierał Wielkopolskie Forum Inteligentnych Specjalizacji, prowadzenie badań i analiz w tym zakresie (np. badania branży meblarskiej oraz branży logistycznej), promocję kultury innowacyjności w regionie (np. zorganizował „Światowe Dni Innowacji”, Wielkopolskie Forum Atrakcyjności Inwestycyjnej, „i-Wielkopolska – Innowacyjni dla Wielkopolski”), upowszechniał partnerstwa na rzecz innowacji, czy też tworzenie klimatu dla wdrażania RSI.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 9.4.

W 2016 roku, SWW po raz kolejny ogłosił konkurs o Nagrodę Marszałka Województwa Wielkopolskiego „i-Wielkopolska – Innowacyjni dla Wielkopolski”. Celem konkursu jest promocja innowacyjnych produktów i usług, wielkopolskich inteligentnych specjalizacji oraz budowanie świadomości gospodarczej Marki Wielkopolski. Nagrody zdobywają przedsiębiorstwa, które stworzyły nowatorskie rozwiązania (produkty i usługi) i wdrożyły je w praktyce. Od 2016 roku zmieniono formułę konkursu orientując dostępne wsparcie na zidentyfikowanych w Wielkopolsce 6 obszarów inteligentnych specjalizacjach. W 2016 roku przeznaczono nagrody finansowe o łącznej wartości 120 tys. zł oraz pakiety promocyjne o łącznej wartości 90 tys. zł.

9.5. Budowa regionalnych systemów zabezpieczenia i reagowania na zagrożenia

W obszarze tworzenia regionalnych systemów zabezpieczania i reagowania na zagrożenia (cel OP 9.5.) w 2015 roku SWW udzielał bezpośredniego wsparcia dla podmiotów, których zadania związane były z bezpieczeństwem publicznym i ratownictwem (m.in. ze środków budżetu województwa udzielono wsparcia dla OSP, Wojewódzkiego Związku OSP RP Województwa Wielkopolskiego, Rejonowej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Poznaniu, Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Poznaniu, Ratownictwa Wodnego Rzeczpospolitej Oddział w Poznaniu, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Rejonowego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Lesznie).

Z realizacją tego celu wiązało się wzmacnianie zdolności struktur samorządowych do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego i wymagań obronności państwa, prowadzenie działań profilaktycznych i informacyjnych w zakresie ratownictwa, bezpieczeństwa i porządku publicznego. Dla poprawy standardów ochrony przed zagrożeniami i bezpieczeństwa SWW zakupił samochody pożarnicze, zestawy medyczne oraz inne niezbędne elementy wyposażenia dla Ochotniczych Straży Pożarnych w Wielkopolsce. OSP otrzymały także dofinansowanie z budżetu województwa na kultywowanie lokalnych tradycji (np. dotowanie strojów i doposażenia orkiestr dętych OSP czy organizacji ich występów).

W latach 2015-2016 Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Wielkopolskiego otrzymało dofinansowanie na zakup i utrzymanie specjalistycznego sprzętu ratunkowego. W analizowanym okresie zorganizowano także szkolenia podnoszące umiejętności i sprawność służby ratownictwa wodnego z terenu województwa wielkopolskiego.

 PRZYKŁAD
REALIZACJI CELU
OP 9.5.

W 2015 roku SWW brał udział w „II Wielkopolskim Forum Profilaktyki Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego”. Na spotkaniu zaprezentowano działania funkcjonariuszy wydziału ruchu drogowego, dokonano przekazania wielkopolskiej policji dwóch nieoznakowanych radiowozów wyposażonych w wideo rejestratory (pojazdy zostały zakupione ze środków Wojewódzkich Ośrodków Ruchu Drogowego w Kaliszu i Poznaniu na wniosek Wojewódzkiej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Poznaniu). Zaprezentowano również działalność edukacyjną i profilaktyczną Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego w Poznaniu w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

9.6. Rozwój współpracy terytorialnej

Z rozwojem współpracy terytorialnej (cel OP 9.6.) wiązała się promocja i tworzenie powiązań wewnętrznych podmiotów działających na rzecz rozwoju województwa, promocja wspólnych inicjatyw i projektów. SWW brał udział zarówno w regionalnych, jak i krajowych oraz międzynarodowych organizacjach, stowarzyszeniach czy sieciach na rzecz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk (np. przystąpił do Europejskiej Sieci Regionów na rzecz Badań i Innowacji (ERRIN), strefy rozwojowej korytarza transportowego Bałtyk – Adriatyk. SWW podejmował konferencje i delegacje, brał udział w targach, warsztatach, seminariach; podejmował wspólny lobbying na rzecz interesów Wielkopolski.

W zakresie wielowymiarowej współpracy i partnerstwa z podmiotami rozwoju w regionie, SWW udzielał pomocy finansowej innym jednostkom samorządu terytorialnego, zawierał w tej sprawie umowy, uzgodnienia (np. miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin), opiniował decyzje (np. o ustaleniu lokalizacji inwestycji, uzgadniania; podejmował uchwały w sprawie pozbawiania lub nadania kategorii dróg wojewódzkich i opiniował zmiany kategorii dróg powiatowych). Działania SWW przyczyniały się do rozwoju współpracy i partnerstw z samorządami innych krajów, z sąsiednimi regionami – prowadzono działania wynikające z „Planu działań w zakresie edukacji, młodzieży i sportu na lata 2016-2020” (utworzonego w ramach Wspólnej Deklaracji między Krajem Związkowym Brandenburgia), inicjowano partnerstwa jak Krotoszyn-Okinoshima, Piła-Imola, Swarzędz-Unia Miasteczek „Unione Terre d’Acque”,

odnowiono relacje partnerskie z Regionem Emilia-Romagna, przedłużono relacje partnerskie ze Stanem Parana (Federacyjna Republika Brazylii), podpisano listy intencyjne (m.in. list Intencyjny dotyczący utworzenia i prowadzenia Polsko-Niemieckiego Centrum Kompetencyjnego Opieki nad Osobami Starszymi).

 PRZYKŁAD 1.
REALIZACJI CELU
OP 9.6.

W 2015 roku SWW rozpoczął działalność „Wielkopolskiej Akademii Samorządności” - programu krótkoterminowych staży (do 3 tygodni) dla pracowników merytorycznych z administracji regionalnych regionów partnerskich Wielkopolski (inne wymagania to swobodne posługiwanie się językiem angielskim). W 2015 r. Wielkopolska przyjęła parę stażystów z Żupanii Vukovarsko-Srijemskej (Chorwacja) i Chungcheongnam-do (Korea Południowa).

W 2016 roku zakończyły się prace – przy udziale SWW i Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej – nad opracowaniem dokumentu „Wspólna koncepcja przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiazań 2030”, stanowiącego wizję planistyczno-przestrzenną dla obszaru po obu stronach Odry i Nysy Łużyckiej w 2030 roku. Dokument podkreśla potencjał i możliwości rozwoju obszaru powiazań – nie zawiera formalnych ustaleń planistycznych (są to głównie wytyczne, założenia rekomendacje dla właściwych organów, instytucji i decydentów).

 PRZYKŁAD 2.
REALIZACJI CELU
OP 9.6.

4. Wnioski, wyzwania, rekomendacje

Aktualizacja Strategii w 2012 roku była odpowiedzią na wyzwania społeczno-gospodarcze i środowiskowe stojące przed regionem, ukierunkowującą jej cele rozwojowe na poprawę jakości życia w warunkach zrównoważonego rozwoju. Wielkopolska rozwija się w sytuacji zmian cywilizacyjnych: globalizacji (funkcjonując w sieci powiazań gospodarczych, społecznych i politycznych), cyfryzacji (mając do czynienia z rozwojem społeczeństwa informacyjnego, przenikania technologii IT we wszystkich sferach życia, dekapitalizacją pewnych sektorów gospodarki - rewolucją przemysłową 4.0), gospodarki informacyjnej (opartej na wiedzy, podkreśleniem znaczenia kreatywności – mówi się już nie tylko o klasie kreatywnej, ale i regionach/miastach kreatywnych), starzenia się populacji (zjawisko postępujące szczególnie w Europie Zachodniej). Należy także uwzględnić postępujące zmiany klimatyczne, mające wpływ na sytuację w województwie, w szczególności na zasoby wodne i bezpieczeństwo (dalszy stopniowy wzrost średniej rocznej temperatury powietrza, wzrastająca częstość występowania opadów ulewnych i innych ekstremalnych zjawisk pogodowych, większe różnice temperatur w miastach i poza nimi, czyli występowanie wyraźniejszych wysp ciepła).

Badanie realizacji Strategii w latach 2015-2016 pozwoliło na stwierdzenie, że Strategia jest w pełni realizowana. Oznacza to, że plan wpisujący się w ogólnoświatowe tendencje, z minimalizowaniem negatywnych konsekwencji globalizacji, cyfryzacji, gospodarki informacyjnej oraz z próbą przeciwdziałania starzeniu się populacji regionu zostały przez SWW podjęte.

Raport obejmuje trzy główne wymiary: analiza prac programowych, analiza pola interwencji i analiza sytuacji społeczno-gospodarczej. Cele SRWW zostały przełożone na 74 dokumenty wykonawcze uszczegóławiające jej zapisy, obowiązujące w analizowanym okresie. Do największej liczby celów Strategii odwoływały się WRPO 2014+ (tj. zakładał realizację 82% Strategii) i PZPWW (tj. zakładał realizację 52% Strategii). Najbardziej oprogramowany był cel ST 2. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami* oraz ST 8. *Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa*. Cel ST 2 został przełożony na zapisy 39 różnych dokumentów wykonawczych, natomiast ST 8. - na 38, z czego 27 było obligatoryjnych w ST 2 i 28 obligatoryjnych w ST 8 (tzn. ich powstanie wynikało z wymogów prawnych). Celami strategicznymi SRWW, których oprogramowanie wyniknęło w większym stopniu z potrzeby władz Samorządu zaplanowania kompleksowych działań, ich zintegrowania, niż bezpośrednio z wymogów prawnych (tzw. podejście nieobligatoryjne) były cele ST 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu* oraz ST 7. *Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia*. Ponad połowa dokumentów realizujących te cele była nieobligatoryjna (tj. 56-57%). Ponadto w analizowanym okresie przyjęty został dokument horyzontalny „Model współpracy SWW z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”, który stanowi kompleksowy zapis zasad współpracy Samorządu z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

W odniesieniu do realizacji Strategii przez prace programowe, powtórzenia wymaga rekomendacja sformułowana w poprzedniej edycji sprawozdania. Tak więc zasadne wydaje się przeprowadzenie prac analitycznych nad aktualnością zapisów dokumentów kierunkowych i operacyjnych obowiązujących w regionie, z punktu widzenia obecnych i przyszłych procesów rozwojowych. Analiza powinna dostarczyć odpowiedzi na pytanie, które zapisy dokumentów nie są aktualne (na obecny moment, lub mogą stracić aktualność w najbliższych latach) i czy wymagają one aktualizacji, stworzenia nowego dokumentu, bądź po prostu jego „wygaszenia”. W szczególności dotyczy to dokumentów obowiązujących od kilku/kilkunastu lat, jak np. Strategia e-Wielkopolska. Powyższa analiza może być elementem ewaluacji Strategii.

Na realizację celów SRWW w latach 2015-2016 Samorząd przeznaczył z budżetu województwa 1 956,3 mln zł. Najwięcej środków zainwestowano w rozwój transportu, e-infrastruktury (tj. 42,36% środków). W dalszej kolejności w rozwój społeczeństwa – wzmocnienie włączenia społecznego i integracji społecznej, zdrowia mieszkańców, rozwój kultury, społeczności lokalnych i społeczeństwa obywatelskiego, poprawę bezpieczeństwa publicznego (tj. 22,72% środków), sprawną administrację (tj. 14,84%) i rozwój gospodarki – przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój przedsiębiorczości, edukacji, wsparcie rolnictwa i turystyki (tj. 12,05% środków) oraz ochronę środowiska (tj. 8,02% środków). W latach 2015-2016 SWW koncentrował się na większości określonych w Strategii kluczowych działań służących osiągnięciu celu generalnego, lecz w różnym stopniu, co spowodowane było wieloma czynnikami, a przede wszystkim ograniczonymi możliwościami działania. W związku z tym w kolejnych sprawozdaniach z realizacji Strategii należy zwrócić uwagę na te obszary działań, które być może wymagają modyfikacji w kontekście nowych narzędzi, bądź wykraczają poza kompetencje SWW.

W Sprawozdaniu podjęto próbę wskazania wysokości wydatków rozwojowych SWW. Ze względu na brak kryteriów klasyfikacyjnych pozwalających na jednoznaczne wykazanie wydatków publicznych mających charakter prorozwojowy dokonana identyfikacja wydatków została opracowana przy wykorzystaniu dokumentu „Opracowanie metody klasyfikacji wydatków rozwojowych w oparciu o system klasyfikacji budżetowej”. Z analizy wydatków rozwojowych wynika konieczność zwiększenia możliwości finansowania wydatków w szczególności z grupy I, m.in. przez decentralizację zadań w tym obszarze. Należy podkreślić, że obecnie brakuje jednolitej metodyki identyfikacji wydatków „rozwojowych”, a także ścisłego związku między wydatkami a celami strategicznymi/operacyjnymi zawartymi w SRWW. Dlatego konieczne są prace nad jednolitą ich klasyfikacją, z wykorzystaniem obowiązującej klasyfikacji budżetowej. Niezbędna jest w tym zakresie współpraca z innymi województwami oraz stroną rządową. Natomiast w przypadku rozpoczęcia prac nad aktualizacją SRWW konieczne jest silniejsze powiązanie budżetu województwa i wieloletniej prognozy finansowej z celami strategicznymi/operacyjnymi zawartymi w zaktualizowanej Strategii.

Podjęte w 2015-2016 działania skutecznie spożytkowały walory regionu przybliżając Wielkopolskę do określonego przez Samorząd jej punktu docelowego – „Wielkopolska w 2020 roku będzie regionem inteligentnym, innowacyjnym i spójnym”. Przyglądając się miarom osiągnięcia celów zauważa się przeważającą liczbę zmian pozytywnych. Nadal wyzwaniem pozostaje monitorowanie Strategii przy pomocy wskaźników. Należy rozwijać badania makroekonomiczne służące ocenie efektu netto realizacji celów Strategii (z wykorzystaniem wskaźników określonych w SRWW).

Polska i jej regiony należą do Unii Europejskich – sieci gospodarczej, społecznej i politycznej – w której dyskutowane polityki siłą rzeczy wpływają na politykę rozwojową jej członków. W ostatnim czasie podejmuje się kwestie dotyczące kształtu polityki spójności po 2020 roku. W 2017 roku Komisja Europejska przedstawiła dokument „Biała księga w sprawie przyszłości Europy i dalsze działania”⁶⁷, zawierający pięć scenariuszy możliwego rozwoju Unii, wskazując na takie wyzwania Europy jak bezpieczeństwo w obliczu zagrożenia cybernetycznego i terroryzmu, kryzys uchodźczy, zmiany demograficzne, bezrobocie wśród osób młodych, wystąpienie Zjednoczonego Królestwa z Unii. W debacie publicznej wskazuje się, że strategiczne znaczenie dla kształtu Europy w nadchodzących latach będą miały:

⁶⁷ Do Białej Księgi Komisja Europejska opublikowała zestaw pięciu dokumentów pomocniczych otwierających dyskusję na kluczowe tematy w zakresie przyszłego rozwoju UE.

- zwiększenie konkurencyjności w obu wymiarach globalnym UE oraz wewnętrznym na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia,
- zapewnienie zrównoważonego wzrostu gospodarczego i zatrudnienia,
- zwiększenie produktywności i innowacyjności gospodarki,
- jednolity rynek i wspólna waluta,
- spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna,
- klimat, energia i zachowanie walorów zasobów naturalnych,
- bezpieczeństwo i obywatelstwo,
- włączenie wszystkich obywateli i wszystkich regionów,
- przeciwdziałanie nierównościom regionalnym, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a także zwalczanie dyskryminacji.

Nie bez znaczenia jest także podkreślana w debacie konieczność zachowania poziomu finansowania i podstawowej struktury polityki spójności z trzema kategoriami obszarów (regiony lepiej rozwinięte, regiony w okresie przejściowym i regiony słabiej rozwinięte), wielopoziomowego systemu rządzenia i zdecentralizowanego podejścia oddolnego, zwiększenia elastyczności przy zachowaniu strategicznego ukierunkowania i stabilności planowania programów wieloletnich, upraszczania procedur zarządzania i wdrażania zorientowanego na wyniki⁶⁸.

Równoległe do dyskusji prowadzonej na poziomie europejskim, w kraju podejmowane są kwestie nowego kierunku polityki rozwoju. W lutym 2017 roku przyjęto „Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”, która zawiera pakiet rozwiązań/ projektów strategicznych i flagowych przeciwdziałających pułapkom rozwojowym kraju: średniego dochodu, braku równowagi, przeciętnego produktu, demograficznej i pułapki słabości instytucji. SOR wskazuje konieczność zintegrowania dokumentów planistycznych: społeczno-gospodarczych i przestrzennych. Rozpoczęto prace nad nowym systemem zarządzania rozwojem Polski, w ramach którego planuje się ściśle powiązanie celów dokumentów strategicznych różnych poziomów zarządzania z budżetami, czy wieloletnimi prognozami finansowymi. W wyniku tych prac zaniechano prób jednolitej (spójnej) kategoryzacji celów SRWW z wydatkami klasyfikacji budżetowej ujętej w uchwałach budżetowych SWW, co było jedną z rekomendacji w poprzedniej edycji Sprawozdania, przenosząc dyskusję, w tym zakresie na etap opracowywania aktualizacji Strategii.

Na potrzeby monitoringu stworzono bazę wiedzy zawierającą informacje (w jednym miejscu) o badaniach, sprawozdaniach, analizach, itp., dotyczących tematyki województwa, wytwarzanych w ramach sieci WROT. W najbliższym czasie konieczne jest rozpoczęcie współpracy z innymi jednostkami SWW oraz jednostkami zewnętrznymi w celu systematycznego uzupełnienia jej o nowe dokumenty oraz udostępnienie jej wszystkim jednostkom Samorządu.

Przedstawione zagadnienia nie mogą pozostawać bez wpływu na kształt Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego i „otoczenia” Strategii (system realizacji Strategii), w związku z czym konieczne jest rozpoczęcie prac nad jej aktualizacją, w tym zaprojektowaniem/ modernizacją całego systemu zarządzania Strategią. Ponadto wymagana jest aktualizacja dokumentu „Zarządzanie strategiczne w województwie wielkopolskim”. Okres obowiązywania obecnej Strategii kończy się w 2020 roku. Uwzględniając zakres i czas prac nad strategiami z 2000, 2005 i 2012 roku wskazane jest uruchomienie prac nad opracowaniem kolejnej edycji z odpowiednim wyprzedzeniem. Dlatego w najbliższym czasie kontynuowane będą prace diagnostyczne na potrzeby aktualizacji Strategii, uwzględniające w znacznie szerszej skali niż dotychczas prognozowanie, przeprowadzenie ewaluacji Strategii, oraz uruchomienie szerokiego partnerstwa społecznego w zakresie wypracowania przyszłego kształtu aktualizowanego dokumentu.

⁶⁸ Sprawozdanie Parlamentu Europejskiego, w sprawie elementów składowych europejskiej polityki spójności na okres po roku 2020. Komisja Rozwoju Regionalnego, Nr 2016/2326(INI), Sprawozdawczyni: Kerstin Westphal; Opinia Komitetu Regionów, Przyszłość polityki spójności po 2020 r. Ku silnej i skutecznej europejskiej polityce spójności po 2020 r. Sprawozdawca: Michael Schneider. Wstępne stanowisko Rządu RP w sprawie polityki spójności po 2020 r., 06 czerwca 2017 r. Stanowisko XXXIII Zgromadzenia Ogólnego Związku Województw RP w sprawie Polityki Spójności po roku 2020 (PS2020+), 23 listopada 2016r.